

Class

230C

Book

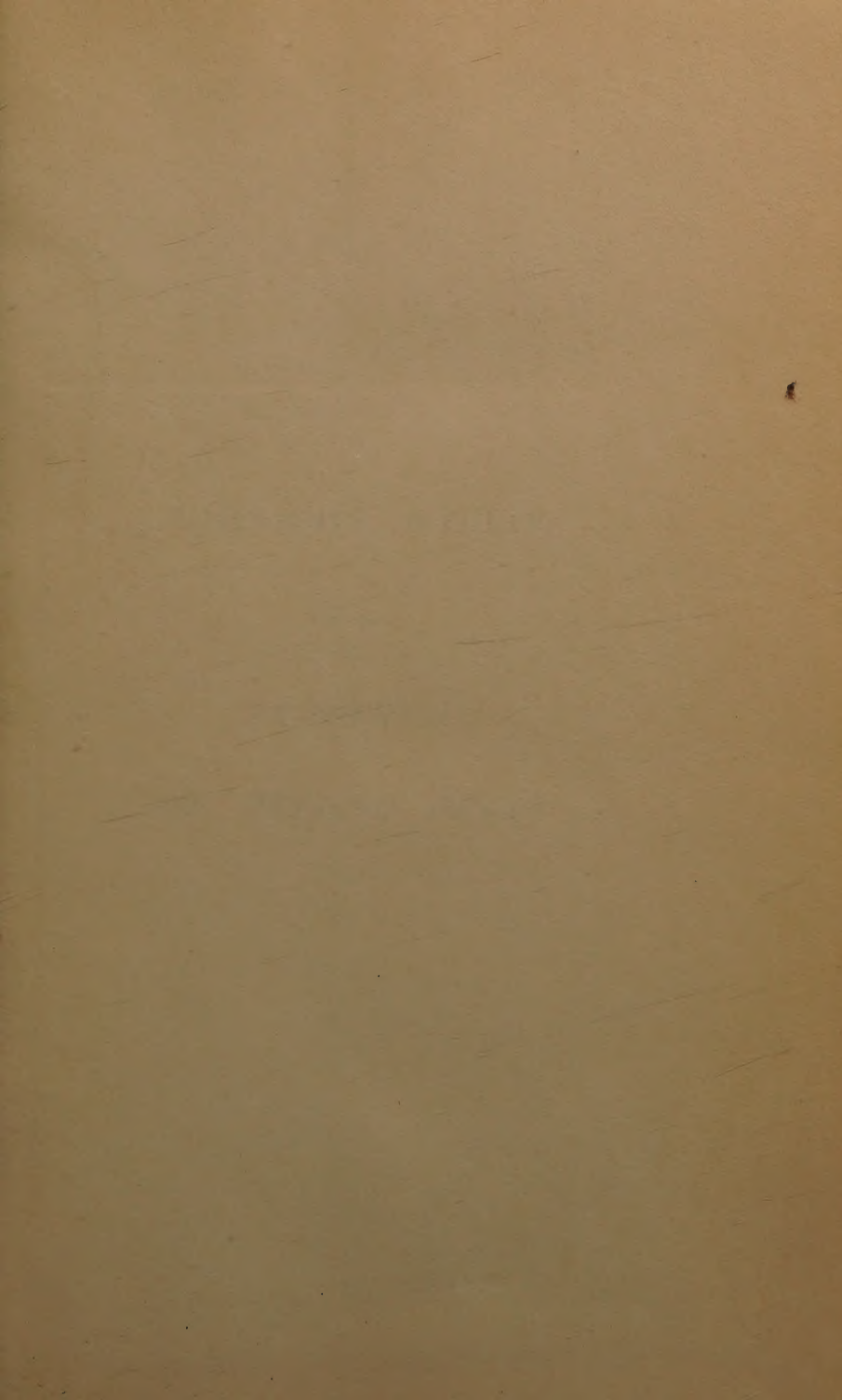
W9722

General Theological Seminary Library

CHELSEA SQUARE, NEW YORK

PRESENTED BY

Soc'y for Promoting Religion and Learning

IOHANNIS WYCLIF

TRACTATUS

DE OFFICIO REGIS

446.0.14. v . a

Oxford

HORACE HART, PRINTER TO THE UNIVERSITY

(Issued in May, 1889.)

IOHANNIS WYCLIF

TRACTATUS

DE OFFICIO REGIS

Monarchs and monarchy

NOW FIRST EDITED FROM THE VIENNA MSS.

4514 AND 3933

BY

ALFRED W. POLLARD, M.A.

ST. JOHN'S COLLEGE, OXFORD

AND

CHARLES SAYLE, B.A.

NEW COLLEGE, OXFORD

LONDON

PUBLISHED FOR THE WYCLIF SOCIETY BY TRÜBNER & CO.

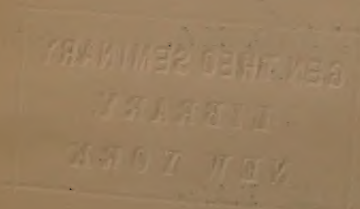
57 AND 59 LUDGATE HILL

M DCCC LXXXVII

1887

e

230C
W972r

TO

F. D. MATTHEW

IN ADMIRATION OF HIS ATTAINMENTS

AS A WYCLIF-SCHOLAR

AND IN GRATITUDE FOR HIS EVER-READY HELP

THIS FIRST EDITION OF

THE DE OFFICIO REGIS

IS DEDICATED BY

ALFRED W. POLLARD

CHARLES SAYLE

8 N 98

INTRODUCTION.

THE *De Officio Regis* follows immediately upon the *De Ecclesia* as the eighth book of Wyclif's great *Summa*. Its object as declared by Wyclif in his opening sentence is to treat of the Military Order as in the *De Ecclesia* he had treated of the Clerical, and in especial to declare what is the office of a King, and what are the relations between the royal power and the sacerdotal. In the marginal analysis an attempt has been made to summarize Wyclif's successive arguments in detail: it may be profitable here to endeavour to epitomize on somewhat broader lines the arrangement and teaching of the work as a whole.

That Christ paid tribute to Cæsar, and enjoined that the things of Cæsar should be rendered to Cæsar, that He willed that in His own infancy He should be adored by three kings, and that He should be buried by the Military Order in the person of Joseph of Arimathæa, sufficiently prove that the power of kings and knights has Christ's sanction. St. Peter also, the prince of the Apostles, bade submission to the King as supreme in a text in which we must not suppose any other meaning than that a king surpasses all others in worldly honour. So we are bidden to honour the King, and to obey our masters, even when these are froward, remembering that the spiritual fear of the king as God's Vicar is the reflection of our spiritual fear of God Himself. The testimony of St. Paul (Rom. xiii. 1-7) is to the same effect as that of St. Peter. Again that the power of bad rulers

is committed unto them by God is proved by the permission Satan sought to injure Job, and the words of Christ to Pilate. True that when these rulers sin against God we must faithfully resist them to the death, but their offences against men should be borne patiently, and the result be left in God's hands. Thus we may conclude generally that resistance to royal authority is a grievous sin, nor is it less clear that kings have a right to tribute from their subjects, and specially from the clergy maintained by the royal alms. But the present state of the Church agrees ill with these conclusions, and it is not unreasonable to see in this the chief cause of the ills of the Church Militant.

All this shows the more clearly the need of an exposition of the royal power, and of its true relations to the sacerdotal. Now St. Augustine repeatedly tells us that Kings are the bearers of God's image just as bishops are of Christ's, or in other words that the king bears the image, and is the vicar of Christ's Godhead, and the priest of His manhood, and that therefore the king must rule the priest. As regards the dignity of the two offices we must distinguish between the palpable dignity which is unto the world, and the impalpable, which is unto God. Thus the true dignity of the priest is superior to the earthly dignity of the king, but outward or palpable honour (*honor sensibilis*) is to be rendered more freely to kings than to priests. Even with bad kings this must continue the case, for though they are kings only equivocally and without possessing real lordship, yet they are rational creatures in whom is not only the imprint but the image of the Trinity, and they possess power conferred on them for the good of the Church which they *may* use rightly. Those who maintain that the Church can carry on her warfare without a king but not without priests, forget not only the kingly relation within the soul, but that in such times as the Church was without a civil king she was

also without a Cesarean clergy; they forget also the unanimous teaching of Christ, St. Peter and St. Paul, and the holy Doctors, that the King must have pre-eminence in the state. Nor is it less true that a froward priest also is to be honoured for the sake of his office. Moses and Aaron, as priests, were made the channels of blessings they were powerless to affect, and the gift of prophecy was granted to the wicked Caiaphas in virtue of his office. Benediction and other priestly acts are not acts of merit but acts of official power, and in virtue of this official dignity even foreknown priests are to be honoured. But whereas the bad king is to be obeyed with the seven works of mercy and especially by patience, since he only wrongs men by an excessive use of his rightful power, for the bad priest who wrongs God there is no room for patience, and the obedience we owe to him is the obedience of prudent reproof, stern conviction and brave resistance.

Chapter II (pp. 22-46) is mainly occupied with a discussion as to the nature of honour with a view to determining the relative honour to be paid to Kings and to the Clergy. After explaining the relations as to honour which subsist between God and His creatures, Wyclif proceeds in the case of human honour to distinguish between that due to dignity or office and that due to merit. The chief point which he brings out is that no one is to be honoured by reason of the connexion of his clerical office with any lay dignity, such connexion being vicious and any honour paid to it blasphemous. To forbid clerical marriage while permitting the clerical tenure of lay offices is to strain away a gnat and swallow a camel. Priests who are tempted by the outward signs of respect accorded to the holders of lay offices confuse substance and shadow; for as honour is the reward of virtue, it must be something which exceeds virtue, and therefore cannot be a mere sign, which may be bestowed by anybody. The

highest honour of all is the approval of God; well-measured praise from a good man is also a real honour: but to seek honour without regard to virtue is to liken ourselves to the figtree cursed by Christ. Yet this vain pursuit of mere worldly honour is especially rife among learned bodies (*in castris scholasticis*).

So much by way of prelude: Wyclif now attacks his main point of the relative honour due to kings and priests, and at the outset has to face a formidable difficulty. After the disappearance of Count Baldwin of Flanders his brother Henry reigned as Emperor at Constantinople in his stead, well and wisely enough. But in the Church of St. Sophia he had the temerity to place the Patriarch of Constantinople on his left hand and apparently on a lower seat (*iuxta scabellum pedum suorum in sinistra parte*). This outrage drew down on him a vehement reproof from Pope Innocent III (the Pope to whom King John had to surrender his crown), and this reproof in which the sacerdotal pretensions are very strongly stated, was enshrined in the Decretals. 'Now in considering this decree,' says Wyclif, 'we must be on our guard against its ignorant interpreters;' in other words he proceeds to meet it by a series of distinctions. Thus it is granted that the priestly order excels the kingly, but in a special, not in a secular or civil sense. The priestly dignity can be honoured by God solely *per accidens*, quite apart from the infinitely higher claim to honour which virtue may confer on it. And if the Patriarch is to be honoured with outward observance in proportion to his priestly dignity, then no seat will be good enough for so great a man! But while the Pope and clergy owe their endowments to emperors and kings they must be subject to them in all temporal matters; their superiority is solely spiritual and lies in the call made upon them to live a humbler and more Christlike life, and it is no more impossible for them to be at once superior and subject than to be,

as the Apostle bids them, at once rich and poor. That they have mistaken the honour appropriate to their profession is the real cause of the present degeneracy of the Church. The Decretal thus explained becomes quite Wycliffian, but it is open to doubt whether Innocent III would have recognised the interpretation.

The chapter¹ which follows (pp. 46-65) shows Wyclif at his best. It is clearly written, interrupted by no digressions, and admirable in its spirit. For a full analysis the reader must be referred to the side-notes: here only a brief summary can be attempted. The duties of a King are considered under three heads according as they are incumbent on him, (i) as man, (ii) as head of his household, (iii) as King. As man his chief duty is to be wise, and to this end he must have good counsellors and such as are well acquainted with the divine law. As head of his household he must see that each of the three classes of his servants fulfil their duties. His soldiers must obey the words of St. John the Baptist, and his inferior ministers must serve God as well as their earthly master, and live in charity among themselves. Above all, his domestic clergy must be free from crime and especially from simony, they must not engage in lay work, but in their contempt of the world, their affability and their truth, must set an example to all. Lastly as King the monarch must remember that good government consists in the ordainment of few and just laws, which he must enforce wisely and promptly, and never dispense with save for the most cogent reasons; for the King must bow to legal institutions in reality and not merely in show. Again the King must remember that he is God's vicar and that he must act as such, by governing himself humbly ac-

¹ By a most unfortunate piece of carelessness on my part this Chapter heading is omitted from page 46. 'Capitulum III' does not occur in the MSS., but the rubrication of the word 'Habito,' and the fresh subject, sufficiently mark the new departure. [A. W. P.]

cording to the divine will, by supporting the clergy according to the law of the Lord and by punishing severely their degenerate members. Especially he is bound to see that the clergy live upon their tithes and private alms, as the Levites of old, and to deprive them of the temporal lordship which they have unscripturally acquired. His power over the temporalities of his realm gives him the right to do this, and if the wishes of 'pious founders' are alleged, there is the ready answer that no man can bind his heirs to commit sin.

Chapter IV (pp. 65-90) continues this argument by a consideration of the extent of the royal power. This seems naturally to embrace everything under the king's secular dominion, and the immense advantage accruing to a realm from good clergy and the danger to which it is exposed by spiritual treachery (even if this only takes the form of negligence) forbid it to be supposed that the clergy are exempted from the royal rule. By the fact of the King endowing the clergy he has subjected them to his jurisdiction, and even those who receive no endowments but merely live on English soil, are bound to obey the King inasmuch as they are inhabitants of the king's land. If they are rebellious he can and should outlaw them ; otherwise the clergy could turn a nation against the law of God and the king, without any remedy, and thus God would not have given the king adequate power for the government of the land. The persecution of the holy martyrs is itself a proof of this argument. Their persecutors regarded them as a sacrilegious sect, disturbing the people and rousing the divine anger. The persecutors were thus wrong not in their intention but in their practice, and fell into heresy for lack of true theological teaching. Hence the need of sound theologians, to whom the King should assign all benefices in mortmain. This would be no wrong either to the Papal Court or to private patrons, for the present system, though it may accidentally admit good men, is

generally simoniacal. Spiritual purity would be restored if bishops kept curates strictly to their proper work, and if the people refused to pay the salaries of notorious offenders.

At this point (page 77), with a somewhat abrupt change, Wyclif returns to the consideration of the royal duties and insists on the necessity that the King should observe justice, the brightest of the virtues. He is to govern for his subjects' good, and is secularly more bound to them than they to him, and must render them the greater service. This leads to a disquisition on the nature of true obedience, which may at times 'obey by resisting,' as opposed to that merely superficial obedience which allows a servant to give his lunatic master the sword for which he calls that he may use it to his destruction. Thus the antithesis of true obedience is the consenting in sin, and this consent is of five kinds, (i) by authorization, as in the case of the King who refuses to withdraw clerical temporalities, (ii) by counsel, a worse sin than action, (iii) by defence, i.e. by sympathy with evil or carelessness in correcting it, the sin which temporal lords incur by their defence of clerical privileges, (iv) by voluntary co-operation as in simony, and (v) by the withholding of spiritual help. All these sins of consent are damnable indeed in a secular prince, but much worse and more dangerous in priests.

Chapter V (pp. 90-118) is devoted to answering four objections. Of these the first is purely trivial, since it contends that inasmuch as whatever is done by the king's liegeman is done by the king therefore the king is a craftsman, a mummer, etc., and as such of no account. This argument is reduced to absurdity by applying equally well to God, and Wyclif passes on to a general enquiry as to the conditions under which the acts of subjects may be ascribed to their superiors, concluding that this transfer of responsibility requires

either authorization or official negligence on the part of rulers. The second attack against the royal authority is based on the contention that the King is subject to and ruled by law. This is well answered by the distinction between law as the embodiment of truth and reason and law as ordained for the government of a civil dominion. The first law is divine and obligatory on all men, and even on Christ; the second law is human, in the king's power, and only obligatory upon him by virtue of the commands of the higher law. Thus the King is not subject to his law, but must yet conform to it for higher reasons, must set an example of obedience, and honour, and protect all men according to their respective classes. In the lower ranks this protection will be chiefly as to their temporal goods, save that in times of necessity the King (always with discretion) may use the property of his subjects as his own. But this protection of temporalities will not extend to the improperly held clerical endowments.

The third objection (p. 98) to the theories thus expressed rests on the assumed inconsistency between Christ's religion and the obligation upon subjects to obey their King no less implicitly than a monk his abbot. Wyclif begins his answer by showing that the merit in obedience considered *simpliciter* consists not in the worthiness or unworthiness of the person obeyed but in the degree of charity or grace of the person obeying. The question, however, is not one of obedience regarded *simpliciter* but of a special case, and his opponents are made to argue (i) that the spirit excels the flesh, and the monk must obey his abbot as he would Christ, but need not so obey his king, and (ii) that the abbot may give unreasonable commands for the sake of trying his monk's obedience, but that the obligation to obey the king is confined to a small and limited kind of service. As against this it is shown that a loyal priest is bound to obey his King, (*a*) on more numerous

grounds, (*b*) on prior grounds, (*c*) under a greater penalty, than to obey his Abbot; that king and priest alike are both body and soul, and that all obedience must be for the edification of the Church, and may therefore take the form of resistance to unreasonable commands. The King, it is added, should demand of all foreign Clergy entering England an oath of loyalty, and thus reduce the number of foreign traitors.

In the third objection the superiority of the monastic to the secular life was assumed; in the fourth (p. 108) it is argumentatively supported as a reason for the superiority of monastic obedience and Wyclif thus gains an opportunity of inveighing against the doctrine that the superadded form of monasticism is more perfect than the simple religion of Christ. To him it appears that the status of the extraclaustral clergy instituted by Christ is the most perfect, though the claustral life may be better for this or that individual. If we can attain the same perfection without monastic forms as with them, it is simpler and better to do without them, and some cogent questions are suggested which any one tempted to enter a monastic order should ask of those who are trying to persuade him to sacrifice that liberty of action by which, according to St. Augustine, merit is increased.

In Chapter VI (pp. 118-152) Wyclif first turns again to the question of the extent of the royal jurisdiction, holding that, since the sin of any individual weakens the kingdom, the King may enquire into all sins. Episcopal jurisdiction is derived from the King, and the bishops who administer it are the king's liegemen. Certain sins also, such as theft, homicide and rape are punishable in the king's secular courts. The King's power to correct the clergy is further proved by the demand of Pope Urban for secular help against the Antipope, while the need for the secular lords to supplement the power of the clergy, who may not themselves

bear arms, is evident. But if the lords are to transfer the goods of heretics to the righteous there must be theologians able to discern *what* heresy is and to expose the blasphemous usurpation by which Christ's pretended vicar claims to control kings.

In the rest of the chapter (pp. 127 sqq.) Wyclif considers three objections to his views, all asserting the Pope's pretensions on the general ground that the spiritual power must precede and control the temporal. To the argument from history he replies that if the Pope has deposed an emperor (or rather has taught that he should be deposed) the Emperor has more frequently deposed Popes, and he proceeds to attack certain positions advanced by the Abbot of Chertsey¹, which, if admitted, would abolish the royal jurisdiction on the ground that secular judges cannot pronounce on questions of sin, and would remove the clergy from subjection to any secular prince, claiming for them the right of pit and gallows and all other incidents of lordship. Briefly repelling the Abbot's attack on the secular clergy Wyclif has no difficulty in showing that judges chosen from the regular orders have no peculiar competence to pronounce on the relative enormity of sins save, perhaps, from their exceptional personal experience of them, and that underneath all his opponent's arguments lies the double confusion (*a*) of the Church with its clerical members, (*b*) of the Church militant with the Church triumphant. The second attack revives under a slightly different form the fallacy as to delegated authority which Wyclif had already refuted in Chapter V (pp. 90, 91), and he passes from it to a general exposition of the advantage which would accrue to the Church, if the clergy would welcome instead of repelling, the attack of the lay lords. The

¹ The Abbot of Chertsey alluded to must be John of Usk, of whom there is a notice in the *Chronicon Adæ de Usk* (p. 45), where he is described as 'theologiæ inceptor.'

third objection is more important, for it points out that he has as yet given no clear answer as to which of the two jurisdictions is to have precedence, and this he now proceeds to do (pp. 137-143). The more perfect state he shows, has not necessarily the more perfect authority, else any authority of any priest would be more perfect than that of the king to whom he is subject. It is therefore probable that the king's authority is for many reasons more perfect, e.g. as answering to Christ's God-head, whereas the priest is the vicar of His manhood. Certainly the reverse cannot hold true while the Church owes her property to the alms of earthly princes, while the Pope has no appellate authority in temporal matters, and while Churches pay tribute to the Emperor. Wyclif's own decision is parallel with his views as to honour at the end of Chapter II. Temporally the King is greater, spiritually the Pope, though the latter may destroy the spiritual superiority by trying to double with it the kingly; but to say which power is greater *simpliciter* is as impossible as it would have been to know that John the Baptist had no greater than himself among the children of men before this was revealed by Christ. Both powers are from God, but the kingly was the earlier in time, and we must not misunderstand the meaning of the priestly consecration of kings. This was no rite of the primitive church, and is purely ministerial in its character, conferring on its performers no claim to superior authority.

Lastly (pp. 147-152) Wyclif carries the war into the enemy's country by asking, is the priesthood inherent in the clergy? and answering in the negative. At first men were both kings and priests. The division between clergy and laity dates from the giving of the law, and was only completed at the advent of the law of grace by the injunction on the clergy to live *pure expropriarie tanquam animal rationale ad celestia aspirans*, and so with a mystical interpretation of the sixty-eighth psalm

as referring to the clergy as the 'wings of the Church' this long Chapter comes to an end.

Chapter VII (pp. 152-192) is devoted to the exposition of three laws whose enactment would be for the good alike of Church and State :

- (1) that Bishops should be obliged to look to the state of the clergy in their respective Dioceses.
- (2) that the King, through his Bishops, should enforce the residence in all parishes of learned and zealous curates.
- (3) for the extension, defence and reform of the theological faculty.

For the carrying out of the first of these laws Wyclif looks to the revival of the disciplinary power of the provincial Church Councils, who should enquire and report as to the number and quality of the clergy, and before whom, instead of before foreign courts, ecclesiastical complaints should be brought. Bishops who allow their clergy to live secular lives should be punished by the confiscation of their revenues, to retain which they must render good service to the realm. Such confiscation would be no wrong, for when any human institution is found to contain error, its founders or their representatives must correct it (cp. end of Chap. III, p. 64), and the steady deterioration of the Church is abundant proof of the error committed in its endowment.

Of Wyclif's second law the first corollary is that all curates, native or foreign, must reside in their benefices, and the country will thus be rid of the curse of foreign absentees whom the Pope now imposes on it in virtue of his blasphemous pretension to be lord-in-chief of all benefices, and able to make whatever he decrees lawful. Where curates fail to fulfil their duty the people must withhold all pay, and run the risk of excommunication. This in the fourteenth century was no light matter, since forty days after sentence was pronounced the offender,

if still unreconciled to the Church, could be handed over to the secular power and consigned to prison. Accordingly Wyclif devotes pp. 166-176 to a detailed consideration of the power of excommunicating and the abuses attending its exercise. It is shown that excommunication can only harm a man in so far as he has previously been harmed by his own sin. For a real excommunication there must be a special revelation, and those who employ this weapon from interested motives must beware lest it recoil on themselves. In all scripture we can find no instance of excommunication save (1) by way of punishment to save the soul of the sinner, (2) by way of handing over to Satan those who are already his own, and are harming the Church, (3) by way of forbidding intercourse with those who are impenitent after a triple exhortation, (4) as a general malediction against evil-doers. It is the third kind of excommunication which is used and unscripturally extended by our prelates, who turn the triple exhortation into a triple summons to pay, and sacrifice the whole medicinal power of their sentences for pecuniary gain. Such excommunications ought not to be supported by imprisonment, and, with one of the few touches of humour in the treatise, Wyclif grimly quotes the words of the layman who told the excommunicating priest that his medicine was so bad that in future he might keep it for himself.

In the Reformer's exposition of his third law, that for the extension, defence and reform of the theological faculty, he begins by upholding the strict interpretation of the decree of Pope Honorius ordering all 'religious' persons attending lectures on law or physic to return to their convents within two months under pain of excommunication. Every science must be judged by its usefulness as a handmaid of theology, and prelates who now exact money from theologians for permission to study, should be made to contribute to their support, and no one save a theologian should be

appointed to any benefice. In connexion with this doctrine Wyclif traces the history of presentation (p. 182), and shows how the ultimate lordship still rests with the King, who is charged with seeing that sacred things are put to their lawful uses, and for the correction of the clergy may intervene coercively by confiscating their temporalities. Again, since the King is to defend theology, in the spirit of Pope Honorius he must remove all obstacles to it, and must therefore forbid all lectures on the Civil Law. With curious inconsistency the Pope, at the instance of the King of France, has forbidden the Civil Law to be studied in Paris, but permits it in England. The condemnation should be made general, and since the Law of Christ is easier, more sufficing and wholesomer, why should we keep even the Canon Law? If it is said that the Roman Civil Law is distinguished for logical subtlety, and justice, the same holds good for our own English law. Nor is it to the point that it is helpful for the understanding of Canon Law, since the authority of this rests not in Civil Law, but in Scripture, and the same reply may be made to the contention that Civil Law is essential to the decision of cases under the Law of Arms.

Chapter VIII (pp. 195-217) begins with the words: *Finaliter restat addere supplementa in declaracionem materie supradicte*, and is chiefly devoted to the elucidation of four points to which objection might be taken. In this supplement Wyclif first shows himself anxious to make his teaching clear on the subject of the relations between kings and priests, and to prove that some words which he had used earlier in his treatise (apparently on page 143) are not inconsistent with the belief that the power of the ministry of the priest is greater than that of the King which is ordained to hire, reward and command it. To do this he practically repeats much of what he had already said on the subjects of Honour and Obedience, viz. that the state of

the clergy is more perfect as more adapted for earning bliss, but that its greatness must be wholly apart from the world, while the King must remain secularly supreme. The point next considered (p. 198) is that of the meaning to be attached to the phrase the King's liegeman (*homo legius regis*). According to Wyclif's definition anyone subject to the King's law is his liegeman, and he thus expressly includes all foreigners resident in, or even passing through, England. Such foreigners, of course, owe allegiance also to the King of the country in which they were born, and in opposition to those who blindly quote the text 'No man can serve two masters' Wyclif proceeds to justify the possibility of this double allegiance. Thus it is shown that a man may faithfully serve each of two masters who are opposed to each other, so long as he is alive to the different ways of serving, for it must always be remembered that we may serve by resistance as well as by compliance.

The third objection considered makes the reason of the second more clear, for it would except the Pope, the mendicant orders and foreign envoys from the class of liegemen. Of such exceptions Wyclif will not hear. Christ when on earth was content to be the liegeman of Herod and of Cæsar, and so whoever enjoys the protection of the King's laws and owes them obedience is the King's liegeman. Naymore, the mendicant orders and the clergy are indebted to the King for special privileges; the mendicant orders for the right of building their private churches and for license to beg, and the clergy for those powers of citation, fining and imprisonment which they so grossly abuse. They are thus especially bound to own the King's authority, while the league by which the friars make over to the Pope the rights of lordship over all temporalities given them as alms, is prejudicial to the secular lords and should be resisted from the outset.

The last objection noticed in this Chapter is the alleged irredemptibility (according to Leviticus ch. 28) of things consecrated. Of this plea Wyclif disposes in three ways: (1) on the ground that the Jewish law was wholly ceremonial and so is not to be literally observed by our priests; (2) because the consecration to which it referred did not, and could not, apply to land; (3) on the broad principle that whatever Jew or Christian has vowed is to be faithfully observed, but that it is no breach of a vow to correct its abuse or improve its use, and he ends the Chapter with a vehement denunciation of the evils which endowments have introduced into the Church.

With Chapter VIII there can be no doubt that the *De Officio Regis* originally came to an end. But to the four points considered in this chapter Wyclif thought fit *pro complemento finali* to add four others, which form the subjects of Chapters IX–XII. In the first of these (pp. 217–230) the objection that on his showing instead of the Emperor and all Bishops swearing obedience to the Pope, the Pope with his cardinals, and the friars, would have to swear obedience to kings, leads to an examination of the whole question of oaths. These, it is owned may savour of worldly law or of a desire for pre-eminence. Nevertheless they are lawful, and since the Pope exacts them from Archbishops, *a fortiori* the King may exact them from his liegemen; from the Pope and other distant subjects in general terms; from those who have special privileges specifically and distinctly. It is especially important that such oaths should be taken, through their provincials, by the friars, who are at present willing to accept all the advantages which may accrue to their communities from the merits of individuals, while they disown responsibility for their offences. The claim of the Bishop of Rome to temporal monarchy is the promulgation of a new law, whereas the Apostles and Fathers were content with the Law of Christ, and only claimed

to be believed in so far as they founded their teaching on Scripture. This is the test by which we must try the validity of all papal mandates, for neither bulls nor excommunications are to be respected save in so far as they have scripture authority. This leads to another denunciation of the medieval system of excommunication, with which the Chapter ends.

Chapter X (pp. 231-245) is concerned with the arguments brought forward *contra tria dicta* 39 *ca^o libri proximi*¹. These *dicta* deal respectively with the custom of excommunication, the study by the clergy of the Civil Law, and the obedience due from Bishops to their secular Prince.

As to excommunication Wyclif does not add much to what he has already said. He again insists that all true excommunication is from God, and ought therefore to be received joyfully as for the sufferer's good, but that without divine authority mere human excommunication is nothing, and should be received with contempt and sorrow for those who pronounce it. The moral of this is that prelates should be slow to speak, especially as regards things neutral. This, to the great harm of the Church, they forget, and through their pride and perverse practices comes ruin.

On the subject of the Civil Law the language now employed is much stronger than that of Chapter VII. Civil and Canon Law are both unhesitatingly condemned, and their study is only commended as enabling men to prove the Pope's ancient subordination to the Emperor.

¹ I quote these words in order to draw attention to them, but no satisfactory explanation of the reference has occurred to me. Excommunication is treated of at great length on pages 166-176; the Civil Law on 188-195; the obedience due from Bishops to Princes *passim*. The reference thus appears to be to the present book, which is regarded as in two parts, i.e. treatise and supplement. Cp. Wyclif's 'quod in isto tractatu in grosso senserim,' on p. 280. But the '39° Capitulo,' like the '38°' at the beginning of our Chapter VIII (p. 195), where the reference seems to be to p. 143, is not easily to be understood. Compare also the words *patet ex dictis* 36 *capitulo* at the beginning of our Chapter VI (p. 119). [A.W.P.]

Lastly, Wyclif again approaches the question of the obedience due from Bishops to their secular Prince. For this, he shows, we have the example not only of the priests of the Old Testament but of Christ and his Apostles, examples which are enforced in the teaching of St. Gregory. But our modern prelates deride Christ's humility, and woe to the land where these men have rule. The three laws proposed in Chapter VII are again put forward as the only means of averting national destruction.

In Chapter XI (pp. 245-260) a third principal objection is considered ; this time a most comprehensive one. A King's work, it is held, is to fight and win dominion, and since there is no reason why one person capable of acquiring universal dominion should hold it rather than another, any one competitor may fight with any other. To this plea for anarchy Wyclif answers with the assertion of the principles that the body politic must have one head, that two men cannot be in all respects equally fitted for headship, and that Nature does not produce a fit man for him to be wasted. The assumption of a general state of conquest-seeking is a false one. The unity we need is not a unity obtained by common subjection to a single individual, but that which follows from the continual presence in the human race of the *genus* of divinely endowed captains. In the political community reason declares that each people should have its own head, as we in England have our King. As for the Roman Empire, its life is gone, its Emperor allows his wolves to destroy us, and England is too remote from Rome for his rule here to be effectual. In the powerlessness of its Emperor and the division caused by the desire of the clergy for secular power we see the fulfilment of Daniel's prophecy (ii. 40 sq.). Such an interpretation is not pleasing to our clergy, who murmur against anyone who lays bare the sense of Scripture to their reproof, for the cause of the whole

schism of the Church is the following of the traditions of men in preference to the study of theology.

Since fighting may be lawful and meritorious, how and for what should the secular arm do battle? This is the subject of Chapter XII, and apparently takes the place of the 'fourth principal objection,' which the opening words of Chapter IX led us to expect. Wars waged for the love of God are right, Wyclif answers, and no others. A King may lawfully desire so much temporal dominion as will suffice for a rule in conformity with Christ's law, but universal dominion is impossible: (a) because distance would make it inefficient, (b) because of differences of language and of manners, (c) because it could never be kept together. Only under exceptional circumstances may a king lawfully desire to rule two kingdoms. The law of nature, the example of Christ, and the dictates of human reason all prove the wickedness of war in Christendom. We have no right to invade foreign nations save for their own good, and when we pretend that we possess this plea we may ask ourselves, why we do not begin our mission at home, why we use such bad means to our end, and why we often punish the innocent as heavily as the guilty. Sin is the inevitable concomitant of war, and inasmuch as we ought to submit to be deprived of every natural good rather than commit a fault, wars are manifestly sinful and foolish. The faithful should not be too forward in their own defence, for every one should be ready to die, and the clergy especially, who claim to represent the Apostles, must follow them in their toil and suffering. A theologian will teach us the true doctrine as to war, but the chief thing needful is to remember that Christ is the best Master, and that it is His teaching and His alone that we must follow. Hence the general sense of our whole treatise (*quod in toto isto tractatu in grosso senserim*) may be summed up in three principles: (1) that the clergy, and especially

the Pope, must be humbler and more ready to serve,
(2) that they must be more removed from secular affairs,
(3) that the Church must be relieved of its excessive endowments.

The length of the foregoing summary of the *De Officio Regis* may perhaps be excused as an attempt to exhibit the general arguments of the treatise in their due connexion with the many incidental topics of interest which often threaten to obscure them. The scholastic dissertations on Honour and Obedience, the invective against the abuse of Excommunication, the attacks on the Civil and Canon Laws, the exposition of the wickedness of unjust Wars, all of these have their independent interest, and at times divert attention from Wyclif's main subject,—his conception of the rights and duties of an English King. The more we examine this conception the more reason we shall find to admire it, at any rate on its political side. It is thoroughly patriotic, and it is thoroughly constitutional, and again and again we find in Wyclif's arguments, despite their medieval clothing, the principles by which Englishmen have been guided in the greatest crises of their national history. An English King must be supreme in his own land against both Pope and Emperor. The English Common Law is as good and better than the Roman. Foreigners who enjoy the protection of the English king must be loyally obedient to his authority. Again the King is supreme as over his own subjects, and in the enunciation of the absolute obedience due to him there seems at first something very little in accordance with the course of English history. But obedience, as Wyclif viewed it, has many sides. It will not allow its object to do wrong, and may lawfully take the form of resistance to tyranny, even to the point of putting the tyrant to death. It must be added that in Wyclif's opinion mere temporal oppression would not seem to afford a sufficient justification for such an extreme course; but he is careful to

lay down that a King must protect his subjects' lives and property, and since all oppression is an offence against God as well as man, his doctrine admits of a wider application than he himself actually gives it. Again the King is supreme over all human Law, and yet by virtue of a law of still higher, because divine, authority, is bound to rule in accordance with it, and may not use his dispensing power save for the weightiest reasons.

Once more, in dealing with the King's relation to the National Church, if Wyclif does not assign to him the position of its Supreme Head, the tendency of his arguments is all in this direction. Whatever is of importance to the national welfare comes within the King's jurisdiction: this is the keynote of his doctrine, and Henry VIII himself could have asked no more. The King must see that the Bishops do their work; he must see moreover that every parish has a true theologian as its priest, and true theology is not the theology of the Pope or of the Decretals, but a theology which can justify itself on the basis of Scripture. That the King must be the ultimate judge of what is scriptural theology and what is not the *De Officio Regis* does not say, but again Wyclif supplies a foundation on which subsequent reformers could fairly claim that their own buildings were erected. In this connexion we may also note the suggestion that Parliament and a Synod of the Clergy sitting together should form a court in which ecclesiastical complaints should be heard, and whose sanction should be an indispensable preliminary to excommunication. Of the King's absolute right to withdraw all clerical endowments on the ground of the good of the Church, as well as of his right in case of emergency to use clerical property for national defence, Wyclif has no shadow of doubt.

The approximate date of the *De Officio Regis* is not difficult to fix. Dr. Loserth assigns the *De Ecclesia* to the autumn and winter of 1378, and everything points

to our treatise having followed immediately upon its predecessor. Thus the controversy as to the privileges of the Sanctuary of Westminster¹ is twice alluded to (pp. 157 and 169), but in a manner which allows us to imagine that at the time Wyclif was writing public interest on the subject had greatly subsided. The schism in the papacy is several times mentioned (pp. 120, 17; 121, 13; 123, 6; 126, 31; 219, 25; 226, 7). The first of these references shows that Urban's Bull of November 1378 had already been issued; in the second there is a difficulty in the text which may lead to slightly different views. According to our MSS. Wyclif writes: *et revera latet nos utrum ipse* [sc. Robertus Gibornensis, i.e. Clement VII] *vel Gregorius XI^{us} occupat patrimonium Cristi iniustus*. It has been suggested that *Gregorius XI^{us}* is here a slip of the pen for *Urbanus VI^{us}*, in which case Wyclif at the time of writing was already disabused of the good hopes of Urban which he had conceived at the time of his election. On the other hand a few lines further down Urban is distinctly spoken of as *papa noster*, and it seems at least possible to construe the text as it stands, taking its meaning to be: 'and it is hard to say whether the present Antipope is a worse usurper than was his legitimate predecessor.' In any case the difference of date cannot be important, for in one passage of the *De Ecclesia* Wyclif had already classed Pope and Antipope together as *duo pseudomonachi*. The remaining references to the schism are quite general in terms, and an allusion to the poor soldiers still unransomed in Spain perfectly harmonizes with the date 1379 which the connexion of this eighth book of the *Summa* with its immediate predecessor inclines us to assign to it.

¹ For a full account of this see Dr. Loserth's introduction to the *De Ecclesia*. The breach of the Abbey's privilege of sanctuary took place on August 11th, 1378. On the 18th of the following October Wyclif laid before the Parliament at Gloucester a memorial in which he defended the action of the Government.

The *De Officio Regis* is at present extant in three manuscripts, viz, Vienna 4514 and 3933, and Prague X. D. 11. Our text is founded on a transcript of the first of these made by Dr. O. Stange for the Wyclif Society. With this transcript Dr. Hertzberg-Fränkell has collated for the Society MS. Vienna 3933, and it is also from his notes that we are able to give the following description of the two MSS.

MS. Vienna 4514. Quoted as A.

On paper (first and last leaves parchment), small 4to. Bound in wood covered with leather. On the first leaf is written : *Super Cantica Cantic.*, and then in a different writing : Wycleph de blasfemia officio regis. On fol. 86 the copyist of the *De Blasphemia* has written the date : *circa penthecostes sub a. d. 1432*, and signed his name : Wstrach. The *De Officio Regis* occupies ff. 105-182 of the MS., and is written in a firm and practised hand of the first half of the fifteenth century, in the opinion of Dr. Hertzberg-Fränkell identical with that of the *De Blasphemia*. The *De Officio Regis* is preceded by three leaves, ff. 102-4, containing an alphabetical catalogue of Wyclif's works, and followed by an abridgment of the treatise headed : *Sentencia de officio regis in compendio sic habetur*, occupying ff. 183-4.

MS. Vienna 3933. Quoted as B.

In double columns, marked in this edition a, b, c, d, for each leaf, with a division into paragraphs by means of letters in red ink in the margin (A, B, C, etc.). The text is preceded by a table of the contents of the different chapters, and followed by an alphabetically arranged index. At the foot of the page there is occasionally a gloss, apparently in the same hand as the text. On the inside of the cover at the top of the page a hand of the second half of the fifteenth century has written :

Versa Berengarium, fuge Wicleff, cede Rikardum,
Implicitet hic errat, hic sacramenta retractat.

Beneath this in a hand in the fifteenth century is written: *W.1 5*, followed by the words: *Liber Pauli de Slawikowicz*. This Paulus de Slawikowicz is mentioned in the *Monumenta Histor. Universitatis Pragensis* I. 300, as having taken his Bachelor's degree at Prague in 1395; his ownership of the MS. agrees well with its handwriting, which is that of the beginning of the fifteenth century.

From the foregoing description of the two MSS. it will be seen that MS. 3933 is probably the earlier of the two, and experience has shown that it is also the better. It has therefore been freely used to correct the mistakes of MS. 4514, but the collations at the foot of each page enable the reader to see at a glance the reading of both manuscripts wherever they differ. It is needless to say that Dr. Stange's transcript of MS. 4514 was made with absolute faithfulness. The Editors have, however, found it necessary to completely revise the punctuation, and they have also thought it well to distinguish proper names by initial capitals. In all other respects MS. 4514, as amended by 3933, has been faithfully followed.

ALFRED W. POLLARD,
CHARLES SAYLE.

DE OFFICIO REGIS

DE OFFICIO REGIS.

1. 105 a. CONSEQUENTER ad ordinem clericalem restat de militari After the Clerical,
the Military
 Eccl. 22 ordine pertractandum; tum quia dictum est in materia de Order next calls
 48 d.) p. privilegiis ecclesie quod quantum in neutris tenetur monachos for treatment.
 6. obedire abbati tantum vel plus tenetur homo legius Regi; We must there-
 0. 5 tum etiam quia valet ad intellectum¹ scripturarum² et fore proceed to
 observanciam religionis cristiane. Ideo pro declaracione declare what is
 ulteriori restat secundum fidem scripture et testimonia the office of a
 sanctorum doctorum declarare Regis officium, et secundum King, and what
 quam armoniam potestas regia et sacerdotalis potestas the due relations
 10 correspondent. Iste enim potestates intelliguntur vestis between the
 stragulata quam matrona nostra lanifica fecit sibi, ut tetigi kingly and
 superius secundo capitulo. Oportet ergo inprimis capere priestly powers.
 quod potestas regum et militum sit ex fide scripture
 canonisata³ et testimonio⁴ sanctorum doctorum multipliciter
 15 approbata. Nam caput ecclesie in persona propria solvit
 att. xvii. didragma Cesari Matth. xvii, et precepit que sua sunt sibi
 -27. reddi Matth. xxii. Unde a tribus regibus voluit in suis pri-
 att. xxii. mordiis adorari Matth. 2°, et a militari ordine sepelli
 att. ii. 1- Matth. xxvii. Princeps eciam apostolorum I. Petr. 2° docet
 att. xxvii. suos conversos quomodo servarent obedienciam et pacienciam
 -60. inter gentes. *Subiecti*, inquit, *estote omni humane creature prop-*
 et. ii. 13- *ter deum*: non dicit propter mundum vel comodum tem-
 porale. Et post pertinenter explicans ordinem subieccionis
 in tota universitate humani generis sic subinfert: *Sive regi*
 25 *quasi precellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam*
*malefactorum*⁵, *laudem vero*⁶ *bonorum*. Nec sunt audiendi stulti
 fingentes quod adverbium similitudinis conotat reputativam⁷

¹ intencionem, B. ² scripture, B. ³ in marg. litteris rubris: potestas
 regum et militum est ex fide scripture, B. ⁴ testimoniorum, A.
⁵ malorum, B. ⁶ que, B. ⁷ repugnativam, B.

word *as (quasi)* must not be taken to mean that the supremacy is merely putative or apparent.

So in the words 'or unto governors *as (tanquam)* unto them that are sent by him' the context shows the meaning to be that the governors are to be honoured not for themselves only, but as representatives of the royal power. These words *quasi* and *tanquam* in the scriptures sometimes mark mere resemblance, sometimes a real relation. Instances of the first are Job xiv. 2, Ps. ii. 9.

Instances of their marking real relation are John i. 14, and Ps. xix. 5.

Digression to show that the relation marked in Ps. xix. 5, is real and necessary.

et apparentem precellenciam, non realem, quia tunc¹ doceret vicarius Cristi pro religionis regula quomodo Cristiani subicerentur hominibus secundum rationem fictam fantasticam et fallacem. Sed sapientie 1° dicitur, quod *spiritus sanctus*² Wisd. i. *discipline effugiet fictum*. Ideo blasphemum foret credere spiritum sanctum³ in principio sue regule fingere huiusmodi duplicem fictionem. Iterum⁴ conformi evidenciam in secunda B. parte regule, qua dicitur *sive*⁵ *ducibus tamquam ab eo missis*, conotaret hoc adverbium *tamquam* non veram rationem subiectionis sed falsam duplicitatem coactionis. Cum tamen¹⁰ notum sit ex serie textus cum rationis iuvamine quod intendit Cristianos debere subici Regibus, regum ducibus et ministris non solum secundum rationem proprie dignitatis, sed secundum rationem qua missi pretendunt⁶ regiam potestatem. Ideo ista sinkategoremata *quasi* et *tamquam* quandoque⁷ ex-15 primunt remotam similitudinem vel apparenciam in scriptura, et quandoque⁷ rationem realem⁸, secundum quam modificatum 2° est veraciter tollendum. Exemplum primi Job xiii.: *homo* Job xiv. 2. *quasi flos egreditur et conteritur*, et psalmo 2° *Tamquam vas figuli confringes eos*, et sepe alibi in scriptura ubi est sensus Ps. ii. 9. mysticus. Conotant hec 2° adverbia similitudinem propinquam vel remotam, ut pertinet sentencie exprimende. Exemplum secundi est illud Joh. 1°: *Vidimus gloriam eius*, John i. 14. *gloriam*⁹ *quasi unigeniti a patre*, hoc est gloria¹⁰ quam apostoli cernebant in Cristo habuit veram rationem dei filii naturalis. 25 Nam alii dei filii adoptivi hanc gloriam, tam in via quam in patria, sed secundum infinitum inferiorem et disparem rationem. Et sic intelligendum est illud psalmi xviii^o: *Et ipse* Ps. xix. 5. ** tamquam sponsus procedens de thalamo suo*. Habuit enim veram et necessariissimam rationem sponsi ecclesie; non quod non 30 fuit, ante exitum suum de utero virginali caput ecclesie, cum

¹ esse *pro* tunc, A. ² scilicet distinctione *pro* sanctus discipline, A.

³ scilicet *pro* sanctum, A. ⁴ Idem in *pro* iterum, B. ⁵ sine, A.

⁶ precedunt, B. ⁷ quinque *pro* quandoque, A. ⁸ in marg. litt. rubr.:

Quasi et tanquam, ista adverbia dupliciter sumuntur, B. ⁹ qu. gl., B.

¹⁰ gloriam, A: gloria, correct.: ex gloriam, B.

prius fuit eternaliter secundum deitatem et temporaliter secundum humanitatem. Ideo habuit rationem sponsi procedentis¹ de thalamo, cum corpus virginis fuit domus singularis quam

Cristu inhabitavit secundum mediam plenitudinem gratie,² qua, ut creditur, mulier habuisse non potuit meliorem. Sicut enim Cristus habuit plenitudinem gratie unionis qua in natura humana maior esse non potuit³, sic mater sua habuit plenitudinem gratie spiritualis cognicionis qua⁴ in sexu femine maior esse non potuit. Stephanus autem habuit plenitudinem⁵ gratie praeordinacionis, ut patet Joh. 10, Luce 10, Act 60.

The plenitude of grace here attributed to the Virgin's body is of the second of three kinds which must be distinguished viz. (i) grace of union, (ii) grace of spiritual cognition, (iii) grace of predestination.

Prima autem gracia in superlativo gradu dicitur habere plenitudinem secundum praecellenciam, secunda vero in comparativo gradu dicitur habere plenitudinem secundum superabundanciam, sed tertia gracia in⁶ positivo gradu dicitur

The plenitude of the first kind is by way of pre-excellence, of the second of superabundance, of the third of sufficiency.

habere plenitudinem secundum sufficienciam, qui gradus⁷ gratie, licet omnibus predestinatis infuerit, in Stephano tamen⁸ hic in via secundum quoddam caritatis privilegium rutilavit. Unde notandum ulterius, quod omnes isti tres gradus gratie solum

insunt praeordinatis et a primo instanti generacionis subiecti⁹ insunt continue usque ad statum beatitudinis. Et ita quilibet talis continue est gracia, et impossibile est quod subiecto suo insit maior gracia quam est illa, et sicut finaliter faciat ultimam capacitem in patria sic continue hic faciat societatem vel dispositionem correspondentem ut adquiritur hic in via. Cristus

All three kinds belong only to the predestinate, and to them continuously from their birth.

autem secundum primam gratiam fuit plene homo et perfectus vir pro primo instanti sue conceptionis, Maria vero diu post suam conceptionem in unione anime et corporis accepit esse hominis. Uterque tamen exivit sanctus¹⁰ ex utero, sed Cristus tanquam inhabitator totius ecclesie.

Redeundo¹¹ ergo patet quod sensus apostoli est asserere regem debere quoscunque alios in honore mundano prae-cellere. Unde 20 subdit in eodem capitulo *Omnes honorate, fraternitatem diligite, deum time, regem honorificate*¹². Ubi

The text, 1 Pet. ii. 13-14, thus plainly asserts that a king surpasses all others in worldly honour, as is further shown by verse 17.

¹ procedens, A. ² potuerit, B. ³ quia pro qua, A. ⁴ et pro in, A.

⁵ habere pro gratie, A. ⁶ tantum pro tamen, A. ⁷ factus pro sanctus, A. ⁸ Reddendo, A. ⁹ honorate, B.

primo iniungitur obediencia caritativa ad singulos, *omnes*
We must honour *honorate.* Cum enim homo sit duarum naturarum utraque,
all men, since they are made in the likeness of God. quorum prior facta est *ad ymaginem et similitudinem dei* Gen. Gen. i. 26

1°, non mirum si omnis homo debet secundum corpus quemlibet hominem quoad animam honorare. Secundo vero 5 praecipitur connexio humiliativa ad proximos, *fraternitatem*

We must love the brethren, as descended like ourselves humanly from our first parents, and spiritually from Christ and the Church. *diligite.* Nichil enim magis connecteret proximos in humili amore fraternitatis quam devote considerare quomodo omnes nos ab eisdem primis parentibus secundum carnem processimus, et plus secundum generationem spiritualement a Cristo et 10 sancta matre ecclesia geniti sumus; hec enim est vera fraternitas. Sed tercio adicitur notio¹, ad haec duo mandata finaliter vinculandum, *Deum time*te, nam *iniciu*m sapientie² timor Prov. i. 7.

We must fear God, for this is the beginning of wisdom. *domini.* Si enim Christus dominus deus noster hec duo mandavit, et facto docuit, quomodo timens eum ut dominum et 15 amans ut patrem eius monita non servaret? Malach. 1° scri- Mal. i. 6.

bitur *Si ego sum dominus, ubi est timor meus? Si ego sum pater, ubi est amor meus?* Et Joh. xiii. docetur in quo stat Joh. xiv. 2 effectualiter amor iste: *Si quis, inquit, diligit me sermonem meum servabit.* Quarto vero concluditur ordo ad hec tria 20 monita observandum *Regem honorificate*, licet enim debemus iuxta primum mandatum omnes honorare et iuxta fraternitatem diligere tamen oportet quod sit ordo in utroque, cum cantic 2° * dicit ecclesia *Ordinavit in me caritatem.* Unde ad Fol. 106

denotandum nobis preeminenciam honoris et reverencie regibus inpendendam singulariter dicitur *Regem honorificate.* Rex Song of Sol. ii. 4. enim est dei vicarius quem proximo dictum est esse timendum, ideo necesse est sibi servari honorificenciam in eius vicario, et per consequens, non obstante quod sit frater noster, 3 a. differenter ab aliis fratribus honorari. Et illam effectualement 30 precellenciam honoris credo sanctum papam distinguere per hoc verbum *honorificate.* Joh. v^o dicitur *Qui non honorificat John v. 2.*

filium non honorificat patrem, honorificare enim est effectualiter secundum quandam precellenciam honorare.

Again Peter en- Quinto³ vero subdit beatissimus papa petrus in eodem

¹ motio, A, B; notio *corr.* edd. ² est *post* sapientie, B. ³ Tercio, A.

1 Pet. ii. 18. capitulo generalem obedienciam domino seculari. *Servi in-* joins a general
quit *subditi estote in omni timore dominis non solum bonis et* obedience to the
modestis sed etiam discolis. Ubi primo notandum, secundum secular lord in
modum loquendi scripture, quod dupliciter ad propositum the words, *Ser-*
vants, obey your
masters.

Isidore
Ety. [?] dicitur esse servus¹, scilicet servus a condicione et servus Now servants or
a ministracione, ut distinguit beatus Ysidorus iii^o ethimologi- slaves are either
condition like

Philem. 16. arum capitulo []. Servus² condicione ut ad filomenem *onesi-* Onesimus, or by
ministration, as
the Apostles call
themselves In
this last sense
every Christian
should be a slave,
and most of all
the Vicar of
Peter.

10 apostolus et quilibet catholicus quo ad deum, ut patet in
nunciis epistolarum apostolorum. Ymmo sic debet quilibet
cristianus esse servus cuilibet, sed praecipue vicarius petri
debet esse servus servorum domini. Et isto modo loquitur

2 Kings v. scriptura iiiii. Reg. v^o : *Scito quod miserim ad te naamam*

6. 15 *servum meum*, et tamen constat ex scriptura quod fuit mag- So also not only
his pensioners
but all his liege-
men are the
King's servants,
as Naaman is
called by the
King of Syria,
and the greatest
tenants in chief
all hold their
fiefs by service.

E. duces comites et barones. Istis premissis patet secundo
20 generale praeceptum huius pape sanctissimi cuilibet servo
domini saecularis, cum tam timore carnali quam timore spiri-
tuali, qui sunt omnis timor, debent eis esse subditi timore
carnali praetextu, timore bonorum nature et fortune que sunt
in regia potestate, et timore spirituali sub obtentu premii
25 eterni ex merito subieccionis regi vicario Cristi. Timore

namque spirituali debet subditus subici regi secundum ratio-
nem qua principaliter deo subicitur, et sibi tanquam persone
in qua relucet maiestas summe regie potestatis. Sed finaliter
ad excludendum omnes cautelas sophisticas quibus diceret
30 non esse obediendum dato regi eo quod tanquam peccator dis-
colus dissipat scolam Cristi, ideo subditur quod subiectus debet
obedire *etiam discolis*, non sub ratione qua discoli, sed sub ra-
tione qua gerunt regalem ymaginem dei⁴. Stat igitur subieccio
in paciendū ab eis, si oportet, iniurias, in impendendū eis serviles

3 b.

¹ In marg. rubr. litt. : Servus duplex, B. ² In marg. rubr. litt. :
Servus a condicione quis sit, B. ³ In marg. rubr. litt. : Servus minis-
tracione, B. ⁴ om. dei, B.

consists in the patient bearing of injuries, in service, in modest reproof and in correction of vices.

For preeminence was originally assigned to the King and secular power not out of flattery or the hope of endowment, but from pure love and God's inspiration. Whence many think that the introduction of endowments has ruined the Church.

Our next witness is the text Rom. xiii. 1-7.

Here it is plain that the Apostle is talking of the secular arm : firstly, from the mention of their coercive powers, and of the tribute to be paid to them.

operas et in corripiendo eos modeste et in pugnando eorum nequicias. Hec enim est precipua pars obediencie tali proposito, ut dictum est alias. Hec commendacio pape sanctissimi facta ad excellenciam regum et secularium dominorum, non processit ex titulo adulacionis vel dotacionis¹ affectu, sed ex sinceritate dileccionis et inspiracione domini instruentis. Unde suspicantur quidam quod a tempore dotacionis ecclesie subpeditata est ista fides catholica et magnificacio secularis alterius brachii introducta pro eo quod appetunt non solum titulo elemosine, sed titulo donacionis civilis principalissime¹⁰ presidere.

Tercium vero testimonium est vasis eleccionis Roman. xiii sic dicentis, *Omnis anima potestatibus * sublimioribus subdita sit.* Fol. 106 b. *non enim est potestas nisi a deo : que autem² sunt, a deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, dei ordinacioni resistit.* Rom. xiii. *Qui autem resistunt, ipsi sibi dampnacionem acquirunt : nam¹⁻⁴ principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem ? fac bonum : et habebis laudem ex illa, Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time : non enim sine causa gladium portat.* In isto dicto F. manifestum est quod apostolus loquitur de brachio seculari. Primo quia sequitur in textu, *Dei enim minister est : vindex in iram ei qui malum facit* quod debet intelligi de militibus, ut patet xvii capitulo libri 4^{ti}. Oportet enim quando brachium²⁵ spirituale est insufficiens corripere obstinatos quod brachiumulare ipsos coherceat. Unde, quia necesse est ut veniant talia scandala, ideo subicit apostolus *Ideoque necessitate³ subditi esote non solum propter iram, sed propter conscienciam.* Rom. xiii. 5. Debemus enim subici potestatibus non solum timore carnali³⁰ propter iram quam exercent in nos et nostra, sed timore spirituali de amittendo celestia premia, ut iam proximo exposui. Unde sequitur in textu apostoli *Ideo enim tributa³⁵ prestatis, ministri dei sunt in hoc ipsum servientes, et hoc* Rom. xiii. 6. exposui supra capitulo xvii^o libri 4^{ti} ex facto Cristi et testi-

¹ aff. dot., B. ² sunt autem, B. ³ necessitati, A.

- Rom. xiii. monio sanctorum. Unde sequitur in textu apostoli *Reddite*
 7. *ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem: qui* textus non potest sane nisi dominis secularibus applicari;
- 9 c. 5 secundo confirmatur¹ ex predicta sententia beati petri, qui loquens ex eodem spiritu applicat eandem sententiam ad dominos seculares. Sic enim Matth. 8 dicit centurio se esse
 Matt. viii. *hominem sub potestate constitutum*, intelligendo per potestatem
 9. potentatum² secularem. Et tercio confirmatur ex testimonio
 10 sanctorum doctorum qui exponunt illud concorditer de brachio seculari. Unde glossa ordinaria: '*Omnis anima*' dicit³, *quia omnis homo debet servire potestatibus secularibus tam corpore quam voluntate: potestatibus dico, tam bonis quam malis, scilicet regibus, principibus, tribunis, centurionibus et*
 15 *aliis huiusmodi*. Et probat hoc de ratione, ut exposui capitulo [] libri []. * Nec monet sophista quod tunc
 G. quilibet dominus secularis subiceretur cuilibet, quia sicut omnis homo debet iuvare omnem hominem sic debet ministrando secundum alternam⁴ naturam servire cuilibet.
 20 Nec ex isto sequitur confusio dignitatum, quia dignitates seculares non sunt in suo genere sibi subiecte⁵ reciproce. Dignitates autem evangelice sunt sibi subiecte, et de quanto quis est maiori humilitate serviendo⁶ subiector, de tanto in
 Luke xxii. reputacione dei, ut patet luce xxii, erit maior, et qui ignorat
 26. illam sententiam est valde indispositus ad cognoscendum perfectionem religionis Cristi, ut dixi [] capitulo libri
 25
 Phil. ii. 3-5^{ti}. Unde filippens ii^o *Nichil per contencionem, nichil per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes, non que sua⁷ sunt considerantes, sed que aliorum.*
 4. 30 Ista autem regula sufficeret ad servandum religionem Cristi. Racio vero apostoli moneret specialiter quemlibet sacerdotem, qui debet esse spiritualis, ducibilis ut anima non rigidus ut corpus, que ratio stat in isto. Non licet dei ordinacioni resistere, sed omnis potestas brachii secularis est ordinata a

Secondly, by comparison of 1 Pet. ii. and the words of the centurion in Matt. viii.

Thirdly, by the unanimous interpretation of holy doctors.

Nor must this subjection to the secular arm be confounded with that reciprocal subjection which all Christians owe to each other.

¹ confirmacio, A. ² potentatam, A. ³ dicit omnis anima, B.

⁴ alteram, B. ⁵ subiecto, A. ⁶ in serviendo, B. ⁷ om. sua, A.

deo, sive in penam sive in premium; ergo non licet sibi resistere. Nam multi usurpant sibi sive sophisticant potes-

Again: that the power of the bad is committed to them by God is proved by the permission Satan sought to injure Job, and the words of Christ to Pilate.

tatem, * que non est potestas sed nocendi cupiditas. Unde **Forl. 107**

quod perversorum potestas non sit nisi a deo patet Job ii^o,

ubi diabolus antequam aliquid beato Job tolleretur dicebat Job i. 11

domino *Mitte manum tuam*, id est da potestatem. Et istam **ii. 5.**

sententiam inculcat veritas pilato dicens Johannis xix sic: John xix.

Non haberes potestatem adversus¹ me ullam nisi datum esset tibi^{II.}

desuper. Sed quia contingit prepositum abuti sua potestate ideo * secundum glossam est taliter distinguendum. 'Vel **3 d.**

illata est iniuria quo ad causam propriam vel pure quo ad

causam dei. In primo casu post exhortacionem evangelicam

paciencia est optima medicina. Si pure in causa dei

cristianus debet, post correpcionem² evangelicam, preposito

suo usque ad mortem, si oportet, confidenter et obedienter **15**

resistere. Et sic utrobique innitendum est paciencie, comit-

tendo humiliter deo iudicium iniuriam vindicandi.' Et qui

excedit hanc regulam resistit dampnabiliter potestati et dei

ordinacioni, ut faciunt hii qui rebellant precipue, id est

affectione comodi temporalis personalis. Contempnunt enim **20**

magis bonum ordinatum a deo, et eligunt temere minus

bonum. Deus enim ordinavit persecucionem tyrannorum,

ad exercitacionem et coronam suorum martirum. Unde

glossa communis sic loquitur: *Esto aurum et accende mundum*

illum quasi fornacem aurificis. Et ista lex sufficeret cuilibet **25**

cristiano ad ius suum salubriter consequendum et pacem in

ecclesia stabiliendum. Ideo contemptores legis divine, et sic **H.**

domini, in hac parte ex legibus mundi et fuco diaboli

conturbant ecclesiam. Nam ubi Cristus apostoli et martires

utriusque testamenti ex ordinacione persecucionis et paciencie **30**

sanctorum³ auxerunt et reddiderunt ecclesiam gloriosam,

moderni contempta hac lege et ordinacione divina innituntur

humanis legibus et prudencie proprias iniurias vindicandi⁴,

et non obstante quod fructus istorum modorum contrariorum

¹ adversum, B.

² correccionem, A.

³ formam *pro* sanctorum, A.

⁴ iudicandi, B.

When bad rulers do wrong we must distinguish wrong done simply to ourselves, from wrong done to the cause of God. The former should be patiently borne, the latter, faithfully resisted even unto death.

They who neglect this rule and enter into rebellion for their personal profit, despise God's ordinance.

Christ, His Apostles and Martyrs, glorified the Church by their patience.

But nowadays men put their trust in human laws for avenging their injuries.

patenter ostendunt qualitatem eorum. Cum nimis multi sunt qui paliant eciam in clero legem ordinacioni dei contrariam, inter alios fucos sophisticos hoc precipue replicantes quod modus ille et iuris prosecutio fuit olim a sanctis patribus approbatus et fructus multiplex iusticie undique cumulatus. Sed sic arguentes non¹ attendunt primo quomodo patres sanctissimi exercuerunt et docuerunt modum

Alleging the approbation of the Fathers for their conduct, and the good effects they produce.

isti contrarium. Attenderent secundo ad profectum superhabundantem ecclesie qui inde provenerat. Et attenderent 3° ad formam fuci diaboli quo arguitur licere clerico sic facere ex hoc quod bonum exemplum² provenit. Non enim est tam grande peccatum signabile quin oportet illo comisso bonum exinde contingere, cum aliter malum peccati foret deo potencius. Ille ergo peccat in fide qui discredet quin melius contingeret ritus istos dimittentibus et perfecte obser-

But those who argue thus do not consider (i) what has been the actual examples of the saints, (ii) the good which has resulted from it, (iii) the danger of the argument from the goodness of results, since God can bring good even out of evil.

4 a. I. vantibus * regulam legis dei. Sic enim Cristus, Petrus et ceteri patres edificarunt ecclesiam. Ex quibus colligitur, quod peccat graviter qui resistit regalie principum vi vel dolo, quia proverbiorum viii. dicit cuncta ordinans *per me reges regnant*. Et deuteronomio xvii^o dat dominus legem regi. Et ut patet in veteri testamento, ordinat eum multiplicitur venerari. In cuius signum apostolus, in causa eciam fidei, ratione proteccionis sui corporis cesarem apellavit

Thus we may conclude that resistance to royal authority is a grievous sin, as is evident from many texts, and from S. Paul's appeal unto Cæsar.

Acts xxv. 11. Act. x[xv]. Et patet secunda conclusio apostoli, quod a subditis regibus et specialiter a clero per eos elemosinato tributum voluntarie est prestandum³. Et signanter dicit

Also it is clear that kings have a right to tribute from their subjects, and specially from the clergy maintained by their alms.

Fol. 107 b. apostolus quod prestatis⁴, quia secundum glossam * ipsi reddunt, nunc pugnando pro patria, nunc agendo iudicia et nunc excitando ad premia ampliora; sic quod non est impossibile, quin in finali iudicio reddent rationem de prestito, eciam cum usuris, ad laudem subditi, dum in virtute finaliter perseveret. Magna igitur securitas in prestante⁵, ubi servando bonum animum non oportet timere quin exclusus erit ab onere temporalium, exemptus a pugnibus et intricacionibus

For this tribute the secular power gives an ample equivalent, and the lot of the tribute payer is singularly free from care and responsibility.

¹ non, om. A. ² pro exemplum, m̃ (? inde), A. ³ patrandum, A.

⁴ patratibus, A. ⁵ patrante, B.

Thirdly, it is clear that the disobedient bearing of the clergy is a chief cause of the ills of the Church militant. illatis per seculum, et demum premiatus mercede saciante totaliter appetitum. Et tercio ex dictis cum statu ecclesie vere colligitur, quod irreligiositas qua clerus gerit se tam inobedienter principibus est causa¹ precipua minoracionis et

For the scriptural doctrine of obedience to the secular lord is by some explained away, by others ignored, by others abandoned for human traditions supporting the supremacy and secular power of the clergy—all this in the teeth of Scripture. perturbacionis ecclesie militantis. Licet enim fides scripture⁵ tam autentice et tam patenter exprimit istam obedienciam fiendam domino seculari, alii tamen sinistre paliant sensum scripture per glossas extraneas, alii in se tacent et dolose alios excitant ad tacendum, et alii traditiones humanas multiplicant in quarum studio et doctrina clerus occu-¹⁰ pant ut in illis sua maioritas, quo ad seculum videatur, et secularis potestas, quo ad mundi sapienciam sopiatur. Et tamen cum in scriptura sacra sit omnis veritas atque instructio, cui veritati magis debemus attendere, patet scrutanti scripturas quod nec est scriptura vel veritas¹⁵ sentencie isti contraria, nec maioritas mundana cleri scriptis autenticis vel rationibus a deo explicata. Ideo videtur hodie necessarium secundum fidem scripture exponere regiam potestatem, ut vel sic noscatur clarius quomodo potestas sacerdotalis et potestas regia in armonia corporis ecclesie²⁰ debeant se iuvare.

All this shows the need of an exposition of the royal power, and of its true relation to the sacerdotal.

Sed ne videar fingere istam sentenciam pono² sensum quem K. spiritus sumtus inseruit * in scriptura. Ecce magna magni⁴ b.

Let me begin by quoting the words of Augustine as to the honour in which Kings are to be held, as bearers of God's image.

Augustini³ auctoritas in de questionibus nove et veteris legis Aug. xxv.⁴ capitulo: *David, inquit, non nescius⁵ divinam⁶ esse traditionem in officio ordinis regalis, Saul adhuc in eadem traditione positum honorificat ne deo iniuriam facere videretur, qui hiis ordinibus honorem decrevit. Dei enim ymaginem habet rex, sicut et episcopus Cristi. Quamdiu igitur in eadem traditione est, honorandus est, si non propter se, tamen propter ordinem.*³⁰ Unde apostolus: 'Omnibus,' inquit, 'potestatibus sublimiori- Rom. xiii. bus subditi estote: Non est enim potestas nisi a deo: que enim sunt, a deo ordinata sunt.' Ex istis patet quod regia potestas,

¹ clausa, A. ² primo pro pono, B. ³ Augustini om. A. ⁴ 33, B. ⁵ nescimus, A. ⁶ deviam pro divinam, B.

que¹ est ordo in ecclesia, stat cum mortale, eciam in prescito :

Three points are here brought out, (i) that the royal power, which is an order in the church, may exist even in one foreknown, (ii) that David showed this practically by the honour he paid Saul as King, (iii) that the text Rom. xiii. is to be taken of secular power, not of spiritual glory.

Aug. de
Mir. Sac.
Script. ii. x.

patet de ordine Saul presciti, ut dicit Augustinus ii^o de mirabilibus scripture capitulo x^o. Patet secundo quomodo david eadem religione quam Cristus et apostoli sui docuerant hono-

1 Sam. xxiv,
xxv.

ravit² Saul, licet scivit ipsum esse discolum : patet primi Reg. xxiv. et xxvi capitulis et 2ⁱ Reg. 1° capitulo. Stat enim quod

2 Sam. i.

homo honoret alium quo ad naturam, quo ad ordinem et quo ad mores, et sic de contemptu. Tercio vero patet ex sententia huius sancti doctoris quod dictum apostoli Roman. xiii. in-

Aug.
Quæst. ex
Vet. Test.
xxxv.

10 telligitur de sublimitate potencie secularis et non nude de habente gloriam spiritualem sicut corruptores sensus scripture false fingunt. Et sic intelligit beatus petrus de regibus gencium eciam discolis honorandis. Unde Augustinus, ubi supra, *hinc eciam gentilem in potestatem³ positum honorificamus⁴, licet ipse indignus sit, qui ordinem dei tenens gracias agit diabolo* : est, inquam, indignus honorari secundum rationem

Again, as a proof of the official dignity inherent even in bad kings, Augustine quotes the visions vouchsafed to Pharaoh and Nebuchadnezzar.

Fol. 108 a.

virtutis manente dignitate quo ad rationem * potestatis ; in cuius evidencia deus ostendit regibus gencium, ratione sue dignitatis in cura regiminis, eventus futuros in seculo, ut patet

Gen. xli. 1
399.
Dan. ii. 1.
399.
Aug.
Quæst. ex
Vet. Test.
cxx.

de pharone Gen. xli^o et de Nabuchodonosor Dan. 2°. *Potes-
tas*, inquit Augustinus, *exigit, quia meretur honorem. Nam
ideo pharoni future famis sompnium revelatum est, et nabucho-
donosor aliis secum astantibus solus filium dei vidit in camino
ignis, non merito sue virtutis, sed merito ordinis regalis.*

l. c.

25 (Magnam sollicitudinem habuerunt⁵ et honorem sancti doctores circa sensum scripture, cui oportet omnes alias leges cedere, cum necesse sit illam totam ecclesiam regulare.) Unde correspondenter ad dignitatem pharonis presciti et * Nabuchodonosor predestinati facte fuerant
30 visiones, sed prophetis domini ut Ioseph et danieli reservate sunt proporcionales interpretaciones. Dicat ergo adversarius, si potest, quare deus ordinavit honores regios et eis tam differenter fieri visiones nisi ut ipsi specialiter figurent maiestatem divinam et doceant vicarie supereminenciam ! cultus

¹ qui, B. ² honorat, A. ³ potestate corr. ex potestatem, B.

⁴ honorificatus, A. ⁵ et hon. hab. B.

Again Augustine speaks of the king as 'the vicar of God,' and so explains Genesis i. 26, *Let us make man in our image, &c.*

[But women are not made in God's image. A digression [following S. Augustine] in explanation of S. Paul's directions (1 Cor. xi. 7) for women to be veiled for this reason.]

The use by S. Augustine of the word *quasi* (quasi vicarius dei) is to be explained as its use by S. Peter has already been.

Thus according to S. Augustine a King is God's Vicar, just as a Bishop is Christ's.

So also Nicolas De Lyra writes of Kings as God's Vicars in things temporal and of good Kings as directed by Him.

sui. Unde Augustinus in de questionibus veteris et nove Aug. legis xx.¹ capitulo: *Rex, inquit, adoratur in terris quasi* Quæst. 6. *vicarius dei.* Et infra capitulo cvi^o, exponens illud Gen. i^o, Ibid. cvi. *faciamus hominem ad ymaginem et similitudinem nostram; hec,* Gen. i. 2. *inquit, ymago dei est in homine, ut unus factus sit quasi dominus 5 ex quo ceteri orirentur, habens imperium dei quasi vicarius, quia omnis rex dei habet ymaginem.* Ydeoque mulier non est *facta ad dei ymaginem,* ut dicit Apostolus ii., Cor. xi. Quamvis 1 Cor. xi. enim spiritus mulieris sit ternus ad instar trinitatis, et sic ad dei ymaginem, tota tamen natura integra mulieris non gerit 10 vicarie regalia² dei sicut natura integra viri sui. Sicut enim a patre est filius non habente in natura sua personam priorem, sic a viro fit mulier, qui quidem non habet in natura sua priorem. Et quamvis in figura sit³ differentia, (ut puta quod mulier sit facta ex natura singulari distincta per naturam 15 superiorem, Verbum autem divinum genitum sit non factum ex eius principio quod est omnino eadem natura qua non potest esse natura superior), tamen apostolus propter hoc sacramentum dat in cristiana religione pro regula quod vir non debet velare caput quia ymago et gloria dei est, mulier 20 autem ideo velat quia non est ymago et gloria dei. Nec valet fictio qua⁴ dicitur istum sanctum non dicere regem esse vicarium dei, sed quasi vicarium, quia, ut dixi superius, oportet hoc adverbium *quasi* connotare veram rationem vicarii, quia aliter adoratio quam spiritus sanctus docet regi tribuere, 25 et per consequens cristiana religio, foret falsa et ficta. Item, *M.* ut dixi superius, Augustinus xxxv^o capitulo dicit simpliciter quod *dei ymaginem habet rex, sicut episcopus Cristi.* Aut ergo oportet [negare] episcopum esse vicarium Cristi verum, aut eadem auctoritate simpliciter concedere regem esse verum dei 30 vicarium. Item doctor de lira super capitulo xiii. primi paralipomenon⁶ ita scribit: postquam descripta est ipsius David inunccio, *hic communiter⁷ describitur sui regiminis dispositio, que quidem est optima quando incipit a divinis, quia quando*

¹ xi. ² regalia; B. ³ fit, A. ⁴ quia pro qua, A. ⁵ xx^o, A. ⁶ paralipomena, A. ⁷ consequenter.

rex, qui in temporalibus est dei vicarius, bene se habet erga

- 4 d. * *deum, deus in agendo dirigit eum.* Oportet ergo deum habere
in ecclesia duos vicarios, scilicet regem in temporalibus et
sacerdotem in spiritualibus. Rex autem debet severe coher-
5 cere rebellem, sicut fecit deitas in veteri testamento. Sacer-
dos vero * debet ministrare preceptum miti modo humilibus
tempore legis gracie sicut fecit humanitas Cristi, qui¹ simul
fuit rex et sacerdos. Et hinc dicit Augustinus quod rex
habet ymaginem dei² sed episcopus ymaginem Cristi, propter
10 ministerium indubie. Nec est fingendum ministerium huius
differencie verborum nisi quod rex gerit ymaginem deitatis
Cristi, sicut episcopus ymaginem sue humanitatis. Et super
1 Cor. xi. 3. isto pendet regula apostolica 1^a Cor. x³ de gradibus honoris
tribuendis membris ecclesie. *Volo, inquit, vos scire quod*
15 *omnis viri caput Christus est; capud autem mulieris est vir:*

Thus God must have two Vicars in the Church, the King in things temporal, the priest in things spiritual.

The King must check rebellion severely, as God did in the Old Testament, a priest minister in gentleness after the manne of Christ.

The King bears the image of Christ's God-head, the priest of His manhood.

Glossa inferiori margine fol. 4 b c prima manu scripta.—Super hoc processu an maioritas sensibilis subdividatur secundum rationem duplici-
tatem latentem in officio clericali aut secundum duplicem rationem, sic
quod earum una sit in officio clericali, alia officio domini temporalis
deputata, hic apparet isto modo respondendi secundum sensum doctoris,
quod maioritas sensibilis habet dividi secundum duplicem rationem in-
venta in diversis officiis. Nam honor impensus seculari domino
fundatur super seculari dominio, sed honor tribuendus sacerdoti fundatur
in virtutibus.

Apparet autem ex dictis istius domini, quod non est honor impen-
dendus saltem sacerdoti sensibilis, et ut videtur innuit quod dignitatis in
Christi pontifice non est maior quam in rege, dato quod sit sacerdos
cesaree dotatus aut non contentetur cum honore sensibili. Pro istis
notandum quod doctor non intendit quin honor sensibilis sacerdotibus
est satis bene tribuendus, presupposita tam[en] virtute. Et ideo
quando dicitur a doctore quod sacerdos contentabitur de secundo modo
honoris, despicienter in se primum, secundus modus honoris de quo
loquitur est modus honoris sensibilis, in virtutibus tamen fundatus. Et
primus modus honoris de quo ibi fit mencio est modus honoris sensibilis
in domino seculari fundatus. Quod si doctor intelligat solum honorem
sensibilem sacerdotibus impendendum esset cognoscendum in quo con-
sisteret ille honor insensibilis. Et foret mirabile aliquem velle dicere,
quod dignitas sacerdotalis non esset maior in prescito quam dignitas
terrena aut secularis in predestinato, cum dignitas apostolica in Iuda est
maior quam dignitas secularis in David Iudeorum rege.

¹ que pro qui, A. ² dei, om. A. ³ II°.

caput vero Christi deus. Ex quibus videtur quod oportet vicarium Christi, sub ratione qua¹ Christus, per vicarium Christi, **N.** sub ratione qua deus, capitaliter regulari. Sed contra illud obicitur: Videtur quod potestas et dignitas regalis sit dignitate sacerdotali superior, quod est contra leges multiplices et contra sententiam quam sepe asserui. Hic dicitur quod in Cristo regalia et sacerdocium, sive secundum divinitatem² sive secundum humanitatem, habent rationem paritatis in gradu dignitatis. Aliter ratio regalie est ratione sacerdotii prestancior. In cuius figuram Melchisedech, **io** qui secundum apostolum figuravit Christum ad illam duplicem dignitatem, habuit Genes. xiii. prepositum nomen regis, et eandem formam verborum servat apostolus Hebr. vii. Est^{14.} enim ratio regis in Cristo ratione sacerdotis generalior, cum Hebr. vii. prius, communius et quo ad tempus extensius regit suam¹⁵ fabricam quam benedicit. Et ideo secundum Augustinum nomen regis secundum quandam prioritatem originis, vel saltem secundum formam exemplacionis, competit deo patri. In vicariis autem Christi, sicut necesse est istas duas dignitates dividi, sic oportet earum maioritates distinguere. Alia est enim²⁰ maioritas vel honorificencia sensibilis quo ad mundum, et alia est maioritas insensibilis et abscondita quo ad deum. Prima autem subdividitur secundum rationem duplicem clericalis officii et officii domini³ temporalis. Et iste honor qui fundatur appropriate in potestate et seculario dominio competit²⁵ singulariter domino seculari. Secunda vero maneries, fundata in virtutibus clericalis officii, competit sacerdoti. Unde si non esset necesse⁴ dotacio ecclesie⁵, affeccio primatus, et iurisdiccio humanitus introducta, sacerdotes contentarentur^{5 a.} de secundo modo honoris, despicientes in se primum sicut³⁰ fecerunt apostoli, et tunc ratione superioritatis vite et maioritatis virtutis foret dignitas in Christi pontifice maior quam dignitas terrena in vicario suo rege, et sic intelligende sunt

¹ qua Christus per vicarium Christi sub ratione, *om. A.*
 nitatem, A. ³ domini, *om. A.* ⁴ necesse, *om. B.* ⁵ ecclesie,
om. A.

The priest therefore must be ruled by the King.

It is objected that we thus make the royal dignity superior to the priestly.

What is said is (i) that in Christ the royal and the priestly offices are of equal dignity.

(ii) But that otherwise the King's office is superior, as the Kingship of Melchisedech is mentioned before his priesthood.
 (iii) In Christ the kingship is more general than the priesthood.

According to Augustine the name of King belongs specially to God the Father.

But as regards the dignities of Christ's Vicars, we distinguish between the palpable dignity which is unto the world, and the impalpable which is unto God. The first belongs to the secular lord, the second to the priest.

Thus the true dignity of the priest is superior to the earthly dignity of the King.

Gen. xiii.
 Heb. vii.

leges et sanctorum auctoritates. Et ista videtur sententia Augustini capitulo xxxii^o in de questionibus veteris et nove legis. Ubi ostendendo quomodo cristianus se habebit ad

honorem diviti et pauperi impendendum sic loquitur: *Contempnendi plane sunt corruptores morum et sacrilegi in legem dei, honorandi vero diligentes deum et discipline cultores. Hi enim divites apud deum habentur, qui bone conversationis sunt, et quanto in mundo contemptibili[or]es sunt, tanto magis honorificentiores in celo.* Et ne videatur excludere veram honorifi-

The distinction is the same as that drawn by Augustine between earthly riches and true riches.

cenciam regibus et seculi divitibus impendendam narrat secundum quam formam reges sunt dupliciter honorandi.

Qui inquit *beneficium temporum habent in ampliandis facultatibus, si se cognoscant¹ et intelligant dei voluntatem, qui terram omnibus dedit et solem suum cunctis oriri iubet, et pluvias in-*

So good Kings, like those who make good use of earthly riches, are worthy of double honour.

discretas effundit, iniquitas autem temporis aut fortune quibus-

*dam abnegat que * deus omnibus dedit. Sed temporalia ministrat divitibus, ut perficientes dei voluntatem non solum in mundo, sed etiam in celo divites sint, ne pauci temporis divicie excludant eternas.* Tales, inquam, mundo divites sunt dupliciter honor-

andi: honor enim pauperum plus virtuosorum est securior et simpliciter maior, ut patebit inferius, unde sequitur in textu Augustini: Illi vero quos paupertatis causa despiciendos quidam putant, si futurum dei iudicium contemplantur videbunt quod illic semper divites erunt ubi divites seculi egebunt, penitentes se pauperes non fuisse. Nemo itaque habebit regnum celorum

nisi finaliter habuerit paupertatem spiritus, de qua Matth. v.

Est igitur honor tribuendus secularibus alterius speciei quam honor quem sacerdotibus Cristi tribuimus. Et sic honor sensibilis in quo comunicant est copiosius dominis

secularibus quam sacerdotibus tribuendus. Honor autem qui sacerdoti est proprius est quocunque honore mundano prestantior. Et sic sophisticanti et consideranti quod in generibus latent equivocationes placeret concedere quod dignitas regalis sit dignitate episcopali² prestancior, quia

We have thus settled the question as to whether the honour due to Kings or priests is greater, by distinguishing the two kinds of honour.

¹ recognoscant *pro* se cognoscant, A, B. quia *pro* qui, A, B. et *pro* aut, A. ² temporalis *pro* episcopali, B.

dignitas honoris sensibilis in qua comunicant, et tamen dignitas episcopalis est quacunque dignitate terrena prestantior. Sed secundo obicitur contra hoc quod dicitur Reges eciam discolos * honorandos. Videtur enim quod ⁵ b. quicumque honori sit proprium esse premium virtutis, ut 5 dicit aristoteles iiii. ethicorum, cum ergo tales discoli infideles non habent virtutem videtur quod non sint honorandi, sed ratione vicii contempnendi. Et iterum videtur quod non remanet in eis status dignitatis¹ vel potestas regalis, quia non² remanet eis dominium, et per consequens non remanet ¹⁰ eis quod sint reges. Quomodo ergo foret³ in eis status aliquis honorandus, cum omnis status in quo sunt tales infideles presciti sit pessimus odiendus? Hic dico quod sicut debemus esse subiecti discolis, ut docet beatus petrus, sic debemus eos secundum rationem aliquam honorare, ut dicit beatus ¹⁵ Augustinus. Et ad primum obiectum concedo⁴ quod nulli est honor tribuendus, nisi secundum rationem virtutis. Idco quandocunque⁵ honoramus creaturas racionales, earum reliquias sive ymages, debemus principaliter honorare deum, ex cuius virtute omnia ista ad utilitatem hominis processerunt. ²⁰ Et sic cavendo ydolatriam videtur quod nedum sol et luna, sed quelibet creatura sit secundum rationem qua dei fabrica honoranda. In qualibet enim tali fideli relucet trinitatis vestigium. Et secundum doctrinam apostoli *I^a Petri* iiiio. ²⁵ relucet ratio vestigium istud noscentibus *ut in omnibus honorificetur deus*. Infideles autem quod non ascendunt superius, sed inpendunt illis latrām, sunt ideo infideles, ut patet capitulo libri primi. Licet autem quamlibet creaturam possimus⁶ honorare honore vicario, tamen solas creaturas racionales decernunt philosophi esse dulia honorandus. ³⁰

Cristiani autem honorant earum⁷ reliquias atque ymages, ymo eorum ornamenta vel vasa dicimus honorabilia dum fuerint deo et ecclesie consecrata. Sed equivocacio tollit obiectus. Nam Roman. ix. dicit Apostolus vas esse in honore, Rom. ix.

¹ dignitas, B. ² vero pro non, A. ³ fore, A. ⁴ concedendo, A. ⁵ quacunque, A. ⁶ possumus, A. ⁷ eorum, A. ^{21.}

A second objection is raised as to the honour to be paid even to froward Kings.

For bad Kings are not Kings at all, how then can there be any status in them worthy of honour?

But granting that honour is only to be paid to virtue, we see that for this very reason we must honour God above all kings, and all His creatures inas-much as they are His handi-work.

Again relics and images, nay even ornaments and vessels, are honoured not for their own sake, but because of the persons whose they are.

Arist. Ethics. (? iv. 3.)

1 Pet. iv.

21.

- 2 Tim. ii. 20. sicut et dicitur ii. Thimo. 2°. Sicut et opus dei vel hominis dicimus esse virtuosum. Et patet quod reges discoli sunt ratione honorandi, primo quia sunt creature rationales in quibus nedum relucet vestigium sed ymago trinitatis, secundo
- 5 quia habent potestatem eis collatam a deo ad proficiendum sue ecclesie et sic ad adiuvandum deum potestative, licet potestate sua dampnabiliter abutantur. Deus igitur est multipliciter honorandus in talibus, et sic illi, licet equivoce. Est enim dare unam maneriem honoris cuius virtus appro-
- 10 priate est meritum: duplici alio honore sunt discoli honorandi. * Et patet quomodo intelligendi sunt Augustinus Boecius et alii doctores qui dicunt quod laudans alium sub ratione que sibi non competit non illum laudat sed *
- 5 c. alium in quo illa ratio invenitur. Ideo oportet laudantem attendere rationem laudacionis ne committat mendacium.
- Chrysost. Nam secundum Crisostomum, omelia ultima operis imperfecti, Mendacium nec habet rationem aliquam nec virtutem. Idem ergo potentatus, qui secundum rationem
- 15 vicii est odiendus, est cum hoc secundum rationem nature et prefecture amandus. Sic enim deus secundum disparem rationem simul odit et diligit creaturam.
- 20
2. Sed ulterius patet ex sepe dictis quod tales non remanent reges nisi equivoce, licet habeant potestatem regalem abusam, et sic realiter habent potestatem et dignitatem consequentem
- 25 secundum quam regunt, licet demeritorie. Et sic tyranni, etiam presciti qui solum nominatenus² sunt reges vel domini, habent³ potestatem informem ad regendum⁴ et dominandum, sed illa potestas non est dominium. Statum ergo potestatis regalis habent et multas rationes bonorum gratui-
- 30 torum secundum quas remanent vicarie honorandi. Et sic, licet omnis status individuus in quo sunt tales sit culpabilis, tamen status et ratio generalis et rationabiliter laudandus, et etiam status individuus secundum rationem preeminencie non virtutis. Nec video quomodo negantes tales rationes et

Bad Kings must be honoured on two grounds; first, as rational creatures in whom is not only the imprint, but the image of the Trinity; secondly, as possessing power conferred on them for the good of the church, which they may use rightly.

Thus the same potentate who should be hated for his vice, should also be loved in respect to his nature and office.

Again it is true that bad Kings only remain Kings equivocally; but however much they abuse their power, they may still really possess that power and consequent dignity, although unworthily. Only such tyrants, though they possess power, do not possess dominium or lordship.

Thus, even where the individual condition is blameworthy, the general condition must be praised, and even

¹ mult. est. ² vocetenus, B. ³ habentem, A, B. ⁴ regnandum, B.

the individual, though on the score of pre-eminence, not of virtue.

A third objection : the church can carry on its warfare without a King but not without a priest, moreover the pre-eminence of the King is not satisfactorily proved from Scripture, since the obedience we owe to tyrants does not give them pre-eminence, but rather shows, that priests also should be honoured for their office, even when froward.

The first part of this objection I answer by showing that the senses in which the King is or is not necessary to the church are the same as the senses in which the priest is or is not necessary.

The Kingly relation is necessary, since in the kingdom of the soul every man must be King of himself (or as S. Augustine says, a man must not only be a soldier of Christ, but a King).

And this kingdom over self comes before the blessing others, or consecrating.

Again in such times as the church was without a civil King she was also without a cesarean clergy; and in the best days of the church she lived without endowments under the rule of the Kings.

modos consequentes exponerent se ipsos in ista materia vel evaderent obiectus in oppositum replicandos.

Sed tercio obicitur per hoc quod ecclesia potest militare prospere sine rege non autem sine sacerdote, nec efficaciter docetur ex scriptura excellencia regis cum obedire debemus tyrannis qui non sunt propterea excellentes, ymmo sicut rex est ratione ordinis honorandus eciam si tyranniset sic sacerdos est ratione superioris ordinis honorandus eciam si discoliset. Ad primum dicitur quod sicut necessarium est ecclesiam militantem habere sacerdotem intelligendo analogice, sic necessarium est eam habere regem tam analogice intellectum. Et sicut ecclesia potest militare sine rege civili sic evidencius prospere possit militare sine sacerdote cesareo. Et patet prima pars ex hoc quod ante lapsum et post habuit ecclesia continue¹ regem, nedum deum vel angelum sed hominem, ad minimum secundum civitatem anime se regentem. Ideo dicit Augustinus in de questionibus veteris et nove legis capitulo² [] quod sicut oportet hominem omnem Cristianum esse Cristi militem, sic et regem, quia necesse est quod sit rex iturus comittere bellum adversus alium regem iuxta parabolam Cristi luce xiv^o³. Et prius est hominem se regere quam est ipsum benedicere aliis vel sacrare. Et secunda pars patet. Nam in statu innocentie⁴ et post lapsum stetit * ecclesia sine rege civili, ut patet de hebreis ante Saulem, de Recabitis et bragmannis; et omnes illi, sicut ecclesia Cristi in suis, floribus, steterunt sine sacerdote cesareo et utrobique sacerdos a rege processerat⁵. Quando enim prosperata fuit ecclesia, vians pure expropriarie, regulata fuit per reges seculi pro tempore utriusque testamenti⁶, et licet multi persecuti sunt ecclesiam infideliter gracia mundane glorie et possessionis temporalium defendende⁷, ut patet de multis romanis imperatoribus, tamen difficile foret⁸ nobis discernere utrum Constantinus

¹ congrue, A. ² capitulo, om., A. ³ xiii^o, A. ⁴ innocente, A. ⁵ processaret, A. ⁶ Nota in marg. sup.: Asserit doctor quod sacerdos a rege processerat, sed quomodo hoc fuit verum, non declarat, B. ⁷ defendendo, B. ⁸ nobis foret, B.

Aug.
Quæst.
Vet. Te.
[?]
Luke x
31.

magis nocebat ecclesie et sui sacerdotes, qui videntur esse matri nostre magis domestici, dolosa amaritudine plus nocebant. Nam yppocrisis et fermentum phariseorum, ex hoc quod est minus perceptibilis, minus vincibilis sive sanabilis,

5 magis nocet. Et patet quomodo prima particula asserta est Thus the first half of the objection is disposed of. The second is shown to be false by the unanimous teaching of Christ, SS. Peter and Paul, and the holy Doctors, that the King must have pre-eminence in the state.

Fol. 110 a. falsa, et quomodo dicendum est specifi*cata materia. Quo (i) For Christ's dictum: 'Render unto Cæsar,' etc. is a distinct approval of the Kingly office.

ad secundam partem patet eius falsitas ex¹ hoc quod ex doctrina Cristi, tam verbo quam facto, ex doctrina apostolorum petri et pauli, et ex doctrina sanctorum doctorum cum

10 ratione vivaci patet quod oportet in republica regem precellere. Cristus enim nunquam docuisset bona que sunt Cesaris reddenda cesari, nisi approbasset eius officium et fecisset eum bone fidei possessorem; nec possumus probare sompnium nostrum in quod prorumpimus quod fuit continue²

15 infidelis³. Ymmo sicut Augustinus et decretum ecclesie reputant Nabuchodonosor sanctum, non obstante quod fuit reputatus omnino extra plebem fidelium, sic evidencius credi potest de Cesare sub cuius imperio rex pacificus nasci voluit, didragma pro se sibi solvere et alios verbis expressis docere

20 ut sibi redderent bona sua. Videat, rogo, scrutator scripture si tam patenter fundari⁴ potest ista potestas pape, vel exaccio quam ipse et fratres sui exigunt a paupere clero sibi subiecto, cum beatus petrus eis precepit⁵ ut⁶ non saltem seculariter dominantur. Vel credimus sanctum apostolum a

25 summorum sacerdotum iniuria cesarem appellasse si reputasset eius officium omnino nefarium. Non enim petivit ydolatrie vel alterius execrabilis facti suffragium. Et quo ad sanctos doctores patet quod non sic necessitati fuissent de scriptura et potestate regia, specialiter cum tam exhorrebant

30 mendacium et heresim de errore sensus scripture, nec affectabant habere⁷ de regibus dotacionem vel questum terrenum. Et ille qui notat * ex dicto beati petri quomodo debemus obedire non solum bonis et modestis terrenis dominis, sed eciam discolis, consideraret primo quomodo

Is the pope's power or his exactions from the poor clergy better founded than this claim for Cæsar?
(ii) S. Paul's appeal from the High Priests to Cæsar.

(iii) The Holy Doctors.

Again three points may be noted arising from the dictum of S. Peter.

¹ et pro ex, A. ² congrue, A. ³ infidele, B. ⁴ pot. fund., B.

⁵ precipit, B. ⁶ ut, om. A. ⁷ de reg. hab., B.

(i) If even froward Kings are to be obeyed, how worthy of respect is the office in virtue of which we must obey them.

(ii) If all obedience were withdrawn from the froward among the clergy, their vain rites would be curtailed.

(iii) That if both priestly and kingly exactions are to be obeyed, yet they must be obeyed in different ways.

As to this last point I think a froward priest is to be honoured for the sake of his office.

And this view is supported by S. Augustine from the transference of the blessing from Esau to Jacob. And again from Numb. v. 27, where Moses and Aaron, as priests, are made the channels of a blessing which they are powerless to affect. A point to be noted by prelates in their blessings, cursings, etc.

For these are only of weight when in accordance with a previous judgment of God.

But that the priestly office is not hereby lowered, Augustine

convenit¹ eos esse bonos et modestos, et per consequens approbat illum statum. Consideraret secundo quomodo abiecta omni obediencia a discolis in clero, hoc est a prepositis qui dissipant scolam Cristi, non regnarent tot ritus ad fastum et questum prepositis acquirendos². Et tercio consi- 5 deraret si par sit ratio obediendi exaccioni spiritualis prepositi et exaccioni secularis tyranni, quamvis autem sit obediendum utrique tamen³ dispariter. Ad tercium punctum 8. videtur mihi quod sacerdos discolisans est propter ordinem honorandus. Unde Augustinus in de questionibus veteris et 10 nove legis, capitulo xi^o, ostendit vere causam quare deus Aug. Quæst. ex Vet. Test voluit ysaac falli in benedicendo Iacob pro Esau, cum credidit ipsum esse filium seniorē. Deus, inquit, qui^{xi} occultorum cognitor est, minorem benedictionem mereri ostendit ut in benedictione non hominis ostenderet⁴ esse beneficium, sed dei; 15 quia officii dignitas est, non hominis meritum, quam dei sequitur benedictio. Denique dictum est a deo in numeris ad Moysen et Aaron sacerdotes 'vos ponite nomen meum super filios israel, ego dominus benedicam illos,' ut gratiam tradicio per minis- Numb. v. 27. terium ordinantis transfundat hominibus, nec voluntas sacerdotis 20 obesse aut prodesse possit, sed meritum benedictioni poscentis. Et istam sententiam vellem prelatos nostros attendere in benedictionibus maledictionibus indulgentiis et absolucionibus quas faciunt plebi dei. Omnia enim ista non sunt nisi sophismata, nisi de quanto accio dei preedit, dignificans 25 subiectum ad bonum vel malum a presule imprecatum. Sed ne ex istis verbis dignitas sacerdotalis vilesceat statim adiungit ad nostrum propositum. Quanta autem dignitas sit ordinis sacerdotalis hinc advertamus. Dictum est autem de nequissimo Cayfa interfectore salvatoris inter cetera 'hoc autem John xii. a semetipso⁵ non: * dixit sed cum esset princeps sacerdotum anni⁵¹. Fol. 110 illius prophetavit.' Per quod ostenditur spiritum graciaram personam⁶ non sequi digni aut indigni, sed ordinacionem

¹ congruit, A.

² acquirendis, A, B.

³ cum pro tamen, A.

⁴ ostendere, A.

⁵ seipso, A.

⁶ personarum, B.

tradicionis; ut quamvis aliquis boni meriti sit¹ non tamen possit benedicere, nisi fuerit ordinatus ut officium ministerii exhibeat. Dei autem est effectum tribuere benedictionis. Ex

*istis verbis notandum primo quod, licet Cayfas prophetavit, tamen sinistre intellexit propriam prophetiam. Sicut enim reges farao et nabuchodonosor prophetaverunt (vel verius sompniaverunt, et * sententiam propheticam reservatam*

sanctis dei quibus opus fuit spiritus² intelligencie reservavit³), sic est censendum de Cayfa, cuius prophetie sensum deus

apostolis reservavit. Ipse autem ultra reges predictos communiter ad suam maliciam habuit sensum scripture sacre contrarium, tanquam hereticus. Ille autem descriptive est propheta qui habit sensum quemcunque gradum spiritum prophetandi. Patet secundo quod benedicetur⁴ et actus alii

sacerdotales non sunt regaliter actus meriti, sed actus potestatis officii. Et patet tercio quod sacerdotes ratione

dignitatis, etiam presciti, sunt a subditis honorandi. Sed difficultas est quomodo dispariter debemus honorare et subici tam sacerdoti quam domino seculari, supposito quod uterque

dignitate morali officii sui degeneret. Et videtur mihi quod obediendum est sacerdotibus huiusmodi eos⁵ prudenter corripiendo, aspere arguendo et fortiter resistendo. Sic enim obedivit⁶ Christus sacerdotibus et phariseis, ut patet ex cursu⁷ evangelii. Seculari vero tyrannisanți debemus obedire

rependendo sibi septem opera misericordie spiritualis et precipue iniurias proprias humiliter paciendo. Nam facere⁸ coactiones corporales est eorum officium. Ideo si excedant in modo ordinavit deus suos vincere ad eorum coronam paciendo iniurias. Sacerdotibus autem non ordinavit obla-

ciones huiusmodi violentas. Et hinc adinvente sunt censure alie ad extorquendum a subditis pecunias, ut excommunicationes suspensiones, sequestrationes et alia eis similia, in quibus omnibus primo et principaliter pretenditur causa dei.

shows from the distinct attribution of the gift of prophecy to the wicked Caiaphas, in virtue of his office.

Here it is to be noted, (i) That Caiaphas misunderstood his own prophecy.

(ii) That benediction and other priestly acts are not acts of merit, but acts of official power.

(iii) That even foreknown priests are to be honoured by reason of their official dignity.

Our difficulty, however, is as to the difference of kind in the obedience due for their office's sake to priests and Kings who have degenerated.

Such priests are to be obeyed with prudent reproofs, stern conviction, and sturdy resistance, even as Christ obeyed the Pharisees.

But the secular tyrant we must repay with the seven works of mercy and specially by patient endurance of injuries.

For bodily compulsion is their office, and if

¹ sunt *pro* sit, A. ² int. sp., B. ³ reservaverit, B. ⁴ benedicte, B.

⁵ eorum, A. ⁶ Cr. obed., B. ⁷ decursu, B. ⁸ Text, ferre; in marg. facere, B, ferre, A.

they carry it to excess, it is appointed by God as a trial of our patience. But the same is not the case with the extortions practised by the priests in the matter of excommunications, suspensions, etc. Against these resistance is a duty, since there is no place for patience when our own cause is the cause of God.

This explains the denunciations of the priests, scribes, and pharisees by Christ, and the difference in the behaviour of S. Paul to Festus and Agrippa, and to the chief priest.

St. Paul's example in this must be taken to have been deliberately given for us to follow.

For the degeneracy of the clergy consequent on their secular pursuits is worse than that of Kings.

Thus by natural reason we see that, as such heresies must exist, so the existence of secular lords to destroy them is also necessary.

Unde, ut leges multe dicunt, non licet sacerdoti excommunicare subiectum nisi fuerit pro mortali in quo deus primo offenditur, nec superest defensio corporalis, sed vel purgare vel negare culpam impositam. Ideo ista non vocantur exactiones, nisi forte equivoce. Resistendum est igitur istis 5 iniuriis placando deum, informando errantem prelatum et demum paciendo, si oportet, corporalem rapinam bonorum; quia in principali, cum sit causa dei, non restat locus suas iniurias paciendi. Et hec una ratio quare Cristus tam accute exprobravit sacerdotes, scribas et phariseos, ut Math. xxiii et Matt. xxv alibi, et hec ratio diversitatis quare apostolus, flatu spiritus sancti in suis agilibus regulatus, modeste allocutus est infideles principes, ut patet act. xxv et xxvi de festo et Agrippa. Sed principem sacerdotum accute redarguit. Acts xxv. Nam act. xxiii dicit principi sibi irreligiose violenciam inferenti *percuciet te deus, paries dealbate*. Nec dubium * x. quin subest magna ratio cur tam varie paulus fecit. Paulus 6 c. enim non debuit sine irrisione accuta sufferre illius prelati blasphemiam, nec non relinquere nobis exemplum faciendi similiter, sed docere debuit scolam posteris peccatis periculosius animosius resistendi. Plus enim degenerat sacerdos secularibus negociis intendendo, vel quod peius est ad fomentum peccati subditorum temporalia auferendo, vel quod est * pessimum secundum religionem vanam ypocritice in suffragiis sacramentorum et sacralium subditos seducendo, quam 25 facit tyrannus secularis mercacionibus intendendo, seculum conquerendo, vel regimen regale a suo populo subtrahendo. Ideo ratio naturalis convincit quod, sicut necesse est hereses tales esse, sic necesse sit esse seculares dominos qui debeant in neglegenciam spiritualis gladii ipsos potenter destruere. 30

[CAPITULUM II.]

We must explain the true nature of honour more fully, since the world in its devotion to worldly

SED oportet parum amplius detegere predictam sententiam de honore, quia totus mundus est sic mundo deditus quod nescit inter verum honorem et fallacem gratiam, inter

honorem et signum honoris, ymmo nec inter secularem et spiritualem honorem distinguere. Sed et clerici nostri omni honori qui debet eis esse proprius alienum honorem preponderant, et ratione huius inordinati affectus honoris a

things is unable to distinguish it. So the clergy prefer an alien honour to that which is proper to them.

5 religione Cristi degenerant. Sic enim elementis et elementatis deappetentibus fines quos natura eis instituit, et contrarie in- nitentibus ad fines contrarios habendos quos natura pro- hibuit, perturbaretur nimirum universitas mundi sensibilis.

Et cum appetitus honoris ferat spiritus in opus suum patet
10 quod universitas spirituum vertibilium plus deordinaretur uno quoque appetente finem sibi indebitum. Scola¹ igitur de appetitu regulari² honoris foret necessaria ad stabilimentum ecclesie militantis. Primo igitur suppono sententiam de quiditate honoris dictam³ xxiii. capitulo libri primi. Honor
15 enim non est nisi actus quo aliquid dicitur formaliter honorare. Ideo quot modis dicitur honorare vel honorancia tot modis honor⁴ dicitur, cum sit idem et est subiective in honorante⁵ sed terminative in honorato. Quicquid igitur dicit excellen- ciam nature rationalis potest dici, ut sic, ipsam honorare.
20 Unde deus realissime honorat omnem creaturam rationalem, sed diversimode secundum eius beneficentiam vel premium quod largitur. Omne etiam opus dei honorat deum infinitum excellencius quam ipsum⁶ poterit aliquid aliud honorare, quia dicit naturaliter esse deum creatorem suum, et alias inmensas
25 excellencias implicatas. Unde quanto creatura servit deo, tenens inculpabiliter gradum sui ordinis quem prima natura instituit, de tanto debite servit et honorat deum suum et, cum hoc, de tanto creatura peccans deum inhonorat de quanto peccando a lege dei exorbitat. Unde omnis⁷ peccator de
30 quanto comutabile bonum deo preponderat de tanto deum dehonorat quoddammodo infinite: Et sic loquitur scriptura
1 Reg. ii^o. Dicens in persona dei heli sacerdoti, *magis*
i Sam. iii. *honorasti filios tuos quam me.* Simul⁸ enim peccator honorat

But just as the sensible world would be thrown into confusion were its elements to neglect the pursuit of their appointed aims for those forbidden them, so is it with the spiritual world. Now honour is the act by virtue of which it is predicated formally of anything that it honours. Therefore in as many moods as the verb *to honour* is predicable, in so many may we predicate the substantive *honour*. What- ever, therefore, predicates the excellence of a rational nature may be predicated as honouring it. Thus God really honours every rational creature, but in different ways according to His beneficence or the reward which He bestows. Every work of God also honours God infinitely more excellently than it is possible for it to honour anything else, since of its own nature it predi-

¹ scolam, A. ² regulari appetitu, B. ³ dicta, A. ⁴ dicitur honor, B. ⁵ in honorantem, B. ⁶ aliquid poterit aliquid aliud honorare, B. ⁷ omnino, A. ⁸ Saul pro Simul, A.

cates of God that
He is its creator,

and other il-
limitable ex-
cellencies implied
in this. Whence
in so far as any
creature serves
God in blame-
lessly maintain-
ing its original
order, so far it
duly honours
its God.

So, conversely,
the sinner who
prefers some
barterable good
before God dis-
honours God.

Thus between
God and the
sinner there is a
twofold relation
as regards
honour.

For every man
naturally honours
God, and God
man (since He
creates him in
such nobility);
again, as by sin
a man dishonours
God so God
consequently dis-
honours man, by
binding him to
the slavery of sin.
God honours
not only man,
but his own
beneficence
wherever im-
planted, even in
the fallen angels.

(Though not in
the same way as
He honours His
servants whom
He blesses.)

This explains the
mutual honour
due from all men
to all men, since
we must honour
the image of
God, even in the
damned.

deum et dehonorat secundum duplicem rationem, et hoc est
proprium creature rationali vertibili, et sic contra legem nature
reddit deo malum pro bono, quia loco honorancie divine e
contrario inhonorat. Et sic patet consideranti quomodo inter
deum et peccatorem est quo ad honoranciam duplex mutua¹ 5
habitus. Sicut enim omnis homo naturaliter honorat
deum sic deus prius naturaliter honorat eum, de quanto creat
ipsum tam nobilem in natura. Et sicut² homo peccando in-
honorat deum sic deus posterius, occasione accepta, de-
honorat peccantem, adicens eum pessime servituti, quia¹⁰
Ioh. 8 dicitur *Omnis qui facit peccatum servus est peccati*, et 1 John vii
Reg. ii^o dicit Deus³ *Qui contempnunt me erunt ignobiles*, et 1 Sam. 34.
Ioh. 8 dicit veritas *honorifico patrem meum et v^{os} inhonorastis* 30.
me. Nec solum honorat deus hominem in natura sed quid- 49.
quid beneficencie sibi tribuit, honorat⁴ etiam puniendo, et sic⁵ 15
loquitur sapiens⁶ Eccles. 3° *Deus honorat patrem in filiis*. Eccles.
Unde * propter dignitatem nature diaboli narrat beatus Iudas^{30.}
quomodo *Michael archangelus disputans cum diabolo de Moysi* Fol. 11.
corpore non est ausus iudicium inferre blasfemie, sed dixit:
Imperet tibi dominus. Ecce quomodo michael angelus prop- 20
ter honorem nature diaboli, volentis tradere israhelitis corpus
Moysi ut eos ad ydolatriam provocaret, non vocavit eum blas-
femum, sed honoranter dixit quod sibi dominus imperaret.
Hoc autem⁷ creditur fuisse factum in fine de deuteronomii ex
auctoritate beati Iude, licet non habeamus inibi expressatum. 25
Licet autem deus honorat dampnatos et pene pulcritudinem,
non tamen honorificat eos sicut ministros suos quos beatificat.
Nam Iohn xii dicitur *Si quis michi ministraverit honorificabit* John xii
eum pater meus. Sed restringendo analogiam honoris ad 26.
honoranciam qua homines mutuo se honorant patet quod 30.
omnis homo debet omnem hominem honorare. Nam
omnis homo, ut angelus, debet honorare excellenciam
nature diaboli, ergo per idem debet honorare ymaginem dei,
sive in beato, sive in militante, sive in dampnato. Et sic vult

¹ mutuo, A.

² sicut, om. A.

³ deus, om. A.

⁴ honorat, om. A.

⁵ sic, m. A.

⁶ sapiencia, A.

⁷ aut pro autem, A.

Rom. xii. apostolus Roman. xii. quod omnes homines sint *honore invicem prevenientes*. Debet autem homo honorare superiores, inferiores et socios gradu suo, et servire eis, obedire evangelice et subici quo ad corpus. Et cum debet honorare eos

5 honore continuo patet quod non obviat, sed consonat, prompte perficientibus legem dei quod conversantes alternatim successive sese preveniant in honore. Ymmo stat duos

simul se prevenire in honore secundum disparem rationem, cum secundum numerum, dignitatum et virtutum sunt tituli honorandi. Nam 1. Thimo. v^o dicit Apostolus *Qui presumunt bene presbiteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo et doctrina*. Ecce dignitas duplicis honoris

presbiteri: prima quia preest, secunda quia bene preest. Et cum prima potest per se esse sine secunda patet sententia

15 Augustini, quam dixi primo¹ capitulo quod presidens et sacerdos est propter nudam dignitatem ordinis honorandus, aliter enim non diceret apostolus duplici honore digni habeantur. Patet secundo quod utraque species² dignitatis honoris

continet in se multas species vel gradus, quia aliter non diceret apostolus, *Maxime qui laborant in verbo predicationis et doctrina operationis*. Nam ubi est maximus gradus dignitatis

honoris est dare quolibet latitudinis dignitatis. Et patet divisio data superius de honore, quomodo aliquis honorandus

est ratione dignitatis naturalis, aliquis autem ratione dignitatis accidentalis. Et hoc dupliciter, vel ratione

dignitatis officii vel virtutis. Si ratione officii, vel laycalis in quo rex tenet summum gradum, vel ratione officii clericalis in quo summus sacerdos tenet gradum precipuum.

Et sic utrumque membrum ulterius dividendo secundum 30 simplicem rationem vel compositam officii vel virtutis. Ex

quo patet quod magnitudo laudis vel honoris mundani attendi debet penes magnitudinem rationis secundum quam capi debet honor huiusmodi. Ex quibus sequitur, quod quilibet honor virtutis est quoddammodo in infinitum maior quam honor officii vel nature. Nam virtus presupponit officium, et

Thus also two men may honour each other on the different grounds of dignity and merit, respectively; and the same man may have two claims to honour.

Each of these two kinds of honour has many degrees.

Thus honour may be either natural or accidental; either of official dignity or of merit; or official, either lay or clerical, etc.

The greatness of honour varies with the species and kind to which it belongs, that due to virtue being infinitely greater than that due to office or nature.

¹ proximo, B.

² sensus *pro* species, A.

(For virtue is not a self-existent nature, but a condition of a nature.)

So God rewards virtue for itself alone, but not official dignity or nature.

It follows also that Christ as the source of virtue is infinitely more virtuous, and therefore infinitely more to be honoured, than any of His creatures.

[Digression to show that Christ is the natural, not the adoptive, son of the Father.]

ipsum presupponit naturam, et sic de honoribus qui ab istis rationibus capiuntur. Nam¹ non ymaginandum est quod virtus sit² natura que potest³ per se existere: sed est naturam esse virtuosam, ut dixi alias. Et patet hoc, quod deus, qui non potest errare, in premio dat cuicumque⁴ decori morali, 5 virtute finalis perseverancie informato, honorificenciam patrie 7 b. infinitam, et aliis virtutibus dat mercedem mitigacionis pene perpetue, sed non tantum per se premiat officium vel naturam. Secundo sequitur quod Cristus sit honorandus humanitus quoddammodo infinitum plus quam aliquod membrum eius. 10 Patet ex hoc quod ipse per se causa cuiuslibet virtutis create infinitum virtuosior quam aliquis frater suus. * Unde sicut **Fol. 112 a** honor virtutis extollit honorem nature substrate, sic honor debitus capiti excellit honorem membrorum, quia ratione unionis beatifice excellit⁵ differenter ab aliis capitibus totum 15 residuum corporis infinite. Ideo dicit beatus Iohannes 1° John i. 16. capitulo quod *de eius plenitudine nos omnes accepimus*: non intelligendo quod sit infinitum melior, vel honorabilior, ex nudo titulo humanitatis quam aliquis frater suus, sed ex titulo ineffabilis⁶ gracie unionis. Ideo dicit Apostolus 20 Hebr. 1° quod *est tanto melior angelis effectus quanto differen-* Heb. i. 4. *cius⁷ pre illis nomen hereditavit*. Est enim Cristus pure dei filius⁸ naturalis propter unionem yppostaticam assumpti hominis. Et hoc innuit apostolus cum adiungit: *Cui enim angelorum dixit umquam ffilius meus es tu, ego hodie genui te,* 25 ubi patet quod loquitur de Cristo sub ratione qua filius naturalis. Et hinc dicit glossa super 1° Rom. 1°. *Qui pre-* Rom. i. 4. *destinatus est dei filius* sub auctoritate Ieronymi: *Volvi et revolvi scripturas et numquam filium adoptivum inveni*. Nam ratio filii adoptivi stat ingraticiosa accepcione accidentali filii 30 non habentis respectu⁹ illius adoptantis rationem filii naturalis, quod non potest Cristo competere. Sicut ergo predestinatus est sic est minus bonus quam sua ecclesia, et

¹ Non enim *pro* Nam non, B. ² est, B. ³ per se potest, B.
⁴ cuique, A. ⁵ excedit, B. ⁶ ineffabilis, B. ⁷ differencius, om. A.
⁸ filius dei, B. ⁹ respectum, A.

minus honorandus quo ad rationem humane nature, sed infinitum magis honorandus et bonus humanitus secundum rationem gracie vel virtutis. Tercio sequitur quod nemo sit honorandus simul ex connexione proprie dignitatis potestatis vel officii clerici cum dignitate potestate vel officio laicali. Patet ex hoc quod nemo est honorandus secundum rationem quo, ut sic, sapit viciū: sed huiusmodi foret quecunque talis connexio: ergo conclusio. Nam virtutis est et implecio mandati apostolici quod rationes que sese impediunt permanent impermixte. Ideo dicit I.¹ Cor. vii^o *Unusquisque in vocatione qua vocatus est in ea permaneat*. Et super isto fundantur leges multiplices de clericis vel monachis qui vivendo seculariter a statu suo degenerant. Quis² ergo laudaret hominem secundum rationem qua offendit dominum turpiter deteriorando se ipsum? Nam laudare vel honorare hominem quia talis, foret blasfeme³ laudare patrem mendacii tanquam deum. Nam in omnibus creatis honorificandus est deus, tamquam auctor eorum, ut patet ex dictis. Ideo qui honorat hominem, tamquam talem, honorat deum tamquam auctorem mendacii vel peccati, et cum deus mentiri non potest, ut dicit Anshelmus primo *Cur deus homo* (et Apostolus 2^a Thimoth. ii^o dicit quod deus *se ipsum negare non potest*, et idem sentenciatur in v^o de trinitate capitulo xvi^o) patet quod in omni laudacione peccatoris, ut huiusmodi, est occulta blasfemia. Et nunc⁴ ecclesia efficaciter cognosceret istam scolam, tunc enim ex verecundia qua abhominaretur mentitor a fidelibus dimitteret sic mentiri. Que, rogo, maior blasfemia quam constanter asserere quod licet homini facere quod deus non potest? Quia tunc oporteret concedere quod homo habet licenciam et maliciam laudis et honoris a patre mendacii quam non potest habere a deo vero; et per consequens ipse non foret plenus deus, sed indigeret perfeccione iuvantis diaboli eciam in bono factibili. Quod ipse non potest facere, quia foret horrenda blasfemia, cum cuncta peccatorum⁵ genera

Thirdly it follow that no one is to be honoured by reason of the connexion of his clerical office with any lay dignity, such connexion being vicious, and any honour paid to it blasphemous.

For it asserts that the devil can give license to do things while God can not.

¹ I., om. A. ² quia pro quis, A, B. ³ blasfemie, A. ⁴ nun
A, B. utinam corr. Edd. ⁵ genera peccatorum, B.

sint connexa. Unde inter omnia peccata nostra videtur mihi quod plus invalescit homine calidior cautela diaboli in laudando ac honorando membra eius propter peccata. Nec dubium quin ut sic directe¹ non deus sed diabolus honoratur.

And this blasphemy is the more inexcusable because mostly committed for some miserable gain.

He who thus prefers gain to God is unworthy to say 'Hallowed be Thy name.'

For his whole position is one of falsehood.

An office which would be honourable to a layman becomes disgraceful when joined by a priest to his other work.

Since he neglects his true work for a lower one.

For if anyone could perfectly fulfil his clerical office and yet have time to spare, then the assumption of worldly office would be more praiseworthy than idleness; but this is impossible.

Et est hec blasphemia eo inexcusabili^{or} quo collentes sic⁵ diabolum pro vili precio temporalium sunt conducti. Ille igitur, qui pro lucro mundano vel vicissitudine honoris consimilis honorat diabolum in membris suis vel legibus, manifeste convincitur * in amore postponere deum suum. Et **Fol. 112** quicumque talis valde indigne deo diceret *Sanctificetur nomen* **10** *tuum, fiat voluntas tua*, vel quicquam aliud in se bonum. Nam existens ex parte patris mendacii, et per consequens contra deum, in mente, in gestu, verbis et opere sibimet mentiretur. Sic itaque facit quicumque clericus, cum suis fautoribus, qui dimissa sollicitudine clericalis officii servit **15** mundo. Quamvis autem tale officium in laico foret laudabile, est tamen in clerico propter repugnanciam² legis dei et professionis * facte ordini nimium monstruosum. Sic enim **7 d.** videmus in natura quod apostema vel gibbus, qui per se foret pulcer et bonus, ex inordinata copula gignit monstrum. **20** Liquor eciam vel cibus duplex, quorum uterque foret³ in se sanus atque laudabilis, ex comixtione inordinata redditur venenosus. Sic est de presbitero qui super sacerdotale officium assumit officium laicale. Et exhinc redditur eius presumpcio magis dampnabilis, quod nitendo secundum **25** ultimum sue potencie servire seculo pro temporalibus, dimittit officium ordinis fructuosum, ad quod strictissime obligatur. Si enim quis plene et inculpabiliter sufficeret perficere actus **G.** clericalis officii, sic quod ociaretur nisi officio seculari intenderet, foret culpandus ex hoc quod ipsum obmitteret⁴. **30** Sed modo nemo nostrum facit nec sufficit sine defectu omissionis perficere minimum officium clericale. Ideo non dubium officiumulare ex comutatione ceca dampnificat et ab officio superiori dampnificando brachium utrumque

¹ non directe, B. ² repugnancian, A. ³ fore pro foret, A; in se foret, ord. inv. B. ⁴ dimitteret in marg., A.

ecclesie nimis retardat. Patet secundo¹ quod talis duplicatus clericus est secundum utramque dignitatem simplicem honorandus, sed minus propter mixturam, ratione cuius tamquam vir duplex animo ponens maculam in sua gloria est culpandus. Et utinam² nos sacerdotes aspirantes ad honorem secularem et eius dominium, cum secularibus ad illud iuvantibus, attenderemus perfecte istam sententiam.

A priest holding both lay and clerical office is to be honoured on account of each of them, yet as one who as staining his glory is worthy of blame.

Tunc enim conformaremur triumphanti ecclesie, considerantes illud, Hester vi⁹, *Sic honorabitur quem rex regum voluerit honorare*. Quia indubie ex deformitate, qua in honorificencia adversamur infideliter et proditorie ecclesie triumphanti, sumus dampnabiles nisi fructuose penitentes ab ista mendacii et infideli blasfemia revertamur. Et istam sententiam inculcatam breviter sine formis argumentorum credo esse tam clare

Would that we priests might take this to heart, and so in the matter of honour bring ourselves into harmony with the Church triumphant.

demonstrabilem ex principiis fidei, sicut in suo genere conclusionem aliquam doctrinalem, sicut demonstrari potest quod brachium seculare, quod est brachium inferius vel sinistrum matris ecclesie, nedum potest³ mereri beatitudinem auferendo caritative temporalia quibus brachium dextrum oneratur sed tenetur⁴ in casu sub pena dampnationis utriusque partis

The opinion here set forth is as easily demonstrable as any doctrine could be, as demonstrable even as that the secular arm may merit bliss by depriving the clerical of the temporalities with which it is laden and defiled, and that it risks damnation by not doing so.

attomos quibus maculatur ecclesia sic * auferre. Et cum pater mendacii sic cecavit nostros prepositos quod procurant et defendunt omnes illos esse hereticos qui docent vel asserunt quod liceat seculari brachio possessionatos clericos

sic iuvare; et tamen certum est, si clerici possessionati non poterunt sic iuari a laicis, sunt summe indurata membra diaboli; et sic phariseice colamus culicem et deglutimus camelum, horrentes in sacerdotibus corporale⁵ coniugium ut venenum, sed negociacionem eciam simoniacam cum

In this then we are like the Pharisees, that we strain away the gnat of clerical marriage and yet swallow the camel of priests taking worldly office.

quantumcumque seculari conversacione tanquam tyriacam sanativam ac defensivam ecclesie approbamus. Augustinus autem e contra in *de questionibus veteris et nove legis*, postquam

ratione multiplici probavit coniugium esse⁶ est laudabile, sic subinfert: *Et ut hoc loco aliquid de apostolis dicatur, ad [quod]*

This is, throughout, the view of Saint Augustine.

¹ ergo pro secundo, B. ² utrum pro utinam, A. ³ mereri potest, B.

⁴ tunc pro tenetur, B. ⁵ carnale, B. ⁶ este pro esse, A.

Who shows by the instance of S. Peter that marriage is no obstacle to merit much less a sin.

And shows also that there are many things lawful for laymen, which are unlawful for priests, or even acolytes, from whom, as the ministers of God, a higher standard of purity and unworldliness is demanded.

robur cause pertinet; certe sanctus Iohannes sanctimonie fuit custos, condiscipulus autem eius, sanctus petrus, uxorem et filios ha buisse cognoscitur, eciam primatum ut acciperet inter Apo- Fol. 113 stolos non ei obstitit generacio filiorum; quomodo ergo condempnandum putatur quod non impedit meritum. Hinc Apostolus eum qui uxorem habeat, si in ceteris servet mandata, sacerdotem fieri posse ac debere ostendit. Et sequitur expressio erroris in clerico quem laudamus. Est, inquit, quod omnino generaliter omnibus non licet; est idem quod aliis licet et aliis non licet; et est quod aliquando¹ licet, aliquando vero non licet. Et ponit¹⁰ triplex exemplum huius divisionis trimembris, et² fornicari omnibus semper non licet; negociari vero aliquando non licet, et aliquando licet. Antequam vero quis ecclesiasticus fit licet ei negociari, facto iam non licet. Et cum uxore sua aliquando convenire licet, aliquando vero non licet; ut in diebus proces-¹⁵ sionis convenire est illicitum. Quandoque³ est eciam a licitis abstinendum: Cum enim maior reverencia debeatur dei causis et maior mundicia eius ministris: Si ergo non omne⁴ quod^{I.} inter ceteros licet ante Imperatorem liceat, quanto magis in dei causis ac per hoc Antistitem eius puriorem ceteris esse oportet.²⁰ Ipsius enim personam habere videtur, quia necesse habet cottidie Christi vicem agere, aut orare pro populo⁵ aut offerre aut ungere. Nec solum huic non licet laicale officium sed neque ministro eius, qui debet esse ceteris purior, quia sancta sunt que ministrat. Et ponit exemplum quadruplex, per quod ascendemus ad²⁵ considerandum divinam excellenciam et per consequens proporcionabilem excellenciam in ministris⁶. Sicut, inquit, in comparacione⁷ lucerne tenebre non tantum obscure, sed sordide sunt; ad comparacionem autem stellarum, lucerna caligo; ad solis vero comparacionem stelle nebule sunt; ad dei autem³⁰ claritatem * sol nox est; sic que ad inferiores sunt licita atque⁸ b. munda sunt apud superiores quasi illicita et immunda. Quamquam enim bona sunt, persone tamen superiori non competunt.*

¹ au^{co} = autentice, autonomatice?

² et, om. B.

³ quando, B.

⁴ esse pro esse, B.

⁵ pro, om. A.

⁶ excellencia in ministris, in

marg. infer. alia manu, B.

⁷ comparacionem, B.

Et ponit exemplum de vestibus que debent esse in personis superioribus, ut Imperatoribus ac Senatoribus, mundiores, et correspondenter in ministris eorum debent esse ornatus secundum ordines pulciores. Sic¹, inquit, *Antistites dei debent esse puriores quam ceteri*, quia *Cristi habet personam, et ministros dei mundiores esse oportet*. Deus autem, qui lux et spiritus est, ministros requirit plus splendidos in spiritu et virtute. Nam terreni homines sepe plus appetunt ministerium peccatorum quam virtuosorum, sed deus quamvis a tenebris peccato requirit ministerium paciendi, tamen accio eorum est deo abhominabilis pro peccato. In via autem requirit ministros mundos tamquam lucerna ardens et lucens, ut Cristus asserit de baptista, quia oportet quod habeat secundum gradum suum caritatem et gratiam licet remissibilem ab extrinseco venientem². In patria vero, ubi membra sua uniens corporaliter et inseparabiliter eis illabitur, habet bonos lucentes ut stellas in suis gradibus, sed humanitatem Cristi ut solem de cuius lucis plenitudine omnia membra ecclesie splendorem virtutis accipiunt. Et ideo, ut dixi alias, si papa vendicat esse sol ecclesie oportet quod faciat proporcionabile solis officium, conversando scilicet in celestibus, preservando se ab inmixtione cum terrestribus, circumrotando in circulo spere intelligibilis et illuminando ac vivificando subiectos; quia sole illo obscurato, ociante vel dislocato deturpatur eius dignitas et sibi inferenda est irrisio tamquam monstro. Unde, ut tetigi, magna et culpabilis est cecitas mundanorum qui principaliter querunt de clerico quantum potest expendere, quam splendide vel sumptuose disponitur in persona sua, in domo sive familia, et secundum illam monstruositatem ac

How great and blameworthy then is their blindness who honour a priest in proportion to his expenditure and magnificence!

Fol. 113 b. materiam habundancionis * dedecoris attribuunt sibi irregulariter plus honoris. Et correspondenter irreligiose querimus quantum valet beneficium ecclesiasticum quod optamus, intendentes indubie lucrum seculi non meriti, sicut opera propria nos convincunt. Ex istis discretus catholicus potest colligere quod inclinaciones, genuflectiones et quecumque

This leads us to distinguish bowing, genuflection

¹ si.

² veniente, A.

and other outward marks of honour from true honour itself.

For these outward marks have no uniformity nor proportion, and are shown as abundantly to man as to God; which could not be the case with true honour.

Also as honour is the reward of virtue, it must be something which exceeds virtue, and therefore cannot be a mere sign, which may be bestowed by anybody.

alia signa corporalia non sunt veri honores, licet in casu sint signa honoris per accidens. Patet, sicut¹ materia honoris est in omni persona eque honorabili uniformis, sed ista signa variantur, nedum in diversis climatibus sed in eadem terra pro diversis temporibus, ymmo et eidem persone honorabili 5 secundum eandem rationem honoris fiunt simul valde disparia a diversis, quod non foret consonum si signa huiusmodi² sint honores. Ergo conclusio minor videtur per³ hoc, quod omnis rectus honor debet esse proporcionalis honorando. Item, quantum ad signa huiusmodi, tam varie et 10 tam copiose et satis religiose impenduntur hominibus sicut deo, quod non foret si signa huiusmodi sint honores: ergo conclusio. Cum enim honor et honorandus debeant correspondere patet quod infinitum excederet honor quicumque deo debitus honorem debitum creature, sicut patet de latria 15 et dulia. Cum igitur⁴ non possumus aptare taliter signa huiusmodi videtur quod in natura alia honor proporcionalis est querendus. Item cum omnis talis honor sit premium L. virtutis videtur quod deus⁵ ordinans illum in premium non ponit honorem in signis huiusmodi. Nam premium tam 20 magnifici debet esse melius quam suum meritum. Sed quicumque huiusmodi signa sunt infinitum minus bona virtute; non igitur sunt eius premium. Quid rogo meliorat virtuosum quod virtuosus, viciosus, bestia vel corpus inanimatum facit sibi irrisorie vel in testimonium tale signum. Videtur autem 25 quod talia signa vana sint incitamentum inanis glorie, sicut evenit Aman Hester iii^o, vel aliter magis procurarent habere amplius honoris huiusmodi et toto facto virtutes philosophie⁵ forent insufficienter et indebite premiate. Quia scurre et inferiores non sunt apti ad premiandum in corpore vel 30 anima suos dominos per nutus tales corporeos, sicut patet consideranti legem accionis corporee. Talia igitur sunt signa honoris facti tam deo quam homini, sed valde per accidens; quia si non sit honor subiectatus in anima, sed nude sophis-

¹ sic *pro* sicut, B. ² s. h. ³ illa *pro* igitur, A. ⁴ deus, om. A.
⁵ plurime *pro* philosophie, A.

ticans cum talibus signis, tunc sunt signa falsa et inutilia.

Honor autem primus creature rationalis est dicere dei¹

eternum quo vult creaturam suam sic vel sic honorare, et sic

tota trinitas est essentialiter honor noster. Sed dicere effec-

5 tuale Christi quo in actu dat suis mercedem in patria est finale

premium virtutis. Et sic premiat quamcumque virtutem in

inferno², in via, vel celo, cum ex omni virtute reportatur

lucrum vel mitigatio mali. Summus autem honor noster

foret quod verbum dei poneret nos in beatitudine tamquam

10 fratres suos conregnantes cum eo. Et ad istum honorem

querendum subdividitur honor quo creatura rationalis virtuose

dicit correspondenter ad virtutem nostram excellenciam

laudis nostre. Nam ut sic ex vi communionis sanctorum

meretur nobis, quod est fructus et premium virtutis nostre,

15 et ad talem laudem vel honorem requiritur virtus in

laudante et laudato. Nam sicut non est speciosa laus

in ore peccatoris, etiam persone laudabilis, sic sive

8 d. bonus sive malus laudaverit peccatorem * secundum ra-

M. cionem virtutis facit sibi dedecus et menciendo se ipsum

20 dampnificat. Ex istis patet sexto utrinque pars laudis et

honoris humani, quod non debet fieri vel appeti nisi de

quanto consequitur ad virtutem. Unde videtur michi quod

Fol. 114 a. requisicio vel exaccio signorum honoris, virtute postposita*,

Matt. xxi. foret iudaice assimilari ficui maledicte, de qua Math. xxi.

19. 25 Nam sic querens talia folia manifeste ostendit se vane

querere mundanam gloriam, et sic intelligitur scriptura

John viii. Iohannis 8: *Ego gloriam meam non quero*, Hebr. vº. *Nec*

50. *quisquam sumit sibi honorem*, et secunda Cor. xº. *Qui glori-*

Heb. v. 4. *atur, in domino gloriatur. Non enim qui se ipsum comendat,*

2 Cor. x. *ille probatus est; sed quem deus comendat.* Iactet itaque

17, 18. 30 viator cogitatum suum in domino serviendo, sibi instanter

trahiendo opera meritoria futura in preteritum, et de quanto

purius sic fecerit confidendo plenius in laude dei, postposita

affectione laudis humane, de tanto acrescit sibi honor

35 copiosius apud deum, et penes hoc tamquam per se men-

The first honour of a rational creature is the eternal utterance of God by which He wills to honour His creature thus or thus; and so the whole Trinity is in essence our honour. But the effectual utterance of Christ by which He gives to His own their reward in Heaven is the final crown of virtue. Thus all virtue is rewarded in its degree, but the highest honour is to reign with Christ in Heaven.

Again a species of honour is that whereby a rational creature virtuously speaks the excellence of our praise in proportion to our virtue. For this species of honour there must be virtue both in him who praises and in him who is praised.

Human praise and honour, therefore, must only be sought or granted in as far as it follows upon virtue. To seek the signs of honour without regard to virtue is to liken ourselves to the figtree cursed by Christ.

¹ deum (i. m.), A.

² futuro *pro* inferno, A.

Pursue worldly honours, and they will elude you like shadows; fly from them, and like shadows they will follow. May I and my fellows especially lay this to heart, for this sin is most rife among learned bodies.

Another objection is taken from the letter of Innocent III in which he defends his censure of the emperor.

The chief of the Apostles, he writes, teaches us that we must submit ourselves to Kings for the Lord's sake.

S. Peter wrote to make his readers humble,

not to inflict a burden.

We do not deny that the emperor is supreme in earthly things, but the pontiff precedes him in spiritual things, which are the worthier.

suram honor noster attenditur. Stultum igitur foret viantes ad folia honoris mundani attendere, cum illis dimissis¹ honor exinde non diminuitur, nec illis habitis augetur, sed pocius minoratur. Quis ergo quereretur² passionem dimisso subiecto, et specialiter³ ubi non est, vel ex eius diligenciori⁵ scrutinio frustratur eius invencio; est indubie maior stulticia quam foret nitentis comprehendere umbram suam. Fuge ergo honores mundanos et insequentur te de tanto clarius instar umbre. Et istam sententiam vellem me et michi similes signanter attendere, quia hoc peccatum communius¹⁰ regnat in castris scolasticis.

Sed contradiecta arguitur per decretalem libro 10 'De maiortate et obediencia,' capitulo *Solite*⁴, ubi Innocencius^{N. Decret. Lib. I. Tit. c. xxxiii.} tercius scribit Constantinopolitano imperatori sub hiis verbis: *Mirata est Imperialis sublimitas quod te visi fuimus in nostris libris increpare. Huic⁵ autem tue admiracioni non causam sed occasionem prebuit quod legisti, beatum Petrum apostolorum principem sic scripsisse: 'Subditi,' inquit, 'estote omni humane creature propter Deum, sive regi, tamquam precellenti; sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vera bonorum.' Verumtamen si personam loquentis et eorum ad quos loquebatur ac vim locutionis⁶ diligencius attendisses, scribentis non expressisses taliter intellectum. Scribebat enim apostolus subditis suis ut eos ad humilitatis merita provocaret. Nam si per hoc quod dixit 'Subditi estote' sacerdotibus voluit * imponere iugum⁷ a. subieccionis et eis prelacionis auctoritatem afferre⁷, quibus eos subditos esse monebat, sequeretur ex hoc quod eciam servus quilibet in sacerdotes imperium accepisset cum dicitur 'Subditi estote omni humane creature.' Quod autem sequitur³⁰ 'Regi tamquam precellenti,' non negamus quin precellit Imperator in temporalibus illos dumtaxat, qui ab illo suscipiunt temporalia. Sed pontifex spiritualibus antecellit, que*

¹ demissis, A. ² queret, A. ³ spiritualiter pro specialiter, A. ⁴ soli, A. ⁵ Hinc . . . te admiracior, A. ⁶ lectionis, A. ⁷ auferre in marg. A; inferre, A, B.

tantum sunt in temporalibus digniora quantum anima prefertur corpori; licet non simpliciter dictum fuerit 'Subditi estote,' sed adiectum fuit 'propter deum,' nec pure sic subscriptum 'regi precellenti' sed interpositum forsitan non sine causa

The command was not simply 'submit yourselves,' but 'for the Lord's sake,' &c.

5 *'tamquam.' Quod autem sequitur 'ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum' intelligendum est, non quod rex vel imperator super bonos et malos gladii acceperit potestatem, sed in eis solum modo qui utentes gladio eius intersunt iurisdictioni¹ comissi. Et sequitur², Potuisses autem pre-*

The King is not simply a governor of good and bad, but merely of those who use the sword within his jurisdiction.

10 *rogativam sacerdotii ex eo potius intelligere quod dictum est non a quolibet sed a Deo, non regi sed sacerdoti, non de regia stirpe sed sacerdotali prosapia descendenti de sacer-*

The prerogative of the priesthood is explained by God himself through Jeremiah.

O. Jer. i. 10. *gentes et regna ut destruas et evellas et dissipas et edifies*

Fol. 114 b. et * *plantes.' Praeterea³ nosse debueras quod fecit Deus duo*

Just also as he made two great lights in the firmament,

Gen. i. 16. *magna luminaria in firmamento celi luminare maius ut preesset diei, et luminare minus ut preesset nocti utrumque*

magnum, sed alterum maius. Ad firmamentum igitur celi, hoc est universalis ecclesie, fecit Deus duo magna luminaria,

so he has appointed two great lights for the universal Church, i. the pontifical authority, ii. the kingly power.

20 *id est, duas instituit dignitates, que sunt pontificalis auctoritas et regalis potestas. Sed illa que preest diebus (i. e. spiritualibus) maior est, que vero carnalibus minor, ut quanta est inter solem et lunam, tanta inter pontifices et reges cognoscatur distancia. Hoc autem si prudenter attenderet*

The former of these the greater.

25 *Imperatoria celsitudo non faceret aut permetteret Constantinopolitanum patriarchiam, magnum quidem et honorabile membrum ecclesie, iuxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere: cum alii reges et principes Archiepiscopis et*

If the emperor had attended to this he would not have treated the patriarch of Constantinople with so little respect.

30 *Episcopis suis (sicut debent) reverenter assurgant, et eis iuxta se venerabilem sedem assignent.* ⁵ In isto autem oportet primo attendere ne glosatores, sacre scripture et rationis ignari, textum papalem inficiant credentes quod episcopi debent excellere reges in terrenis honoribus et possessione civili temporalium, * ipsis dominis temporalibus a quibus

Now in considering this decree we must be on our guard against its ignorant interpreters who hold that bishops should excel their temporal lords in worldly possessions.

¹ iurisdiccione, A.

² sequeretur, A; sequitur, B.

³ postea, A.

⁴ Constantinopoli, A, B; om. et, A.

⁵ Responsio add B.

For the pope ought not only to be humble before the emperor on account of his gift of dominion, but to all kings on account of their alms.

So S. Gregory called himself servant of the servants of God.

Three proofs that the pope derives his alms from the Caesar.

i. From the Decretals.
ii. From S. Augustine.

iii. From S. Bernard, who distinctly states that the care of all the churches is in the pope's possession; but that by Christ's authority lordship is forbidden to the apostles.

Thus we see that all the pope's worldly possessions come from the gift of Caesar.

The pope therefore is bound to the emperor, (unless indeed

accipiunt elemosinas non subiecti, cum manifeste conceditur regem precellere eos in temporalibus qui ab eis ipsa suscipiunt. Ex quo patet cum verbis quod dominus papa nedum debet esse subiectus¹ Imperatori ratione collati dominii, sed et regibus et aliis mundi principibus qui elemosinas suas⁵ diffusius in toto Imperio clericis sunt partiti. Nam ea P. ratione papa cum clero suo debet esse humilior et promptior ad serviendum brachio seculari. Et hinc beatus Gregorius assumpsit sibi nomen *servi servorum Dei*, sicut cuicumque maiori² in ecclesia pertinet instar Cristi ut patet Luce xxii^o. Luke xxii. 26. Nam a Cesare accepit papa has elemosinas ut patet tripliciter; primo ex lege vel carta Romani pontificis de occidendi parte Imperii xcvi di.³ 'Constantinus;' secundo ex D. xcvi. c. decreto beati Augustini posito viii di.⁴ 'Quo iure,' ubi^{xiii-xiv. D. viii. c.} sanctus docet proprietatem talem non inesse⁵ pontifici nisi¹⁵ ex lege et concessione legali; tercio ex decreto beati Bernhardi⁶ libro 2° ad papam Eugenium ubi loquens de S. Bernard De Consilio^{De Consilio} ampla dotacione papali supra apostolo sic effatur: '*Esto ut alia⁷ quacumque ratione hec tibi vendices; sed non apostolico iure. Hoc enim ille tibi non dedit quod non habuit.*'²⁰ Quod habuit hoc dedit, sollicitudinem scilicet super omnes ecclesias. Numquid dominacionem? Audi ipsum. 'Non¹ dominantes,' ait, 'in clero.' Et ne hoc dictum sola humilitate putes, non eciam veritate, vox Domini est in evangelio: '*Reges gentium dominantur eorum. Vos autem non sic*'^{Luke xxii. 25, 26.} planum est.' Apostolis interdicitur dominatus. Si itaque simul habere volueris Apostolatus dominatum et dominans⁸ Apostolatum perdes utrumque. Ideo ut alias sepe exposui non restat fingendum unde papa habet tot predia⁹ nisi ex dotacione Cesarea. Ideo ex lege gratitudinis fit papa³⁰ de tanto¹⁰ Imperatori obligator¹¹ nisi forte senserit. quod Q. exinde¹² sit ipse cum clero suo imperfeccior. Et patet quod

¹ subjectus, in marg. abjectus, A. B. ² majori in marg. A, minori A in text. ³ xxxvi di., A, B. ⁴ di., 8. ⁵ in se pro inesse, A. ⁶ Benedicti, A. ⁷ autem omnia pro ut alia, A. ⁸ dominatis, A. ⁹ predia, om. A. ¹⁰ dotato, A. ¹¹ obligacor, A. ¹² exhibuit pro exinde, A; in marg. alia manu: hinc, B.

secundum rationem qua papa cum clero suo suscipit temporalia ab imperatore cum eius tenentibus debet eis esse subiectus in temporalibus, non civiliter sed ewangelice serviendo, sicut reges e contra debent servire sibi dupliciter licet utrobique
 5 papa in spiritualibus antecellat. Et ista¹ subieccio est eo specialius a rege Anglie cum suis militibus observanda, quo ipse copiosius sine subieccione Cesarea dotavit * gratancius
 9 c. suam ecclesiam. Et hinc nimirum clerus Anglie est² regi suo singulariter in multis subieccior. Rex enim reservavit
 10 sibi in vacacionibus, in eleccionibus et in castigacionibus cleri sui, super collatis elemosinis dominium singulare.*

the gift of dominion was nothing to be grateful for) and therefore with his dependents should be subject to him in temporal things, not on civil but spiritual grounds, just as on spiritual grounds Kings should be subject.
 In England especially this subjection should be observed by the King.

Secundo principaliter oportet attendere ne glosatores II. A further precaution against interpreters who represent that priests essentially and necessarily excel kings just as the soul excels the body, gold excels lead, etc. The decretal really says the priestly order excels the kingly in a special, not a secular or civil sense. There is no secular superiority over the emperor. The priestly order is more perfect because more Christlike, humbler, more withdrawn from the world, and more useful for Christ's church, and no one is worse than he who asserts his superiority in any other sense. Bishops not lords but guardians of the poor.
 tantum ducant in devium clerum nostrum quo per similitudinem decretalem intendant in ea proporcione sacerdotes
 15 essentialiter vel inseparabiliter reges excedere, in qua proporcione anima excedit corpus, aurum plumbum, vel sol lunam: sed intendit quod ordo sacerdotalis secundum quamdam similitudinem excedit taliter quemcumque secularem ordinem militarem, non quod sit maioritas³ secularis vel civilis obediencie pape vel episcopi super regem
 20 vel quod papa intendit infundabiliter in aliquo previndicare⁴ regie maiestati. Nam exhinc est ordo sacerdotalis sic perfeccior quod est statui Cristi similior, humilior⁵, a mundo distraccior et quo ad spiritualem edificacionem
 25 ecclesie Cristi utilior. Quod si persona pretendat se esse in tali ordine sine correspondencia rationis, nulla est persona in ecclesia Cristi abieccior vel monstruosior. Cristus autem non potuit civiliter dominari. Ideo papa docet episcopos esse non dominos, sed procuratores vel dispensatores
 bonorum pauperum, ut patet libro iii^o *De donacionibus* capitulo *fraternitatem*⁶. Et istam sentenciam dicit beatus
 Bernardus⁷ libro ii^o '*Domabis lupos sed ovibus non dominaberis*,' et libro iii^o in fine, '*Consideres ante omnia*

Decret.
 Lib. III.
 Tit. xxiv.
 c. 2.
 S. Bernard,
 De Consid.
 Lib. II. c.
 vi. 13.

¹ illa pro ista, B. ² om. est, A. ³ minoritas, A, B; maioritas
 in marg. al. manu, B. ⁴ preiudicare, B. ⁵ humilior, in marg. manu
 additum, B. ⁶ firmitatem, A. ⁷ Benedictus, A; Bernhardus, B.

Opinion of S. Bernard.

'The Holy Roman Church is mother not mistress of the Churches, the pope not lord of the bishops but one of them.'

[Bk. iv.]

'It is a disgraceful thing for those in high office to be unsaintly.'

[Bk. ii.]

*sanctam Romanam*¹ *ecclesiam, cui Deo auctore prees,* S. Bernard. De Consid. Lib. iv. c. vii. 23.

ecclesiarum matrem esse non dominam: te vero non dominum episcoporum sed unum ex ipsis. Et quantum ad monstruositatem scribit iste sanctus libro ii^o '*Monstruosa R.*

res gradus summus, et animus infimus; sedes prima, et vita infima; lingua magniloqua, et manus ociosa; sermo multus,

et fructus paucus; vultus gravis, et actus levis, ingens auctoritas, et mutans stabilitas. Et correspondens est monstruositas in quocumque qui claudicat in complecione actus sui status sive officii ut declarat² iste sanctus in fine

libri tercii, '*Quid sibi vult,*' inquit, '*quod clerici aliud esse, aliud videri volunt? Nempe habitu milites, questu clericos,*

*actu neutrum exhibent*³. Nam neque pugnant ut milites, neque evangelisant ut clerici, et sic tamquam yppocrite ex professione et operatione sibi ipsis * oppositis eciam tur-

pissime redarguti, cum,' inquit, '*utriusque esse cupiunt, utrumque deserunt*⁴, *utrumque confundunt.* Ideo in finali

iudicio *qui sic sine ordine peccaverunt, sine ordine punientur, . . ubi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat.* Tales

igitur⁵ qui gradum summum tenent in ecclesia militante debent correspondentem ad suum nomen exequendo suum officium matri sue proficiendo servire; ut si sunt sol debent perficere inconcusse quadruplex solis effectum⁶ non obstantibus fortuitis eventibus corruptibilibus; si sunt⁷ aurum debent eciam purgati⁸ igne⁹ tribulacionis pondus amoris

celestium retinere, gustati in conversacione debent facere corda subditorum¹⁰ ad celestia hilariter aspirare¹¹, sicut debent sine sorde peccatorum sapienciam rutilare; et tercio si sunt anima debent secundum virtutem regitivam per totum ecclesie corpus sine personarum acceptione prudentes propositos ordinare. Secundo secundum virtutem nutritivam membra ecclesie formare in loco suo ordine continuare

¹ Roman, A. ² declare, A. ³ exhibet, A. ⁴ defuerunt pro deserunt, A. ⁵ ergo pro igitur, B. ⁶ officium pro effectum, B.

⁷ si sunt in marg. alia manu, B. ⁸ purgari, A, B. ⁹ igni, A.

¹⁰ subiectorum, B. ¹¹ aspirari, A.

'Why do priests wish to seem one thing and be another? soldiers in bearing, priests by profession, in reality neither.'

As they have sinned beyond measure, so they will be punished beyond measure.'

Those highest in the office should be highest in saintliness; just as the sun has its quadruple force, overcoming all that is corruptible, and as gold purged by the fire retains its splendour.

If they excel kings, as the soul the body, then by virtue of their power of governing, they ought to regulate those under them; by virtue of their

- S. perficere et nutrire. Tercio vero debent secundum virtutem
 sitivam omnia membra corporis ecclesie cui presunt ad
 officium suum prudenter ducere, et tam in prosperis quam
 adversis secundum sensum scripture per viam Domini
 5 regulare. Quod si ista defuerint remanet nudum nomen
 dampnabiliter usurpatum. Verumtamen talis vir duplex est
 dupliciter a subditis honorandus, sed convenientissimus
 honor vel obediencia sibi exhibenda a subditis staret in
 amocione atomi vestes anime defedantis. Ideo subditi
 Fol. 115 b. debent * illam¹ monstruositatem prudenter seiungere²
 oracione exhortacione vel corporali subieccione³ materie
 maculam illam tam⁴ turpiter glutinantis. Et utinam debite
 detecta fuerit scola ista honoris, et obediencie secundum
 fidem scripture, et facta autentica correccionis⁵ fraterne.
- 15 Revolvamus igitur quomodo sacerdotalis dignitas est solum
 per accidens a Deo honoranda; quia si virtus formaverit est
 secundum aliam rationem quoddammodo infinitum honora-
 bilior quam informis dignitas per se foret. Stat igitur
 [prae] personam quamlibet inferioris ordinis persona supe-
 20 rioris ordinis⁶, quantumcumque plus honorabilem, stantibus
 ordinibus in suis dignitatibus honoratis. patet de ordinibus
 angelorum quos per se tantum honoramus in dampnatis
 ut in angelis confirmatis. Sed gratiam et virtutem an-
 gelorum stantium infinitum plus quoddammodo honoramus
 10 a. et sic numquam * debemus virtuosum et viciosum ut sic
 propter virtutem et dignitatem officii equabiliter honorare.
 Sed quantumcumque pauperem et mundo abiectum quem
 scimus esse virtuosum debemus plus honorare quam prelatum
 vel dominum secularem dum ipsum⁷ sciverimus esse vicio-
 30 sum; predestinatum autem quem ex revelacione sciverimus
 esse heredem regni debemus proporcionabiliter unum-
 quemque honorare honore sibi proprio. Et sic potest
 James ii. i. intelligi scriptura Iacobi 2° de personarum acceptione in

power of foster-
 ing to foster; by
 their power of
 perception, to
 lead.

If they do not
 this they are
 usurpers only,
 and though a
 man of such a
 double nature is
 to be honoured
 in two ways, the
 best way of
 honouring him is
 by correction.

Let us consider
 then how it is
 that the priestly
 dignity can be
 honoured by God
 solely *per acci-*
dens, quite apart
 from the infinite-
 ly higher claim
 to honour which
 virtue may
 confer on it.

As long as orders
 endure a member
 of a higher order
 takes precedence
 of any member
 (though indi-
 vidually more
 honourable) of a
 lesser order.

The case of bad
 and good angels
 shows us that
 rank is to be
 honoured after
 goodness has
 been lost, but
 that the honour
 we pay to rank
 must not make
 us honour good
 and bad alike.
 As poor saints
 are more to be
 honoured than
 bad kings and
 the predestined
 most of all.

¹ om. illam, A. ² subiungere, A. ³ subtraccione, B. ⁴ illa-
 tam *pro* illam tam, A. ⁵ correpcionis, B. ⁶ persona . . . ordinis
in marg. al. manu addit., B. ⁷ om. ipsum, A.

honorificencia inordinata quia cum magis cognovimus dignitatem ordinis vel officii quam virtutis ideo ad illum honorem magis attendimus.

III. A third precaution against misconception of the words of the papacy.

S. Peter's words applied to the whole church, and especially to her vicars.

For by similar reasoning to that by which S. Peter's teaching is made to apply only to the Jews of the dispersion the power conceded to Peter would apply to him alone, and not to his successors also.

S. Bernard explains the text 1 Peter v. 5 as applying to the popes, why should 1 Peter ii. 13, 14 be explained differently?

So, as Christ said to Christians generally, 'When thou art bidden to a feast, sit in the lowest place,' S. Peter also did the same.

Why, even Christ was subject to Iscariot.

If, as the decree is made to say, the text applies only to the lay Jews of the Dispersion, the priests and Levites would be excluded, and the decree would subvert all obedience.

Tercio vero oportet particulatim attendere ne sinister¹ T. sensus verborum papalium ducat ignarum in devium. Nam⁵ quantum ad textum beati Petri quo dicitur *Subditi estote* 1 Pet. ii. etcetera, manifestum est quod non solum scribebat laicali^{13, 14} populo sibi subiecto² sed toti ecclesie sequenti et specialiter eius vicariis, quia illi magis indigent ad humilitatis merita provocari. Nam pari³ evidencia qua incarceraretur doctrina huius primi Christi vicarii ad dispersionem illam tunc presentem, et limitaretur potestas concessa singulariter Petro Math. xvi^o ad personam Petri sine participio alicuius sui vicarii, et sic de doctrinis apostoli ad personas, et sic periret papis auctoritas taliter presidendi. Item beatus Bernardus⁴ libro ii^o ac papam Eugenium exponit illud S. Bernardi Petri v. de abdicacione dominii non dominium senioribus⁶ De Consideratione L. ii. vi. vel presbiteris illis debere competere, sed cuilibet sacerdoti 1 Pet. v. 2 sequenti, et specialiter Romano pontifici. Quare rogo non precedens doctrina predicta, cum sit tam necessaria²⁰ et tam conveniens cuilibet viatori, sicut patet noscenti sensum apostoli *Alter alterius onera portate, subiecti invicem Gal. vi. 2. in timore, honore invicem prevenientes, cum dictis similibus?* 1 Pet. ii. 18. Ideo sicut Christus dixit cuilibet Cristiano illud Luce xiii^o 10. *Cum invitatus fueris ad nuptias recumbe in novissimo loco,* Luke xiv. 8, sic et Petrus dedit doctrinam predictam cuilibet⁶ Cristiano? Christus enim subiectus fuit apostolis eciam Scariothi. Item si moneat ratio que male capitur ex decreto ad limitandam dictam doctrinam ad laicos Iudeorum dispersos, tunc sacerdotes et levite qui *in paciencia*⁷ sua quicquid possiderent³⁰ *animas* suas secundum doctrinam Christi exclusi forent ab ista doctrina salubri, ymmo ad evitandum conforme inconveniens non foret eis conveniens, cum tunc quilibet^{*} eorum^{10 b.}

¹ sinistra, A. ² subiecti, B. ³ pari in marg. a. man. et Christi cod. loc., B. ⁴ Benedictinus, A; Bernhardus, B. ⁵ sanctoribus, A. ⁶ cui in text, libet in marg. A. ⁷ impatientia pro in patientia, A, B.

subiectus foret cuilibet, ymmo nedum sibi ipsi, sed tam corpori quam anime. Ideo, ut vere dicit¹ decretalis noluit Petrus in hoc docere sacerdotes esse subiectos civiliter, sic quod auferatur ab eis prelacionis auctoritas. Sed sicut

The decretal rightly says that S. Peter did not intend hereby to teach that priests should be in such civil subjection as to impair their authority as prelates. But as in different senses they are both rich and poor, so in different relations they must be both subjects and prelates.

V.

Fol. 116 a.

- 5 simul sunt divites et pauperes, sic simul sunt subiecti et prelati eisdem secundum disparem rationem. Ulterius non² sequitur ex dicto pape quod rex sit *quasi precellens* (non autem realiter * aut vere precellens³), quia, ut dixi, tunc Spiritus Sanctus doceret in Petro religionem Cristianam
- 10 subici secundum rationem fictam et falsam, tamquam auctor mendacii. Ideo (sive forsitan iste terminus *tamquam* non fuit ibi positus sine causa, quia tunc superflue occuparet membranam vel locum in precipua regula cristiana), ideo, ut dixi, '*tamquam*' dicit rationem secundum quam prepositus
- 15 est honorandus. Et notatur quod variata illa ratione oportet honorem⁴ *proportionabiliter variari*, et sic est forma⁵ verborum gravidata sententia dum dicitur *Sive regi quasi precellenti*, qua sententia careret⁶ sic dicto informiter, 'sive regi precellenti.' Nam si rex vere tenuerit nomen et
- 20 virtuosum officium regis est honorandus dupliciter, tam secundum rationem ordinis quam virtutis, et tunc oportet eum alios secundum utramque rationem precellere. Et si nuda fuerit ratio ordinis, tunc simul ratione vicii est culpandus [et] in ratione ordinis honorandus, honore tamen
- 25 alterius speciei quam est honor quem attribuimus sacerdoti, cum honores debent distingui secundum rationem repertam in honorato, ut secularis dominus est honorandus dupliciter si bene presit in officio seculari. Sacerdos autem est in sua ratione honorandus dupliciter si bene presit in officio
- 30 clericali. Ille autem rationes et honores eas⁷ consequentes sunt disparium specierum. Honor sacerdotalis perfeccior, quia a tumultu seculari et a ratione superhabundantie bonorum fortune remocior, ut uterque apostolus fuit infinitum

Further it does not follow from the decree that the King is 'as supreme,' but not really so. But since the 'as' was not placed there without a cause, it tells us the relation according to which honour should be paid to one set over us.

For the honour here spoken of is solely in virtue of the King's rank, but a good king is worthy of double honour, and if he is not good then he is to be blamed for his vice and honoured for his rank.

This honour of a different kind to that paid to priests, since honours should be distinguished one from another.

A good secular lord is worthy of double honour.

A priest too, if he fulfils his clerical duties well, is worthy of double honour.

These relations and honours are of different kinds.

¹ om. dicit, A. ² vero pro non, A. ³ non autem . . . praecellens in marg. al. manu, B. ⁴ hominem pro honorem, A. ⁵ om. forma verborum, A. ⁶ caret, A. ⁷ eos, A.

But priestly honour is the more perfect because more removed from the world.

Pure state of the early Church.

The witness of Bede to this. 'In the time of Wilfrid and Chad,' he says, 'there was great anxiety to serve God and not the age, and the clergy and monks were held in great estimation.' A.D. 666.

Present depravity,

worldliness,

and lying.

The priests try to excuse themselves.

Their duplicity is being discovered.

honorabilior Nerone, quia tam ecclesia militans quam triumphans honoravit eos tamquam apostolos, non tamen dedit eis super habundanciam glorie secularis eo quod hoc non fuit eis¹ conveniens. Et patet quod sacerdos aspirans ad honores seculares propter appropriationem super-⁵ habundantie temporalium vel aliam secularem excellenciam deturpat monstruose ecclesiasticam dignitatem. Non sic autem quando ecclesia stetit in paupertate primeva quam Cristus instituit. Unde Beda libro iii^o² capitulo xxviii^o de gestis [Eccl. Hist. l. iii. c. xxviii.] Anglorum narrat quod tempore Wilfridi³ et Cedde episcoporum erat magna cura doctoribus Deo servire non seculo, cordi non ventri; quapropter⁴ religionis habitus in magna erat veneratione, ita quod * clericus et monachus libenter¹⁰ c. susciperetur et ab itinerantibus benedictio illorum posceretur, nec eis alia adeundi⁵ vicos causa fuit quam predicandi¹⁵ baptisandi et animas curandi gracia, nec aliqua⁶ possessiones ad constituenda monasteria nisi a potestatibus oblatas quasi coacti superent, et utinam illud seculum aureum reveniret. Modo autem e contra⁷ nituntur clerici plus servire seculo quam Domino, plus ventri quam animo, circueunt vicos²⁰ iocandi luxuriandi vel excommunicandi gracia, visitant seculares curias transeuntes alpes et maria ad appropriandum eis perpetuo temporalia per suggestiones subdolas atque mendacia et tamen blasfeme garriunt⁸ quod non minus debentur eis honores primevi sacerdotibus sanctum ordinem²⁵ servantibus ministrare⁹ et sic sophistice reclamant contra detegentes eorum vicia. 'Nos,' inquit, 'sumus sacerdotes Domini, nos sumus sancta Cristi ecclesia, nobis concessa sunt a regibus et populis tot privilegia, nobis non debet quisquam inferre obprobria nec aliquis nos corrigere nisi³⁰ papa.' Sed laus Deo ista duplicitas equivocationis diaboli X. quoddammodo est detecta¹⁰. Nam nisi sequamur Cristum in moribus, tenentes regulam primevam, nedum non sumus

¹ om. eis, A. ² vi^o, A, B; angelorum, A, B. ³ Wulfredi, B. ⁴ quia propter A, B; corr. edd. ⁵ adeundi alia, B. ⁶ aliquis, B. ⁷ nituntur e contra, B. ⁸ gannunt, B. ⁹ ministrare, A. ¹⁰ est detecta quoddammodo, B.

eius sacerdotes, sed nec de eius ecclesia, nec nobis donavit
 Cristus nec rex eius vicarius possessiones istas aut privilegia,
 cuius indicium foret nostra dissoluta conversacio, insatiabilis
 appetitus ad temporalia, et potissime legi paciencie Cristi et
 5 subieccioni regis Dei vicarii repugnancia.

Unless we follow
 Christ our con-
 versation shows
 that we have not
 received our
 possessions from
 Him or His
 Vicar.

Uterius vero non sequitur ex decretali predicta quin rex
 Fol. 116 b. habeat potestatem super clericos suos legios tam¹ quo ad bona
 nature quam fortune et excucionem gladii secundum virtutem
 civiliter coactivam supposito quod delinquant. Sed tunc oportet

Further it does
 not follow from
 the decretal
 that the King
 has no power
 over his clergy.

10 quod a statu clericali excessive degenerent, non enim intendit
 papa quod rex non habet potestatem in servos et famulos
 gladio non utentes, sed quod in omnes legios suos iuredic-
 cionem² ad bonos pacifice regulandum et malos in corpore vel
 substantia castigandum. Et patet quod sacerdotalis dignitas
 15 non denigratur sed declaratur ex ista sententia. Unde
 Ieremias et alii sacerdotes veteris testamenti non sunt a deo
 constituti super gentes et regna ad eis civiliter dominandum,
 sed ad legem dei eis effectualiter predicandum ut alias

For it is not
 meant that the
 King has not
 power over his
 servants who are
 not warriors, but
 over all for right
 government and
 infliction of
 punishment.

This does not
 blacken the
 priestly dignity,
 but explain it.

S. Bernard, De Consid. L. II. cc. v, vi.
 exposui. Et testatur beatus Bernhardus libro ii^o ad
 Eugenium, *Quid nī, erubescis minimus inveniri in magnis,*
qui recordaris magnum in minimis extitisse? Non es oblitus
prime professionis. Non excidit menti que subducta est
manui, sed non affectui. Ipsam ad singula tua imperia,
iudicia, instituta, habere pre oculis non erit inutile. Hec
*consideracio te facit honoris contempto*rem in honore ipso.*
Et hoc magnum. Non recedat a peccatore. Clippeus tibi est

Jeremiah was
 sent to preach,
 not to govern.

S. Bernard's
 testimony in
 writing to Eu-
 genius the pope.

'You blush to be
 among the great.

Your proper
 spirit is to
 remember that

you have been
 taken from the
 dust to govern
 nations and
 kingdoms.

13. 19. *a sagitta illa, 'homo cum in honore esset, non intellexit.'*
Loquere igitur tibi; Abiectus eram in domo Dei mei. Quale
est hoc, de paupere et abiecto levare super gentes et regna?

30 *Quis ego⁴ aut⁵ que domus patris mei, ut sedeam excelsis*
sublimior? Sane qui⁶ dixit mihi; Amice ascende superius,
amicum fore fidit. Si minus inveniar, non expedit quidem,
qui elevavit, et deicere⁷ potest. Sera⁸ querela: Quoniam elevans

He who took
 you from the
 dust is He who
 said, "Friend,
 go up higher."

¹ cum pro tam, A. ² iurisdiccione, B. ³ Quid tu pro quid nī, A, B.
⁴ ergo pro ego, A. ⁵ om. aut, A. ⁶ om. qui, A. ⁷ deicere, A;
 deiceret, B. ⁸ fera, A.

It is a perilous position.

The text in Jeremiah has a special meaning.

Nor must such a scandal be attributed to the decretal as that its meaning is contrary to scripture.

There is however a certain mystical similitude to the sun and moon, so long as pope and emperor keep their proper places. Not that the emperor gets all his light from the pope.

The decree of Pope Gelasius should be understood in this sense, where he says the pope surpasses the emperor as gold surpasses lead. It must not be thought that the pope wished to wrest the dignity of rank from the emperor. At the end of this decree he

*allisisti me. Non est quod blandiatur celsitudo, [ubi] sollicitudo maior. Illa discrimen intendit¹, hec amicū probat. Hinc attingamur, si nolumus tandem cum rubore novissimum locum tenere. Factum superiorem dissimulare nequimus. Ad V. quid, inquit, preponimur omnimode adtendendum². Non enim 5 ad dominandum opinor. Nam et propheta, cum similiter levaretur, audivit: 'Ut evellas et destruas et disperdas³ et Jer. i. 10. dissipēs et edifies et plantes.' Quid horum fastum sonat? Rusticam⁴ magis sudoris stemate quodam labor spiritualis expressus est. Et nos igitur, ut multum senciamus de nobis, 10 impositum⁵ senserimus ministerium, non datum dominium. Ecce sententia sepe dicta. Nec debet decretali imponi scandalum quod sentit contrarium scripture sacre et sanctorum sentencie nec imponendum est pape quod fingit vel temere asserit sensum⁶ scripture Genesis 1° de luminaribus diei et noctis esse Gen. i. de papa⁷ et imperatore. Sed dum debite perficiunt sua officia possunt per solem et lunam quadam remota similitudine mystice figurari. Non quod oporteat⁸ imperatorem capere totum lumen suum a papa, vel quod consequenter ad dignitatem foret celsitudo quo ad corpus ecclesie inseparabiliter confirmata, vel quod papa solum presit clericis et Cesar laicis cum uterque preest utrisque⁹ secundum disparem rationem. Et sic intelligendum est decretum Gelasii pape¹⁰ positum xxxvi¹¹. distinctione, *Duo sunt*¹², D. xcvi. ubi ponit papam excedere Imperatorem ut aurum excedit¹³ plumbum.*

Nec est putandum finaliter quod papa sinistre voluit asserere, vel quod patriarcha predictus vel membrum sancte matris ecclesie, vel quod dignitatem loci corporalis aut sibi aut suis nunciis voluit a cesare extorquere; sed 30 imperator sine parvipensione¹³ consideraret prudenter ordinis

¹ intundit, A. ² advertendum, A; attendendum, B. ³ disperdes, B; factum, A, B. ⁴ rusticani, A. ⁵ Text, in appositum cancellat; in marg. repositum alia manu, B. ⁶ sensii in text; sensum in marg. A. ⁷ de papa . . . lunam, in inf. marg. al. manu, B. ⁸ Nam cum oportet, A. ⁹ utrique, B. ¹⁰ om. pape, B. ¹¹ xxxvi, A; 96ta, B. ¹² et sic dicunt, B; Duo sunt, A; om. B. ¹³ parjuriensione, A.

dignitatem, specialiter, cum in fine decretalis affirmat quod non nisi bona¹ et iusta et ad utilitatem ecclesie cesarem invitavit, et per consequens noluit suo legato honorem

affirms that he only asks what is right, therefore he can not demand secular honour for his legate.

Fol. 117 a. *secularem* * ab imperatore exigere, cum notum sit hoc

5 scripture sacre et perfectioni humilitatis in superioribus Cristi

vicariis repugnare. Si enim proporcionaliter ad dignitatem

sacerdotalem debet ipse quo ad prioritatem, quo ad posterior-

itatem, vel quo ad superioritatem loci, regibus anteferri,

tunc excluderetur² *comendacio*³ sacerdotis ad laicum, eo quod

If in proportion to his priestly dignity he is to be placed before kings, then no seat will be good enough indeed for so great a man!

11 a.

10 nedum haberet sedile in celo, sed extra mundum in vacuo

infinito quodlibet autem aliud sedile propter improporcionem

honoris dignitatis ad locum saperet⁴ peccatum, ubi ergo

ponerent seculares domini tantum virum? Sed deliramenta

Z.

sunt ista. Ideo supponendum est instar Cristi et apostolorum

15 eorum vicarios sedem corporalem vel honorem mundanum

minus attendere, nisi forsitan fugiendo nunc indignacionem

secularium⁵ per elleccionem⁶ loci humilis, precavendo nunc

ocasionem in paciencie derisionis et desperacionem auferendo,

et nunc sine perturbacione aut confusione conventum

We must take it then that like Christ and the Apostles, their vicars must attend less to earthly things, except under certain circumstances.

20 locum quem prefectus limitaverit humiliter in sedendo.

Debet autem quilibet sacerdos Cristi honores mundanos

contempnere, solitudinem suam in debitam Dei servitatem

proicere, et p[er] consequens studere quomodo per humili-

The priest of Christ, however, ought to despise earthly honours, trying to overcome the malice of his neighbour,

tatem, per pacienciam, et alias virtutes posset maliciam

25 proximi superare in virtutes edificatorias secundum formam

ewangelii et non tradiciones philosophicas complantare⁷

cogitando semper de doctrina Christi⁸ sedantis contencionem

de maiortate inter eius discipulos per hoc quod haberent

appetitum⁹ maioritatis, que sit condicionis¹⁰ contrarie illi

and not discoursing about priority of rank.

30 condicioni quam appetunt reges gentium. Et propter talem

predicacionem Ieremias vivens vitam pauperem fuit perse-

cutus a sacerdotibus asperius, sed per regem Iudee et

specialiter per regem gentilem Nabuchodonosor defensatus

For preaching such as this Jeremiah was persecuted by the priests, but defended by Nebuchadnezzar.

¹ dona in marg. pro bona, A. ² excludetur, A. ³ cominacio.

⁴ superet, A. ⁵ om. secularium, A. ⁶ elacionem, A. ⁷ complacare,

A. ⁸ et pro Christi, A. ⁹ appetum, A. ¹⁰ fit pro sit, A.

And Christ by
the king of the
Romans.

et sic Cristus fuit per Regem Romanum de sacerdotibus
vindictus, ymmo sepultus est per principem et militem
gentilem ex concessione gentilis iudicis contra benivolentiam
sacerdotum.

There remains
for us now to see
the different
particular duties
of the King.

Three such
duties,
(i) As a man.
(ii) As head of
his family.
(iii) As King.

All these are
reduced to one,
'Serve God.'

I.

The King's duty
as man.

(i) The King
must 'be wise.'

(The instance of
Solomon.)

(ii) Because not
all kings are
endowed with
wisdom of the
Lord, therefore
he must 'be
instructed.'

If the King has
not understand-
ing the chief
pearl of the
kingdom is gone.

HABITO comuni sermone de maioritate obediencia et
honore fiendis prepositis utriusque membrorum ecclesie,
restat videre particulariter in quo stat regis officium in quan-
tum talis. Et patet quod eius officium stat in tribus, scilicet
in regendo personam propriam in quantum homo, in regendo
suam privatam familiam in quantum pater familias, et in
regendo suam rem¹ publicam in quantum rex. Quantum ad
omnia ista simul patet quod omnia illa reducuntur² ad unum
analogum quod est Deo servire comune cuilibet creature.
Iuxta illud archiregis David et prophete eximii Psalmo 2°: *Et nunc reges* * *intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Servite Domino in timore et exultate ei cum tremore.* Oportet enim
regem, (et specialiter post Cristi instruccionem qui est rex
regum) habere specialiter intellectum. Ideo primo dicitur *Et nunc reges intelligite.* Unde rex Salomon positus in adop-
tione de quocunque rationabili a domino postulando non
petivit longevitatem divicias vel super inimicos victorias, sed
sapientiam ad dei populum regulandum. Quod placuit
domino specialiter, quia cor docibile recognoscens omnem
sapientiam esse³ a domino postulavit. Patet historia 3° Regum
iii^o. Sed quia non omnes reges habent sic sapientiam
infusam a domino, sed oportet eos habere sapientes tam
in iudiciis quam a latere assistentes, ideo secundo subdit
Erudimini qui iudicatis terram. Oportet enim reges precipue
extra ruditatem wlgarem esse positos vel * per Deum vel per
homines. Ideo sapientie vi^o dicitur *Audite ergo reges et intel- ligite.* Si enim regi supra populum non infuerit intellectus,
sed inexcusabilis stulticia quo ad etatem et quo ad prudenciam
regalis regiminis deficit sibi margarita et pulcherima a qua
regnum stabilimentum reciperet. Ideo dicit beatus Bern-

¹ om. rem, A.

² reducunt, A.

³ a domino esse, B.

⁴ om.

Deum vel per, A.

⁵ v^o, A; vi^o in marg.

S. Bernard, hardus libro ii^o ad Eugenium : *Simia*¹ *in tecto, rex fatuus sedens* There are how-
De Consid. *in solio.* Oportet autem considerare intellectum regis etati ever many things
Lib. II. c. *statui et aliis regis circumstanciis pertinentem, quia multorum* he need not
vii. 15. know.

Ps. cxi. 10. *specificatur sed confuse regis officium cum dicitur* *Servite* (iii) He must
Domino in timore et exultate ei cum tremore. Si enim *initium* 'serve the Lord
sapientie timor Domini patet quod semita introducens ad regis in fear,' for fear
is the beginning
of wisdom :

sapienciam est *servire Domino in timore.* Per hoc enim tollitur
patenter² superbia per quam apostotatur³ a Domino et⁴ ne
10 nomen servitutis regem deprimat statim mixtura prudenti
reges exhyllarat, dum subiungit *et exultate ei cum tremore.* Cum
enim omnis potentatus terrenus infinitum a deo exceditur,
nec potest digne habere nomen illius officii nisi de quanto
humiliter servit deo, patet quod sibi servire non est condicio

15 verecundie sed honoris. Ideo dicit Augustinus quod timor
talís non est signum miserie sed gaudii. Sed ne gaudium
in dissolucionem ebulliat subditur *cum tremore.* Ille enim bene
tremat ad verbum domini qui timore filiali alternat in cogita-
cione laudis divine vel conversacionis duplicis * vite. Oportet

S. Augustine
says fear such as
this is not a sign
of sorrow but of
joy. Yet this
joy must be
within bounds,
with trembling.

11 c. 20 enim viatores⁵ nunc vite active intendere, et nunc ad vitam
contemplativam mentem suam alternatim reflectere. Et

Deut. xvii. 14 seq. patet conclusio scripture deuteronomio xvii^o ubi sic dicitur, The teaching of
the Old Testa-
ment.

Cum ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit
tibi, et possederis habitaverisque in illa et dixeris : Constituam

25 *super me regem sicut habent omnes in circuitu nationes, eum*
constituas quem Dominus Deus tuus elegerit fratrum tuorum. Non
poteris alterius gentis regem facere, qui non sit frater tuus.
Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet
populum in Egiptum, equitatus numero sublevatus, presertim cum

30 *Dominus precepit vobis*⁶, *ut nequaquam amplius per eandem viam*
revertamini. Non habebit uxores plurimas, que illiceant animam
*eius, neque*⁷ *argenti et auri immensa pondera. Postquam autem*
sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius
in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus levitice tribus

¹ Sime, A; Simea, B. ² potenter, A. ³ apostotat, A. ⁴ et, om. B.

⁵ nunc viatores, B. ⁶ vos pro vobis, A. ⁷ nec, A.

quos habebit secum, legetque¹ illud omnibus diebus vite sue, ut sciat timere Dominum Deum suum, et custodire verba et ceremonias eius, que in lege precepta sunt². Nec elevetur cor eius in superbia super fratres suos, neque declinet in partem sinistram vel dextram, ut longo tempore regnet ipse et filii eius super⁵ Israel. Ista sententia legis veteris quantum ad moralitatem attinet est a³ Cristianis regibus observanda et occasione huius legis credo quod filii Israel petierant sibi regem ut patet primi Reg. viii. Nec deficeret regi regimen dum obser-¹ Sam. v. vaverit istam legem. Unde quia Salomon prevaricatus est in¹⁰ equis et⁴ in uxoribus et in vasis aureis atque argenteis ut patet II. paralipomenon ix. et infra, ideo dissipatum et² Chron. divisum est regnum eius in Roboam. Sicut enim patres possunt mereri filiis, sic etiam possunt demereri et peccatum peccato cumulatam auget demeritum, specialiter quando¹⁵ populus errore regis declinat a lege domini. Ideo dicit Aristoteles in libro secretorum capitulo vi^o⁵ quod summa sapiencia est in lege⁶ se ipsum regere. Si enim vita regis sit speculum turpitudinis viciorum necesse est regnum infici et ad ultimum desolari. * Nam propter iniusticias sic multipli-^{Fol. 118} catas oportet quod regnum de una gente circumfferatur⁷ in alteram ut dicitur Ecclesiast. x^o. Ex istis patet * cum^{11 d.} necesse sit quodcumque regnum regi lege domini, necesse^{Eccl. x.} est regem et populum ipsam cognoscere. Quomodo rogo leges⁸ servaret rex vel populus mandata decalogi nisi ipsa²⁵ cognoverit? aut quomodo habebit iusticiam vel licenciam ad alia temporalia regni aput Deum qui est fons totius iusticie nisi servaverit legem? Ideo est per se notum ex principiis fidei quod necesse est pro cuiuscumque regni regimine quod sint doctores et cultores⁹ legis divine, sine hoc enim non³⁰ regulabitur lex humana, sine hoc non constituuntur populus regnum vel continuabitur alia possessio vere iusta. Ideo necesse est ad regimen regni quod sint doctores huius legis

This is to be observed by Christian kings.

(Instance of Solomon's fall.

He disobeyed and the kingdom passed from his family.)

If the life of the King is bad, the kingdom will become depraved.

The law must be known.

There must be teachers of divine law,

¹ legem, A, B. ² om. sunt, A. ³ om. a, A. ⁴ et om. post equis, B. ⁵ x^o pro vi^o A, B. ⁶ rege, B. ⁷ in alt. transferatur. ⁸ leges om. A; legi, B; corr. edd. ⁹ om. et cultores, A.

- precipue per quos sit ad alios secunda noticia derivata. Unde Deutronomium dicitur lex secunda et Deutronomius dicitur liber vel noticia secunda legis Dei, unde noticia¹. Ideo pertinet regibus habere Deutronomium huius legis. Unde ^{as Deuteronomy shows.}
- 5 quia lex ista est per se sufficiens ad regendum quamcumque rem publicam includitque difficultates solis theologis ^{As this law is sufficient for any kingdom, there must be teachers of it.}
- reservatas, et populus continue declinat ab eis recta noticia, necesse est esse doctores qui ipsam doceant et defendant, ^{The teachers themselves err,}
- 10 sed et ipsi doctores nostri errant in precipuis articulis fidei, ut patet de Ecclesia Catholica ubi nostri doctores dicunt non ante mortem Christi fuisse ecclesiam, et per consequens nec salomonem nec alium sapientem fuisse ecclesiasten vel ecclesiasticum, nec circumcisionem, baptismationem Christi vel apostolorum, aut confeccionem eukaristie in cena domini fuisse ecclesiastica sacramenta. Non enim stat quod hoc sit ecclesiasticum nisi sit ecclesia, et (ut sepe repetii) fingens significacionem ecclesie contra sanctos doctores et scripturam legis veteris dicendo quod illi habuerunt in fide sensum ^{One who held this opinion might overthrow every opinion.}
- 20 erroneum, per idem potest eque licite fingere quod non est Deus sed frater² est, et sic doctrinam cuiuscumque articuli fidei³ variari. Ideo necesse est esse doctores verbis et forme legis domini innitentes, quia secundum illam oportet leges humanas et omnia facta fidelium regulari. Unde apostolus ^{There must therefore be teachers of Christ's law.}
- Eph. iv. 11, Ephes. iiii^o narrans quadruplicem gradum yerarchie ecclesiastice dicit quod Christus *dedit alios pastores et doctores ad consumacionem sanctorum in edificacionem corporis Christi.* Oportet enim quod pastores inseparabiliter sint doctores, sed legis divine non tradicionis humane. *
- 12 a. 30 Secundo dixi quod speciale regis officium est regere suam privatam⁴ familiam Sicut enim ordo caritatis orditur a suo sub-
- I Tim. v. 8. iecto sic mediat in suis domesticis dicente apostolo, Thymoth. v^o *Si quis autem suorum, et maxime domesticorum, curam non habet,* ^{II. The King's duty as head of his family. The teaching of S. Paul, 'If any provide not for his own}

¹ om. unde noticia, B.² super pro frater, B.³ om. fidei, A.⁴ personatam pro privatam, A.

he is worse than
an infidel.'

Christ also gave
example of this
in His care for
the Blessed
Virgin and His
disciples.

The household of
the King may be
divided into
i. priests,
ii. soldiers,
iii. servants.
ii. As to the
Soldiers, we have
John the Bap-
tist's teaching.

i. Priests should
restrain the
soldiery.

fidem negavit et est infideli deterior. Vicarius igitur dei debet maxime habere curam de suis domesticis, et hinc magister noster Cristus providit privilegia suis domesticis et specialiter matri sue quando pendens in cruce, tamquam in¹ cathedra doctorali, matrem virginem paranimpho et evangelice virgini comen-⁵ davit, dum dixit matri *Ecce filius tuus*, deinde dixit discipulo *Ecce mater tua* Ioh. 19. Ubi non dubium effectualiter et²⁷ vere dixit Mariam esse matrem Iohannis et ipsum esse eius filium, non corporalem sed secundum proprietatem excellencie spiritali ut vel sic tam dilectus discipulus recordetur¹⁰ aponere teneriorem custodiam matri sue, et ad illum sensum exponit Augustinus super Iohannem Omilia cxix.² Sic etiam^{Aug. Tr. in Ioh. c.} providit ceteris eius discipulis, dum dixit Iohannis xviii^o, *Si me queritis sinite hos abire*, et post baptisavit eos spiritu sancto, dans eis constanciam * ad temporalia contempnendum^{Fol. 118} et pro lege sua fortiter paciendum. Et hoc privilegium fuit militibus eius domesticis magis carum quam fuisset dotacio Cesarea in quodcumque regnum. Omnes igitur Cristiani et precipue Dei vicarii, ut sunt reges, debent quantum sufficiunt imitari mores magistri. Cum autem uxores et filii sunt²⁰ supra familiam residuum domus regie potest dividi in sacerdotes, milites et inferiores ministros. De militibus autem^{II.} sufficit nunc nobis doctrina baptiste Luce iii^o *Interrogabant* Luke iii. *eum et milites dicentes, Quid faciemus et nos? Et ait illis Neminem concutiat neque calumpniam faciat et contenti*²⁵ *estote stipendiis vestris.* Sacerdotes autem debent prohibere militibus ne iniurientur suis proximis in bonis nature vel fortune, cum sint ad talem iniuriam proniores. Et sufficit sacerdoti Cristi innuere eis officium militare, quod fecit Baptista sine³ culpa irregularitatis dum dixit *Contenti estote*³⁰ *stipendiis vestris.* Ubi cupido expresse interdicatur et fidele officium militare innuitur. Qui enim recipit militare stipendium, ut sic, obligat se ad eius ministerium, ideo militum regis est diligenter * exequi illa que concernunt^{12 b.}

¹ om. in, A.

² xix, A; 119, B.

³ sui pro sine, A.

eius potenciam coactivam. Quantum ad ministros inferiores sufficit pro nunc dicere quod manuducantur ad mandatorum dei observanciam, ad fidelem ministerii regis ministracionem et ad habendum inter se ipsos mutuam caritatem. Sed quia

iii. Servants must serve God and the King, and live in charity.

⁵ sacerdotum est doctrinam istam exequi, et utrobique sub rege architectonice regulare, ideo de illis erit sermo diffusior.

i. of the priests' functions we must speak more fully. They must assist the King,

Debent enim sacerdotes regi assistere instruendo in hiis que sunt ad Deum¹, consulendo ad exemplar legis dei in iusticiis servandis ad proximum. Hoc enim est excellentissimum et

¹⁰ necessariissimum officium regis legio² deputatum. Nam

as we have seen ordained in the Old Testament.

Deut. xvii. 18.

sacerdotibus levitice tribus quos habebit secum. Ex quo sequitur per locum a maiori quod reges cristiani, qui debent esse

magis religiosi, haberent sacerdotes Cristi, qui sunt genus

For this cause the King of England has been very liberal to the episcopate.

¹⁵ electum et regale sacerdocium, stantes secum, et gracia huius officii rex noster anglie inter omnes reges cristianos fertilius dotavit archiepiscopos et episcopos regni sui. Ideo nisi

rependant sibi vicissitudinem in diligencia³ huius officii sunt amplius increpandi, et specialiter nisi instruant eum secundum

If it fails in its duty it is therefore the more to be blamed.

²⁰ dum legem dei quid est catholicum et quid hereticum in hiis que concernunt regimen regni sui. Nam obmittendo, fingendo vel seducendo in istis forent dei et hominum maximi

proditores. Nec oportet vel convenit quod sint secum cottidie conmensales, sed sufficit quod prudenter in regno vigilant

It is not enough to be mere table-companions, they must be ready to give advice.

²⁵ et instruant oves regis et suas in hiis que sunt ad deum, et si quid questionis ardue⁴ in domo regis natum fuerit ad ipsos ut satrapas habeant recursum et securum⁵ secundum legem dei consilium. Qui autem stant cottidie cum regibus, ut michi videtur, debent secundum episcoporum disposicionem

³⁰ providam limitari; quod si in istis ignorancia vel corpore deficient necesse est regem aliunde de remedio providere.

The King must see (a) that the clergy of his household are free from notorious crime and especially from simony,

Oportet autem regem de familiaribus clericis precavere.

Primo quod sint immunes a criminibus notoriis et specialiter symonia. Nam symoniaci sunt heretici et excommunicati qui

¹ ad eum, A. ... ² legis, A. ... ³ indulgencia pro indiligentia, A.

⁴ ardui, B. ... ⁵ et securum in marg. al. manu, B.

inficiunt secum conversantes defensione, approbacione, vel
 arguendi ommissione; et propter vehemenciam huius periculi
 sunt reges et eorum consilia prudenter secundum ordinem
 ewangelii * per episcopos arguendi. Secundo considerarent **Fol. 119**
 reges quod sacerdotes sui domestici non sint¹ ad laicale
 officium limitati. Nam, ut ostendi alias *, minus malum esset **12 c.**
 quod expropriati forent a clericis quicumque redditus regni
 nostri quam quod clerici regis, et specialiter episcopi, forent
 sic ad laicalia regis officia limitati. Tunc enim viverent clerici
 de puris decimis, oblacionibus vel² privatis elemosinis, sicut in
 veteri testamento, et rex haberet de redditibus clero appro-
 priatis unde conduceret ministros ydoneos ad ministerium
 laicale, et sic undique ponerentur partes ecclesie in statu
 quem deus instituit. Et illud periculosum periculum ac in-
 separabiliter symoniacum debent episcopi diligenter dicere **15**
 regi suo, cum sonat in plus periculosam prodicionem regis et
 regni quam si quotlibet hostes corporales regem nostrum
 invaderent et tam corpora regnicolarum quam substantiam
 eius destruerent. Anima enim specialiter regis custodiri³
 debet ab⁴ infinitum maiori periculo plus quam corpus. Nam **20**
 peccatum regis et peccatum regni in causacione mutua
 comuniter sibi mutuo correspondent⁵. Ideo totum regnum
 debet diligenter ad salutem et virtutem regis attendere sed
 specialiter eius domestici. Tercio vero notaret rex de **G.**
 clericis eius domesticis quod sint ydonei et diligentes ad
 suum officium exequendum. Ydoneitas stat in sciencia et
 virtute, oportet⁶ enim omnes sacerdotes Cristi et precipue
 episcopos cognoscere legem Dei, ut diffuse exposui libro vi^o.
 Quomodo, queso, regularent se excellencius secundum illam **30**
 legem nisi excellencius illam⁷ cognoverint, vel quomodo
 forent exemplares consilarii ad regulandum gentes et regna
 secundum legem Dei, nisi perfeccius cognoverint legem Dei?
 Quia quecumque privata lex a lege Dei fundacionem non
 habuerit abici debet a quibuscumque fidelibus, ut iniqua.

(b) that they are
 not set to lay
 work.

For rather than
 this let him
 disendow the
 Church and hire
 good lay minis-
 ters with the for-
 feited revenues.

The Bishops
 must see to this.
 For if the King
 incur sin the
 whole nation
 incurs it with
 him, and this is
 worse than a
 foreign invasion.

(c) The King
 must see that his
 domestic clergy
 are fit for their
 duties both in
 learning and
 virtue.

¹ sunt *pro* sint, A. ² et *pro* vel, B. ³ custodire, A. ⁴ ad *pro*
 ab, A. ⁵ om. cor-, A. ⁶ om. oportet, A. ⁷ eam *pro* illam, B.

Necesse est igitur clericos regum, sicut excellunt in nomine, sic excellere in noticia Dei¹ legis. Et cum sciencia inflat et obest nisi virtus adfuerit², patet quod necesse est sacerdotes regum esse³ proporcionabiliter virtuosos. Particulariter autem

5 descendendo ad virtutes eorum patet ex dictis Aristotelis in

Aristotle,
Sec. Secret.
c. xxvii.

Secretis Secretorum, quod precipue stant in tribus, scilicet

quod sint contemptores temporalium, quod sint decenter et prudenter affabiles quo ad proximum, et quod sint

in verbis veraces, caventes utrobique mendacium. Prima

I Tim. vi.
10.

condicio consonat dicto apostoli I^a Thym. vi *Radix*

omnium malorum est cupiditas. Racio autem Aristotelis stat

in isto per se. Finis ministerii talis cupidi est habundancia

temporalium vel honoris, et per consequens plus diligit finem

illum quam ministerium suum vel dominium. Et ideo vere

Matt. vi. 24.

dicit Cristus Matth. vi^o *Nemo potest duobus dominis servire*.

12 d. Qui igitur sic servit mamone^{*} sive diabolo infideliter servit

deo, et per consequens cuilibet servo suo. Servitium, inquit,

baiuli propter peccuniam variatur secundum eam. Quanto

20 magis crescit peccunia crescit sollicitudo, et intencio

adquirendi. Et hoc in baiulo est causa corrupcionis regni

multis de causis, quia dissiparet regni substanciam, gigneret

in legiis regis inimiciam, et expectaret ad proditorie con-

spirandum in mortem regis vel suorum aut saltem in regis

iniuriam. Et hec ratio quare symoniaci sunt in isto regis

Aristotle,
loc. cit.

officio maxime odiosi. 'Oportet,' inquit Aristoteles, 'quod

aurum argentum et cetera accidentalialia huius mundi sint

contemptibilia apud ipsum et non sit eius intencio nisi in

hiis que conveniunt regie dignitati. Quo ad secundam

condicionem mundiales racionabiliter notant in omnibus

30 ministris regum, et leges ecclesie notant precipue in sacer-

dotibus, quod sint dispositi in naturalibus tam quo ad

animam quam quo et⁴ ad corpus. Talis enim est disposi-

Fol. 119 b.

cior^{*} ad moralem prudenciam. *Oportet,* inquit Aristoteles,

'quod sit affabilis dulcis lingue⁵ et multiplicis elloquencie.'

Ibid.

H.

Et potest istud ostendi ex hoc quod oportet ipsum in persona

¹ I. d., B. ² om. affuerit, A. ³ omne pro esse, A. ⁴ om. et, B. ⁵ lingue, A.

Their virtues, according to (the pseudo) Aristotle must especially embrace three points.

(i) That they despise temporal things.

(ii) That they be easy of speech.

(iii) That they be truthful.

For (i) a covetous servant thinks less of his work than of what is to be gained by it, and

'No man can serve two masters.'

He who increases money, increases care and avarice.

Hence the danger of simony in the King's service.

Aristotle on the contempt of riches.

(ii) They must be affable.

Aristotle's opinion.

For if a minister fail in aught, especially in this, the 'minister's' failing is the King's. regis alloqui multas gentes. Sed Ecclesiastici vi^o scribitur *Verbum dulce multiplicat amicos* et mitigat inimicos. Defectus igitur in tam¹ speciali ministro foret regi quoddammodo imputandus, sicut ministri prudentia redundat in regem. Quidquid enim facit minister, ut huiusmodi, est opus domini? 5 Et hec ratio quare Aristoteles docet quod non sit verbosus aut emittens multos risus, cum temperancia multum placet hominibus. Et ideo docet quod sit sine nota crapula et ebrietate, et specialiter quod sit de numero vitantium vinum, cum ebrietas dissolvit sensum et intellectum, constituens¹⁰

He must be temperate.

(iii) The necessity of truthfulness is manifest, from the truthfulness of God.

hominem bestialem. Et concordat fides scripture cum ista sententia. Quantum ad tertium patet, cum non fuit in Cristo 'est et non,' nec secundum Deitatem mentiri poterit, quod uterque² eius vicarius debet esse verax in verbis, cavendo mendacium. Sic, inquit Aristoteles, baiulus regis *verax* in verbis, diligens veritatem et *fugiens mendacium*. Aristotle, loc. cit.

The root of lying is envy, as we see from Aristotle and Genesis.

Unde capitulo iii^o³ sic scribit, *Ratio invidie elicit mendacium, quod est radix reprobabilium et materia viciorum*. Ibid. c. iii.

patet de invidia diaboli Genesis 3°, qui primo mentitus est in auctorem scripture, et breviter invidia est causa precipua²⁰ quare de persona odita seminantur mendacia. Ippocrite quidem, quando dolent de bono proximi nec manifeste presumunt sibi nocere personaliter propter perceptionem apparentis malicie, ebullunt in verba que *ymaginacio et^{13 a} affectio simularunt, ut vel sic fama persone quam odiunt²⁵ denigretur⁴. Hoc autem dedecet ministros qui representant personam regis et baiularent decretum eius ad externos, quia talibus mendaciis fides regis ad subditos solveretur et per consequens rex a sua dignitate excederet. Rex enim est vicarius dei qui mentiri non poterit. Et ideo decet⁵ quod³⁰ verba eius sint pauca atque stabilia ut dicitur xi secretorum⁶. Unde sicut rex non dicit nisi veritatem quam Deus sibi suggesserit⁷, ita vicarius eius non exorbitabit augendo vel

Lying ministers would destroy the credit of the King.

The King speaks the truth which he is given of God, and his vicar derives it from him.

¹ causa pro tam, A. ² utraque, A. ³ vii^o pro iii^o, A, B. ⁴ denigratur, A. ⁵ Homo dicit pro et ideo decet, A. ⁶ decretorum, A. ⁷ suggessit, A.

Ibid. cc. iii. diminuendo a veritate quam de rege suo conceperit¹; aliter
iv. enim proditorie et blasfemie falsificaret regem cui menda-

Ibid. c. xi. cium tale imponeret. Patet ista sententia iii et iv² capitulo
secretorum Aristotelis et expressius capitulo xio³ '*Caveas,*'

5 inquit, '*ne infringas fidem datam et federa confirmata . . .* All human rela-
quia omnem infidelitatem consequitur malus finis. Scias,' inquit, tions, says Aris-
'quod per fidem fuit hominum congregatio, civium inhabitatio, totle, are built up
virorum comunio, regum dominatio: per fidem castra upon trust. If
tenentur, civitates servantur, reges dominantur. Siquidem trust were
tolle fidem et cuncti homines ad statum pecudum rever- destroyed, we
tuntur.' Ideo ut dixi superius omne mendacium est natura- should return to
the state of
beasts.

I.

tyrannis. Et patet generaliter quod omne mendacium, et Thus all lies,
and especially
priests' lies, are
blasphemy.

I Pet. iv. 11 specialiter sacerdotis, ponit blasphemiam. Nam ia Petr. iiiio,

15 docetur quod *si quis loquitur quasi sermones dei*, loquens igitur
mendacium innuit ipsum esse verbum dei, et per consequens
ponit deum auctorem mendacii. Baiulus igitur mendax
nedum dedecus facit⁴ regi, sed dissolvit ab eo fidem et
animum subditorum, cum naturaliter homo discredita menda-
20 cibus. Ideo mentiri non est officium famuli regis regum.

Tercium ad quod oportet principaliter regem, in quantum
talis, attendere est providum regimen regni sui. Stat autem
regimen regni in paucarum et iustarum legum institutione, in

III.

Fol. 120 a illarum sagaci et acuta execucione, et generaliter * in status ac

25 iuris cuiuscunque legii sui defensione. Oportet enim
regnum cum vivit civiliter non solum rege sed lege taliter
regulari, in tantum quod Aristoteles videtur dicere quod lex
est necessarius comunitati quam rex, cum lex sit perpetua
inflexibilis faciens expedite generalius quibuscunque iniuri-

The King must
take thought for
the prudent
government of
his realm.

The good
government con-
sists in the or-
dainment of few
and just laws, in
their wise and
exact administra-
tion, and gener-
ally in the
defence of the
rank and rights
of every liege-
man.

Aristotle says
law is more
important to a
community than
a King, and in
this Augustine
agrees.

30 atis viris remedium. Unde Augustinus epistula xxxii ad

Aug. Ep. Bonefacium *quia enim (rex) homo est servit Deo vivendo*
clxxxv. *fideliter; quia vero rex est, servit leges iustas precipientes et*
13 b. *contrarias * prohibentes, convenienti vigore sancciendo. Et*
Wyclif, De *ponit exemplum de quinque regibus (ut declaravi xxvio*
Civili
Dominio,
C. xxvi.

¹ concepit, A. ² lxii et lxiii pro iii et iv, A, B. ³ xv^o pro xi^o, A, B.

⁴ faciat, A, B. corr. Edd.

capitulo libri iii). *In hoc*, inquit Augustinus, *reges serviunt Domino tanquam reges, cum ea faciunt ad serviendum illi, que non possunt facere nisi reges.* Oportet igitur regem statuere leges iustas et per consequens lege domini regulatas ut secundum illas tam ipse quam sui subditi serviant in iusticia deo suo. Et patet prudencia quod leges ille sint **K.** pauce. Primo quia sunt principales excedentes statum innocentie; de talibus autem oportet servos dei solum necessariis contentari, quia superhabundancia distraheret multipliciter a lege dei. Secundo quia multitudo legum talium generaret ¹⁰ confusionem et intricationem ad ipsas cognoscendum et exequendum, et per consequens necessitaret ad multiplicandum populum pro ipsis discendis, et subtraheret occupationem sapientum regni pro ipsis interpretandis. Et hinc leges regni Anglie excellunt leges ¹ imperiales, cum sint pauce respectu ¹⁵ earum, quia supra pauca principia relinquunt residuum epikerie sapientum. Et tercio colligitur quod talis multitudo foret regno gravis atque inutilis: gravis, quia distraheret homines armorum ad eius intendenciam propter lucrum, et precipue tales secundum mundanam sapienciam multipli- ²⁰ carent in regno iniurias propter questum et libidinem dominandi; et illud minaretur ruinam regni, cum secundum Eccles. x. 1. sapientem propter tales iniurias transfert deus regnum de una gente in alteram. Multitudo igitur legum talium preter **L.** necessaria foret inutilis et nociva. Sed secundum est sagax et ²⁵ acuta executio legis regni, si enim lex regni executi non fuerit sed sopita, tunc dignitas regalis contempnitur, facinus et iniuria in regno dispergitur, et per consequens utrobique Cristiana religio impeditur. Nam proporcionabiliter ut quis diligit regem diligit eius legem, cum sic sit de Cristo dicente Iohannis xiiii. *Siquis diligit me sermonem* ² *meum servabit.* Joh. xiv. Et per idem sic est de quolibet eius vicario, qui non solum ²³ ex persona propria sed ex vi comunitatis totius regni sui mandat ut sic legaliter procedatur ³. Deum igitur contempnit, regem et regnum, qui frustrat ⁴ tam rationale et

¹ om. leges, A. ² servitionem pro sermonem, A. ³ proceditur, A. ⁴ frustra, B.

The laws must be few.

1. Because a superabundance of human laws distracts men's minds from the law of God.

2. Because many laws are confusing and need many interpreters.

[Excellence in this respect of the laws of England.]

3. Because many laws would be burdensome and useless.

Secondly, the executive must be wise and prompt,

or the law will fall into contempt.

solempne mandatum, cum in re dicit legem illam nedum esse superfluum sed stulte ac sacrilege institutam. Unde

Aristotle,
Sec. Secret.
c. iii.

Aristoteles [iii]^o capitulo secretorum docens quomodo fama regis servabitur per ostensionem sue sapientie atque prudentie,

5 ita scribit: '*Quicumque rex supponit regnum suum divine legi dignus est regnare et honorifice dominari: * qui vero in servitutem redigit legem suam, subiciens eam suo imperio, transgressor est veritatis et contemptor proprie legis: qui autem legem suam contempnit ab omnibus contempnetur, quia*

10 *condempnatus est ex lege [sua].*' Prima pars patet ex hoc quod rex ut sic acquirit Dei amicitiam tamquam verus vicarius eius quod facit hominem verissime dominari, et

Fol. 120 b.

secunda pars patet ex hoc quod contemptus est legis¹ * notorius, cum quis obligatus ad legem incarcerat vel ligat

15 eam sine legis defectu tamquam mortuam. Sic autem quicumque rex qui legem suam suspendens servis suis ipsam subicit, sic quod non habeat libere cursum suum, ipsam legem in servitutem redigit quia persone vel comunitati subicit se et legem gracia cuius dimittit exequi legem. Tercia autem

20 pars verborum philosophi ex hoc patet quod rex sic contempnens legem propriam contempnit deum atque se ipsum. Ideo necesse est quod condempnatus a lege tamquam sacrilegus a dei populo contempnatur². 'Sacrilegus,' dico, quia qui aufert executionem sacram³ entum a lege sacra facit iniuriam

25 Deo et regno. Rex igitur qui debet scire legem suam et eius executionem esse iustam et rationabilem impediendo⁴ ipsam facit contra Deum et populum proprium qui exinde haberet iusticie complementum. Quamvis autem rex dispensare potest in casu cum executione legis tamquam

M.

30 superior lege sua tamen⁵ numquam nisi quando⁶ dispensabilitatis ratio hoc requirit, aliter enim multiplicari possent in regno facinora quousque perversum fuerit in speluncam proditorum Dei et regis. Ideo dicit Aristoteles ubi supra quod

¹ legis est, B.

² condempnatur, A; contempnatur, B, in marg. A.

³ sacram tum, B. ⁴ expediendo cum ex eras., B; impendendo, A.

⁵ tamquam pro tamen, A. ⁶ om. quando, A.

Following the *Secreta Secretorum* we see that (i) a King wins God's friendship by the truth of his rule; (ii) he shows contempt for a law when he treats it as dead by restraining its free course in favour of his servants; (iii) he who thus contemns his own law contemns God and himself, and must therefore be condemned by God's people as guilty of sacrilege. For although, as superior to the law, he may in certain cases dispense with it, he must always have good reason to justify him in doing so.

For the King, as says the Secreta, should bow to legal institutions in reality, and not in mere show.

sapientes philosophi et divinitus loquentes dixerunt quod in primis decet regiam maiestatem obtemperare legalibus institutis non in ficta apparencia sed in facti¹ evidencia, ut cognoscant omnes ipsum timere deum excelsum et esse subiectum divine potencie. Tunc enim solent homines vereri regem⁵ quando vident ipsum timere Deum. Si autem in apparencia² tantum se religiosum ostendat et sit in operibus malefactor, cum difficile sit nepharia opera celari³ et aput populum ignorari, a Deo reprobabitur et ab omnibus contempnetur. Patet sententia huius⁴ philosophi ex ratione principiorum¹⁰ fidei et ab experientia capta de regibus Veteris Testamenti. Cum igitur lex executi sit anima virtutum in legi subditis non mirum si rex extinguens sic execucionem legis proprie mortificat virtutes⁵ et facit irreligiose vicia^{*} pululare. Et patet^{13 d.} utrumque membrum de legibus regum et execucionibus¹⁵

Thirdly, the King as God's vicar ought to act as such.

As God as Father creates, as Son conserves, as Spirit benignantly rules, so must the King assign to his subjects their ranks, defend them in their natural goods, and wisely rule them as regards their temporalities.

earum. Sed pro tercio notandum quod licet rex non possit equipari deo in regimine regni sui, tamen cum sit dei vicarius debet facere cum regno suo proporcionaliter quantum potest. Deus autem omnipotenter mundum creat correspondenter ad patrem, sapienter creatum inesse conservat²⁰ correspondenter ad filium, et conservatum in suo esse benivolenter in suo processu gubernat correspondenter ad spiritum sanctum. Correspondenter rex debet facere proporcionaliter quo ad corporalia comissa suo regimini, debet enim legios suos in gradibus suis statuere, in²⁵ bonis nature eos defendere, et tercio quo ad bona temporalia eos in suo iure provide gubernare. Quo ad N. primum patet quod necesse est partes regni in quantitate et numero coaptari quia si omnes forent domini ubi forent⁶ operari[i] sive servi? Si omnes forent presbyteri³⁰ ubi forent domini gubernantes vel seculariter operantes? Ideo necesse est esse tres Ierarchias in regno que omnes unam personam unicordem constituent, scilicet sacerdotes vel oratores, seculares dominos vel defensores, et plebeos

There must be three hierarchies in the state: priests, lords, and labourers.

¹ infecti, A, B; in facti, *corr. edd.* ² tantum in apparentiam, B.
³ celare, A. ⁴ philosophi huius, B. ⁵ virtutis, A. ⁶ om. forent, B.

vel laboratores. Primi sunt tectum domus ecclesie ideo The first are the roof of the house of the Church.
 conversacio eorum debet esse celo propinquior, sarcina So their conversation ought to be nearer heaven.
 temporalium levior et proteccio spiritualis superior. Debent The roof of the Church should protect the lower parts from
 enim protegere partes inferiores a caumate carnalis concu- spiritual heat, showers, and
 piscencie, ab imbris mundane molestie, et a vento inanis wind.
 iactancie. Secunda yerarchia debet constanter tamquam The second are the walls of the house which protect it from
 tetragonus sine vituperio defendere regnum corporaliter a blows.
 plagis quattuor correspondenter ad quattuor domus parietes. The third are as the ground on which the house is built.
 Due vero difference sursum quo ad celum et deorsum quo ad The harmony of these three hierarchies ensures the prosperity of the kingdom.
 Fol. 121 a. inferum¹ sunt specialiter * sacerdotibus reservate. Tercia (i) If the King governs himself humbly according to divine will;
 vero ierarchia debet intendere operi terrenorum et ideo. (ii) If he supports the clergy according to the law of the Lord;
 tamquam sustentans regnum in temporalibus, comparabitur² (iii) If he weeds out those that fall away;
 fundo domus³. Quando iste tres yerarchie comproporcionan- this 'roof of the Church' will stand.
 tur in quantitate et qualitate secundum dei regulas regnum
 15 procedet prospere. Ideo sapiencia regis ac eius prudencia The harmony of these three hierarchies ensures the prosperity of the kingdom.
 diligencius debet ad illud attendere. Quamvis autem dei
 sit perficere hos tres gradus, tamen pertinet ad eius vicarium
 ministerialiter adiuvere. Sed de prima et necessariori
 ierarchia est nobis sermo diffusior. Si autem rex cum
 20 satrapis suis regat se humiliter, perfecte comissus divino (i) If the King governs himself humbly according to divine will;
 regimini; si secundo honorat clerum suum dans eis stipen- (ii) If he supports the clergy according to the law of the Lord;
 14 a. dium secundum doctrinam Legis domini⁴, et si tercio
 degenerantes a suo * ordine detestatur et punit severius, (iii) If he weeds out those that fall away;
 tunc stabit hoc regnum⁵ tectum stabilius spiritu dei duce. this 'roof of the Church' will stand.
 25 Quantum ad medium patet cum secundum Augustinum in⁶
 secundo de doctrina Cristiana in fine, scriptura sacra
 contineat omnem veritatem et specialiter regulas necessarias
 ad regendum ecclesiam militantem. Oportet in ea scrutari
 regulas secundum quas mensuranda sunt stipendia cleri-
 30 corum. Videtur igitur michi secundum veritatem scripture The clergy should live upon the tithes and private alms.
 quod omnes clerici debent pure vivere de decimis oblacio- For all civil possessions should be in secular hands.
 nibus et privatis elemosinis laicorum, sic quod omnia civilia
 O. dominia in regno⁷ debent esse in manibus secularium

¹ infernum, B. ² comprobabitur, A. ³ deus pro domus, A. ⁴ dei pro domini, B. ⁵ om. regnum, A. ⁶ om. in, A. ⁷ in regno, al. man. in marg., B.

dominorum. Probatur ex testimonio librorum legalium librorum prophetarum et librorum sapientum legis dei.

This doctrine is supported by the books (1) of the Law, (2) of the Prophets, (3) of the Wise Men.

1. Deuteronomy.

Nam quo ad libros legales ecce *deuteronomio* xviii. Post-Deut. xviii. quam Spiritus Sanctus in proximo capitulo dedit legem pro^{1, 2.}

regibus gubernandis statim dat legem pro sacerdotibus⁵ secundum quos reges debeant¹ regulari, *Non, inquit, habebunt sacerdotes et levite et omnes qui de eadem tribu sunt partem et hereditatem cum reliquo populo israel, quia sacrificia domini et eius oblatione comedent et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum Dominus enim ipse²*

Numbers.

est hereditas eorum sicut locutus est illis. Item numeri xviii^o Numb. xviii. 8, 9.

locutus est dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primiciarum mearum. Omnia que sanctificantur a filiis israel, tibi tradidi et filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna. Omnis oblatio et sacrificium et quicquid pro peccato¹⁵ atque delicto redditur mihi, et cedit in sancta sanctorum, tuum erit, et filiorum tuorum. Quo ad libros prophetales ecce

2. Ezekiel.

Ezech. xliiii^o sic scribitur: *Non erit sacerdotibus hereditas, Ezech. xliiii. 28, 29. ego hereditas eorum,³ et possessionem non dabit eis in Israel, ego enim possessio eorum. Victimam et pro peccato et pro 20 delicto ipsi comedent et omne votum in israel ipsorum erit.*

3. Book of Wisdom.

Et quo ad libros sapientiales ecce salomon qui figuravit Prov. xxx. sacerdotes in dedicacione templi et multis aliis, sic deum^{8.}

alloquitur: Vanitatem et verba mendacia longe fac a me: mendacitatem⁴ et divitias ne dederis mihi; tribue tantum victui²⁵

By S. Paul.

meo necessaria. Et Apostolus I^o Thimoth. vi.: Habentes I Tim. vi. alimenta et quibus legamur hiis contenti simus. Et sic^{8.}

By Christ.

vixerunt sacerdotes et prophete sub regibus in veteri testamento. Sic docuit Cristus verbo et opere episcopos vel apostolos suos vivere, ut patet ex lege ewangelii. Ymmo

Even the Kings of the Gentiles treated their bishops so.

sic reges gentiles pura ratione naturali honorarunt et * 14 b.

exonerarunt⁵ suos episcopos. Nam secretorum 8°. sic scribitur⁷, *Insuper decet reges legiferos honorare, religiosos* Aristotile, op. cit. c. viii.

¹ debeat, A. ² om. ipse, A. ³ om. et possessionem . . . possessio eorum, A. ⁴ mendacitatem, B. ⁵ exonerarunt, B; et in marg. A; exhonorarunt, A. ⁶ con^o. pro 8°., A. ⁷ scribit, A.

P.

venerari, et sapientes sublimare; quod facerent servando eos in statu quem deus eis iustituit. Ex istis formetur talis ratio: aliqua est regula in scriptura sacra ad proportionandum tam numero quam officio per totum cristianissimum clerum ad laicos, sed nulla si non ista. Nam ista regula direxit ecclesiam quando fuit maior affecto ecclesie ad terrena, multo magis tempore gracie, quando debent sacerdotes Cristi terrena despiciere instar sui. Ad illud igitur oportet regem pro regni sui regimine diligenter

attendere, quia vel ordinando inhabiles occupare sacerdotis officium, vel onerando habiles ad sacerdocium cum seculari

If the King appoints unfit priests, or burdens fit priests with secular work, he despises both them and his people,

Fol. 121 b. officio, foret tam * eos quam subiectos despiciere. Nam ambos tales ut fatuos irridet triumphans ecclesia. Quid rogo plus derisibile quam vescum¹ vel monstruosum in gradu altiori quo ad mundum statuere, ubi necesse est bonos ipsum contempnere et ob defectum complecionis sue milicie² oportet eum³ ipsum plus periculose corruiere? Et

Dis. lxi. c. 5. talis foret regni destruccio, dicente decreto lxi distincione: *The Decretal on this.*

'Miramur quod constitutis⁴ indignos vel ambiencium presumptione vel populari tumultu in pastorale officium. Non est consulere populo, nec prestare regimen, sed augere discrimen . . . Nec,' inquit, *'putandus⁵ est honor ille legitimus qui fuerit contra divina⁶ legis precepta collatus.'* Ecce testimonium decreti et quo ad regimen regni per impositionem

prudentis prepositi et quo ad regulam honoris talis preposito impendendi. Unde videtur quod quotquot sacerdotes tales rex in regno suo instituit, approbat, vel permittit⁷, tot proditores⁸ sui regni instituit, approbat, vel permittit. Nam pessima est spiritualis prodicio in virtute, sicut preciosior est virtus regnicolis quam bonum aliquod corporale. Sicut ergo non foret signum regiminis tradere castrum in manus proditoris quod castrum foret hostibus calidissimis circumseptum, sic non est signum regiminis, sed destructivi regni discriminis,

The King who institutes or permits bad priests institutes and permits traitors.

¹ ves^ctium, sic B. ² malicie, A. ³ om. eum, A. ⁴ constituere, A, B.
⁵ putandum, A. ⁶ divine, A. ⁷ promittit pro permittit, B. ⁸ om. tot proditores. . . vel permittit, A.

comittere partem regni in regimen¹ curatoris inhabilis; cum anima, sicut est corpore preciosior, sic virtutum eius possessio atque servacio est deo accepcior et regno preciosior. Cumulus enim lapidum vivencium est preciosor saxis castris, **Q.** cum deus, in cuius manu sunt regnorum regimina secundum **5** quod ipsi lapides vivi meruerint, ducit regna. Et hinc sepe dixi quod rex tenetur notare diligencius suos spirituales milites ut debite² correspondeat in quantitate et qualitate stipendio regni sui, quam debet notare * seculares milites **14 c.** secundum quantitatem stipendii ad bella corporalia pro- **10** gressuros, quia profectus insensibilis plus disponit ut deus prosperet et pacificet regnum suum. Oportet igitur regem primo attendere quod domus sua, que est regnum, sit congrue presbiteris tanquam ligno, feno et stipula cooperta. Nam lapides tegentes gravitate et frigore caritatis partem **15** substratam domus oprimerent, nec defenderent fundamentum et parietes a caumate et ymbre irruentibus, quando, abluto caritatis glutinio tanquam materia, depellerentur ab hostibus, quia statim fiet in se regnum divisum et per consequens oportet ipsum secundum veritatis sententiam desolari. Patet **20** ergo quod necesse est regem pro clero suo quo ad bona fortune disponere, nec est possibile disposicionem plus consonam quam spiritus sanctus docuit in scriptura. Nec valent ficciones quibus dicitur quod nec forent clerici honorabiles, nec sufficientes, nec secure viventes nisi in temporalibus **25** sint dotati; quia, ut patet ex dictis, clerici sunt exhinc tanquam monstra turpissima contempnendi. Numerus etiam apostolorum et hodie fratrum qui expropriarie vivunt est tam quantitate quam qualitate et opere valde sufficiens. Est iterum magna securitas in Deo pure con- **R.** fidere, et adhibito ministerio clericali congruo de ministracione³ corporali temporalium per seculares motos a Cristo confidere, dicente Apostolo *Hebr. xiii.*⁴ *Sint mores sine Heb. xiii. avaricia, contenti presentibus, Ipse enim dixit: Non te deseram,* ^{5, 6.} *Jos. i. 5.*

The King must look after and pay his spiritual soldiers even more carefully than his secular ones,

The King therefore must see that his priests are like wood, hay, straw, fit for thatching and roofing. For if they have the qualities of lords (stones fit for building up the walls) they will not do the office of a roof, but will fall from weight, and lack of the mortar of charity.

The King therefore must provide for his clergy as Scripture directs.

The cry that the clergy must have temporal endowments is a worthless one.

The number of apostles and to-day of friars who live without property is quite sufficient in every way.

It is a great security to trust solely in God,

as the writer of the Epistle to the Hebrews shows.

¹ regimen.

² debito, A.

³ demonstracione pro de ministr., A.

⁴ viii, A.

neque derelinquam, ita quod¹ confidenter dicamus: Dominus

(Ps. cxvii. 6.) *michi adiutor est, non timebo quid faciat² michi homo. Nec* The cry that the laws of the Old Testament do not bind us in the New is equally worthless.

valet fictio secunda qua dicitur quod leges predictae veteris testamenti non obligant nos in novo; quia, ut replicavi

Matt. v. 17. alias, Christus, qui venit non legem solvere sed implere, cuius factus³ est optimus interpretes quomodo vetus testamentum debet intelligi et servari, docuit quomodo ipse, sui apostoli et eorum vicarii debent vivere pauperem vitam expropriarie, quod duravit per ccc annos et amplius usque ad dotacionem

Fol. 122 a. Cesaream, * ad cuius clementum proporcionabiliter decrevit possessionata ecclesia in virtute. Item omnia moralia iudicialium et cerimonialium legis veteris sunt hodie observanda. Christ, who came to fulfil the law, and who is our interpreter of the Old Testament, taught that He and His successors should live the life of the poor. And for 300 years they did this.

Cum igitur conversacio pauper et⁴ expropriaria sit moralis, videtur quod plus Cristum pauperem debet a suis clericis

15 observari. Sicut enim mater ecclesia est senior, sic debet esse specialiter⁵ in clero religiosior et per * consequens deserendo mundum sponso propinquior, sed retrocedit etiam

14 a. in religiosorum ordinibus, qui plus suis patronis temporalibus sunt affecti, cuius causa⁶ est indiscretio dominorum. Item

20 decimas et illa que sonant in lucrum clericis accipimus, non expressa auctoritate legis nove sed veteris. Cum igitur amplectimur minus religiosum legis veteris, videtur quod magis religiosum potius⁷ amplectemur. Sed constat ex facto Christi et⁸ apostolorum quod minus religiosum est

25 congregare decimas et oblationes quam vivere pure expropriarie de elemosinis illorum quibus spiritualiter ministramus. Igitur si auctoritate legis veteris repetimus oblationes et decimas, debemus eadem auctoritate abdicare dominacionem civilem. Aliter enim colaremus more

30 paganico de utroque testamento nobis placitum, abiciendo quod videtur durum et displicens, sicut introducta est infideliter ex consilio Sergei monachi secta nepharia macho-

Otherwise we should be no

¹ ut *pro* quod, B. ² faciet *pro* faciat mihi, B. ³ factum, A, B. corr. edd. ⁴ om. et, A. ⁵ om. specialiter, A. ⁶ tam *pro* causa, A. ⁷ plus *pro* potius, A. ⁸ etiam *pro* Christi et, B. ⁹ est religiosum, B.

better than
Pagans taking
from each Tes-
tament only
what was
pleasing to us.

A third cry that
the King has no
power (i) to
transfer alms,
nor (ii) to defraud
the dead of the
help due to them.

(i) This would
be the same as
saying that the
King has not full
power over the
temporalities of
his realm, to
which a fit pro-
vision for the
clergy belongs.

And if it was
lawful for Cæsar
to correct the
deficiency of
previous alms
givers, so it is
lawful now to
correct their
excess.

(ii) Temporal
lords have not
the power of
defrauding the
dead, but they
have the power
of benefiting
both the living
and the dead
by rectifying
almsgiving.

meti; quando igitur sacerdotes nostri sunt onerati¹, ut Aaronite, intollerabilibus cerimoniis, nec preparacionibus bestiarum ad victimas nec providencia uxorum cum liberis, possunt facilius currere cum Cristo sine onere temporalium, necessariis contentati². Nec valet fictio³ tertia qua dicitur **S.** quod rex non habet potestatem sic mutandi elemosinas, nec auctoritatem ad defunctos a collatis suffragiis defraudandum. Nam idem foret⁴ hoc dicere et dicere quod rex non habet plenam potestatem omnium⁵ temporalium regni sui, quia, ut dixi, ad dictum regimen pertinet precipue provida particio¹⁰ temporalium clero regni. Nec dubium quin error potest contingere in tali particione. Ideo ad regem et regnum pertinet errorem illum corrigere. Nam limitacio Cristi, ut asserunt, fuit per cesarem emendata: ymo impetracio temporalium et defectus patronorum precedentium est, ut **15** asserunt, in dies renovata⁶. Convenit igitur conferentes elemosinas perpetuas nedum in extremo deficiente sed in extremo superhabundante mensuram excedere et per consequens licet eis errores corrigere. Iudex autem erroris erit irregularitas⁷, paucitas et infidelitas elemosinariorum, attenta²⁰ necessitate partis residue regni nostri, cum sententia scripturarum. Blasphemum itaque foret dicere vel quod patroni non possunt tales errores corrigere, vel quod elemosinarii non possunt a condicione sub qua sunt elemosine date deficere. Tunc enim non possent primi converti a suo errore nec alii a sanctitate * vite deficere, quod repugnat dotacioni **15 a.** eorum qui ad istam rectificacionem maxime offe[n]dunt. Nam ditissimi religiosi in Anglia occupant temporalia que a secularibus propter ipsorum delectum auctoritate dominorum temporalium sunt ablata. Et quo ad secundam partem **T.** assumpti patet quod domini temporales non habent potestatem ad fraudandum defunctos a suis suffragiis, sed ad proficiendum tam vivis quam mortuis, qui ex rectificatione elemosine ubique amplius iuvarentur. Unde, ut alias

¹ ordinati *pro* onerati, A. ² contentari, A. ³ tertiafictio, B. ⁴ hac foret, B. ⁵ rationem *pro* omnium, A. ⁶ renovatur, A. ⁷ irreligiositas, B.

ostendi, beati in celo, dormientes in purgatorio, sicut dampnati in inferno, recipent ex tali rectificatione elemosine iuvamentum, nec potest patronus obligare quoscunque heredes suos ad servandum oppositum. Deus enim non potest obligare quempiam ut non possit emendare errorem proprium, quia tunc obligaret hominem ad peccandum. Statuat igitur rex statum cleri in quo deus ipsum constituit,

No man can bind his heirs to take the opposite course, for not even God can bind men to sin.

Fol. 122 b. statuat autem ex adverso statum ad * quem anhelat occasione dotacionis cesaree, qui status forte foret ut dominetur civiliter toti mundo, et inveniet quod laborare recta intencione ad

The King must try to reestablish the primitive condition of the clergy.

priorem statum foret per se iustum, omnis autem nisus¹ ad 2^m statum foret illicitus. Et patet regi securitas operandi.

Unde propter peccatum rectificacionis status presbiteri credo clerum proditorie insurgere contra regnum quasi in quo quis deliquerit punietur. Conceditur tamen quod domini

The clergy are treacherously rising against any improvement.

regni possunt concedere clericis, eciam fratribus, quod sint fructuarii suorum redditum, reservando penes se domin[i]um. Sed oportet cavere ne tales nimis multiplicent, et specialiter ne eos inficiant credentes maniace quod super elemosinis seculariter dominantur, vel quod habebunt illa iure perpetuo quomodocunque vixerint. Domini enim regni nostri possent exuere se ab omni civilitate, sed non possunt concedere clericatui quod civiliter dominetur, quia tunc essent seculares domini conversi in clericos et clerici perversi in

apostas. Rectificato² itaque statu cleri facile foret defendere eos in naturalibus et gubernare in temporalibus cum duabus Ierarchiis sequentibus, scilicet pugnatoribus et laboratoribus, quia prima Ierarchia cum predicatione debita legis domini ad hoc efficaciter adiuveret. Nam secundum

If their state were reformed it would be easy to defend them in their natural rights, governing them in worldly matters, on the same footing with the other two hierarchies.

30 Crisostomum *Sanato stomacho residuum corpus foret sanum.*

CAPITULUM 4^m.

RESTAT videndum ulterius ad quantum et quomodo potestas regalis regiminis se extendit. Et videtur tamquam per se

We have further to consider the extent of the royal power.

¹ visus *pro* nisus, B.

² Rectificato *corr. Edd. ex* Rectificacio, A, B.

It seems naturally to extend to everything under the King's dominion.

Therefore he has power over the persons and temporal possessions of all the clergy;

(By temporal possessions I mean worldly riches.

This is what is meant by the prayer of the Church 'so to pass through things temporal,')

Again, as spiritual governors by prudent rule may especially benefit the realm, so if they are negligent they become the chief of traitors.

(i) For spiritual governors have especial advantages for teaching

notum quod virtus regitiva regis se extendit ex integro ad omne super quo cadit eius * dominium seculare, ut ad 15 b. omnes homines eius legios et ad omnia substrata sue possessioni civili. Super omnia quidem talia rex capitaliter dominatur, super quibusdam immediate et super aliis mediate, 5 distancius vel propinquius secundum quod mediant plures aut pauciores subdicioni eorundem. Ex quo sequitur cum veris quod rex dominatur super omni clero suo legio quo ad corpus, et per consequens super omnibus temporalibus bonis suis. Nam super omnibus hominibus legiis et quibus- 10 cunque bonis eorum temporalibus dominatur. Omnes clerici sui legii sunt homines sui legii, ergo conclusio. Et ne stetur in sophismatibus vocando virtutes et omnia bona hominis mensurata tempore eius temporalia suppono comunem significationem usitatam in ista materia de bonis temporalibus, 15 quod omnia et solum illa sint bona temporalia hominis versibilia¹ vel adiacencia super quibus convenit hominem civiliter dominari cuiusmodi vocantur mundi divicie. Sic enim orat ecclesia se sic transire per bona temporalia ut non amittat eterna, non intelligendo per temporalia virtutes² partes cor- 20 poris humani aut partes celi cum accidentibus et minuciis ac corporibus simplicibus, super quolibet non cadit civilis ratio. Isto supposito patet conclusio eo quod omnis rex dominatur super toto regno suo, omnis clericus legius³ regis cum tota possessione sua est pars regni, ergo dominatur super omni- 25 bus istis. Aliter enim forent in regno et non de illo regno nec pars eius, quia per se notum est quod totum regnum est illud quod terminat adequatum regis dominium. Et ut ista conclusio magis appareat adiungo terciam conclusionem, quod sicut prepositi⁴ spirituales ex prudentia sui regiminis 30 sunt prosperitati regnorum plus utiles, sic prepositi spirituales in isto regimine ex ignorancia scripture vel causa alia negligentes sunt regnorum precipui proditores. Prima pars patet ex hoc quod tales prepositi efficacius docent subditos obedire

¹ visibilia, B.

² vertens, A.

³ regis legius, B.

⁴ preposui, A.

virtuose Deo et regibus, in quo precipue stat regni¹ prosperi-
 tas, quia tunc totum * corpus regni foret virtuose subiectum those under them to obey God and the King.

divino regimini et rex ac regnum virtuose mutuo se iuarent.

Ymmo cum nulla nocet adversitas si nulla dominetur iniqui-

tas patet quod curatis et² ecclesiasticis perficientibus ex

integro pastorale officium regnum³ procederet prospere quo

ad deum. Ymmo cum infinitum sit melius personam Good govern-
ance with respect
to Divine rules

habundare virtutibus quam temporalibus, patet quod infini-
 tum utilior est prudens prefecio quo ad regulam legis dei is infinitely more
useful than with
respect to human
ones.

quam est secularis prefecio secundum regulas legis humane.

B. 15 c. * Nec credo quod nos illud negabimus cum in hoc stat (ii) In propor-
tion as a thing is
good, its loss is
disastrous, and
therefore bad
spiritual rulers
are especially
dangerous to
kingdoms.

dignitas sacerdotis. Et secunda pars conclusionis patet ex

hoc quod quam bonum est aliquid tam mala foret eius

privacio. Sicut ergo bonum regimen sacerdotum foret regnis

utilius, sic habere defectus huius regiminis foret regnis

nocivius. Sic enim destructa sunt regna non nisi ex peccato

quod dividit hominem eciam a se ipso, ut patet de regno

Iudee sacerdotibus in lege dei torpentibus. Item quicunque

est ad officium regno utilius ex precepto dei obligacior foret

ex subdola eius dimissione maior proditor. Sed sic est de

Joh. xxi. 15. spirituali preposito. Nam sibi precipitur a Cristo Iohann. The command of
Christ was to
feed his lambs.

ultimo et pascere agnos eius et oves, quod sicut striccius

precipitur a maiori domino sic est magis necessarius quam

pastus vel regnum corporale. Unde irreligiosa et infidelis Yet many think
they fulfil their
duty better in
house-building,
luxurious food
and raiment.

est consideracio multorum qui putant quod ille curatus est

subiectis suis utilior qui est in edificacione domorum curi-

osior, in pastu sumptuosior, et⁴ in apparatu splendidior.

Tales enim obliti sunt curam anime. Item exemplariter

potest hoc doceri. Si miles regni cuiusquam cui comissa A soldier who
betrays his post
to the enemy is
a traitor to the
realm.

foret custodia castri vel ville subdole consenciendo hostibus

traderet eis comissum in eius custodiam, nonne diceretur

vere proditor talis regni? Cum igitur quilibet clericus cura- A curate who
yields his
spiritual post to
the devil is no
less a traitor to
God.

tus habet comissum ad eius custodiam castrum vel villam

regni celorum, quod est ecclesia, videtur quod consenciendo

¹ regimini *pro* regni, A. ² et *corr.* Edd. est, A; om. B. ³ regimini
pro regnum, A. ⁴ om. et, B.

diabolo et membris eius ad peccatum in dominum est ut sic proditor dei sui. Consensum dico sextuplicem ut locuntur sancti et leges ecclesie et notatur in istis versibus :

Consentit operans, defendens, consilium dans,

Ac auctorisans, non iuvans¹, nec reprehendens.

Et allegat glossa primi decretalium 'De officio delegati,' *quia quesitum est* de tali consensu leges multiplices. Et de tali proditore dicitur Iohannis v. quod *malignus non² tangit eum* propter simultatem voluntatum. Sic autem loquitur scriptura de sacerdotibus qui debent esse alcior et tucior municio contra diabolum Can. iiii. *Sicut turris David collum tuum, que edificata est cum³ propugnaculis, mille clipei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Super quo dicit beatus Gregorius super cantica⁴, 'Collum,' inquit, 'extendimus, quando longius⁵ prospicere volumus. Propterea predicatorum qui longe pericula et premia contemplantur vocantur collum ecclesie cum sint capiti proximo copulati. In turre David manu fortis notatur. Specula vite Cristi, cum in illa debent sacerdotes eius fortiter et alte distanter a terrestribus residere. Armatura autem est potestas faciendi * miracula, exemplum sancte vite contra vicia, vel auctoritas aut ratio scripture contra falsa⁶ diaboli comenta. Millenarius autem in quo completur omnis numerus significat perfeccionem universitatis armature spiritualis. Hec sententia huius sancti. Et patet ex dictis capituli libri vii quomodo speculator negligens in isto officio est causa periclitacionis plebis subdite et proditor sue custodie, ut patet Ezech. xxxiii^o, et * 2^a Thymoth. iii^o. Et cum necessario iudicium Dei stabit⁶ patet quod talis est simpliciter proditor in hiis in quibus est maxime periculosa prodicio, ad quam sequitur prodicio quo ad mundum. Ideo religio regum requirit quod ad primam prodicionem diligentius attendatur, quia sic prodicio sensibilis de levi vitabitur. Unde sic⁷ ut recitatur viii. Florum xlix. sub auctoritate

This treachery sixfold, and many laws on the subject are quoted in the Decretals.

So S. Gregory expounds Song of Solomon iv. 4.

The religion of Kings demands that they should guard against spiritual treachery, for thus treachery in things sensible will be easily avoided.

¹ portans, A, B, *in marg. al. man.* iuvans, B.

³ om. cum, A.

⁴ can[tica], A.

² om. non, A.

⁶ scribit *pro* stabit, A.

⁷ om. sic, A.

Decret. Lib. i.

Tit. xxi

1. John

18. C.

Song of Sol. iv.

Greg. s. Cant.

Cant. iv.

15

15 d.

Ib. id.

c. vi. I.

Fol. 123

Ezek. xxi

2 Tim. i

30

beati Bernhardi, '*Tres sunt gradus famosiores prodendi* S. Bernard says
Omnino,' inquit, '*proditorem sese noverit quicumque est ille* There are three
*qui*¹ *vicia quelibet in domum domini conatur inducere et tem-* degrees of trea-
plum domini speluncam wltfacere demoniorum, quia tractat chery, (i) when
5 cum diabolo sibi consensciens contra Cristum. Secundum et the traitor sets
tercium genus est quando quis in pugna spiritali est negligens himself to intro-
vel remissus. Ex istis colligitur, cum omne regnum cristianis- duce vices into
mi sit secundum partem regnum celorum, quod curatus his lord's house ;
degenerans a suo officio prodit deum regem eius et regnum. (ii) when he is
 negligent ; (iii)
 remiss.'

D.

- 10 Qua conclusione supposita confirmatur secunda conclusio,
 primo sic : nullus rex tenetur tam periculosum proditorem
 suum in persona et bonis sustentare defendere vel fovere sed
 omnino contrarium, sed spiritalis prepositus negligens in
 officio corripiendi est precipuus proditor regni regis iuxta
 15 conclusionem proximam², igitur rex tenetur talem non defen-
 dere in persona vel bonis, sed ipsum corrigere vel saltem
 maliciam suam a laicis amovere, quia aliter consentiret. Sed
 hoc implicat ewangelicum regis dominium super eum. Item
 omnis talis clericus legius, in quantum huiusmodi, debet esse
 20 subditus regni legibus et sic regi. Sed precipue leges huius-
 modi sunt gracia defensionis regni³. Ergo omnis talis clericus
 debet in hoc parere legibus regni et sic exequentibus illas
 leges, quod implicat corpus et instrumenta talia regis domi-
 nium. Unde in confirmacione⁴ assumpti Archiepiscopi in
 25 Anglia sunt in sua admissione stricte iurati regi et regno
 quod non est presumendum esse illicitum vel quod⁵ in illis
 capitibus non sic iuratum residuum clericorum. Nam ea
 intencione recipit clerus a rege sua temporalia, sed non sup-
 ponitur quod clerus ex avaricia regi illicite sit subditus. Item
 30 rex tenetur defendere pauperes suos laicos legios ab eorum
 iniuriis quo ad substanciam eciam extero invadente, ergo
 multo⁶ ties⁶ ab inimico domestico. Sed tales curati per
 abusum temporalium nedum iniuriant⁷ regi et regno sed

16 a.

¹ que, A. ² primam pro proximam, A. ³ Ergo . . . regni in
 marg. infer. al. manu, B. ⁴ confirmacionem, B ; iurati, A. ⁵ quid
 pro quod, A. ⁶ multo magis, B. ⁷ iniuriantur, A.

A spiritual officer
 who is negligent
 is thus a special
 traitor, and
 such a man the
 King is not
 bound to defend,
 but to correct
 or at least
 remove.

This implies
 that the King
 has an evangeli-
 cal lordship over
 him.

Every liege cleric
 as such should be
 subject to the
 King's laws and
 therefore to the
 King.

Hence the
 archbishops in
 England swear
 obedience to the
 King, thereby
 binding the rest
 of the clergy.

The King is
 bound to defend
 his poor liege
 laity from external
 enemies, much
 more then from
 internal ones.
 But now the
 poor are injured,
 and the King
 should defend
 them and enforce
 restitution.

By the fact of the King endowing the clergy he has subjected them to his jurisdiction.

If they say they must obey an alien cleric, this is contrary to the decretal of Leo IV.

'We hold ourselves bound to observe the imperial commands.'

Leo IV not more bound to obey the emperor than the clergy in England their own King now.
Leo IV submitted himself to be corrected by Louis II.

Why should not then the English clergy be reformed?

pauperibus quos¹ spoliant bonis suis. Ergo rex debet eos in hoc defendere et non restat defensio nisi secuta fuerit restitutio. Ergo rex debet secundum leges suas facere restitutionem fieri laicis suis iniuriatis. Et patet quod² eo **E.** ipso quo rex dotat clericos regni sui subiecit³ eos sue iuridiccioni, quia aliter possint⁴ quantumcumque iniuriari seculari brachio in bonis fortune et nature sine hoc quod pateret regi defensio contra illos, nec bona sua subicerentur defensioni regni; sed alieno clero cui dicunt se subici moliente regnum destruere tenerentur in destructionem regni¹⁰ proprii clero illi parere, quod est contra decretum Leonis quarti qui facit obedienciam Imperatori ut scribitur distinctione x^a. sub hiis verbis: *De capitulis vel preceptis Imperialibus vestris vestrorumque pontificum predecessorum irrefragabiliter custodiendum et conservandum, quanto magis¹⁵ valuimus et valemus⁵ Cristo propicio, et nunc et in evum nos conservaturos modis omnibus profiteamur. Et si fortasse quilibet aliter vobis dixit vel dicturus fuerit, sciatis eum⁶ pro certo mendacem.* Iste devotus papa vocans Imperatores pontifices non fuit magis obligatus regi suo Lotario Augusto²⁰ quam clerus * Anglie tenetur subici regi suo. Unde idem **Fol. 124** Leo papa subicit se corrigendum a Lodowico Augusto, ut **C. ii. 9. vi** scribitur ii 9, vii sub hiis verbis, '*Nos si incompetenter aliquid^{c. 4^l} egimus, et subditi iuste legis tramitem non serva[vi]mus, vestro ac missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio.*'²⁵ Quare igitur non emendaretur clerus regni Anglie iuxta suum iudicium, supposito quod in preceps ducat populum suum contra tramites legis dei? Nec offendit glossa que dicit istum papam ex magna humilitate sic fuisse locutum, quia tunc ex magna virtute atque iusticia sic loquebatur ut³⁰ debuit cum debet esse humilimus⁷. Et per consequens pape sequentes, cum debent esse tam humiles et ex ampliori acceptance⁸ beneficii plus subiecti, non debent condere leges istis contrarias sed tam humiliter subici regi suo.

¹ quis spoliat, A.

⁵ om. et valemus, A.

² eo, quod, A.

⁶ enim, A.

³ subicit, A.

⁷ humilius, A.

⁴ possent, A.

⁸ acceptance.

Quod si non faciunt sed rebellant seducendo populum regis
sui ad eius obedienciam debent cogi. Unde quicunque

16 b. clerici inhabitantes solium * regni nostri, supposito quod
vivunt pure expropriarie non recipientes a rege elemosinas
5 perpetuas, ad huc debent obedire et subici in quantum
incole terre regis, cum rebelles potest et debet proscribere

Matt. v. 13. iuxta illud Matth. v. *Quod si sal evanuerit, in quo salietur?*

Ad nichilum valet ultra, nisi ut mittatur foras et conculcetur
ab hominibus. Aliter enim posset clerus pervertere gentem

10 regis contra legem dei et legem regni perturbando rem
publicam sine hoc quod rex haberet viam ad apponendum
emendam, quod destrueret iura regnorum. Si ergo rex

debet corrigere vagos laicos, validos mendicantes, multo
magis debet corrigere vagos appostotas qui contra legem dei

15 et regni nocent periculosius regno. Unde contradicentes

isti sentencie ut sic ostendunt se esse apostotas inobedi-
encie, et filios regis¹ superbie, et per consequens indignos ut
ab aliquo rege regnum suum incolere permittatur. Unde

loc. cit. decretum Leonis pape ubi supra sic loquitur, '*Si nos, qui*

20 *aliena debemus*² *corrigere peccata, peiora comittamus, certe non*
veritatis discipuli, sed (quod dolentes dicimus) erimus pre

ceteris erroris magistri. Si igitur tales discipuli non sunt
veritatis discipuli sed a lege Cristi exorbitant, immediate
sequitur quod sint membra diaboli et regnorum maximi

25 turbatores, et per consequens maxime necessarium foret
regi purgare regnum suum de talibus. Unde videtur michi
quod defendentes pertinaciter isti contrarium nedum sunt

sacrilegi sed blasfemi. Nituntur enim auferre sacram
potestatem regalem quam non nisi deus secundum aposto-

30 lum potest dare, et (quod est inhorribilius) dicunt deum
improvidere dare potestatem ad gubernacionem regnorum,
quia deficere in potestate magis necessaria ad gubernacionem
huius exsupplendam, cum, ut inquirunt, rex non
habet potestatem ad evacuandum tales apostotas regnum

35 maxime perturbantes. Nec audebant tyranni tempore

Clerics therefore living on English soil, even though receiving no endowments, ought to obey the King inasmuch as they are English inhabitants.

If they are rebellious he can and should outlaw them.

Otherwise the clergy could turn a nation against the law of God and King, without any remedy.

If then the King should correct wandering laymen and beggars, much more should he correct wandering apostates.

They who deny this show they are unworthy to be received as inhabitants into any kingdom.

Leo IV's Decretal confirms this.

The kingdom must be purged of these apostates.

Those who deny this try to do away with the kingly power, and (what is worse) say that God does not give adequate power for the government of kingdoms.

Even the tyrants of the

¹ et filios regis corr. Edd. regis et filios A, B. ² om. debemus, A.

Old Testament or New Testament did not dare to openly assert that.

They killed the holy Martyrs on the plea that they were introducing a sacrilegious sect, which disturbed the people and roused Divine anger, a good plea had it been true.

It will be seen then how necessary theological science is to a realm.

For the King ought to remove heretics.

But the tyrants in trying to do this fell into heresy for lack of theological teaching.

Also as there is no realm without faith and grace, there must be men to teach faith and virtues.

Such teachers are the true theologians.

Perfectly true that every faithful layman is a theologian, but since now there are so many errors, we must have more learned ones.

veteris testamenti vel novi patenter illud¹ asserere, cum Antiochus Nero Dioclecianus et ceteri reges tyrannisantes sub eo colore peremerunt sanctos martyres quo imposuerunt eis introducere sectam sacrilegam regnum suum et populum perturbantem, et² quod Deus indignaretur⁵ regi et regno qui tales hostes³ permetterent secum vivere. Quod si martyres predicti errassent in religione Cristi et fide, potuerunt eos isto colore licite et meritorie peremisse et multo magis suas elemosinas subtraxisse. Et ex istis colligitur * quod sciencia theologie est perneces- **G. 16 c.** saria ad stabilimentum cuiuscumque regni, et per consequens rex in quantum huiusmodi debet habere theologos ad regni sui regimen se iuvantes. Debet enim rex omnis, quantum sufficit, semovere a regno suo hereticos, quod non faceret prudenter * nisi secundum doctrinam et iudicium **Fol. 124** theologorum qui sciunt quod solum illi sunt heretici qui sunt scripture sacre, que est lex dei, contrarii. Unde omnes predicti tyranni imposuerunt membris Cristi quod erant heretici. Ideo, deficiente illis regimine et doctrina theologie, incidebant et ipsi in heresim. Item cum nec est rex nec²⁰ regnum nec populus sine fide et gracia, patet quod necesse est in regno esse homines qui fidem et virtutes edoceant, erroresque istis contrarios destruant, quia aliter destruentur populus, rex, et regnum. Quicunque autem sciverint sic docere ipsi sunt veri theologi, sicut erant prophete veteris²⁵ testamenti. Quomodo ergo sine theologis staret regnum? Quod si legista decretista vel eciam quicunque laicus habet habitum sic docendi, ipse est vere theologus. Non igitur posset stare regnum sine theologis. Quod si obicitur omnem fidelem eciam laicum esse theologum, certum est quod sic :³⁰ sed cum sint hodie tot errores in fide scripture, in tantum quod nostri theologi errant in simbolo et oracione dominica, necesse est esse theologos⁴ doctores doctiores⁵ qui simpliciores illuminent. Aliter enim sciencie lucrative cum fructu

¹ istud, B.

² per ante quod, add. B.

³ MS. insert. perimerent.

⁴ theologo esse, B.

⁵ in marg. al. manu doctiosos, B.

- earum cecarent populum in heresim involutum¹. Nam vix sufficit quantumcumque dispositus in naturalibus qui ab ineunte etate laborat pure in facultate theoloyca adquirere habitum orthodoxe fidei ad debite docendum populum
- 5 obedienciam impendendam deo et regi et ad defendendum legem nostram contra adversarios legis dei, in tantum quod multi et magni in facto et multi in verbo contradicunt catholice veritati. Multo ergo magis² homines brevioris temporis tardati³ cum secularibus negociis non sufficiunt
- 10 nisi perfunctorie cognoscere veritates fidei mundo absconditas. Illis igitur pure theologis oportet credere ad interpretandum scripturas secundum vivaces rationes et testimonia sanctorum, quia illi erunt boni iudices in propria facultate. Unde propter defectum et mutacionem⁴ the-
- 15 ologorum necesse est esse multos hereticos. Item quam necessarium est esse theologos ad rectificandum populum, tam necessarium est esse theologos ad declarandum * ius regis et famam sui ac regni, tam intrinsecus quam ad extra. Sed sine primo non prosperabitur
- 20 regnum, cum non sit populus regni terreni nisi prius sit populus dei. Ergo nec sine secundo. Nam certificando de iure regis et eius iusticia in exequendo ministerium a deo sibi creditum debet doceri et declarari per suos theologos. Non enim est ius humanum nisi de quanto fundatum fuerit
- 25 in lege Dei⁵ divina, nec fama regis nisi de quanto exercet iusticiam conformiter illi legi. Cum igitur fama et honor regis sint meliora quam omnia temporalia regni sui, et illa non possunt haberi sine sapiencia theoloyca, patet quam necessaria regi et regno est ista sciencia et per consequens
- 30 theologi eius ministri debent haberi in debita reverencia. Et hinc Aristoteles in secretis secretorum capitulo xii⁶. sic alloquitur Alexandrum, '*Studia in civitatibus regni tui permitte et precipere tuis hominibus ut doceant filios suos sciencias litterarum et faciant eos studere in nobilibus libera-*

Theology has become a life study.

Difficult therefore for men of the world to grasp these abstruse truths.

They must therefore rely on theologians.

As theologians have decreased heretics have multiplied.

Also just as there must be theologians (i) to correct the people, so (ii) they are needed to declare the right and good name of the King.

Without (i) the realm will not prosper, and therefore not without (ii).

No human right nor good name apart from Divine Law.

Consequent importance of theologians.

Aristotle, Sec. Secret. c. xii.

Aristotle's advice to Alexander.

¹ devolutum, B. ² magis ergo, B. ³ cordati, B. ⁴ et iuvacionem in marg. A. ⁵ om. Dei, B. ⁶ xviii. pro xii. A, B.

'Importance of good fame, and how to gain it.'

*libus scienciis. Et tua debet providencia eis in necessariis subvenire. Fac aliquam prerogativam bene studentibus et proficientibus et per¹ hoc prestes aliis scholaribus exemplum et materiam vigilandi. Exaudi petitiones eorum, epistulas recipe et² attende. Collauda collaudandos, remunera remunerandos. In hoc excitabis litteratos ad tua preconia extollenda, et ad gesta tua in scripturis perpetuanda . . . In hoc honoratur imperium, decoratur regnum, illuminatur curia, annuales et gesta regalia memorie melius comendantur. Quid sublimavit regnum Grecorum; quid gesta eorum per¹⁰ totum mundum perpetualiter diffamavit. * Hoc certe² fecit^{17 a.} diligencia studentium et probitas sapientum.' Sciencia ergo regno necessarior honoracior et undique utilior debet amplius affectari. O si omnes patronatus Anglie in manu mortua, saltem de non appropriatis ecclesiis, forent limitati¹⁵ per regem theologis, sic quod ydonei theologi forent ad curatas ecclesias presentati, quam gloriosum foret regnum nostrum atque fructiferum per semen fidei incultis subditis per theologos seminatum! Et cum illud nulli noceret sed regi et regno undique proficeret, videtur quod rex facit sibi²⁰ et regno maximam³ iniuriam, quod ab opere laudabili sic retardat. Nam in De Secretis capitulo vi.⁴ sic alloquitur I. Aristoteles Alexandrum, 'Cum vero rex viderit aliquod bonum * et utile faciendum, faciat, nec nimis cito nec nimis^{17 a.} tarde ne videatur remissus vel impetuosus.' Volvamus itaque^{Aristotle} statum personarum hodie ad ista beneficia promotarum^{Sec. Secret} quomodo tam digni quam indigni sumptuose petunt curiam, et hinc persone ac regni substantia destruuntur, illinc multe persone ydonee symoniace admittuntur, et finaliter in contemptu regis et regni periculum inscii elati regi rebelles^{c. vi.} et populo inutiles perferuntur. Talis enim saltus romepetarum est seminarium zizanie contencionis et odii, unde regnum nostrum laciis intricatur. Rex autem non foret ex tali sustentacione cleri sui quo ad thesaurum sibi proprium*

Would that the King would assign all patronage in mortmain to theologians only.

This would harm no one and do much good.

The King therefore does himself an injury in holding back from so good a work.

At present all benefice seekers apply to Rome at great cost, thus even fit incumbents have practised simony, and as a rule the ignorant, rebellious and useless are preferred.

¹ ut pro *pro* et per, A, B. ² recipere *pro* recipe et, B. ³ manifestam *pro* maximam, B. ⁴ ix, A; 10, B.

oneratus¹, et religiosi quibus confertur ius talis patronatus
 participarent corporaliter tantum fructum elemosine regie
 sicut modo, et undique acresceret profectus spiritualis in
 regis² regi[mi]ne et tutela. Nec valet fingere quod rex^{1. The King}
 5 faceret iniuriam patronis et curie, quia de bonis suis et regni^{would not wrong}
 provideret sibi utiliter conformiter legi dei, quod non sonat^{the patrons nor}
 alicuius iniuriam^{the Roman}³. Cum enim rex potest licite auferre^{Court.}
 temporalia a clero suo legio pro contemptu, quia aliter non^{If the King may}
 foret indubie rex eorum, planum est si dicti patroni^{deprive a cleric}
 10 promovent symoniace cognatos suos vel sui ac suorum^{of his tempor-}
 confederatorum affines et famulos ut sic, tenentur secundum^{alities for con-}
 legem dei et hominum perdere privilegium patronatus.^{tempt, surely he}
 Rex ergo cui comittitur regimen huius elemosine debet pro^{may deprive}
 tali maiori contemptu dei regis et regni, patronatum sic^{patrons for}
 15 abusum in suis manibus confiscari. Ad habendum autem^{simony.}
 iudicium de assumpto consideret sagax speculator status^{Confiscation of}
 regni quod curati promoti fuerunt per tales patronos a^{patronage for this}
 tempore Symonis Yslep, Cantuariensis^{offence, quite}
 20 pueri^{justifiable.}⁴ Archiepiscopi, et^{Such abuses}
 pueri^{have existed}⁵ non^{since the time of}
 secundum rationem qua^{Archbishop}
 25 ydonei, quin ymo secundum rationem qua patronorum^{Islip.}
 ipsorum vel suorum confederatorum cognati famuli vel^{Boys appointed}
 affines, et abusus privilegii patronatus foret faciliter convin-^{because the}
 cendus. Nec valet ficticia secunda qua dicitur quod multi^{relatives of the}
 30 ymmo multe iniurie regum Anglie et partes ree erant per^{patrons.}
 appellacionem ad curiam extincte, excommunicatissimum^{It is no argument}
 ergo foret negare concursum ad fontem iusticie. Nam ut^{to say that the}
 sepe dixi, Deus non permetteret malum fieri nisi multiplex^{system has pro-}
 bonum exinde contingeret. Unde pessima evidencia est^{duced good men,}
 35 ymmo multe iniurie regum Anglie et partes ree erant per^{that grievances}
 appellacionem ad curiam extincte, excommunicatissimum^{have been re-}
 ergo foret negare concursum ad fontem iusticie. Nam ut^{dressed on}
 sepe dixi, Deus non permetteret malum fieri nisi multiplex^{appeal to Rome.}
 bonum exinde contingeret. Unde pessima evidencia est
 40 'bonum copiosum ex isto evenit, ergo non * est⁸ illicitum^{God can always}
 vel nocivum⁹.' Nam ex peccato Luciferi et peccato primi^{bring good out}
 hominis multa bona occasionaliter processerunt. Ideo^{of evil.}

¹ oneratus *corr.* *Edd.* ex honoratus, A, B.² regni *pro* regis, A.³ patronis . . . iniuriam *in infer. marg. alia manu*, B.⁴ Cantuariensis *corr.* *Edd.* ex Cancellarius, A, B.⁵ pueri, A; pure, B.⁶ om. non, B.⁷ qua, A; que, B.⁸ om. est, A.⁹ nocivum, A;necessarium, B. ¹⁰ primo, A.

More evil than good has resulted.

The Roman Court is to be honoured, but not to be occupied with causes better settled at home, though it may give help in especially difficult cases.

That some theologians are froward is no objection to my argument, for this is to be expected.

The faithful must note that probity is measured by spiritual power of conversion, and is possessed alike by natives and foreigners.

oportet in istis attendere quid directe et in maiori parte ex facto tali contigit et attentis circumstanciis iam currentibus probabiliter melius iudicare, aliter enim nunquam propter culpas clericorum fuissent in possessionibus eorum monachi et canonici introducti. Attendat ergo sic arguens 5 si plures boni pastores in comparacione ad tempus sine institucione illius curie processerunt, vel si boni pastores habent suam iusticiam a scola illius curie tamquam per se causa,* vel tercio si non manifestius malum ex illa provenit. **Fol. 125** Conceditur tamen quod honoranter obediendum est illi curie, 10 eciam si fons ille versus fuerit¹ in cisternam. Sed non est occupanda per causas profanas ad enervacionem regnorum, que cause potuerunt et deberent infra regna expediencius terminari. Si autem iuvat in aliis causis plus² arduis est laudanda. Nec valet tercia ficcio qua dicitur quod 15 theologi quandoque plus ceteris discolisant cum sepe clerici promoti per reges sunt eis³ meliores. Non ergo valet limitare promociones huiusmodi ad solum theologos. Patet quod si evidencia ista moveret, numquam preponeretur unus status alteri, eo quod de statu altiori quandoque contingit 20 oriri apostotas. Ymmo de statu altiori vertibili, sicut eis stantibus fuerit plus strenui, sic fuerit eis degenerantibus plus perversi. Non tamen propterea debet postponi status humilior ad regendum. Et sic concedo quod de clericis regis contingit esse pugiles gloriosos sicut patet de sancto 25 Thoma. Sed notet fidelis quod non penes multiplicitem **L.** temporalium vel prosperitatem mundanam, sed penes edificacionem spiritualem convertendo subditos a peccatis ex doctrina legis Cristi, mensuret prepositi probitatem, quod sepe evenit de indigenis eciam ydiotis, et sepe de alienigenis ut 30 patet de Anshelmo et Hugone et ceteris. Et ideo est licitum atque expediens secundum intencionem rectam atque probabilem alternare. Ymo ut credo deus ideo tam varie disponit prepositos ut cognoscamus non ex status dignitate,

¹ fuerit versus, B. ² quam *post* plus, *add.* A; quam *cancellatum*, B.

³ aliis, A; eis, *in marg.* ceteris, B.

17 c.

nec ex presentantis aut instituentis famositate, sed ex gracia dei et assidua pastoralis occupatione constat bonitas prefectorum. Unde tales leges humane mutabiles debent sub conditione institui si prefectus * dicta in sua admissione factis 5 compenset in sua conversacione, quia operibus debet credi; et ita licet canoniste legiste ymmo idiote possint rite ad curam anime acceptari, tamen solum theologi debent ad officium illud admitti cum omnes cristiani sint secundum plus vel minus theologi. Ideo solum debet talis curatus admitti ea ratione 10 qua habet artem regiminis animarum, quod est evidencius de perfecciori theologo. Et utinam curati forent per superiores et subditos domati quod per se percipientes officium regiminis et ad onus eorum atque periculum vel cum formidoloso¹ murmure ipsum acciperent vel pura intencione spiritualiter 15 proficiendi ecclesie postposita ambitione status et temporalium sicut fuit in ecclesia primitiva; quod contingeret si episcopus regulariter ad debitum officium curatum secundum leges ecclesie coherceret, si populus subditus post defectum eius notorium stipendia consueta subtraheret, et omnino si nec 20 temporalis dominus nec alius aliquo genere consensus curatum² talem a medicinali correptione vel complectione sui officii retardaret. Tunc enim non occuparentur curati in alienis officiis.

Benefices should be open to all, yet theologians alone ought to be admitted, since all Christians are theologians more or less.

If bishops kept curates strictly to their proper work, if the people refused to pay the salaries of notorious offenders, and if no one tried to shield the guilty, spiritual purity would be restored.

Ant. in Sec.
Noct. in die
S. Thomæ.

Et hec causa decoravit martyrium sancti Thome iuxta illud
'Exulat vir optimus, sacer eciam insignis,
25 Ne cedat ecclesie dignitas indignis.'

Aristotle,
Nic. Eth.
Bk. v.

Sed ut officium regis parum lacius cognoscatur, suppono quod inter omnes virtutes decet regem servare iusticiam. Above all the King must observe justice, the brightest of virtues.
Sicut enim iusticia est virtutum preclarissima, lucens inter ceteras, sicut Esperus inter astra, sicut patet v^o ethicor, sic decet personam preclarissimam, cuius modi sunt 30 reges, ipsam indui excellenter, ut pulcre declarat Aristoteles in Secretis capitulo vii^o³, per hoc quod iusticia reguntur omnia opera Dei cuius oportet regem esse vicarium. This is insisted on in the Secreta Secretorum.

Aristotle,
Sec. Secret.
c. vii. passim.

Iusticia, inquit, *est comendacio laudabilis de proprietatibus*
35 *altissimi*. Unde et regnum debet esse eius quem deus

¹ formidinoso. ² tutatum pro curatum, A. ³ lx^o pro vii^o, A, B.

eligit et constituit super servos suos, cui comittenda sunt negocia et regimina subditorum, qui debet * speculari et defendere possessiones divicias et sanguinem subditorum et omnia eorum¹ opera, sicut deus eorum, ergo in hoc assimilandus est deo. Et declarat consequenter quod oportet regem regere regnum suum iusticia, sicut Deus iusticia

2. Three catholic conclusions can be drawn from these passages.

i. He alone is King whom God chooses.

ii. The King governs for his subjects' good.

iii. All the King's works should be copied from the justice of God.

This is the purport of my 33rd conclusion, viz. that the

dirigit regnum suum. Et possunt notari ex predictis verbis **M.** Aristotelis tres conclusiones katholice, prima quod solum ille est rex quem Deus eligit et constituit super regnum. Nam iuxta apostolum Roman. xiii *Non est potestas nisi a Deo*, non est rex nisi habeat potestatem regiam et virtutes,¹ ergo non est rex nisi a Deo. * Unde fides subditorum capi debet ex virtute regiminis sui et operibus eius iustis. Ideo secunda veritas catholica in verbis est Aristotelis, quod Deus comisit regi pro suo officio subditorum regimina² in bonis naturalibus vel³ moralibus et fortune. Pro primo dicit Aristoteles quod rex⁴ debet defendere sanguinem suorum⁵ op. cit. subditorum, pro secundo dicit quod rex debet defendere eorum divicias que potissime sunt virtutes, et pro tercio dicit quod rex debet defendere eorum possessiones ab hostibus extrinsecis et intrinsecis, iniuriatis restituendo quod suum est et ab iniuste occupantibus auferendo. Tercia veritas catholica est quod licet rex sit Dei vicarius, ut dicit Augustinus, et per consequens nec Deus in celo nec in terris, tamen oportet omnia opera eius esse a Dei iusticia exemplata. Ideo dicit Aristoteles, Oportet regem imitari⁶ *Altissimum in omnibus operibus suis*. Et hec ratio quare dixi superius quod oportet regem regulari per sapienciam theologicam, et quare est nimis impium atque sacrilegum impugnare verbo vel opere regiam potestatem dicente apostolo Roman xiii *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit*. Ideo rex debet precipue cavere de talibus cum sint, ut ait, hostes Dei regis et regni. Et patet sententia quam dixi in xxxiii conclusione abbreviata; quod officium

¹ opera eorum, B. ² regiam, A. ³ om. vel, B. ⁴ debet, A, B. debet, corr. Edd. om. rex, A. ⁵ om. suorum, A. ⁶ mutari pro imitari, A.

dominorum temporalium et regum precipue est legem
 ewangelicam potestative defendere et ipsam in sua conver-
 sacione diligencius observare. Unde Crisostomus omelia
 xliiii operis imperfecti probat quod tacens vel non defendens
 est proditor veritatis et ponitur xi qu. iii^a 'Nolite¹' 'Sicut,'
 inquit, '*sacerdos debitor est ut veritatem quam audivit a Deo
 libere predicet, sic laicus debitor est ut veritatem quam audivit
 a sacerdotibus prolatam defendat, quod si non fecerit prodit
 veritatem.*' Ex istis colligitur quod rex sit ad observandum
 10 legiis suis iusticiam strictissime obligatus, nam hoc mandatum
 habet a deo tanquam precipuus eius vicarius. Ideo ex
 prevaricatione magis culpabitur², cum ubi status est alcior
 ruina vel culpa est gravior. Et hinc Sapiencie vi^o dicitur
Durissimum iudicium hiis qui presunt fiet. Et hec ratio
 15 quare Apostolus precepit thimotheo coepiscopo, et in ipso
 1 Tim. ii. toti ecclesie, *primo omnium, fieri obsecrationes, oraciones,*
 I, 2. *postulaciones, graciaram acciones pro omnibus hominibus, pro
 regibus et omnibus qui in sublimitate constituti³ sunt, ut quietam
 et tranquillam vitam agamus* i^a Thimo. ii^o. Sed hodie illi qui
 20 defenderant scripturam nituntur pervertere⁴ hunc ordinem,
 18 a. exigentes quod primo oretur * pro episcopis, deinde pro
 regibus, cuius exaccionis causa multiplex potest esse; prima
 ut ostendatur in populo superioritas sacerdotum, secunda ut
 sicut scindebant a regibus regna sua, sic prescindant prenos-
 25 tice spirituale suffragium quod eis impenderent, et tertia ut
 prenosticent eos maiori irreligiositate oracionum suffragiis
 plus egere. Aliter autem non video quin staret ordo
 secundum quem apostolus docuit exorare. Sed reddendo ad
 30 striticitatem⁵ * obligacionis regalis ad suos subditos, videtur
 Fol. 126 b. mihi quod rex sit plus seculariter obligatus suis subditis
 quam e contra. Nam rex debet secundum leges suas legem
 Dei magis bonum eis tribuere, et ut sic est obligacio maior,
 ergo conclusio. Nam regimen⁶ quod rex debet suis legiis⁷

work of temporal
 lords, and
 especially of
 Kings, is to de-
 fend and observe
 the law of the
 Gospel.

The King
 therefore is most
 strictly bound
 to observe
 justice.

(If he does not,
 he is more than
 other people
 culpable.)

This is why
 S. Paul bids us
 pray etc. for
 Kings first.

Now-a-days
 men change the
 order,

for three reasons,
 all bad.)

The King is
 secularly more
 bound to his
 subjects than
 they to him.

The governance
 which the King
 owes his subjects
 should be more

¹ om. nolite, A. ² culpabiliter, A. ³ sunt constituti, B. ⁴ per-
 vertere, A; defendere *canc.*; in marg. pervertere, B. ⁵ strititudinem, B.
⁶ regnum, A. ⁷ legistis, B.

precious than the service which they render to him.

For (i) the King should be more virtuous than his subjects and so more fertile of service.

(ii) Subjects are said to 'lend' to the King, as expecting an ampler return.

(iii) As God's vicar the King must in this also resemble God, Who, as S. Augustine teaches, necessarily confers greater gifts on His subjects than they can repay.

debet esse preciosius quam ministerium vel redditus quem rependunt, cum virtuosum regnum¹ in rege sit Deo accepcius quam bonum fortune vel ministerium corporale. Et quo ad bona virtutis patet quod rex debet esse virtuosior et per consequens ex vi comunionis debet esse in retributione⁵ fertilior, aliter enim non servaret leges regis magnifici. Et istam veritatem videtur nos apostolus docere Roman. xiii. xiii. Rom. xiii. quando dicit² *Ideo enim et tributa prestatis*³. Non dicit⁶ 'donatis' vel 'datis' sed signanter quod 'praestatis'³, ad denotandum nobis quod rex debet superhabundanter facere¹⁰ recompensam. Et tercio idem confirmatur ex hoc quod rex O. debet esse propinquior dei vicarius et ei similior. Sed Deus plus debet suis subditis quam e contra, ergo et rex quo ad subditos regni sui. Quod autem deus obligacior est sue fabrice quam e contra docet Augustinus in 'de verbis Domini' Aug. De Verb. sermone xli.⁴ *'Habuisti me largitorem, facito debitorem.'* Et Domini. patet cum Deus dat tantum persone homini quantum debet, xli. v. et dat homini omnia bona sua naturalia et accidentalialia, ymmo beatitudinem et se ipsum, homo autem non potest tantum e contra reddere Deo suo, patet quod Deus est plus²⁰ creditor⁵ homini quam e contra. Ideo dicit Augustinus ubi supra: *Fac me debitorem . . . Pauca michi das, plura reddam.* Aug. ib. *Terrena michi das, celestia reddam. Temporalia mihi das, in fine. eterna restituam. Te ipsum tibi reddam, quando te mihi reddidero.* Et patet quod maioritas⁶ talis debiti dicit excellenciam²⁵ debitoris. Unde oportet fidelem scire de debito distinctionem quomodo Deus debet ratione gracie promissionis, creatura autem ratione beneficii prioris acceptionis, et hoc dupliciter⁷, vel secundum superioritatem vel secundum inferioritatem graduum quos Deus⁸ instituit inferre debitum³⁰ ministerii modum. Suis ordinavit * enim ut superior sit¹⁸ b. obligacior. Deus autem debet ex sua misericordi iusticia solvere quod promisit. Unde Augustinus in 'de verbis

¹ regimen, B. ² om. dicit, A. ³ patratiss, A. ⁴ xliiv°, A, B.

⁵ creditor corr. Edd. ex. debitor, B; debito, A.

⁶ majoris, A

⁷ duplex, A.

⁸ om. deus, A.

Aug. in De Apostoli' sermone xvi^o 1, 'In hiis, que iam habemus, lauda-
 Verb. remus Deum largitorem, in hiis que nondum habemus, teneamus
 Apos. serm. xvi. ii. debitorem. Debitor enim factus est, non aliquid a nobis
 God's debt to man is His obligation to fulfil His promises.

accipiendo, sed quod ei placuit promittendo. Aliter enim
 5 dicimus homini, debes mihi, que dedi tibi: et aliter dicimus,
 Debes mihi, quia promisisti mihi. Quando enim dicis; Debes
 mihi, quia dedi tibi, a te processit beneficium, sed mutuatum non
 donatum. Quando autem dicis; Debes mihi, quod promisisti
 mihi, tu nihil² dedisti, et tamen exigis. Bonitas enim eius

10 qui promisit dabit, ne fides in maliciam convertatur. Qui
 autem fallit malus est. Et correspondent³ est de obedi-
 encia distinguendum. Obediencia enim qua Deus obedit⁴
 hominibus est graciosa vel parata audicio petitionis eorum
 solvendo eis debitum ex promisso. Obediencia autem qua
 So God's obedience to men is His gracious listening to their petition.

15 creatura rationalis obedit deo est servilis audicio qua humiliter
 perficit mandatum domini, et sic omnis obediencia est rata
 ob audiencia. Ymmo obediencia sumitur quandoque laxius⁵
 pro quacumque impensione servitutis quam creatura mota
 divinitus reddit Deo, ut Marc. iiiii, *Venti et mare obediunt ei.*

Mark. iv.

41. P. Unde Augustinus libro ii^o 'de mirabilibus scripture sacre'

Aug. De

Mirab. ii. 4.

Josh. x. 12.

capitulo 3°, exponens illud dictum Iosue x capitulo 'Sol
 contra Gabaon' *Iesus filius, Num princeps populi Israel? soli
 in meridie precepit ne se moveret et lune ubi fuerat staret
 donec se Dei⁶ populus de inimicis vindicaret. Quod et*

25 factum est. Nam sol duos dies in uno conclusit et luna diei
 spacio non occurrit. In qua iussione non humani imperii
 auctoritate luminaria⁷ requiescunt, sed domini imperantis
 ut starent iussui obediunt. Nil enim propter iubentis ho-
 minis verbum dei creature faciunt, sed quod dominus servi
 30 sui oracioni obediens precepit hoc efficiunt. Sic enim per-

Fol. 127. a. hibetur 'Sol stetit * contra gabaon et luna ad vallem Achilon
 obediente domino voci hominis.' Ex quo intelligitur deum
 servorum suorum precibus obedire. Aliter enim oportere
 God will therefore obey the prayer of His servant.

¹ lxxxi^o, A, B. ² multis pro nihil, A, B. ³ consequenter, B.

⁴ obedit, A. ⁵ latius in marg. A. ⁶ om. Dei, A. ⁷ lunaria, A.

Man is only bound to obey man harmoniously with his prior obedience to God; he must therefore sometimes obey by resisting, as the bishop of Lincoln did in regard to the Pope.

The servant who hides the sword his lunatic master bids him bring, shows truer obedience than he who brings it.

Secular priests can obey better than those in cloisters.

negare quod deus inclinet aures suas ad preces hominum, et istam sententiam cum forma * loyce vellem nostros trac- 18 c. tantes de absolucionibus, de miraculis et de obedienciis quas exigunt parum attendere. Deus enim facit miracula et absolvit, et homo non nisi equivoce; nec quisquam debet 5 homini¹ obedire nisi de quanto debet esse prius obediens deo suo; et ideo debet homo secundum legem correpcionis fraterne quandoque obedire preposito resistendo. Et hinc scripsit pape Linconiensis volenti proficere unum inydoneum in sua diocesi, 'Obedienter resisto et contradicendo obedio.' 10 Nam ut sic religiose servit homo preposito suo corripiendo ut debet obediendo Deo; ymo cum facit illud quod alius petit implicite in confuso, patet quod obedit ut debet Deo et suo preposito; ut si dominus freneticus precipiat vicissim duobus famulis quod ministrent sibi gladium, et 15 primus considerans mandatum domini de non iniuriando proximo vel nocendo, et aliunde considerans furiam² domini sui qua occideret se ipsum, abscondit ab eo gladium; secundus vero famulus sibi³ mandatus a domino suo furioso afferre gladium statim affert, in quem dominus statim irruit 20 occidendo se ipsum; patet quod primus est obediens et secundus inobediens sic agendo. Primus enim obedit deo et implicite ipsi frenetico cum ipse confuse petit quod alius sibi faciat bonum, quod cum facit secundus famulus facit utrobique oppositum. Patet quod primus est utrobique obediens 25 et secundus inobediens deo et homini. Et hinc dicit Augustinus libro 2° 'de visitacione infirmorum'; *Absolute dico quia*⁴ Aug. De *docendus est* (sacerdos iniungens talem penitenciam) *non* visit. *sequendus: nec ibi erit inobediencia, ubi est erudicionis humilis* infirm. *officiositas*⁵. Et istam sententiam docet septimum capitulum Lib. ii. c. *sequens*⁶. Unde et hec ratio quare nos seculares clerici Q. viii. habemus rationem uberioris obediencie quam claustrales. Possumus enim copiosius et meritorius obedire hominibus

¹ homini debet, B; hominum *pro* homini, A. ² furiam, A; sententiam, B. ³ *om.* sibi, B. ⁴ quia, A; quod, B. ⁵ officialitas, A, B. ⁶ sequentes, A; sequens, B.

illis et eorum prepositis, quia tam voluntati eorum inordinate et precepto sine incarceratione vel pena retardante resistendo, quam eciam obedire voluntati eorum ordinate voluntati divine conformi meritorie adimplendo; et insuper nostris
 5 prepositis possumus copiosius et meritorius obedire quia contingit verbum domini esse restrictum paliatum et ommissum proditorie propter timorem servilem talium conventuum mundialibus deditorum. Sicut enim lucrum est homini, quo
 18 d. ad beatitudinem, habere prepositum cui * private obediat et

As it is gainful for a man to have a superior over him and to live with others so long as they are good, so it is hurtful to do so if they are bad.

10 confratres cum quibus claustraliter vivat dum modo fuerint vere prudentes et comunicacione virtuosa socios adiuvantes, sic e contra est detrimentum professo dum prepositi et confratres¹ in modos oppositos sunt perversi. Ideo necesse est regno habere clerum varium et specialiter prelatos sparsos

15 secundum vitam et regulam primitivam. Nam periculosissimum est regno quando clerus aliquo quinque² generum consensus anuit in malo prepositis, in quibus regni regimen salvaretur. Nam, ut tetigi superius, est dare quinque modos consensuum, scilicet auctorisatione, consiliacione, defensione
 20 que sit multipliciter, quarto voluntaria cooperacione, et quinto spiritualis iuvaminis subtraccione, et in quolibet istorum quinque generum contingit³ consencientes peccare gravius quam ipsos principaliter delinquentes. Ideo cavendum est

It is very dangerous to the realm for the clergy to give their superiors any of the five kinds of 'consent' in evil.

Fol. 127 b. clero precipue de isto consensu quintuplici. Primum genus *
 25 consensus comuniter inest regibus et aliis prepositis tam spiritualibus quam temporalibus in sublimitatibus constitutis. Nam quot peccata contingunt in subditis ex defectu regiminis prepositi, totupliciter est culpandus. Et in isto precipue quando cognoscit peccatum subditi et tamen tacet⁴, fovet
 30 pro pecunia vel defendit. Et in ista manerie peccatum regis nedum se extendit ad laicos sed ad clerum, ut puta si in prefeccione persone⁵ inhabilis sit carnalis si legitime correccioni cleri repugnat, vel si in correccione cleri, que ad eum attinet, sit negligens vel remissus. Et istam sentenciam veri

* Authorization, the first kind of 'consent,' is the special danger of Kings, who are thus made blameworthy for the sins their defective rule causes in their subjects, both lay and clerical.

The true teachers of the

¹ confratris, A. ² quandoque, A. ³ convenit, B. ⁴ trinitatem, A. ⁵ imperfectionis perpetue, A.

Gospel should
often preach on
this to princes.

'Princes must
know that they
must give an
account to God
for the Church
which it is
given them to
defend.'

What will await
princes if they
defend apostates!

The King
therefore must
withdraw his
alms,
since the receiver
of them has
broken the
conditions.

If the pope can
withdraw
temporalities,
the King can.

But the sacrile-
gious say that the
temporal lords
cannot help
them by de-
priving them of
the temporalities,

evangelici sepe predicarent principibus, quia¹ cautela diaboli docet suos discipulos quod dum fuerint obstinati et notorie criminosi, et sic corrigi debeant per suos prepositos, quod ex thesauro Cristi faciant sibi amicos de episcopis vel brachio seculari. Et sic tam grex quam uterque pastor damp-⁵ nabiliter inficitur ex consensu, cum prepositus exponit se ut sic tamquam tironem diaboli contra Cristum. Sed quid dampnabilius et in tremendo iudicio plus timendum? Et ideo dicit beatus Isidorus libro 3° 'de summo bono' capitulo liii^o, et ponitur in decretis xxiii. v. 'Principes': *Quod C. xxiii. Q. v. c. 20.*
*seculares domini tenent culmen potestatis ad muniendum² ec-
clesiasticam disciplinam. . . . Cognoscant, inquit, 'principes
seculi Deo se debere esse * rationem reddituros propter ecclesiam, 19 a.
quam a Cristo tuendam suscipiunt. Nam sive augeatur pax
et disciplina ecclesie per fideles principes, sive solvatur, ille ab 15
eis rationem exigit qui eorum potestati suam ecclesiam credidit.'*
Et patet manifeste quod loquitur de ecclesia cleri quam
subdit potestati secularium dominorum. Sed que ratio
munitionis deo reddenda in die iudicii quando principes
consentiunt vel defendunt in crimine apostotas precipuos²⁰
adversarios legis dei? Unde, ut sepe dixi, non est apercius
regis remedium quam subtrahere elemosinam suam, super
quam principaliter dominatur, cum occupans ipsam dissolvit
condicionem donacionis et ut periculosus proditor minatur
regno ruinam. Nec sunt audiendi sacrilegi qui dicunt quod²⁵
rex non habet potestatem ad defendendum contra proditores
bona propria et pauperum regni sui saltem ab ipsis apostatis
abstrahendo: quia pape episcopis et eorum ministris licet,
ut inquirunt, temporalia ipsa copiose detrahare, multo magis
regi, qui est eorum dominus, cum predictorum prepositorum³⁰
subtraccio nocet eis altrinsecus atque regno. Unde predicti
sacrilegi lapsi sunt in tantam demenciam quod negant posse
dominos temporales iuvare ipsos auferendo et exonerando
eos sarcina temporalium qua spiritualiter sunt depressi, et

¹ qui pro quia, B.

² minuendum, A, B

tunc indubie sunt diaboli indurati, pro cuius declaracione with which they are spiritually weighed down.
suppono ut alias quod tales peccare potuerunt occasione

affluencie temporalium, a quo peccato liberarentur ipsis If they are thus beyond help they must be hardened devils.
ducentibus vitam pauperem. Quamvis autem hoc pateat de

5 omnibus dampnatis propter abusum bonorum seculi tamen triplex testimonium sanctorum adducam in fidem eiusdem¹.

S. Aug.
Quaest. ex
Vet. Test.
xxxii.

Primum est dictum Augustini, in 'de questionibus veteris i. Testimony of S. Augustine to the danger of riches,
et nove legis' xxxii capitulo, sic dicentis; post hanc vitam

S.
Luke xvi.
19.

*divites*² seculi egebunt, penitentes se pauperes non fuisse. Et ii. Testimony of S. Gregory.
patet de Divite sepulto in Inferno Luce xvi. Secundum
testimonium est dictum beati Gregorii xxi moralium iiiio

Gregory
Mor. xxi. iv.

capitulo sic dicentis: 'Quanto iniusto temporalia bona suppe-
tunt, tanto eterna negantur. . . Vituli,' inquit, 'qui mactandi
sunt in liberioribus pastibus relinquuntur.' Et ideo sepe vocat

Fol. 128 a. possessionem temporalium * pondus anime. Et hinc dicit

Luke xviii.
24. Cristus Luce xviii^o quod *difficile est divitem intrare regnum
celorum.* Tercium est factum et dictum domini Linconiensis

10 b.
Grosse-
teste, Epist.
viii.

epistula xviii^a quam scripsit * sorori sue. 'Noveris,' inquit, iii. Testimony of Grossetête.
(His letter to his sister.)

*'quod omnes redditus quos habui, resignavi, propter prebendam
quam habui in ecclesia Lincoliensis. Nec te, que religionis geris
habitum, religionis que⁴ servande emisisti vultum, moveat⁵ aut
contristet, si spontanee factus sum pauperior, ut virtutibus fiam
dicior; si mundo sim⁶ despectior, ut celi civibus sim acceptior;
si propter bonum obediencie reliqui quedam temporalia, cum*

25 *nulla virtus nisi per obedienciam mereatur celestia. Debes
autem bonum quod amas in te, tanto ardentius amare in me,
quanto coniunciores sumus carnis proximitate. Amas autem
in te ipsa, ut spero, bona vere religionis. Veritas autem⁷ reli-
gionis nititur apprehendere culmen perfeccionis ut iam nulla⁸
30 mala proximis irroget, irrogata [a] proximis equanimiter
portet; abiectis bonis temporalibus nequaquam mentem leticia
solvat; subtractis eisdem non nimio aut omnino nullo merore se
afficiat; rerum corporalium umbras nequaquam secum trahat,*

¹ ejusdem, A; quod, B.

² post divites add. huius, B. ³ 8^a.

⁴ religionis quod, A, B. ⁵ moneat, A, B. ⁶ sum, A. ⁷ post autem

leg. vero, A. ⁸ ulla, A.

sed fortasse tractas manu discrecionis abigat. Abrenunciat Luke xiv. *enim mundo vera religio, iuxta vocem veritatis dicentis: Nisi*³³ *quis*¹ *renunciet omnibus que possidet non potest esse meus discipulus. Et sicut ait beatus Gregorius: pie mentes*² *hec* T. *temporalia, cum desunt, non requirunt*³, *et graviter cum assunt,* Greg. Mor. v. xi. 20. *ferunt*⁴, *quia per exteriorum curas a se exire pertimescunt. . .*

Nisi enim mens ab exterioribus desideriis se abscondat, interna Ib. xxix. 51. *non penetrat. . . Neque ad contemplanda interna perducitur*⁵, Ib. xxxi. 55. *nisi studiose ab hiis que exterius implicant*⁶ *subtrahatur. Cum igitur tu, religionem professa, hec et huiusmodi bona religionis* 10 *in te ipsa diligas, michi saltem ad hoc aliquem conatum, licet debilem, apponenti non inideas; equo animo tollera quod gravantis sarcine partem deposui graviolem: ymo totis vi[sce]ri-*

bus exulta, quod eo exoneror, quod, nisi esset depositum, esset graviter oppressurum. Utinam nostri religiosi tam posses- 15 *sionati quam expropriarii imprimerent et perficerent istam sancti doctoris sententiam. Tunc enim haberet illa diffamata sententia tamquam heretica saltem in religiosis plurimos defensores. Petita igitur hac suppositione signo totam multitudinem cleri Anglie que affluencia temporalium onera-* 20 *tur et arguitur sic: Si hec multitudo vel aliqua eius persona potest iuvari per exoneracionem temporalium, domini temporales qui ipsam oneraverant possunt auferendo* * *sarcinam* 19 c. *sic iuvare. Sed nulli domini temporales possunt eam sic iuvare ut dicitur, ergo non poterit sic iuvari. Et cum sit* 25 *impedita a perfeccione religionis ut petitur, patet sequi quod omnes illi qui sic onerantur et non potuerunt sic iuvari sunt diaboli indurati. Et patet quod oppositum conclusionis que procuratur dampnari tamquam heretica blasfeme auferet*⁷ *a Deo potenciam, sacrilege privaret a dominis temporalibus* 30 *regiam potestatem, et nimis scandalose imponeret clericis possessionatis finalem impenitentiam*⁸; *et revera si ego sic pertinaciter procurassem pro monachis, ego essem tamquam*

If more read
that letter, more
would defend its
tenets.

If the English
clergy are bur-
dened by tem-
poralities,
the temporal
lords can remove
their burden.

The contrary
of this makes
God powerless,
deprives tem-
poral lords of
their royal
power, and im-
putes to the en-
dowed clergy
final impeni-
tence.

¹ add. ab post quis, B. ² mentis, A. ³ querunt, B. ⁴ fuerunt, A.
⁵ producitur, A. ⁶ implicat, A, B. ⁷ aufert, A.

- v. horrendus hereticus comburendus, Volo igitur pro ipsis procurare salubrius dicendo quod possunt iuari per exonerationem¹ a sarcina temporalium deprimente, quia aliter forent in casu illius abbacie que non potest iuvare militem
- Fol. 128b. captivatum nisi venderet * sibi pro suo perpetuo suum iuvamen. Et patet quod illi qui auctorisant, vel speculative Those therefore who declare that the temporal lords cannot so assist the benefited clergy commit the sin of consent of the first kind. ut sunt scolastici, vel practice ut sunt defendentes intrinseci vel extrinseci, quod domini temporales non possunt sic iuvare possessionatos vel rectificare regnum nostrum tollendo
- 10 tam generalem iniuriam, peccant gravius primo genere consensus quod est peccatum gravissimum. Si igitur secundum religionem Cristi subiectus debet obedire discolis eciam in rapina bonorum suorum, multo magis legius clerus regis debet obedire sibi in iusta et salubri exoneratione tempora-
- 15 lium, per quam fieret regi, ipsis fraudatis hiis temporalibus, et toti regno iusticie complementum. Et istam scolam obediencie rex tenetur docere suos legios, quia aliter consentiret.
- Ps. xix. 14. Unde pertinenter potest dicere illud Ps. xviii. *Si mei clerici non fuerint dominati tunc immaculatus ero et emundabor*²
- 20 a delicto maximo. Secundum genus sequens ad auctorisationem est consiliacio, que facta in malum scienter plus inficit consiliarium quam factorem, ut sacerdotes occisores Cristi consilio et affectu gravius peccaverunt quam milites qui hec corporaliter impleverunt, ut dicit August. super
- St. Augustine in Ps. xix. 14. C. xxiii. Q. sententia. Tales igitur consiliarii sunt comuniter plus sub-
- v. c. 19. 19 d. doli³; * plus originaliter maliciosi, et plus causaliter increpandi, quam illi qui opera persecuntur. Et istam sententiam attenderent consulentes ad bella, ad subiectorum iniusta spolia
- 30 et ad clero ecclesie privilegie procuranda. Tercium genus Third kind of consent is that of Defence. consensus magis absconditum est, defensio, que fit multipliciter, quia quomocunque⁴ causa sit forcior actu intrinseco sive extrinseco, ut puta procuracione, congratulacione et

¹ exonerationem, B.
addit. B.

² emendabor, B.

³ plus subdoli *al. man.*

⁴ quocunque modo, B.

The second kind of consent is by way of counsel.

Men of ill-counsel worse than men of ill-action.

This may take the form of sympathy with evil, or carelessness in correcting it.

He who defends the errors of others more damnable than he who errs.

This danger the temporal lords should beware.

Fourth kind of consent is voluntary cooperation.

omissione. Illi autem qui lucrum recipiunt ut iniusticiam defendant tamquam blasfemi contra deum procurant, nec debemus gaudere sed dolere de fratrum facinore, cum Cristus in triplici fletu numquam flevit nisi fleverit pro peccato. Congaudens¹ itaque contra caritatem de crimine consentit⁵ in animo, sicut et parvipendens corrigere. Nam qui habet a deo maiora dona ut corripiat, et super hoc negligit, gravius est culpandus, sive fuerit potentatus habens potestatem² ad hoc secularem, sive spiritualis habens ad hoc datam scienciam. Et istud est primum peccatum et gravissimum in¹⁰ consensu, in quo sunt omnes verbo cautela vel opere facinus defendant, de quibus scribitur xxiii. q. iii, '*Qui aliorum c. xxiv. Q. errorem defendit multo amplius est dampnabilior illis, qui^{iii.} errant, quia non solum ille errat sed et aliis offendicula erroris preparat et confirmat. Unde quia magister erroris est, non¹⁵ tantum³ hereticus, sed heresiarcha dicendus est.*' Et de isto periculo caverent temporales domini defendant clerum ac eius privilegia contra legem Dei et sancte Ecclesie, sicut et scolastici ac eorum defensores qui resistunt impingunt ac proterviunt contra catholicam veritatem. Unde remissis-²⁰ simo⁴ gradu illius consensus dicit beatus Gregorius libro iii Gregory Reg. Past. Regulæ⁵, capitulo xxix. Et similis sententia ponitur⁶ in Lib. iii. decretis 83⁷ d, '*Qui*, inquit, '*emendare potest et negligit absque^{xxix.} dubio delicti participem se ipsum constituit.*' Et isto genere c. iii. consensus comunitur maculantur prepositi tam seculares²⁵ quam ecclesiastici. Ymmo et nostri scolastici qui tacent promulgacionem veritatis catholice quam debent cognoscere. Talis enim est proditor veritatis. Quartum genus consensus^{Y.} est culpanda, quia voluntaria, cooperacio. Et de tali scribitur ii^a. q. I, '*Notum sit.*' '*Facientem et consentientem pari⁸ pena C. ii. Q. i. constringit.*' Et primo decretalium, '*De * officio delegati⁹.*' c. 10. '*Quia quesitum est, . . Agentes et consencientes pari pena (testi-^{20 a.} monio scripture) puniuntur.*' Et patet fides scripture * Roman. Tit. xxix. I.

Fol. 129

¹ congaudentes, A. ² ad hoc potestatem secularem, B. ³ tamen, A.
⁴ remissio, B. ⁵ xi-Registri pro iii Regula, A, B. ⁶ poni, A ponitur, B.
⁷ 89, A. ⁸ par, A. ⁹ legis, B.

Rom. i. 32. ¹⁰ *Non solum qui talia agunt digni sunt morte, sed qui consentiunt agentibus*: quia cum peccatum sit in anima, patet For sin is a thing of the soul. quod omnis talis consensus tamquam ¹ dei proditorius est culpandus. Unde nisi foret talis consensus ¹ multiplex,
 5 oblita lege correptionis fraterne, numquam tantum crevissent partes et discipuli anticristi. Hodie namque sunt plures It is this kind of consent which has so swollen the devil's army, and made simony so prevalent. fautores partis diaboli ad defendendum Dei iniurias vel serviliter tacendum iusticiam quam sunt ex parte iusticie, in tantum quod ad tantum invaluit pars adversa quod aput
 10 multos non reputantur isti consensus esse peccata: sed sunt aput alios approbata, aput yppocritas colorata, et aput plurimos pretermissa. Ymmo peccatum Symonie ad tantum invaluit quod comissione omissione ² vel consensu maiorem partem ecclesie maculavit. Et cum illud sit peccatum gravis-
 15 simum non mirum si ecclesia sit adeo rethi diaboli intri-
 C. xi. Q. iii. catum. Unde xi. q. iii: sic habetur, '*Qui consentit peccanti- bus et defendit alium delinquentem, maledictus erit aput Deum et homines, et corripietur increpacione severissima. Hinc eciam quidam sanctissimus pater ait: Si quis peccata defendit*
 20 *acrius quam ille qui peccavit coherceatur. Et alius pater ait: Si quis alterius errori consentit sciat se cum illo simili modo culpabilem iudicandum.*' Quintum genus consensus, in quo Fifth kind of consent is the withholding of spiritual help. generaliter communicant omnes mali, est iuvaminis spiritualis subtraccio. Nam omnes viantes debent pugnare continue
 25 contra exercitum tenebrarum et cum ex vi comunionis sanctorum quilibet debet iuvare quemlibet, patet quod laxando ab isto iuvamine consentitur ³ implicite contra Cristum parti contrarie. Sic enim dicimus quod non solum For a soldier who does not fight the enemy is treacherous, as well as he who intrigues. miles qui expresse tractat de prodicione cum hostibus, sed
 30 qui se ipsum gratis vinculat quando instaret tempus ⁴ belli quo iuvaret socios, prodit ducem exercitus. Et sic potest
 D. lxxxiii. c. iii. et v. intelligi illud decretum 83 distincione: *Error cui non resistitur approbatur, et veritas, cum minime defensatur, opprimitur.*

¹ tamquam . . . consensus in sup. marg. al. manu, B. ² emissione, A; omissione, B. ³ consentit, A; consentitur, B. ⁴ tempore, A; tempus, B.

*Negligere quippe cum posset perturbare perversos nichil aliud est quam fovere. Nec caret scrupulo societatis occulte, qui manifesto facinori desinit obviare. Et aliud sequens decretum Gregorii, Consentire videtur * erranti, qui ad rectificanda, que 20 b. debent corrigi, non occurrit. (Sicut autem aliorum vicia 5 palpare non debet, ita nec malorum laudibus delectari.) Et 86 D. lxxxvi. di. dicitur, Facientis procul dubio culpam habet qui quod^{c. iii.} potest corrigere negligit emendare. Et multa sunt dicta similia ut sepe repetii. Unde quamvis isti consensus sint dampnabiles in principe seculari, tamen consensus et ommissio 10 sacerdotis est culpa gravior, magis perturbans ecclesiam. Unde xxiii. q. iii, Transferunt sub auctoritate Ieronimi sic^{C. xxiv. Q. iii. c. 33.} habetur 'Veteres scrutans hystorias invenire non possum scidisse ecclesiam et de domo Domini populos seduxisse preter eos qui sacerdotes a Deo positi fuerant et prophete, i. e. specula- 15 tores. Isti igitur utuntur in laqueum tortuosum in omnibus locis ponentes scandalum.' Sicut igitur istud dictum sancti presbiteri ponitur legendum in publico¹, ita post eius periculum est publice predicandum ut ecclesia attendat caucius a luporum periculis. Nec desistemus licet fuerimus peccatores, 20 quia tunc nullus citra Cristum corriperet nec plus sollicitabimur generaliter citra privatas oviculas, quia plus proficiemus in casu, tam ipsis quam nobis, exponendo nos discrete ubi est periculum veneni fervencius et magis gloriosus triumphus. Ideo est a defectu capitum ordiendum, sic 25 enim fecerunt Cristus et sancti martires.*

CAPITULUM Vm.

An attack in scholastic form is made on our theory of the King by the contention, whatever is done by the King's iege-

* CONTRA dictam sententiam de rege instatur scolastice. Fol. 129 b. Videtur enim primo quod rex facit quidquid fecerit legius homo suus, ex quo sequitur quod rex sit artifex cuiuscumque 30 genus, mimus nebulo atque prolificus, cum quotlibet similibus

¹ publicum, B.

inconvenientibus reducendum. Sed primo tollo istam in-
 stanciam. Nam rex mundi facit omne positivum quod facit
 aliqua creatura. Et tamen non sequitur ex hoc quod sit
 sellarius vel artifex talis mechanicus dicens creatum habitum.

man is done by
 the King, there-
 fore the King
 is a craftsman,
 a mummer,
 etc. etc. But
 this is reduced
 to absurdity by
 applying
 equally well to
 God.

5 Nec sequitur quod Deus comedit omnem cibum, cognoscit
 omnem mulierem, et sic de similibus, licet faciat quotlibet tale
 opus. Correspondenter¹ dicitur de rege terreno quod non
 sequitur si faciat omnes istas operationes² vel opera quod³
 propterea sit tam multiplex artifex, ut non sequitur si timor
 10 vel aliud substancialia aut accidentalia faciat me currere quod
 tunc currit. Ideo attendendum est ad denominationes quas
 actus tales formaliter et immediate faciunt, et ad denomina-
 ciones quas⁴ mediate * causant, et secundum habitudinem
 extrinsecam, ut dixi in materia de necessario concursu Dei

15 cum qualibet creatura. Sed ulterius pro materia videndum
 est secundum exemplar scripture quomodo tales actus
 subditorum sunt superioribus ascribendi. Et patet quod
 quidquid famulus regis auctoritate vel regimine suo fecerit

Still we may
 enquire in what
 way the acts
 of subjects may
 be ascribed to
 their superiors.

Gen. xiv. illud est capitaneo⁵ ascribendum. Sic enim dicitur Genes. 14.

20 quod quinque reges percusserunt totam regionem et quod
 Abraham percussit eos, et tamen multi subditi⁶ eorum hec

1 Sam. xv. fecerunt. Sic etiam 1 Regis 20⁷ precepit dominus Sauli
 3, 4. quod percuteret Amalech, et tamen plures quam ducenta
 milia hec fecerunt. Et sic dicitur quod Allexander, rex

We find in
 Scripture the
 feats of armies
 ascribed to their
 captains.

25 macedo, percussit Darium regem persarum et interfecit reges

1 Mach. i. i. gencium 1 Machabeorum 10. Et sic de multis operibus que
 tam scriptura quam philosophia, quam etiam locutio vulgata
 attribuit capitaneo⁵ ratione sue familie, et aliter paterentur
 politici et defensores veritatis scripture nimis magnas

B. 30 angustias. Potest autem rationalitas huius loyce sic suaderi.
 Totum regnum cum rege est una persona, ut hic supponitur,
 cuius caput vel cor est rex influens criminis conservacionem
 sensum et motum. Sed omnem operationem membri

The actions of
 the inferior
 members are
 often ascribed
 to a man's heart
 or head.

¹ communiter, B.

² istas operones (*sic*), A; operationes istas, B.

³ que, A.

⁴ actus tales formaliter et immediate faciunt et ad

denominationes quas, B. ⁵ capitacio, A. ⁶ e. s. ⁷ 15.

secundarii tantam a membro principali facit ipsum membrum principalius. Ergo omnem operationem quam facit legius regis influencia et auctoritate regis facit et rex ipse. Sic enim vere dicimus, quod cor facit vitam in membris ceteris, caput facit progressum, et sic de aliis. Multo magis ergo concedendum videtur, quod capitaneus populi facit quicquid fecerit suus populus tamquam suus. Si autem fecerit aliquid et non sub ratione vel auctoritate quam habet, nec debet habere, de ipso capitaneo, tunc faccio non est ipsi capitaneo tribuenda, ut peccare non attribuitur Deo nec Christo. Inde prodicio, quia caput ipsum nec auctoravit nec debuit ut sic fiat. Notandum tamen quod¹ sicut prescitus et predestinatus propter divisionem non faciunt unum² corpus moraliter sed naturaliter, sic comunicant in substantia

A captain 'does' whatever is done by his people as such.

But if his people acted insubordinately, this would not be the 'action' of the captain.

But if a spiritual or temporal ruler lets his subjects err through the defect of his rule, the error of his subjects is his. This is the peril of rulers.

actus et non in merito sive demerito. Si autem temporalis vel spiritualis prepositus habet subditos facientes quicquam inordinate propter negligenciam sui regiminis, tunc faccio subiecti inputari debet preposito suo ad culpam, et ideo periculosus³ est status utriusque prepositi ex consensu. Nec video quin homines sancti cooperantes * cum aliquo [ad] bonum moraliter faciunt illud bonum, sicut omnes presciti cooperantes cum peccatore ad malum faciunt illud malum. Sic enim multi homines et eorum singulus trahit navem, et licet sit⁴ in faccione spirituali que non impeditur distancia, tamen rex et alius prepositus vel curatus habet rationem spiritualem⁵ ex singularitate suscepti regiminis. Sic quod pro felicitate comunicata ex suo regimine vel deficiente ex defectu⁶ sui regiminis * mercedem proportionalem recipiet, et sic status prepositi utriusque est alcior sed periculosior quam status sui subditi; quia sicut ex perfeccione sui officii adauget sibi meritum, sic ex defeccione adauget sibi demeritum. Et propter hoc dicunt doctores quod rex ad similitudinem dei habet triplex esse in regno; scilicet esse

This is why doctors say the

¹ om. quod, A. ² christum, A. ³ periculosius, B. ⁴ licet sunt, A; licet sit, B. ⁵ spiritualem, A; specialem in marg. al. manu, B. ⁶ ex defectu in marg. al. manu, B.

- C. individuale, esse presenciale, et esse virtuale vel potencie. King, like God, has a triple existence in his kingdom : (i) that in the space he occupies as an individual ; (ii) that in the space over which his presence is immediately felt ; and (iii) that in the space (co-extensive with his kingdom) over which he is virtually present by his influence.
- Esse individuale habet in situ per quem extenditur¹, sicut et alie substancie quarum individuacio ex loco et tempore a nobis cognoscitur. Esse presenciale habet extensius per tantum² situm per quantum est presens, et³ hoc est presens presto sensum in sua specie, sicut per locum per quem est sensibilis. Sed esse virtuale habet supra⁴ secundum esse extensius per totum regnum suum ubi virtute eius civiliter dominabile
- Prov. xx. 8. regulatur. Et per hoc potest intelligi illud proverbiorum 20
10 *Rex qui sedet in solio iudicii dissipat omne malum in intuitu suo.* Spectant enim ad regem secundum rigorem iusticie
- Prov. xx. 2. uti sua potencia coactiva, et ideo timendus⁵ est dicente sapiente, ubi supra, *Sicut rugitus leonis, ita et terror regis ; qui provocant eum peccant in animam suam.* Et sic intelligo
15 dictum Augustini et aliorum sanctorum, dicencium quod ecclesia sancta per orbem terrarum diffunditur. Cum enim quotlibet membrum illius ecclesie sit⁶ rex spiritualis dominans toti mundo, non mirum si potestative per totum mundum diffunditur longe extensius quam civilis dominus prescitus,
20 quantumcumque potens monarcha fuerit.
- Sed secundo obicitur per hoc quod videtur regem esse subiectum legi proprie, cum sit precipua pars regni et inferior sacerdote, regulatus per legem propriam que est rege prestancior. Oppositum tamen videtur ex hoc quod
25 nemo rationabiliter statueret legem ad tollendum eius libertatem. Oportet ergo quod legis conditor sit supra
- Arist. Pol. iii. 10. legem⁷, ut dicit Aristoteles de rege, iii^o politicorum. Hic
21 a. oportet notare quomodo lex, cum sit ratio vel veritas supra hominum potestatem, obligat omnem hominem, eciam
30 Cristum humanitus, licet secundum divinitatem sit supra omnem legem, que non est deus, ut alias exposui. Sed lex contracta per civilitatem connotat⁸ supra talem veritatem,

¹ per quem extenditur *in marg. al. manu*, B. ² partem *pro* per tantum, A. ³ *om.* et, A. ⁴ supra *in marg.* A ; *om.* B. ⁵ timendus, A ; tremendus, B. ⁶ sic *pro* sit, B. ⁷ regem *pro* legem, *in marg.* A. ⁸ connotat *corr. Edd. ex convocat*, A, B.

civil dominion, in which sense the King is the chief founder of his own law.

Again, we may note that subjection to a law may be either due in virtue of a higher law or of that law itself.

Thus a King is subject to his own law in virtue of the commands of law divine, not of his own law.

Thus the King should voluntarily serve his own law for the sake of the higher law; but his liegemen, even priests, may be coerced in virtue of the King's law itself.

The condition of a King then is on one view more apt, and on another less, for the earning of merit, just as Augustine compares the conditions of rich and poor in eight different lights.

ordinacionem et promulgacionem humanam ad civile dominium regulandum, et sic est rex principalis conditor legis sue. Oportet secundo notare quomodo dupliciter potest intelligi legi subieccio, scilicet debita ex pura ligacione eiusdem legis, vel debita ex obligacione legis superioris.⁵ Prima subieccio dicitur coacta, et secunda voluntaria.

Primo modo omnis Cristianus subicitur legi Cristi, et D. secundo modo ipse Cristus humanitus subicitur sue legi.

Ex istis patet tercio quod rex subicitur legi proprie imperio legis divine, sed non imperio legis proprie. Nam ex lege nature, et per consequens ex lege divina, oportet regem defendere legem propriam, et obediendo ac implendo ipsam exemplare aliis quomodo parebunt eidem. Nec est hoc ad regis dedecus, cum lex sua essentialiter intelligendo sit veritas increata, sed formaliter et equivoce intellecta est lex a creatura condita. Ideo oportet distinguere equivocationes legis et rationem subieccionis ac obediencie in declaracione¹

huius materie. Rex ergo, in quantum caput regni, debet ministrare legi proprie voluntarie ex imperio legis superioris, et legii regis, si noluerint, debent cogi ex imperio eiusdem legis, eciam sacerdotes, licet sint secundum aliam rationem lege² superiores. Et patet quod status regis, sicut est secundum rationem unam ad merendum tardior, sic est secundum aliam rationem ad merendum superior, ut in assimili explanat Augustinus in *de questionibus veteris et nove legis* capitulo cxxiii^o octuplici ratione. Primo modo quomodo opus misericordie³ habet maiorem rationem meriti in paupere quam divite, quia fervenciolem fidem indicat, ut exemplificat de paupercula que de penuria sua largiri non timuit. Secundo dicit quod furtum maiorem reatum facit in divite quam paupere. Tercio vero dicit quod iusticia est magis laudabilis in egeno. Quarto dicit quod superbia est plus dampnanda in paupere. Quinto dicit quod humilitas est plus laudanda in divite. Sexto dicit quod studium

¹ declaracionem, B.
misericordie, A.

² rege *pro* lege, B.

³ minime *pro*

Aug.
Quæst. V.
et Nov.
Test. cxxi
(abridged)

- excellens etiam est plus laudandum in divite. Septimo dicit quod libido est magis dampnanda in paupere, et octavo quod pudicitia est plus laudanda in divite. *Si, inquit, pauper et dives pudici sint*¹, *multum differt pudicitia pauperis; pauperem enim potest humilitas revocare, ne quod vult valeat implere, sicut et timor legum; dives autem, cum multis suffragari possit causis ad voluptatem illicitam, laudabilis est si avertat hinc animum. Alia ergo remuneratione dignus est dives pudicus, et alia pauper pudicus. Quod si rex sit*²
- ¹⁰ *pudicus multum est gloriosum, ut omnia in potestate habens non contingat quod scit*³ *impune a se posse fieri. Hic vere deum timet, hic vere precepta eius custodit qui in potestate habens leges futurum dei iudicium contemplantur. Multum, inquit, merentur quicumque delectacionem superant, sed maxime hii qui in*
- ¹⁵ *presenti legibus et hominibus dominantur. Ceteri enim et homines et leges verentur; quare propositum custodiunt. Hic autem qui dominacionem nec leges timet nec homines erubescit, magne glorie est si se abstinet. Ex istis patet*⁴ *verbis primo quod rex habet in potestate sua leges proprias ad sensum*
- ²⁰ *expositum; secundo quod non est aliquis status quem deus approbat quin habeat aliquam rationem superioritatis meriti super statum in*⁵ *aliquo plus laudandum. Unde verisimile est multis quod status cleri quem Christus instituit sit magis autenticus et magis aptus ad meritum quam status super*
- ²⁵ *additus, humanitus adiuventus. Et tercio patet quod non absolute in comparacione ad statum, sed in comparacione ad superhabundanciam meriti que statui superiori convenit, est persona status huius plus laudanda. Nam, statu stante immobili, est persona status talis infinitum plus laudanda*
- ³⁰ *vel culpanda propter virtutem vel vicium quam propter supereminenciam vel inferioritatem status quo habitus talis perficitur. Nam, ex dictis 34 capitulo, minime virtuosus in infimo statu ecclesie meretur plus laudis et honoris quam persona supremi status dum perseveraverit in peccato. Et sic*⁶

So, according to S. Augustine, if a King is shame fast, great glory is due to him, since having all things in his power, he yet has the fear of God before him.

Here we see (i) that a King has his laws in his own power; (ii) that there is no lot or condition which is not in some way superior to others for the deserving of merit;

(iii) that a person is not to be praised absolutely in relation to his condition, but in respect to the superabundance of the merit appropriate to that condition.

For the virtue or vice of the individual is of infinitely more importance than his condition.

¹ sunt, A. ² est, A. ³ sic pro scit, A, B. ⁴ verbis patet, B.

⁵ in quo modo pro in aliquo, A. ⁶ sic corr. Edd. pro hec A, B.

ingeminata ¹ fuit ² sapiencia increata, ut nec status ecclesie contempnatur, nec persona proporcionaliter ut in statu altior plus laudetur; sed sicut virtus et perseverancia sunt nobis incognite, sic materia laudis humane, dum peregrinamur a domino, occultetur et tota laus creature ⁵ creatori a quo emanat laudis materia prudenter et principaliter imputetur. In brachio itaque temporali status regalis ²¹ c. est alcior et in brachio spirituali status apostolatus sublimior.

As we see in the cases of King Pharaoh and the Apostle Judas Iscariot.

Sed quis Pharone vel Iuda abiectior? Oportet ergo quod rex iuste statuatur iustam legem et ipsam, ad exemplar ³ legis ¹⁰ dei, virtuosus exequatur, quemlibet prudenter secundum

The King, therefore, must decree just laws, and set the example of obeying them, honouring all men according to their respective classes.

dignitatem sui ⁴ status et meriti honorando, ut bonos duces, comites et barones, et milites tamquam tales, fideles operarios tamquam tales, et clericos procedentes debite in suis statibus tamquam tales, et demum honorando decore ¹⁵ vindicte eos qui ⁵ a statu suo degenerant, tanquam tales. Nam corpus regni tunc constat in sanitate politica quando cor eius, quod est regia potestas, influit tam superioribus clericis quam inferioribus vlgaribus quod est iustum. Et quia animal homo magis attendit ad bona temporalia, ideo ²⁰ sunt prudencius in temporalibus moderandi inferiores qui

The lower classes will care most for their temporal goods, and the King must show wisdom in regulating these.

nutriuntur temporalibus, tanquam grossis cibariis debent ^{Fol. 131} librari quo ad possessionem et officium temporalium, superiores qui nutriuntur claro et leni spiritu animati debent ab amplexu sanctorum semoveri. Unde quo ad primam partem ²⁵

For nothing is more destructive to political life than to rob the lower classes of their property.

nihil potencius ⁶ destruit regna, quo ad vitam politicam, quam inmoderate auferre ab inferioribus bona fortune. Nam suffosso fundamento oportet domum corruere. Unde Aristoteles ⁴ capitulo secretorum. *Sicut per uniformem*

This agrees with Aristotle's doctrine, that the obedience of the subject springs out of the King's generosity and moderation, and his defence of his subjects' right.

obedienciam subditorum servatur regis dominium, sic per eorum ³⁰ *inobedienciam debilitatur et subicitur potencia dominantis.* Et ego ostendam tibi causam propter quam inducimur ⁷ subditi obedire. Prima causa est ut rex iusticiam exercent circa possessiones et quesitas peccunias subditorum parcendo

¹ ingeniata, A.

² fuerit, A.

³ exemplat, A.

⁴ status sui, B.

⁵ quo pro qui, B.

⁶ patencius, B.

⁷ inducuntur, B.

Sec. Secret. et miserando. Oportet, inquit, ut rex dispenset eis suas
c. i.

divitias, sapienter tribuendo eis large secundum merita
singulorum. Secunda causa est moderacio in opere et
possessione ne superbiant¹; oportet enim prudenter domare
5 subditos ad honorem dei et utilitatem regni ac sui. Et hec
duo, scilicet magis pertinentis operacionis limitacio et iuris
subiecti defensio, faciunt populum obedientem debite suo
domino. Nec obest istis, sed consonat, quod rex in tempore

10 necessitatis sui aut regni capiat tam a laicis quam a sacer-
dotibus suis, cum discrecione tamen, temporalia tamquam
sua. Sic enim cor trahit pro sua necessitate calidum et
humidum a membris exteris quibuscumque. Et quantum ad
21 d. sacerdotes, qui sunt collum ecclesie sive * regni, debet rex
dare² eis temporalia puriora, sine onere suo vel sollicitudine,

15 quantum est necessarium ad suum officium secundum
regulas legis dei. Nam nimia declinacio sacerdotis ad
temporalia inducit vertiginem, sicut fumosa et grossa generant
in capite spiritus turbulentos causantes in capite sompnum
et morbos alios, ex quibus corpus destituitur a regimine

Arist. De
Animali-
bus, I. xv.

capitali. Et hinc secundum Aristotelem xliii de animalibus
solus homo de numero animalium erectum habet caput ad
celum, propter substanciam divinam qua participat. Erreccio
enim capitis in altum a stomacho facit sibi spiritus puriores
et perversim contingit contrarium. Et propter talem
25 discrasiam videtur prophetam dicere ad sensum mysticum

Isaiah i. 5. *omne caput languidum et omne cor merens*, Yesaias io.

Dent. xix. Consideret igitur rex illud *deuteronom.* xix^o. *Non assumes et*
14. *transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores.* Nam

rex nec debet inordinate appropriare sibi terras sue milicie,
30 nec transferre, vel permittere transferri, perpetuo ad manum
mortuam hereditatem vel redditus brachii secularis. Sic
enim deficiendo a regis regimine offenderet in deum,
dampnificaret totum regnum suum, eciam eos quibus videtur
ex prurigne innaturali proficere. Ex hinc enim periret in

This does not
conflict with the
King's right to
take, always
with discretion,
the goods of his
subjects, both
lay and clerical
for his own, in
times of neces-
sity.

The King should
give to the priest-
hood purer
temporalities,
sufficient for
their susten-
ance, and
which should
not breed these
gross humours.

For a King has
no right either to
assign, or to
permit to be
assigned, the
lands of his
Knighthood into
the dead hand;
such assigna-
tions being
ruinous to the
kingdom and
displeasing to
God.

¹ superbiat, A. ² eis dare, B. ³ Sicut, A.

Moreover they encourage his almsmen to such a phrenzy of ingratitude and rebellion, that they contend that only the pope or the presbyters can confer temporalities, as does the Abbot of Chertsey.

Such a contention would hand the whole country over to the priests,

Let the Abbot ask S. Bernard whether the clergy, and above all, whether monks, can hold this vast secular lordship.

A third objection is taken, that on our showing the whole kingdom would owe as great obedience to its King as a monk to his spiritual superior; and that this is against the religion of Christ.

regno Cristi religio, depauperaretur regnum in multiplicacione diviciarum et populo diminuto, et, quod plus est, elemosinarii ingrati insurgent in regem et regnum destruerent proditorie, recte obediencie fracto freno. Sic quod illud psalmi quadragesimi posset regi contingere: *Qui edebat panes meos* Ps. xl. 10. *magnificavit super me supplantacionem.* Nam quidam abbas de Cartesii¹, inter alia sanguinea² argumenta que multiplicat³ contra sententiam quam dixi, in ista materia arguit in secundo argumento suo quod solus summus pontifex vel saltem presbyteri sunt domini temporalium vel possunt¹⁰ conferre temporalia, eo quod illi soli possunt conferre gratiam, *ut patet*, inquit, *ex fide.* Nec debet supponi quod tam discretus Abbas, suspenso plangendi et orandi officio⁴, ex tanta deliberacione mitteret istam rationem solvendam Oxonie, * nisi crederet ipsam in materia non peccare. Fol. 131 b. Posset enim minus irreligiose temperare suos novicios in argucia quam crederet deficere in materia vel in forma quam tam distanter preconisando suam stulticiam. Sed magnificata G. ista demencia supplantarentur reges et domini temporales a suo dominio⁵, cum solum sacerdotes forent domini regnorum²⁰ et seculares domini forent nude eorum famuli vel vasalli. Non * sic sentit auctor scripture, cum Ia Thymoth. 6o. ^{22 a.} ^{1 Tim. vi.} Apostolus precepit servos Cristianos obedire dominis suis, etiam infidelibus, ne nomen domini blasfemetur. Videat abbas beatum Bernhardum monachum 'Ad papam Eugenium' S. Bernard 'De Consideratione' si liceat clerico, et specialiter monacho, adquirere sibi tam amplum seculare dominium per hoc blasphemum mendacium quod solus sacerdos habet potestatem gratiam conferendi.

Tercio principaliter contra dicta arguitur per hoc quod videtur totum regnum tantam obedienciam suo regi quam³⁰ tam monachus vel alius clericus tenetur suo spirituali preposito, ut episcopo vel abbati, quod videtur impugnare religionem Cristi. Hic oportet primo supponere dicta de obediencia et religione privata. Secundo oportet rationem

¹ de Cartusiensis, *Text*; Carthesey *in marg.* B.

² saginea, A.

³ multiplicavit B.

⁴ beneficio, B.

⁵ domino, A.

⁶ v pro 6o, A.

notare secundum quam obediendum est homini tam experte dignitatis persone quam experte materie. Et tunc videtur mihi tercio concedendum quod in preceptis neutris Cristiane fidei legius homo regis plus vel tantum tenetur obedire sibi, specialiter in hiis que concernunt gubernacionem¹ regni, sicut monachus tenetur in talibus neutris parere suo privato abbati. Patet ex hoc quod obediencia regi est plus fundabilis in scriptura, et plus per Cristum et apostolos exemplata.

H.

Contra istud arguebam tripliciter, primo per hoc quod pro-
 10 porcionabiliter ut opus obediencie est magis meritorium
 tenetur subditus amplius obedire; sed opus obediencie
 monachi ad abbatem est magis meritorium quam opus
 obedienciale hominis legalis ad regem; ergo oportet quod
 maior et sollicitior obediencia impendatur. Nam religio
 15 monachorum est maior quam religio secularium, sicut patet
 ex fructibus qui secuntur. Hic concessa fuit maior et negata

First argument—
 The duty of
 obedience is pro-
 portionate to the
 merit to be won
 by it; the obe-
 dience of
 monk to abbot
 is more meri-
 torious than that
 of liegeman to
 King; therefore
 the monk's obe-
 dience must be
 greater.

Ps. ii. 2.

psalmus secundus vocat reges, summe promeruit, et post
 Cristum apostoli, antequam introducta fuit privata regula
 20 monachorum. Ex quo patet quod veritas² obediencie non
 attenditur penes bonitatem cuiuscunque prepositi cui obeditur,
 sed penes gradum caritatis obedienciarum; et sic omnis
 obediencia creature non est meritoria nisi fuerit rationabilis
 et principaliter facta deo; et per consequens quicumque ex
 25 maiori caritate cuicumque pro deo obedierit plus meretur, ut
 Cristus plus meruit eundo gratis ad domum Caiphe ad
 presenciam Pilati et Herodis quam Petrus vel alius meruit

Here the major
 is granted and
 the minor den-
 ied; for the
 obedience of
 Christ shows
 that the merit
 of obedience
 lies not in the
 goodness of the
 person obeyed,
 but in the
 charity of the
 person who
 gives obedience,
 e. g. the obe-
 dience of Christ
 to Pilate was
 more meritorious
 than that of the
 Apostles to their
 abbot Christ.

Phil. ii. 8.

obediendo abbati Cristo. Cristus autem, *factus obediens usque*
ad mortem, non solum obedivit deo suo, sed didicit ex hiis

Christ thus
 showed that
 even tyrants
 are to be obeyed.

22 b.

que passus est obedienciam * impendendam tyrannis, ut
 dicunt apostoli petrus et paulus. Unde solet dici quod
 ratione multiplici est creatura obligacior ad obediendum, vel
 ratione maioritatis accepti beneficii, vel ratione pene quam
 incurreret ex defectu obediencie premissae. Et, ut videtur,

The force of the
 obligation to
 obey may be
 increased either
 by the greatness
 of benefits re-
 ceived, or by
 the penalty in-

¹ gubernatorem, A.² bonitas pro veritas, B.

curring by disobedience. Both of these considerations apply in the case of Christ.

ista consecuntur se. Ex quibus videtur quod Cristus fuit infinitum obligacior ad perficiendum suam obedienciam et ministerium deo et homini quam alia reliqua creatura, tum propter acceptum beneficium gracie unionis, tum eciam quia, posito per impossibile quod obedienciam illam qua⁵ deus suus precepit¹ sibi obedire dimitteret, infinitum graviter puniretur. Nam infinitum plus debuit ipse obedire deo quam homini. Ideo ut dicitur luce ii^o sapienter respondit² *Fol. 132 a* matri querenti *fili quid fecisti nobis sic? Quid est, inquit, Luke ii. 49* *quod me querebatis? nesciebatis quia in hiis que patris mei¹⁰ sunt oportet me esse.* Quamvis enim Cristus fuit subditus suis parentibus tamen infinitum plus fuit subditus deo suo, (quod

Those who make the obligation to obey depend on the dignity of the person obeyed, stultify themselves, since all obedience is owed to God, and there can thus be distinctions.

Nor does it help thus to say that the immediate variations of the obligations to obey depend on the dignity of the proximate superior, for this would not explain Christ's tribute to Caesar nor the obedience due to froward prelates; also it would ordain obedience to any good man, whatever his station.

et docuit nos facere cum omnis obediencia debet fieri deo.)³ Illi autem qui dicunt quod maioritas obediencie, debet I. attendi penes dignitatem persone cui debet fieri obediencia, 15 sicut et hii⁴ qui quarto mensurant eam penes abieccionem persone elemosinarie (vel abieccionem)⁵ sui ministerii, sine fundacione attendunt ad seculum. Sed et intricant se ipsos, cum iuxta primos obediencia quelibet⁵ legitima, cum debet fieri deo, foret par cuilibet. Nec valet dicere quod obediencia 20 immediate et appropriate facta proximo preposito attenditur penes dignitatem persone illius cui est obediencia facienda; primo quia bonitas obediencie non dependet a bonitate illius persone, cum obediencia qua Cristus obedivit dando tributum Cesari *Matth. 17.* non attenditur penes Cesaris excellenciam. *Matt. xvi. 26.* Item tunc evanesceret obediencia facienda prelato perverso eo quod variaretur obediencie bonitas penes bonitatem talis prepositi. Sed 1^a. 9. 1^a. dicitur *Vilissimus computandus est* *Decret. c. 45.*

¹ precipit, A.

² ostendit.

³ *In inf. marg. ad fol. T. haec nota alia manu scripta est:* Qui autem attendunt penes abieccionem persone elemosinarie, aut abieccionem ministerii, asserunt e sanctis eos sic sentire, quod quanto persona impendens obedienciam est abieccior seu vilior, tanto impensa obediencia est minor; et quanto persona reddens obedienciam est honoracior aut gravior, tanto obediencia est maior; aut econtra, ubi persona abieccior obediencia maior, et ubi obediencia persona honoracior, obediencia minor, B.

⁴ et hii, om. A.

⁵ quilibet, A.

*nisi precellat*¹ *sciencia et sanctitate qui est honor[e] prestancior.*

Et patet ex dictis superius de honore. Item multi sunt laici, eciam de statu infimo quo ad mundum, plus boni et plus honorabiles quam isti pape vel reges, et per consequens ipsi foret maior obediencia impendenda, cum cessante bonitate moralis prepositi cessare debet obediencia quo ad

Eph. vi. 5. illum, quod est contra apostolum Eph. vi. Et ex isto videtur quod quarta sententia se ipsam² inficiat, sic quilibet secularis

22 c. teneretur ad maiorem obedienciam seculari domino * quam

10 aliquis clericus suo preposito, cum status secularis sit clericali abiectior et utrobique ministerium minus dignum. Item prepositi supremi ecclesie, posito quod negligant execucionem³ sui officii, sunt pessimi; et per consequens subiectis suis vilissimi debitores; et per consequens quando reconsili-

15 antur eis, ut debent, petendo remissionem debiti, sunt eis maximi obedienciarum, quia persone abiectiores turpissimi ministerii in confitendo tantum reatum. Item nulla istarum viarum discutit utrum subiectus debet plus obedire spirituali vel temporali preposito, quia abiectio⁴ persone obediens

20 utrique est utrobique tanta, et ministerium impendendum spirituali preposito in corripiendo eum, sicut paulus obedivit

Gal. ii. 11. petro Gall. ii^o, videtur esse dignius, quia meritorius quam ministerium impendendum seculari domino, et per consequens falleret de maiortate obediencie, quia de indignitate

K. ministerii. Quinta autem via dicit quod ministerium debitum in sua natura est inpertinens minoritati obediencie, sicut et eius multiplicitas, sed attenditur penes bonitatem mandati prepositi. Contra illud videtur primo quod tantum tenetur quilibet obedienciarum obedire cuilibet preposito mandantieque

30 salutiferum mandatum⁵, quod tolleretur ordinem et maioritatem obediencie quo ad deum et quoad homines. Item Christus fuit ita obediens in faciendo opera neutra, ergo ad bonitatem moralem, sicut aliquis potest esse; et tamen illud quod mandarunt sui iudices non fuit proporcionabiliter bonum;

The converse theory, that the duty of obedience is in proportion to the unworthiness of the person who owes it, would make lay obedience more imperative than clerical, and bad prelates would owe obedience to the subjects they have wronged.

Another theory makes the duty of obedience depend on the goodness of the command of the superior. This would make us owe equal obedience to all who gave us equally good orders, and does not show whom we should obey in preference to others.

¹ precellaret, A. ² ipsum, A. ³ execucione, A. ⁴ obieccio, B.

⁵ mandatum, om. A.

Here we may distinguish between (i) spiritual obedience, due according to the law of God; (ii) secular obedience, due according to civil law; (iii) ecclesiastical obedience, due according to the invention which priests have added over and above the scriptures.

From our examination we conclude that regarded *simpliciter* the degree of obedience varies with the degree of charity or grace in him who obeys.

So that the pope, as possessing more grace, is more deeply bound to obey his subjects than his subjects to obey him.

But we are told that the question is not one of obedience *simpliciter*, but of the comparative obligation of a liegeman to obey King or abbot in things neutral. And it is argued that the greater obligation is to obey the abbot, because the spirit excels the flesh, and the monk must obey his abbot as he would Christ, but is not so obliged to obey his King.

ergo non penes illud attenditur regulariter. maioritas obediencie. Item ista responsio videtur diminuta, cum non docet quomodo obediendum est in neutris, vel cui plus, precipientibus prepositis duo neutra contraria. Pro ista materia oportet notare quod triplex est obediencia humana, scilicet 5 spiritualis, secularis et ecclesiastica. Spiritualem voco obedienciam que est pure secundum legem dei debita, sub quali * obediencia vixerunt Cristus et apostoli et debent vivere **Fol. 132 b.** singuli cristiani. Obediencia secularis est obediencia debita secundum leges civiles. Et obediencia ecclesiastica est 10 obediencia debita secundum adinventiones sacerdotum ecclesie preter auctoritatem expressam scripture. Et quia due prime sunt satis cognita et tertia modo incognita, ideo circa illam est maior dissensio. Videtur igitur ex dictis quod maioritas obediencie simpliciter attendi * debet penes 22 d. maioritatem caritatis vel gracie persone obedientis; et debitum maioritatis obediencie debet attendi penes hoc quod maior humilitas et gracia debet inesse persone obedienciarie, quia ut sic debet esse obligacior ad serviendum deo et cuilibet eius membro. Ex quo videtur quod dominus papa 20 debet maiorem obedienciam suis subditis quam e contra, quia debet habere maiorem gratiam et per consequens plus servire, quod si omittat peccaret graviter ex inobediencia. Sed secundo arguitur contra dicta per hoc quod nedum **L.** queritur quis debet esse simpliciter obediencior, nec solum 25 queritur utrum melior debet esse peiori obediencior quam e contra, sed queritur utrum legius homo regis debet esse in neutris obediencior suo regi quam suo episcopo vel abbati. Et videtur quod suo patri spirituali, sicut spiritus precellit corpus. Nam monachus tenetur parere abbati in talibus 30 tamquam domino Iesu Cristo; sed non sic tenetur parere regi suo; ergo conclusio. Confirmatur ex hoc quod Abbas potest precipere multa monacho que videntur nedum neutra sed rationi contraria ad experiendum eius obedienciam, in quibus omnibus secundum beatum Bernhardum¹ tenetur 35

¹ Bn. = Benedictum sive Bernhardum.

monachus sibi parere non querendo rationem precepti. Thus too an abbot may give unreasonable commands for the sake of trying the monks' obedience, but the King may not, since the obligation to obey him is confined to a small and limited kind of service.

Cum igitur exemptus sit a tali obediencia fienda regi videtur quod plus tenetur obedire abbati. Nam secularis regis legius tenetur tantum parere sibi in pauco servicio, debito, limitato.

5 Hic dicitur quod, sicut obediencioribus simpliciter attendi debet penes maioritatem carismatum, sic melior debet esse inferiori obediencior, tam ad faciendum correpcionem et commodum quam eciam ad recipiendum¹ instruccionem et commodum a subiecto. Homines enim ordinantur recipere

Job xii. 7. instruccionem et commodum a iumentis, ut patet Job xii, quare igitur non ab hominibus quibus deus dedit ad hoc noticiam ut comunicent eam² suis prepositis? Et istam

Gal. ii. 11. doctrinam approbavit Petrus discendo a Paulo, Gal. 2°. Sed et decretum pape hoc idem edocet 22 distincione de
Decret. D. XXII. c. iv. *constantinopolitana ecclesia, quam dicit esse subiectam sedi apostolice*³. Si tamen, inquit, quid boni vel ipsa vel altera ecclesia habet, ego eciam minores meos quos ab illicitis prohibeo in bono imitari paratus sum. Stultus est enim qui in eo

Decret. D. XXXVIII. c. xvi. quod se primum existimat ut bona que viderit discere contempnat. Quia ut docetur xxxviii. distincione. Nullus episcopus propter⁴ obprobrium senectutis vel nobilitatem generis a parvulis vel minimis eruditis, si quid forte est utilitatis aut salutis, inquirere negligat; qui enim rebelliter vivit, et discere atque agere bona recusat, magis diaboli quam Cristi membrum

23 a. esse ostenditur. Tales sunt multe leges que idem sentenciant, et utinam ista regula maioritatis obediencie scripture sacre, sive in pellibus mortuorum, sive in humilibus vasis viventibus, esset in nostris sacerdotibus bene capta; tunc enim gaudenter recognoscerent se esse obligaciores ad discendum scripturam

25 esse ostenditur. Tales sunt multe leges que idem sentenciant, et utinam ista regula maioritatis obediencie scripture sacre, sive in pellibus mortuorum, sive in humilibus vasis viventibus, esset in nostris sacerdotibus bene capta; tunc enim gaudenter recognoscerent se esse obligaciores ad discendum scripturam
30 sacram de quacumque creatura que ipsam docuerit quam sunt eorum subditi plus ignari. Sed modo videtur quod capitula de maioritate obediencie sonant in pompam et questum secundum scolam diaboli, quam membra eius nituntur discere studiose.

¹ faciendum pro recipiendum, B.

² ea, B.

³ apostoli, A.

⁴ preter, A.

Coming now to our point, it appears that a loyal priest is bound to obey his King (a) on more numerous grounds, (b) on prior grounds, (c) under a greater penalty, than to obey his abbot.

(a) All obedience to a spiritual superior is obedience to a liegeman of the king and thus to the King himself. Obedience is also due to the King's demand for counsel.

(b) The priority of the duty of obedience to the King is proved by its assertion in the Gospel, which cannot be made void by any later religions.

Nor may any vow or statute be made contrary to the statute of the lord or the King's justice.

(c) The greater weight of the penalty is shown by the King's duty, as God's Vicar, of proscribing, or outlawing all apostates and rebels, heavier

Sed plus accedendo ad difficultatem videtur quod sacerdos legius regis tenetur plus obedire sibi quam suo privato preposito, ut episcopo vel abbati. Nam multiplicius, prius, et sub maiori pena, tenetur obedire suo regi; ergo plus tenetur M. obedire sibi. Quo ad primum videtur quod omnis claustralis 5 in obediendo debite suo preposito spirituali * legio regis obedit Fol. 133 a. et regi; et super hoc tenetur obedire regi exigenti ab eo consilium, in veritatibus continentibus regimen regni sui; ergo tenetur obedire regi multiplicius. Assumptum patet ex supra dictis, eo quod omne factum per legium regis auctori- 10 tate sua fit etiam per regem. Cum igitur rex limitat et licentiat quodcumque tale capitulum ad habitandum terram suam ad finem ut meritorie serviat deo, regi et regno, sub qua condicione dat sibi temporalia regni sui, videtur quod quicumque talis obediencarius, in quantum sic obedierit 1 suo 15 preposito, obedit et regi; et patet quod non oportet e contra. Ideo omni obediencia qua obedit tali preposito obedit et regi, et aliquam obedienciam tenetur ulterius regi suo. Et quo ad prioritatem consequencie patet ex dictis. Ymo quo ad prioritatem dignitatis videtur idem, cum ex regula reli- 20 gionis quam Cristus in testamento suo instituit, et tam facto 2 quam verbo edocuit, tenetur quicumque legius regis obedire sibi. Sed nullum votum vel cerimoniale 3 superadditum debet solvere illud forcius ligamentum; ergo cerimonie vel religiones private non debent religionem illam 25 dissolvere. Non enim licet vovere 4 vel statuere quidquam contra statutum 5 domini vel ius regis. Item quod pena infligenda sit gravior videtur ex hoc quod rex, cum sit dei vicarius, debet proscribere quemcumque talem apostotam 23 b. sibi et regno inobedientem, vel negare sibi corporale regni 30 sui suffragium, quod foret maior pena quam spiritualis prepositus debet sibi infligere, quia solum auctoritate regia debet regis legios sic punire. Si enim non liceret regi punire talem apostotam, cum quotlibet tales possent multiplicari in regno

¹ obediēt, A. ² sancto *pro* facto, A. ³ criminule *pro* cerimoniale, A.
⁴ fovere, B. ⁵ statum *pro* statutum, B.

ad eius subversionem videtur quod rex non haberet plenam¹ potestatem coactivam corpoream ad gubernacula regni sui. penalties than any spiritual lord may inflict.

Et istam credo fuisse rationem decreti 18 distincione, ubi

Decret. D.
XVIII. c.
xiii.

sic scribitur: *Si episcopus metropolitanus ad comprovinciales episcopos epistulas dirrexerit, in quibus eos, aut ad consecrationem summi pontificis aut ad sinodum invitet, postpositis omnibus excepta sola gravi infirmitate corporis ac precepcione regia, ad constitutam diem adesse non differant.* The King's business also is a valid excuse for a bishop dis- regarding the summons of his metropolitan.

Ecce quod deus et rex possunt resistere eciam mandato papali quo ad suos legios in causis precipuis, quia aliter posset papa subtrahere personas et thesaurum a regnis ad eorum consumptionem sine regis potencia resistendi.

N.

Quantum ad primum verbum patet quod tam rex quam abbas est tam corpus quam spiritus, sed hoc vlt similitudo quod monachus tenetur plus parere spiritualibus sui abbatis quam corporalibus² sui regis, sicut si eversi preceperint, et sic utrobique tenetur subditus parere domino Iesu Cristo. Reverting to the argument that the priest corresponds to the soul, the King to the body, we see that priest and king alike are both body and soul.

Eph. vi. 5.
6.

Et patet quod minor²¹ argumenti assumit falsum, dicente apostolo Eph. 6: *Servi, obedite dominis carnalibus cum timore, et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Cristo: non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi facientes voluntatem dei.* Again, the obligation to obey the King as one would Christ is expressly stated in Scripture, whereas that to obey an abbot is not.

Et credo quod nemo inveniet in scriptura sacra tam expressam auctoritatem de obediencia fienda claustrali preposito. Quantum ad tercium dictum

patet ex dictis quod obediendum est, cuicumque preposito, sive bonum precipiat sive malum; precipua autem pars obediencie est³ ut subditus exponat se ad operam et ministerium edificacionis ecclesie, et per consequens in casu ut corripiat suum prepositum errantem. Et ne quis innitatur prudencie proprie oportet scripturam sacram iudicem esse in talibus. Et hec ratio quare leges ecclesie tam arte precipiunt quod sacerdotes, et specialiter episcopi, sciant precipue illam scripturam. The argument from the monastic discipline in things unreasonable overlooks the fact that obedience must be for the edification of the church, and that an inferior may sometimes have to show obedience by reproof.

23 c.

Unde luciferinum perisma est hodie in ecclesiam introductum, dum creditur: si debeo obedire The disregard of this has led to the fallacy that because

¹ plenam, om. A.

² carnalibus, B.

³ est, om. B.

obedience is due to a prelate commanding things neutral, therefore it is due to him when he commands such and such specific things. This imputes to prelates an infallibility which belongs only to God.

We must cleave fast to the doctrine that to postpone useful work to that which is less useful, is a sin. Otherwise were one in office to command one subject to him continually to gather rushes, the latter would be bound to obey.

This claim that obedience to any command of a superior is meritorious amounts to a claim of impeccability for the superior.

We must obey the wise command of the superior prelate even against the unwise command of our immediate officer. Hence as a general rule we may disobey the command of the officer to do work that is not the most useful. And in view of this the Apostles avoided binding themselves by

prelato precipienti mihi facere opus neutrum, tunc de[be]o obedire sibi faciendo illud opus. Nam solum de deo hoc¹ sequitur, qui non * potest mihi² mandare nisi utilius. Ideo quilibet prepositus peccabilis illud credens blasfeme innuit quod sit deus. Conceditur tamen quod subditus debet frequenter perficere opera neutra que non videntur sibi rationi contraria; sed mandatorum talium complecio non debet generaliter trahi in consequenciam quorum iudex erit scriptura sacra, ordinis professio, et fama prudentie sui prepositi. Semper enim inniti³ debet huic principio quod non mediocriter peccat qui postponit sibi utilius minus bono, ut dicit decretum. Aliter enim preposito precipiente subdito continue stramina colligere vel facere alius opus neutrum debet continue hoc facere, dimittendo opus salubrius quod deus et ordo suus⁴ precipit faciendum: quia ipsum foret continue opus neutrum et dimittendo foret obediencia dissoluta. Quomodo ergo foret religio, quando Cristus superior precipit vel consulit mihi unum facere et prepositus nimis ignarus mandat oppositum, dimittere preceptum Cristi, et perficere opus privati prepositi? Ista enim foret obaudiencia que regulariter sonat mandatum, et dicere quod eo ipso quod prepositus precipit mihi quidquam facere est mihi meritorium hoc implere foret implicare ipsum esse impeccabilem in onerando subiectum suum ad quidlibet faciendum; et tunc indubie foret deus, quia ex indiscrecione mandati huius posset prepositus talis peccare facilius. Item possibile est quod prelatus meus superior precipiat mihi discrete facere datum opus, et prepositus meus proximus precipiat mihi facere contrarium indiscrete, tunc nulli dubium debeo facere mandatum superioris prepositi obedienter, contradicendo inferiori preposito. Et hoc est generaliter verum, quando prepositus meus mandat mihi indiscrete facere minus utile. Quod quia sepe contingit ideo apostoli fuerunt contenti de abbate suo Cristo, non obligati ad tales privatas

¹ hoc de deo, B.

² mandare mihi, B.

³ debet inn., B.

⁴ sumus pro suis, B.

obediencias. Et discreti patroni ordinum succedencium fuerunt contenti de paucis tradicionibus humanis ab ewangelio exemplatis, preponderantes utrobique mandatum legis divine. Ideo profuerunt multum ecclesie, sed ad profectum

private obediences, and the earliest founders of new orders made as few rules as possible.

5 priorum non venerant. Quod si multiplicent cerimonias et magnifice[n]t seculariter potestatem suam de maiori-
23 d. obediencie subditorum super reges, prenosticum est * quod imperfici-ent se et reges, obliviscendo¹ obedienciam debitam regibus eorum fundatoribus. Et cum *melior est obediencia*

The present priestly theories are a danger to the kingdom.

1 Sam. xv.
22.

quam *victima* 1 Reg. 15², patet quod imperfici-ent se ipsos³. Et cum luciferine subtrahant sacram regum obedienciam dominacionem suam continue extollendo patet quod reges imperficerent, quia seminarent dissensionem ex superbia et traherent legios regis ab obediencia sibi debita tam blasfemo
15 colloquio quam exemplo. Tanta enim posset esse multi-
tudo talis cleri in Anglia quod ex luciferina superbia infice-
rent residuum regni nostri. Non enim acceperunt a Cristo
tale dominium, sed temporalium substancie et honorum
reliccionem; et pacienciam, et humilitatem⁴ ad sufferendum
20 iniurias et exprobracionem docuit dominus clerum suum.

Non enim dixit: '*Beati* dominantes et fama mundi ac gloria rutilantes,' sed '*spiritu pauperes* cum eos oderint homines et exprobraverint' propter Christum. Tales enim non era[n]t
alicui seculari dominio repugnantes, sed pacifici regnis⁵ et

Christ did not say, Blessed are ye when ye rule, but *Blessed are the poor in spirit.*

25 omni bonitati composibiles⁶. Et illius perversionis cecitas simulate sanctitatis et negligencia prepositi est in causa.

P.

Confusio itaque religionis private stat in isto precipue quod eliguntur ignari religionis preposito plus seculum sapientes. Et cum hoc, ex similitudine ceca, exigitur quod virtute
30 obediencie omnis subditus eorum faciat quicquid precipiunt ita regulariter sicut fuit in religione primeva, quando sapi-
entes et sancti fuerunt prepositi; et humiles propter igno-

Nowadays, worldly men are chosen as spiritual heads, and these claim the same implicit obedience as was accorded to the holy rulers in primitive times.

Fol. 134 a. ranciam sui regiminis ad tales ordines obligati. Consideret

¹ se ante obliviscendo, add. A.

² 17 pro 15, A, B.

³ verba patet

... ipsos in marg. al. manu, A.

⁴ humilem pro humilitatem, B.

⁵ regis pro regnis, B.

⁶ componibiles, A; composibiles, B et A in marg.

The King should demand of all foreign clergy, entering England, an oath of obedience and loyalty to his authority.

itaque iniciative regnum Anglie utrum foret consonum aliis sanctis, clero suo legio, et sibi utile quod rex non admittat in Anglia sacerdotem vel clerum suum elemosinarium gallicum vel alienigenam quencunque nisi prius prestito iuramento quod erit fidelis regi et corone sue, nec contra prosperitatem 5 regis et regni cum inimicis in aliquo conspirabit. Sic enim iuratus est Arnaldus de gravario, collector Gregorii XI, iuramento solempni diviso in decem articulos; et suspecto clerico legio regis a nativitate deberet compelli ad simile iuramentum, inventoque fidelitatis defectu puniri deberet legi- 10 time utrobique. Nec credo quod impugnari posset de jure * 24 a.

Such as was sworn to by Arnaldus de Garnario, the collector of Gregory XI.

statutum huius modi, cum alias¹ diceret² contra legem dei quod rex de patrimonio suo et de bonis pauperum collatis cristo foveat inimicos dei, regis et regni. Quod si alienigene promoti in Anglia dixerunt se servare, cum regnum 15 Anglie sepe seductum fuit a talibus, quid obesset eis iurare coram consilio regis solempniter quod fidelitatem legalem regi et regno cum aliis clausulis legalibus observabunt? Sic enim iuratus est Archiepiscopus solempniter regi nostro, et in ipso virtualiter clerus suus, quare igitur non alienigena? 20 Revera qui non vult in propria persona venire, et secundum istam formam elemosinanti suo humiliter se offerre, est valde indignus elemosinas tales de rege et regno recipere. Et ista ordinacio excluderet alienigenas proditores et multiplicaret indigenas cultores utiles regni nostri. Omnis itaque claus- 25 tralis legius regis in neutris ad gubernacionem regni³ sonantibus debet plus obedire regi suo quam in talibus neutris suo privato preposito.

Such an oath would be no hardship, since it is sworn to by our own Archbishops, and might diminish the number of foreign traitors.

Hence we conclude that every loyal monk in things neutral pertaining to the government of the kingdom owes greater obedience to the King than in such neutral matters to his private head. A fourth objection is taken thus:

(a) We owe greater obedience to that which is more perfect.

(b) The religion

Sed quarto principaliter arguitur⁴ contradicta per hoc Q. quod generaliter plus obediendum est plus utili et perfecto; 30 sed religio obediencie monachie est perfeccior quam religio obediencie regalis; ergo plus obediendum⁵ est Abbati quam regi. Minor videtur ex decreto 19 q. 2, *Duo sunt*, ubi docetur quod lex privata est lege comuni prestancior. Con- c. 2.

Decret. C. XIX. Q. ii.

¹ alias, om. B.

² dicit, B.

³ regis pro regni, B.

⁴ per ante

contra add. A.

⁵ est obed., B.

firmatur ex hoc quod omnis forma superaddita est perfeccior quam forma elementariter presupposita¹, ut patet de formis substantialibus et 'accidentalibus mixtorum super formas simplicium; aliter enim² natura deteriorando procederet.

5 Cum igitur obediencia monachia sit forma superaddita obediencie regalie videtur quod ipsa sit priori perfeccior; aliter enim foret perfeccius remanere hominem in seculari statu quam intrare ordinem claustralem. Hic dicitur quod primum exemplar obligacionis nostre et obediencie est in

10 Cristo. Ipse enim secundum divinitatem est summe obediens creaturis cum inclinat aurem suam audiendo quidquid ecclesia in nomine suo petierit, in tantum quod *dat iumentis escam ipsorum et pullis corvorum invocantibus eum*,

Ps. cxlvi. 9. ut dicitur psalmo cxlvi. Cristus eciam secundum humani-

15 tatem fuit creatura summe obediens, quia unam perfectam obedienciam consumavit ab instanti sue incarnationis usque ad instans mortis, serviendo quoddammodo cuilibet creature; quia restituit quamlibet creaturam inferioratam ex lapsu ad perfeccionem secundum, qua aliter caruisset. Et totum hoc

20 fecit per obedienciam quam habuit ex supereffluencia humoris³ gracie. Ex hinc verificatum est de Cristo illud

24 b. Matt. xii. 19, 20. *audiet in plateis vocem eius: arundinem quassatam non*

Isaiah xlii. *confringet, et lignum fumigans non exstinguet*, et capitur de

2, 3. 25 yes. 42. Cristus autem, licet fuit omnibus nobis magis debitor et obediens quam e contra, tamen hoc fuit equivoce,

Fol. 134 b. non ex dato nostro⁴ quo indiguit precepto, sed ex promissione graciosam magnifica qua voluit servare fidem et obedienciam deo patri. Et ita est magis debitor eis quos magis

30 premiat, et plus temporalis obediencie debuit mundi principibus quam aliis de populo, et in hoc docuit nos obedire similiter. Debemus enim plus obedire melioribus quo ad obedienciam spiritualem, iuvando eos ad magis bonum ex eorum capacitate; et sic debemus plus obedire spiritualiter

of monastic obedience is more perfect than that of obedience to the King.

(c) The Abbot is more to be obeyed than the King.

The minor premiss rests on the doctrine that every superadded form is more perfect than the elementary substance underlying it.

On this it is observed that one chief example of obedience is Christ.

His example teaches us that, as regards spiritual obedience, we should obey the veriest pau-

¹ propter supposita, A. ² nulla ante natura add. B. ³ humilioris pro humoris, A. ⁴ modo pro nostro, A.

per, if he be a better man, rather than pope or Cæsar, if they be worse. But obedience in things temporal is another matter, and this is especially due to kings.

And secular lords derive their authority from the Church; but not from the clergy, but from Christ and the Church of the laity.

This doctrine applies also to the major premiss.

Reverting to the minor premiss, this now appears to be false, since obedience to the King is superior, in priority, in generality, and in the greater harm resulting from its being withheld.

This was the obedience in which Christ and the Apostles lived, nor is there any great sacramental force in the human invention of monastic obedience, which is not binding except as it agrees with Scripture.

meliori abiectissimo pauperi quo ad mundum quam pape vel cesari minus bono. Sed alia est obediencia temporalis F. iurediccionis, vel in temporalibus, et illa preeminenter debetur regibus. Verumtamen illi plus tenentur nobis in temporalibus quam nos illis secundum legem dei ac eciam secundum 5 leges humanas, quia tenentur nos gubernari et defendere, ymmo solum regni et multa alia concedere, dum modo servamus¹ nostram obedienciam, quod est plus quam aliquod temporale quod eis tribuimus. Et sic de obediencia spirituali si debite superant nos virtute. Et tota ista sententia detecta 10

sonat in excellenciam secularis domini et virtutis. Nam virtus est dominacione prestancior, et sic omnis dominus sumpsit suumulare dominium ab ecclesia, licet prius fuit dominiumulare quam clericus. Et sic capiuntulare dominium non a clericis nostris auctoritative, sed a Cristo et 15 ecclesia laicali. Nam ante tribum Levi non erant clerici.

Et patet in parte ad maiorem. Nam si prelatus spiritualis⁶ sit perfeccior in virtute quam dominus secularis, tunc secundum illam rationem obediencie est obediendum plus sibi. Et quantum ad nudam obedienciam potestatis vel officii 20 obediendum est plus regi vel salubrius imperanti. Sed

quantum ad temporalem obedienciam obediendum est plus regi. Ulterius, quantum ad minorem, videtur mihi quod sit falsa, cum obediencia regalie eo quod est prior et generalior est melior, eo quod eius privacio foret peior. Unde Cristus 25 et² apostoli militarunt sub illa religione obediencie. Nec video tantum sacramentum in obediencia claustrali humanitus introducta, licet per accidens multum profecerit. Nam religio Baptiste et apostolorum fuit multum perfeccior, non enim prodest nisi in quantum habilitat ad observanciam * legis 24 c.

Cristi, nec ultra obediendum est tali preposito faciendo quod precipit, dicente decreto beati Isidori posito xi 9. III Si is Decret. C. XI. Q. iii. c. 101. qui preest fecerit quidquam quod a domino prohibitum est, aut facere iusserit, vel quod scriptum est preterierit aut preterire

¹ servianius, A.

² et, om. B.

Gal. i. 8. *mandaverit, sancti Pauli sententia ingerenda est sibi, dicentis:*

'Eciam si nos vel angelus de celo ewangelisavit vobis preterquam quod ewangelisam, anatema sit.' Et ista videtur dura

5 *Cristo prohibitum, sepe pretereunt consilia scripturarum ex ignorantia vel negligencia, sicut et nostri pontifices, et tunc incurrunt nodum anatematis iuxta decretum. Unde sequitur:*

Si quis prohibet vobis quod a domino preceptum est, vel rursus imperat fieri quod dominus fieri prohibet, execrabilis sit omnibus

10 *qui diligunt deum. Et sequitur: Is qui preest, si preter voluntatem dei vel preter quod in sanctis scripturis evidenter precipitur vel dicit aliquid, vel imperat, tamquam falsus dei*

8. *testis aut sacrilegus habeatur. Et patet primo quia necesse est prelatum scripturam sacram scire. Patet secundo quod*

15 *cavendum est sibi de excomunicacionibus, exaccionibus et aliis cerimoniais infundabilibus in scriptura; propter talia enim excommunicatur a deo. Et patet tercio quod scriptura foret per se sufficiens ad regimen ecclesie, sive predicando,*

Decret. C. xxiv. Q. iv. c. 33. *sive subditos regulando. Unde 24. q. iii. exponitur a beato Ieronimo textus deuteronomii 19. ad sensum misticum*

Deut. xx. 14. *Transferunt, inquit, principes inde terminos quos posuerunt patres¹ eorum quando immutant in mendacium veritatem et*

Fol. 135 a. *aliud predicant quam ab apostolis acceperunt. Tunc enim non foret ecclesia obediencia ecclesiastica a deo occupata. Et*

25 *patet quod secundum legem dei, et leges utriusque partis ecclesie, plus obediendum est regi quam privato abbati, cum adinvencio introducta in regnum non debet dirimere obedienciam prius regi debitam ex auctorisatione scripture et legis imperatorie. Nam utriusque illius iuris sanxit auctoritas*

30 *quod clericus legius regis faciat sibi obedienciam suum officium debite exequendo ad honorem regis et regni, quidquid fecerit. Verumtamen posito quod abbas suus sit maior rege coram domino, sicut fuit Baptista maior Cesare, tunc debet sibi maiorem obedienciam pure spiritualem, sicut*

This shows us (i) the necessity for prelates knowing the Scriptures, (ii) the caution they should exercise lest their own excommunications lead to their being excommunicated by God, (iii) that Scripture is of itself sufficient for the regulation of the Church.

To this effect we have S. Jerome's explanation of the alteration of landmarks as referring to the falsification of Apostolic truth.

Thus the human invention of monastic obedience may not impair the Scriptural obligation to obey the King.

Again, a loyal cleric in discharging his office is obeying the King. But if his Abbot is in God's eyes greater than the King, then he owes the Abbot the greater obedience. But

Christ did not pay the tribute to the Baptist.

He who will not bind himself to obey the commands of an ignorant head, but submits to the Divine leading, is surrendering his own will, while the Monk follows his own will in his very surrender of it.

Coming now to the comparative perfection of states, it appears to me that the status of the extraclaustral clergy instituted by Christ is the most perfect, though the claustral life may be best for this or that individual.

Cristus debuit Baptiste baptisatus ab eo. Verumtamen non solvit sibi didragma, sicut nec debuit. Sicut enim in honorificencia attendenda est ratio honorificandi, sic in obediencia est ratio precipue attendenda; obediendo utrobique deo principaliter et virtute illius¹ obediencie obediendo cuilibet⁵ alteri homini modo suo, cavendo semper a perpetracione * vel 24 d. ommissione contra Cristi consilia vel precepta, quia talis obediencia non foret canonica. Ille igitur qui submittit se divino impulsu, non obligans se stulte ad faciendum quidquid ignarus prepositus suus contra consilium divinum¹⁰ mandaverit, deserit prudenter propriam voluntatem et obligat se voluntati dei comunissime, cui omnes angeli nunc² et omnes sancti³ appetunt quoddammodo conformari. Sed claustralis dimittens hanc professionem sequitur privatam et T. propriam voluntatem. Et hec ratio quare multiplicantur in 15 claustralibus tam varie voluntates. Nec refert que creatura dicat mihi voluntatem dei⁴, cum plus obediendum est regi David et suo filio Salomoni, cum sint organa Spiritus sancti, quam in neutris omnibus aliis episcopis citra Cristum. Patet in isto psalmi cxvii *Confitemini domino quoniam bonus*, et in Ps. cxvii. isto Ecclesiastes xii *Time deum et mandata eius serva*⁵. Post- Eccl. xii. ponenda est⁶ igitur auctoritas creature mandantis et preponderabiliter⁷ obediendum est certo imperio creatoris.^{13.}

Uterius quo ad perfeccionem statuum videtur mihi quod status cleri extra-claustrum quem Cristus instituit sit status²⁵ perfectissimus viatoris. Non enim propter privatam cerimoniam que est in casu private persone utilior sequitur generalis status perfeccionis excessus; ut non oportet, si Baptiste vel alteri foret utilius penaliter vagari in heremo quam conversari inter homines apostolice conversando, quod³⁰ propterea status heremiticus vel anacoreticus sit perfeccior quam status episcopalis vel apostolicus. Sepe namque in statu imperfecciori est persona virtute perfeccior. Unde pro maiori declaracione materie notandum est primo quod

¹ eius, B. ² nunc, om. A. ³ natura pro sancti, A. ⁴ dei, om. A.

⁵ serva, om. A. ⁶ igitur est, B. ⁷ preponderatis (sic) A.

secularis intelligitur famose dupliciter; vel proprie pro laicis civilibus aut mundanis, et sic prohibetur clericis vivere seculariter; vel communiter pro quocunque clerico aut laico vivente in claustraliter, extra privatum ordinem, secundum

Here we must notice the double meaning of the word secular, (i) as applied to laymen living in the world, (ii) as applied to all, whether lay or cleric, living outside the cloister.

cerimonias extra scripturam canonicam adinventas. Sic enim vocantur episcopi, rectores, et presbiteri clerici seculares, dum tamen debent esse claustralibus religiosiores et eque exproprietarii, quia quantuscumque cumulus temporalium eis affuerit debent esse bonorum pauperum nude¹ procuratores et fideles distributores, non domini civiles, ut pulcre declarat

Decret. III. glossa super capitulo *fraternitatem* in tercio decretalium, et xxiv. 2. cardinalis in sexto *de rebus ecclesie non alienandis* 'hac² consultissimo.³ Et idem dicunt sancti doctores concorditer, ut

Fol. 135 b. beatus Augustinus, Ieronimus, Isidorus, * Crisostomus³

25 a. Bernhardus. Sicut igitur tales leges et sentencie sanctorum sunt edite ad regulandum ecclesiam ita sunt ecclesie generaliter edocende, * dicente Augustino in simili super Iohanne Omelia 1^a quod animal homo non percipit subtilitatem conclusionum decuplicem evangelii Iohannis *In principio erat verbum: Quid, inquit, fratres, silebimus huic? quare ergo legitur, si silebitur? Aut quare auditur, si non exponatur? sed ut quid exponitur, si non intelligitur?* Non sunt igitur fraudandi capaces propter incapacitatem eorum qui capere non possunt. Sic est de legibus quas ecclesia ordinat

V. scolastice pertractandas. Unde credo propter irregularem vitam clericorum ad cupidinem seculi perversorum sortiti sunt nomen *clerici seculares*, et alii propter sanctitatem vite in suis primordiis dicti sunt antonomastice *religiosi* et *clerici regulares*, cum tamen religiositas debet competere cuicumque

It must have been owing to the irregular and worldly life of some of the clergy that these were called *secular* in opposition to those whose holiness won the name of *religious* or *regular*.

30 clerico eciam cuilibet Cristiano. Olim enim fuerunt, sicut multi sunt hodie, in privatis ordinibus religiose persone laudabiles que observant secularibus perfectius legem Cristi. Quod si multi eorum cum satrapis perversi sunt phariseice ad dimittendum⁵ substantiam regule et inordinate sapiendo

¹ nudi *pro* nude, B. add. B.

² hac *pro* hoc, A, B.

³ et ante Bernhardus

⁴ sicut, om. A.

⁵ mittendum, A.

Monks who live worldly lives may be called regulars living irregularly.

These are neither ready to die in defence of gospel truth, nor to preach it without guile.

The tonsure and other monastic customs may profit accidentally, but have no real connexion with holiness.

The obedience also of seculars is wider, and freer and more agreeable to that of the Apostles.

seculum ad preponderandum tradiciones suas legi evangelice, tunc perverso ordine possunt dici regulares irregulariter viventes et religiosi nudo nomine seculum deserentes. Et de talibus yppocritis prophetatum est, tam in scriptura sacra quam in spiritualibus prophetiis, ne fucō nominis sanctitatis⁵ diabolus ecclesiam Cristi decipiat. Signum autem talium foret, quod viventes in se seculariter deserant¹ primevā vitam apostolicam, et propter confederationem cum mundo ad continuandum hanc vitam non audeant pro defensione veritatis ewangelice usque ad mortem se opponere² si³ oportet, nec veritatem illam, vel ex ignorancia vel desidia, audeant sine duplicitate publice predicare. Quod si seculares clerici 2° modo intellecti faciunt fidelius ipsis claustralibus, tunc sunt in statu perfecciori et vivunt conformius legi Cristi. Constat quidem, tamquam per se notum fidelibus, quod varia¹⁵ capitis rasio, corporis dispar inducio, et ad ritus preewangelicos privata obligacio, licet quandoque prosint⁴ per accidens, sunt inpertinencia sanctitati. In cuius signum Cristus apostoli martires et confessores, sub quibus crevit ecclesia, erant extra istos privatos ordines quoddammodo 20 seculares, in tantum quod Augustinus in epistula ad cives Aug. Epis. lxxviii. 9. ypponenses testatur quod non vidit peiores claustralibus, sed vidit, licet rarer, in seculo meliores. Et quantum ad 25 b. obedienciam patet quod obediencia nostra est extensior, liberior, * et obediencie apostolorum conformior. Nam 25 b. posito quod indiscretus abbas iniungat monacho officium sterile vel⁵ servicio debito deo contrarium, aut prohibeat ab opere quod monachus scit fore ad maiorem profectum sui atque ecclesie quam aliud opus iniunctum, debet prudenti resistencia obedire. Ut posito quod abbas precipiat mon- 30 acho contemplativo vel disposito ad predicandum ut illo dimisso colligat stramina vel faciat alium actum neutrum, licet cum paribus monacho obediendo resistere, faciendo bonum quod prelatus mandat implicate. Et confirmacio

¹ deferant, A. ² exponere, B. ³ si, om. A. ⁴ prosint corr. Edd. pro profuit, A, B. ⁵ velut, A.

excellencie obediencie nostre est in hoc quod claustrales periciores impetrant multis modis exempcionem ab obediencia claustrali. Et cum papa non habet potestatem ad dispensandum cum talibus nisi mutando in melius, ut patet

This is shown by the frequency with which clever monks seek exemption from claustral obedience.

Decret. III.
Tit. xxxv.
c. 6.

3° decretalium *de statu monachorum* 'Cum ad monasterium' per Bernhardum, patet quod perfeccior est obediencia dum obedienciarius a talibus ritibus est exemptus. Non enim donat deus eius vicario potestatem nisi ad edificacionem. Et revera imponere pape errorem in quantum sic dispensat
10 foret nimis magna presumpcio.

Sed ulterius ad legem Urbani pape¹ allegatam oportet no-
tare predicta de * lege communi et lege privata. Vocat enim
Fol. 136 a. decretum legem privatam specialem impulsione spiritus
sancti, que cum superaddit legem comunem, sicut forma
15 superaddita formam elementariter substratam, patet quod est
ipsa² perfeccior. Ideo dicit decretum *qui spiritu dei ducuntur*
C. XIX.
Q. II. c. 2. *lege dei ducuntur; et quis est qui possit digne spiritui sancto*
resistere? Et patet ex illo decreto supradicta sententia quod

Our next step is to examine what has been said as to the relations of the common and the monastic law, viz. that the monastic law is more perfect, because every superadded form is more perfect than that which underlies it.

quicunque religiosus habuit spiritualem instinctum spiritus
20 sancti ad faciendum illud quod videtur contrarium regule
professionis debet illud insequi, contradicente suo proposito.
Unde sequitur in decreto: *Quisquis igitur hoc spiritu ducitur,*
etiam episcopo contradicente, est liber; iusto enim non est lex
posita, sed ubi spiritus domini, ibi libertas. Unde sepe con-
25 tingit prepositos privati ordinis in ducendo suos subiectos
spiritui sancto resistere. (Et cum contingit tales subiectos
fingere ubi non est impulsus Spiritus sancti, ideo oportet
quod in preposito sit magna discrecio.) Non³ igitur creden-
dum est quod leges private ordinum legi Cristi superaddita

30 legem constituunt plus perfectam: sed se habent ut forme
* accidentales formis substantialibus contingentes, et sepe
contingit quod propter formam artificialem quiditati sub-
stantie superadditam fit ipsa substantia monstruosior ac
impeffecior. Et quandoque contigit quod forma artificialis
35 perficit substantiam ipsam per accidens. Sic quodammodo

Now the forms which accrue to underlying forms may be accidental; it may happen that they render the subject monstrous and less perfect; it happens too that the perfection they bring to a substance is accidental.

¹ xix^a. q. ii^a. (i. m.), A. ² ipsa est, B. ³ Non corr. Edd. pro Nam, A, B.

est de tradicionibus supra additis legi dei. Sicut enim caritas increata est lex comunissima, sic caritas¹ creata est lex creata eminentissima, dicente apostolo 1^a Cor. 13, *Adhuc vobis² excellencio-rem viam demonstrabo*. Nam alie leges quecumque non valent nisi de quanto preparatorie sunt ad illam, 5 in tantum quod si sine cerimoniis vel humanis legibus superadditis eque perfecte diliguntur³ deus et proximus a quocumque sicut cum quolibet cerimoniis a vicario eius impositis, tunc ceteris paribus habet⁴ dileccio petri⁵, Cristi discipuli, eminenciam perfeccionis, quia cum paucioribus¹⁰ mediis tam perfectum finem attingeret plus unice. Nec dubium quin contingit⁶ servantes vitam apostolorum pure **Y**. sine ritibus superadditis vivere tam arte, tam perfecte, et undique tam religiose, sicut umquam vixerunt religiosi primi ordinum privatorum. Ideo in nobis secularibus non est de-¹⁵fectus nostre regule ordinis sive status, sed totus defectus est in remissione vel defectu observancie nostri status. Quis enim crederet quod leges vel religio introducte humanitus excellere⁷ religionem apostolicam vel legem Cristi per hanc evidenciam quod illud superadditum cum lege Cristi pre-²⁰supposita constitueret unum aliquid plus perfectum? In tanta enim mensura datur lex ewangelica quod ipsam perficiens non deficiet ab inspiracione sancti Spiritus, que ut epi[ei]keia ducet discipulum in actibus particularibus longe perfeccius quam regula humanitus adinventata. Aliter enim²⁵ religiosiarche dantes legi Cristi finale complementum excellere ipsum legiferum! Ideo videtur multis quod ipsi

Obviously if we can attain the same perfection without monastic forms as with them, it is simpler and better to do without them.

It is impossible to believe that laws or a religion of human introduction can excel the religion of the Apostles or the law of Christ.

This makes many hold that the Founders of orders intended them as expositions of the Gospel, not as a new law; and that their rules are not made for all their followers, but for those who can use them with profit.

¹ comunissima . . . caritas in marg. al. manu, B.

² exc. vobis, B.

³ diligeretur, B.

⁴ haberet pro habet in marg., A.

⁵ pure pro

petri, B. ⁶ contigit, A.

⁷ excelleret, A; text. excellere; in marg.

excederet, al. manu, B.

pensacio regularum¹. Unde cum hinc sint sinistre inter-pretaciones regule, illic superaddite cerimonie onerose, et istic prepositure ac comitative intrancium, [verisimile?] videtur quod securum foret sub voto solempni tale capitulum non

Fol. 136 b. intrare. Nam intrans * est sepe particeps criminis comissionis vel negligencie ex aliquo quinque modorum consensuum.

Melius, inquam, foret pugnare remocius cum membris dia-

25 d.

boli quam sic ex * voto cum eis insolubiliter colligari. Tunc enim posset maturus in moribus seminare instar pluvie semen suum. Cum igitur votum vel obligacio talis non sit fundabile nisi de quanto magis disponit, sive faciliat, ad diligendum

10 suum. Cum igitur votum vel obligacio talis non sit fundabile

nisi de quanto magis disponit, sive faciliat, ad diligendum

abbatem Cristum quam faceret eius ommissio: sed totum hoc,

si evenit, est valde per accidens; ergo securius³ foret servare

antiquam regulam certiore. Sic enim vixerunt sancti here-

15 mite et monachi in maiori parte sanccius ante suam collec-

cionem conventualem quam post, et ante illos vixerunt

alii sanccius illis⁴, cum religio cristiana sit innovacione

tradicionum continue peiorata. Et patet quod dicta sanc-

torum de eminencia et perfeccione religionum huiusmodi

20 intelligi debent similibus paribus undique observatis. Tunc

redibitur ad statum primevum, cum ille fuit et foret hodie

perfeccius debite observatus. Ex istis videtur quod, sicut

peccant qui credunt vel credere debent quod extra claustrum

magis proficerent⁵ matri ecclesie et tamen in claustro se cece-

25 incarcerationant, sic magis videntur peccare qui seculares in statu

securiori dolose illaqueant. Unde decretum beati Gregorii

17. q. 1 sic loquitur: *Qui bona agunt, si meliora agere deliberant,*

et post deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perseverent,

in conspectu⁶ dei ceciderunt. Querat igitur temptatus ut intret

30 religionem si temptatori sit evidens quod vivet perfeccius intra

claustrum. Nam primevus status sacerdotalis extra claustrum

est perfeccior quo ad meritum, sed ad hoc⁷ eque meritoria

opera potest facere extra claustrum et longe liberius quo ad

multa. Quo ad bonum perseverancie et alia iuvamenta que

Decret. c.
xvii. Q. i.
4.

¹ regularium, A. ² vsimē, A.; istmē, B. ³ securus, B. ⁴ aliis
pro illis, A. ⁵ perficerent, B. ⁶ consensu, A. ⁷ huc, A.

If this be so, the question arises whether it is not safer to abstain from monastic vows altogether, especially as such vows may make us partners in the sins of others.

For since vows are only defensible if helpful to a better life, and this helpfulness is only accidental, it is surely safer to follow the ancient rule.

For monks and hermits lived more holily before they were gathered into monasteries; and the primitive Christians were more holy than the hermits.

Thus as it is a sin to choose the claustral life un- wisely for oneself, so it is a much greater sin to en- trap others into it.

haberet in clauistro temptator nescit si dispositio sua sit illis contraria, et sic ex introitu deterius sibi contingeret. Cum igitur persona temptata scit melius statum proprium quam talis vocans, videtur quod temptat proximum imprudenter.

Any one who is tempted to enter a monastic order should ask his tempter whether by the mere fact of entrance he is more inclined to earn merit; whether it is indifferent what order is chosen, or whether one order is better than others, and if so which? He who waits for these questions to be answered will never enter at all.

Liberty to take a contrary course, says St. Augustine, increases merit. Thus to enter a monastery makes it harder to earn merit.

Querat igitur vocatus si eo ipso quo intrat privatum ordinem sit dispositior ad merendum; et si quilibet talis ordo sit vocato inpertinens, vel unus celebrior aut conveniencior; et quis ille; et credo quod secularis manebit perpetuo in religione primeva, si non obliget se antequam talis questio sit edocta. Ille autem qui seducit ignaros promittendo vitam voluptuosam dominativam, vel alio mendacio seducit inscium, demonio meridiano phariseice faciendo divisiones et sectas ex sibi dubio, peiorat proselitum. Ymmo, cum secundum beatum Augustinum in De questionibus veteris et nove legis, *Libertas contradiccionis adauget meritum*, videtur quod seductus * in sua professione non offerens gratis et meritorie lignum et fructum, et continue post necessitatus ex sua professione temeraria ad ritus huiusmodi observandum, est, ut sic¹, indispositior ad merendum. Servent igitur religiosi ritum paternum quos tantum comendat in ingressu in ordinem, progressu tenendo ordinem, et egressu comendando ordinem², et iuvabunt ad primariam unitatem.

Aug. De Quest. Vet. et Nov. Test. 28 a.

CAPITULUM VI.

We have now to consider the extent of the royal jurisdiction as regards place, matter, and cause.

Pro maiori declaratione dictorum restat clarius videre de extensione iurediccionis regalis, quo ad locum, quo ad materiam et ad causam. Cum enim iurediccio non sit nisi diccio iuris dei patet quod quedam est actualis et quedam habitualis, que videtur esse potestas ad exequendum legitime iura dei, sive in foro seculari, sive spirituali, secundum varietatem * brachiorum ecclesie. Ex quo patet quod preter subiectum iurediccio individuatur a loco, a populo et a causa. Nec dubium quin potestas iurediccionis regis se

Fol. 137 a

¹ sic corr. Edd. pro sit, A.

² ordinem post comendando, om. A.

extendit per totum regnum suum, super omnes legios suos, et in causa qualicunque super, qua cadit vianis iudicium quod induceret pacem regni. Patet ex dictis 36 capitulo. Ex quo patet ulterius quod rex potest et debet cognoscere in quocunque facto vel defectu sui regnicole per quod pacis tranquillitas turbaretur; et huiusmodi est quaecunque peccatum sui regnicole¹; ergo conclusio. Nam constat ex fide scripture quod nemo potest peccare nisi debilitata vel turbata fuerit pax cum deo et per consequens cum qualibet creatura.

It cannot be doubted that it extends over his whole kingdom, over all his subjects, and in every cause which can concern the peace of the kingdom. Since the sin of any individual weakens the kingdom, the King may inquire into all sins.

Job ix. 4.

Unde Iob ix dicitur *Quis restitit² ei et pacem habuit?* ymmo cum impossibile sit servare pacem cum deo, nisi ex parte servantis habita fuerit pax cum qualibet creatura, patet quod impossibile est nisi peccato regno contingere nocumentum.

Confirmatur ex hoc quod rex fecit quid ex eius auctoritate

fecerit legius homo suus; sed episcopi, sui officiales et curati sui tenentur in qualicunque tali causa spiritualiter cognoscere auctoritate regis; ergo rex per illos. Sunt enim tales legii homines regis, quibus concessit in regno suo solum, vite necessaria, defensionem et gubernacionem, ad finem ut in

First proof:—What the king's liegeman does by the king's authority is done by the King; the jurisdiction of the bishops in spiritual causes is derived from the king's authority; therefore it is the King who acts through them.

exequendo suum officium proficiant regno suo: ergo hoc tenentur. Confirmatur secundo per hoc quod omnes tales sunt episcopi, regis sacerdotes, vel tales regis officarii; ergo sunt ministri regis. Consequencia apparet ex hoc quod episcopus, in quantum talis est nomen officii, et per conse-

Second proof:—All such judges are bishops, king's priests or officials, and so servants of the King.

quens episcopus regis, quidquid fecerit, in quantum talis, fecit auctoritate regis; in quo * concedendum est quod rex faciat in illo. Sic enim facit missam celebrari et alia divina officia, sicut papa propterea dicitur servus servorum dei. Non enim foret dignus percipere a rege tantum corporale suffragium nisi in spirituali ministerio faciat superhabundancius recompensam. Tercio confirmatur ex hoc quod rex potest auctoritate sua a peccatis aliquibus coercere, ut patet de furto, de homicidio et raptu virginum. Sed iurediccio sua

Third proof:—From the king's power to punish sin.

¹ Per quod... regnicole: haec om.; sed in marg., alia manu; in qualicunque causa peccati sui regnicole. Probatur sic rex potest et debet cognoscere, B. ² resistit, B.

non est restricta quantum ad illa que eque concernunt utilitatem regni in suis legiis. Castiganda ergo omnia peccata eque turbativa regni potest rex per suos subditos castigare. Sed in omni genere peccatorum contigit esse peccatum gravius tribus datis, et per consequens regni¹ 5 amplius turbativum. Ergo rex potest per suos ministros castigare quecumque genera peccatorum. In hoc enim potissime servirent episcopi regi² suo³, et habet rex auctoritatem a deo ad dandum temporalia suis episcopis gracia huius finis. Non igitur derogat honori episcopi ad man- 10 datum sui regis punire inimicos dei, regis et regni, cum obedit sibi in ministeriis plus abiectis. Et patet confirmacio huius 22° capitulo libri vti per leges multiplices. Unde B. Ieronimus super Ieremiam, ut ponitur in decretis 23. q. v. *Decret. Causa xxiii. Si, Q. v. c. 23.* *Regum est proprium, declarat sextuplex regis officium. Si, Q. v. c. 23.* inquit, *hec feceritis, o reges Iuda, tenebitis pristinam potestatem.* Et quod dicta potestas⁴ * non solum potest exerceri in laicos, 27 a. sed etiam in ipsos clericos, clamat factum Urbani sexti, qui ad debellandum antipapam conducit, ut dicitur, brachium seculare, quod indubie evidencius auferret ab eis temporalia 20 quam vitam suam corporalem. Et illi a verisimili sunt clerici de sancta ecclesia, si demum convertantur, non perpetuo obstinati. Et patet quod domini temporales possunt auferre temporalia ab ecclesia delinquente. Unde si ista * potestas deesset a regibus nimis sacrilege preiudi- 137 b. caretur ecclesie. Ideo dicit⁵ Leo papa, ut recitatur 23. q. 5, *Decret. Causa xxiii. Q. v. c. 21.* *Res omnes ecclesie aliter tute esse non possunt, nisi que ad divinam confessionem pertinent et regia et sacerdotalis defendat auctoritas.* Unde confidenter assero⁶ quod quicunque in animo senserit et constanter defenderit quod nulli domini 30 temporales possunt vel habent potestatem ad auferendum temporalia ab ecclesia delinquente tenent sentenciam qua verificata destrueretur ius canonicum, ius civile et pax ecclesie militantis. Nam ablata illa potestate ab ecclesia

That this power to punish sin may be exercised upon the clergy is proved by Pope Urban VI hiring the secular arm to crush the Antipope; for if clerics may be killed, much more may they be deprived.

It is clear also that temporal lords may deprive the Church when in a state of transgression of its temporal goods.

Otherwise who could cope with

¹ regis pro regni, B. ² regni pro regi, A. ³ suo, om. A. ⁴ Hic incipit lacuna in B. ad 27^a ad fin. ⁵ dicit, A. ⁶ assencio, A.

quis sufficeret pseudopapis et aliis hereticis qui de clero false popes and other heretics?
exeunt depopulantes bona utriusque partis ecclesie? Ideo

necesse est ecclesiam cleri habere in tali oppressione presidium de brachio seculari, ut quod non prevalent sacerdotes
5 efficere per doctrine servicionem potestas secularis hoc imperet per discipline terrorem, ut dicit beatus Isidorus, et

Decret. ideo dicit decretum ubi supra: *Ipsis autem principibus et*
Causa xxiii. *potestatibus fidem et reverenciam servari oportet, quam qui non*
Q. v. c. 23. *exhibuerit apud deum premia invenire non poterit.* Nec dubium

10 quin principes sunt necessariores ad defendendum ecclesiam contra inimicos eius domesticos, qui venientes ut clerus in her domestic enemies.
vestimentis ovium rapiunt subdole bona pauperum, quam ad

C. defendendum ipsam contra externos inimicos. Sed quis Who will gainsay the right of temporal lords to strip the Antipope of his temporalities, and was Gregory XI better or worse?
auderet asserere quod non licet dominis temporalibus auferre

15 villas, castra, et thesaurum ecclesie quem occupat Robertus Gibonensis cum suis sacerdotibus tamquam suum? et revera latet nos utrum ipse vel Gregorius XI^{us} occupat patrimonium

Chrysost. Cristi iniustius. Unde Crisostomus, de laude pauli omelia
De Laud. iii^a, *Talis est, inquit, condicio erroris, eciam nullo sibi*
Paul. *obsistente consenescit ac defluit; talis autem e diverso veritatis*
Hom. iv. *status, eciam multis impugnantibus suscitatur et crescet.* Unde

nedum confessione verbali sed effectuali practisatur dicta conclusio ut scripta¹ melius memoriter teneatur. Ideo laus trinitati quod² papa noster Urbanus VI^{us} practisat et facto

25 approbat conclusionem de inesse quam predecessor eius Gregorius eciam de possibili dicitur condempnasse, ut vel sic doceatur ecclesia quam necessaria est matri sue potestas secularis brachii; et ut doceatur iterum quomodo illi qui profitentur se esse defensores veritatis vacillant cum siligine,

30 licet ipsa veritas non vacillet. Non enim propter venalem prodicionem consensus in oppositum * veritatis vlt sponus ecclesie auferre sinistrum brachium sponse sue. Ideo garriant adversarii veritatis quicquid voluerint, necesse est matrem ecclesiam habere seculares dominos, ut reges, dei

35 vicarios, qui potestative ipsam defendant ubi vicarii Cristi Thus the need for the secular lords (the vicars)

¹ scriptura, A.

² quod, om. B.

of God) to supplement the power of the spirituality (the vicars of Christ) is evident.

For that the clergy may not bear arms is clear from Christ's command to St. Peter to put up his sword, and by the teaching of the Apostles.

Thus we gather (i) that priests may not fight in their own persons for their temporalities, and that the Old Testament instances to the contrary are of no force;

deficiunt, et illam potestatem immediate habent a deo. Cristus enim simul fuit rex et sacerdos, ideo ipsum caput habuit unde impertiretur utrique brachio potestatem. Sed papa cum non habet sic potestatem portandi gladium vindicte non dat ipsum domino seculari, sicut¹ nec gratiam, sed ministrat⁵ ungendo vel alias solempnitates adinventas preter necessarias conferendo. Et hinc innotescit populo quod persona quam deus prius acceptaverit sit Imperator, rex, dux vel dominus, dati domini secularis. Ex ista videtur sententia decreti^{Decret. Causa xxiii. Q. viii.} xxiii. q. viii in principio. *De episcopis*, inquit, *vel quibuscumque clericis, quod nec sua auctoritate nec Romani² pontificis arma arripere valeant, facile probatur. Cum enim Petrus, qui princeps apostolorum a domino fuerat electus, materialem gladium exerceret, ut magistrum a Iudeorum defensaret iniuria, audivit: 'Converte * gladium tuum in vaginam, omnis enim qui gladium acceperit gladio peribit.' Ac si³ aperte diceret ei: actenus tibi tuisque predecessoribus inimicos dei corporali gladio licuit persequi; deinceps in exemplum paciencie gladium tuum, id est tibi actenus concessum, in vaginam converte et spirituales tantum gladium⁴, qui est verbum dei, in mactacionem veteris vite²⁰ exerce. Omnis enim qui preter illum vel auctoritatem eius qui legitima potestate utitur, qui, ut ait apostolus, 'non sine causa gladium portat,' cui etiam omnis anima subdita esse debet; omnis, inquam, qui preter eius auctoritatem gladium acceperit, gladio peribit. Unde Ambrosius: *Arma episcopi lacrimae et oraciones sunt. Item illud⁵ apostoli 'Non vosmet ipsos defendentes karissimi,' quamvis omnibus generaliter dicatur, specialiter tamen prelati intelligitur dictum.* Ex isto textu mihi videtur primo quod nec sacerdotes nec episcopi post mortem Cristi pugnarent corporaliter in persona propria etiam pro bonis naturalibus defendendum, et multo minus pro bonis temporalibus vel primatu; cum Petrus increpatus est a Cristo quia voluit vitam eius sic cum gladio materiali. Et patet quod non sequitur: Si licuit moysi Samueli, Machabeis et*

Fol. 138 a.

¹ sed pro sicut, A. ² Racioni, A. ³ si, om. A. ⁴ gladium tantum, A. ⁵ aliud pro illud, A.

ceteris sacerdotibus sic pugnare in veteri testamento, per illud et¹ licuit Cristi sacerdotibus sic pugnare; quia secundum beatum Gregorium debent esse altitia et non thauri. Secundo videtur mihi quod licet meritorium sit
 5 imperatori vel alii domino seculari iuvare papam nostrum contra Robertum cum gladio, tamen religiosius foret undique si non ad procuracionem² pape sed fieret mero³ motu brachii secularis. Et sic intelligi potest dictum beati

(ii) that though¹ the secular power may rightly come to the aid of the spiritual against its enemies, such action should be spontaneous on the part of the secular arm;

Decret. Ambrosii in libro suo, positum in decretis xxiii. q. iiii; *Non*
 Causa xxiii. *in inferenda*, inquit, *sed in depellenda iniuria lex virtutis est.*
 Q. iii. c. 7.
 27 c.

Qui enim non repellit a socio iniuria, si potest, tam est in vicio quam ille qui fecit. Unde sanctus Moyses hinc prius orsus est temperamenta inbecillis fortitudinis. Nam cum vidisset hebreum ab egiptio iniuriam patientem defendit ita ut egiptium proster-

15 *neret atque in arena⁴ absconderet. Salomon quoque ait: 'Eripe eum qui ducitur ad mortem.'* Sed secundum glosam sic intelligitur: *Si potes, hoc est, si habeas legitimam potestatem.*

Et tercio videtur mihi expressum quomodo papa et clericus
 debet sic iuvare⁵ auctoritate brachii secularis. Quamvis
 20 enim papa habet utrumque gladium, ut docet beatus

(iii) the manner in which the spiritual arm is to be helped by the temporal.

S. Bernard, Bernhardus libro 3° ad Eugenium, tamen non habet gladium
 De Consid. civiliter coactum ad suum exercitium temporale⁷ personale,
 Lib. iii.

sed iuvare debet et regere exercitium inferioris gladii conformiter legi Cristi. Ideo dicit Bernhardus quod gladius

25 inferior exercendus est sane ad nutum sacerdotis et iussum

Grossetête, imperatoris, et illud declarat Linconiensis epistula xxiii^a, ut
 Ep. xxiii. dixi alibi.

Si autem dicatur quod hoc dictum Graciani non est autenticum et sic non allegandum ut decisio decretalium, dicitur

30 quod dictum Graciani melius fundatum ex scriptura et sanctis doctoribus est magis autenticum quam decretales epistule que non sunt a deo fundate, in cuius signum epistule ille sunt extra librum ordinarium decretorum. Si, inquam,

(Digression in defence of the authority of Gratian.)

¹ idem *pro* illud et, B.

² curacionem, A.

³ mos *pro* mero, A.

⁴ aliena *pro* arena, A.

⁵ iuvare, B.

⁶ 4°, D.

⁷ om. tem-

porale, B.

aliqua pars decretorum non sit¹ catholica, sed abicienda, tunc est falsa, quia veritati opposita, et per consequens tota illa lex in quantum huiusmodi est suspecta, sicut beatus Augustinus arguit de scriptura sacra epistula ix^a ad Ieronimum. Ymmo cum papa et cardinales qui debent cognoscere totum ius canonicum permittant ita² legi nec reprobant, ut videtur, ex taciturnitate consensciunt approbando. Aliter enim forent nimis culpabiles dampnando testucam, ymmo lucem veritatis * ewangelice, quam non noscunt, et tamen Fol. 138 b. trabem in propriis libris non considerant. . 10

We have then the authority of Augustine and other saints for the transference by the secular lords of the temporal goods of heretics to the righteous.

Unde quantum ad ablacionem temporalium sepe repetii E. quomodo beatus Augustinus et alii sancti, quibus plus credendum est quam isti pape et cardinalibus, docent quomodo temporalia debent auferri ab hereticis et per seculares dominos dari iustis, ut patet xxiii. q. vii, *Si de rebus. Quid*, inquit, *indignum, si ea que tenebant heretici secundum domini voluntatem catholici tenent, cum ad omnes iniquos illa vox domini valet Matth. xxi^o 'Aufferetur a vobis regnum dei et dabitur genti facienti iusticiam eius.'* An frustra scriptum est Sapientie xi. labores impiorum iusti edent? Propterea 20 magis mirari debetis quod ad hoc tenetis³ aliquid quam quod aliquid amisistis. Et quantum ad obiectum de concupiscencia rei aliene dicit Augustinus quod ista evidenciam septem nationes que male utebantur terra promissionis et expulse sunt potestate divina possent obicere dei populo occupanti, et ipsi 25 iudei, a quibus ablatum est regnum secundum verbum domini et datum genti facienti iusticiam, possent obicere Cristi ecclesie de concupiscencia alieni. Sed responsio * Augustini est: 27 d. *Non ideo, inquit, concupiscimus aliena quia illius imperio cuius facta sunt omnia facta sunt nostra.* Ideo ipsi concupiscunt culpabiliter aliena, cum omnino non debetur nisi vere Cristi ecclesie, cuius sunt omnia, ut dicitur 2^a Cor. 4. Unde in 2 Cor. iv. fine questionis bene concluditur: *hiis ergo auctoritatibus liquide⁴ monstratur quod ea que ab hereticis male possidentur*

Nor is the argument from the danger of covetousness of any more force than it would have had against the spoliation of the Canaanites by the children of Israel.

¹ erit *pro sit*, B.
tenetis, *in marg.* A.

² istam *pro ita*, A.
⁴ liquido.

³ timetis, *text.* A, B;

Augustine.
Ep. ix.

Decret.
Causa xxiii.
Q. vii. c. 2.

Ibid.

pass.

Decret. *a catholicis iuste auferuntur, nec ideo aliena possidere dicuntur.*

Causa xxiii. Unde, ut sepe innui, non licet dominis temporalibus auferre
Q. vii. c. 4. temporalia ab invitis, nisi dumtaxat ab hereticis. Et si que-

ratur qua auctoritate debent hec fieri, patet quod cultores
5 scripture debent docere dominos seculares de heresi, et do-
minorum ipsorum auctoritate debent temporalia ab ipsis
The searchers of the Scriptures must teach the secular lords as to who are heretics, and the lords must deprive these of their goods.

Ibid. c. 3. auferri. Ideo dicit Augustinus in questione vii. 'Quicunque
donatistis hereticis': *false res appellatis vestras quas nec iuste*

10 *estis.* Et infra, capitulo 'Quod autem.' *Quidquid ergo nomine*
*ecclesiarum et*¹ *partes donati possidebant, cristiani Imperatores*
legibus religiosis cum ipsis ecclesiis ad catholicam ecclesiam

transferebant. Et patet sententia dicta superius xxxiii. ca-
pitulo quod necesse est ad stabilimentum regnorum esse
15 theologos qui soli sciunt discernere quid sit hereticum, et
quorum est detegere potestatem regum nimis diu sopitam et
blasphemum excessum potestatis vendicatum a pretenso Cristi
vicario. Dicitur enim quod propter questum eciam a clero
defenditur quod non licet a regibus quicquam facere nisi ad
20 quod ipse prius licenciatur, cum tamen non est plus credendum
sibi quam alteri nisi de quanto fundaverit se patencius in
scriptura. Et si innitatur evidencie topice, quod plus est
credendum ipsis quam aliis propter gradum, verum est si
gradu recompensam faciant in virtute. Si enim in scriptis
25 et verbis se ostendant esse ignaros scripture, et in vita in-
dicant se declinare a conversacione vite apostolice, plus
credendum est aliis qui noscuntur in istis precellere. Basis
autem cuiuscumque talis iudicii est scriptura. Unde plus
credendum est sensui sanctorum quam sentencie omnium

30 paparum et suorum cardinalium a tempore quo ceperunt
aspirare ad seculare dominium, relicta Cristi pauperie, spe-
cialiter in hiis que concernunt fidem scripture, ut patet ex
suis epistulis decretalibus, que vel fundantur in scriptura et
dictis sanctorum vel sub fuco sophistico sapiunt in eis de-
clinacionem ab humilitate ewangelica ad aspeccionem * excel-

It is thus necessary for the security of the kingdom that there shall be theologians able to discern what is heresy, and to discover the real power of the King and the blasphemous excess of power by which Christ's pretended Vicar claims to control Kings.

The true foundation of all judgment is the Scripture.

We should rather follow the saints than all the popes and cardinals who aspire to secular lordship, as is especially shown in the two decretals I have explained above.

Fol. 139 a. clinacionem ab humilitate ewangelica ad aspeccionem * excel-

Christendom because it is spiritual; and any other temporal; and the Pope has actually deposed an Emperor.

sole, de anima et de auro. Et confirmacio est ex hoc, quod papa deposuit imperatorem, ut patet primo decretalium de electionibus *Venerabilem*. Hic dicitur quod postquam prepositi blasfeme aspirarunt ad maioritatem seculi, sicut fecerunt Apostoli post cenam antequam fuerant confirmati, sunt multi termini ad colorandum tales blasfemias adinventi, ut auctorisacio, collacio, confirmacio, cum quotlibet eis similibus. Unde, si non fallor, non fundabitur in scriptura quod oportet Cristi vicarium auctorisare ¹ facta a subditis, vel quod oportet eum dare cuique regnum vel Imperium seculare, et sic de ¹⁰ absolucione, de gracie dacione, et de similibus. Ideo oportet ecclesiam prudenter cavere de veneno latente sub istis verbis sophisticis introductis ex libris gentilium. Sed quia loquendum est ut plures, et sancti doctores ac leges ecclesie de aliquibus sic locuntur, ideo aliqui modi loquendi admitti ¹⁵ debent ad sensum catholicum et alii abici ut venenum.

Answer: it is true that many terms like *authorisation*, *conferment*, *confirmation* have been invented to give colour to these blasphemies, but there is no support for these doctrines from Scripture.

But as these terms have been used by holy doctors we must inquire into their true and false meanings.

The word *author* denotes a person who has a primary authority in accordance with which he may increase his own work: thus God is the author of all creation.

The members of Christ possess authority participatively for the forwarding of Christ's work.

Pope and King both possess such participative authority for their respective functions.

If a Pope has deposed an Emperor (or rather has taught that he should be deposed), an Emperor has more often deposed Popes.

habens potestatem primariam secundum quam augeat opus suum, et sic deus est auctor universitatis create et diabolus auctor universitatis malicie. Membra igitur Cristi dicuntur habere participative ²⁰ auctoritatem ad eius opera faciendum, sicut membra diaboli usurpant sibi auctoritatem ad tyrannides et alia facinora perpetranda. Papa igitur et alii Cristi vicarii habent auctoritatem participative vel subautentice ad faciendum opera Cristi in quantum sacerdos et rex ac alii seculares domini ²⁵ habent a deo potestatem auctoritativam ad faciendam vinctam et alia opera Cristi, in quantum rex et sacerdos. Et hinc vocantur reges dei vicarii atque pontifices, que auctoritas quoddammodo precellit aliam tam tempore quam natura. Nec movet quod papa deposuit (vel verius deponi docuit) ³⁰ Imperatorem pro sua tyrannide, quia sic crebrius Imperator deposuit papas pro sua blasfemia, nec docebitur quod una deposicio fuit legitima quin evidencius et reliqua. Assumptum declaravi de cronica Cestren. xi capitulo libri quarti et declaratur diffuse alibi. Et patet quod clerus noster domesticus et specialiter predictus abbas, tanquam discipuli

H.
Decret.
Lib. i. Tit.
vi. c. 34.

Higden.
Polychr.
iv. 27 [?].

28 c.

Sergei heresiarche, * incidunt in predictum periculum. Postquam enim arguebat quod solus papa vel saltem sacerdotes eius sint¹ domini temporalium, ut recitavi superius, facit duo argumenta, primum ad auferendum iuredictionem regalem, 5 et secundum quod non debent subici principi seculari. Capit enim in confirmatione quinta² quarti argumenti sui, quod iudex secularis nescit discernere inter lepram et lepram, nec habet scienciam de gravitate peccati. Ex quo concludit quod non pertinet ad iudicem secularem de omni peccato

Our English clergy, and especially the Abbot of Chertsey are in danger of falling into heresy on this point: for the Abbot brings forward two arguments, (i) to abolish the royal jurisdiction, (ii) to prove that the clergy should not be subject to any secular prince.

10 cognoscere. Ex quo infert quod non pertinet ad iudicem secularem de facto religiosi possessionati, et per consequens (cum ratione peccati solum sunt ab eo temporalia auferenda)

His first argument, which rests on the assumption that secular judges are incompetent to pronounce on questions of sin, involves an assertion of their incompetency even in secular cases, and contradicts 1 Cor. vi. 4.

Fol. 140 a. sequitur quod non pertinet * seculari auferre a clerico temporalia pro peccato. Suppono autem abbati quod argumentum 15 suum, quoad conclusionem quam intendit, nec peccat in materia nec in forma. Ex quo patet primo³ quod argumentum suum vadit ad hoc, quod iudex secularis non debet in aliqua causa cognoscere, sed tota discussio causarum debet esse ad clericos devoluta, quia omnis talis cause decisio⁴ pre- 20 supponit noticiam peccati. Sed abbas imponit iudici tantam sulticiam quod non habet scienciam de gravedine peccati. Et per consequens omnino superfluum foret⁵ habere iura civilia, cum ipsi debent super omni dominio seculari⁶, ut arguit, principaliter dominari et de omni peccato principaliter 25 iudicare, cum solum clerus, ut false asserit, habet noticiam 1 Cor. vi. 4. de peccato, consequens contra preceptum apostoli 1^a Cor. vi. *Secularia, inquit, negocia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum.*

Patet secundo quod abbas implicat omne iudicium 30 ecclesiasticum cessare debere⁷ in ecclesia militante. Nam iudices ecclesiastici ignorant generaliter peccata et eorum gravedinem tantum vel plus quam iudices seculares, ergo

Again, if a judge's acquaintance with the enormity of sin must be exact, the clergy are as unfit as the

¹ sunt pro sint, A.

² unum pro quinta, A.

³ primo patet, ord.

inv., B.

⁴ discussio in text., sed ead. man. in marg. decisio, B.

⁵ for.

superf. ord. inv., B.

⁶ secul. dom., ord. inv., B.

⁷ deb. cess., ord.

inv., B.

laity. For the enormity of sin is proportioned to God's punishment of it, and the clergy know not whom He has chosen and whom rejected.

But if a general acquaintance be enough, this secular judges may gain from the patent sins of the clergy, and the only advantage left for the monk is his *experimental* knowledge of the sins of Lucifer.

Thirdly, the Abbot (asserting that we seculars are ignorant of logic, etc.) claims for the monastic clergy lordship in chief over all temporalities; so that the monk is to have not only church and mill, pit and gallows, but the tenants' wives to be the hand-servants of his order!

As to the relative merits of seculars and regulars, we are no whit inferior in orders or scholarship.

iuxta evidenciam non deberent in causa alicuius peccati ferre sententiam. Assumptum patet ex hoc quod proportionaliter ad penam quam deus pro peccato deputat consistit eius gravitas; sed omnis clericus cui non fit de hoc revelacio ignorat cuiuscumque talis pene gravedinem, cum 5 ignorat quis sit prescitus vel cuius peccatum pena temporalis purgabitur. Et si dicatur quod sufficit generalis vel confusa noticia, tunc indubie oportet dicere quod iudices seculares habent de multis peccatis religiosorum evidentem noticiam, ut puta furta, homicidia, adulteria, et quando false appro- 10 priant sibi temporalia vel dissolvunt condiciones sub quibus recipiunt a rege elemosinas quibus vivunt, et generaliter quando sensibilibiter dimittunt obedienciam debitam regi suo. Ymmo de omni peccato habent confusam noticiam. Unde non video quomodo monachus¹ qui vendicat de omni peccato 15 cognoscere haberet sibi specialem peccati noticiam, nisi forte experimento discat iudicare de peccato luciferi.

Tercio implicat abbas quod omne forum iudicii de peccato debet ad religiosos² devolvi, quia sepe inappropriando imponit mihi et aliis secularibus nescienciam materie quam evidencius 20 debemus cognoscere, ut logice et triplicis philosophie; et sic sicut capitaliter debent * dominari super omnibus temporalibus 28 a. huius mundi, ut vendicat³, sic debent in persona sua de omnibus negociis secularibus iudicare. Et sic quilibet monachus haberet nedum ecclesiam appropriatam et molen- 25 dium et furcas et laqueum sed et uxores, sicut arguit alius monachus, suo ordini ancillantes, de quo mirum est, quia quando erant generaliter laici et sancciores quam modo tunc non superfluit eis titulus tanti domini. Et quantum ad sacros ordines vel actus scolasticos clerus secularis non est 30 ipsis inferior, ego tamen in me ipso profiteor quod nescio illam peccati gravedinem quam pompat se vel suos cognoscere, sed credo quod nullum homicidium sit gravius quam mendacium, licet enim monachi multum comendent menda-

¹ monachus *corr. Edd. pro* monacho, A, B. ² reliōs = religiones, A; religiosos, *corr. Edd.* ³ vendicant, A.

cium; ego tamen credo quod sit peccatum gravissimum. Vix, inquit Abbas, aliquis secularis novit utrum periurium sit gravius quam homicidium; ego autem credo periurium in Fol. 140b. quo fundatur apostasia * monastica sit peccatum viatoris
5 gravissimum.

Secundo assumit Abbas in quarto articulo¹ suo principali ad improbandum, ymmo hereticandum, conclusionem predictam quomodo non est credibile ab aliquo cristiano quod Cristus pateretur ecclesiam, quam sibi spirituali matrimonio
10 copulavit, in tantum a se ipso recedere ut meretur ancillari mundo et ab ipso serviliter iudicari, ex quo concludit oppositum sentencie quam impugnatur. Sed in isto dicto considero
istum abbatem innuere tres errores, primus quod omnes
dotati clerici sunt membra sancte matris ecclesie Cristo
15 matrimonialiter copulati. Sed tunc cognosceret quod omnes clerici sunt predestinati; credo tamen quod hoc ignorat de se ipso et quolibet fratre suo. Ideo foret necessarium
abbatem addiscere quiditatem sancte matris ecclesie quomodo
stat ut plurimum in laicis, et quod rex predestinatus et sui
20 unam personam² constituunt que agit opera sua, tam clericalia quam laicalia, auctoritate regia. Tunc enim non sic divideret incomunicabiliter clerum et laycos, sed consideraret
quod sibi subiecti altrinsecus mutuo se iuarent. Secundus
error quem abbas innuit est quod repugnat Cristum permit-
25 tere virginem Cristo exhibitam ancillari. Sed constat ex
2 Cor. xi. 2. fide scripture quod membra sancte matris ecclesie, que sunt virgo talis, nedum ancillatur mundialibus sed peccato, ut
docet socius in responsione completa ad argumenta abbatis. Tercius error quem innuit est iste quod repugnat perfectum
30 statum³ ecclesie tribulari et servire et in egestate carere mundana gloria. Sed consideret quomodo Cristus et eius cariores apostoli erant servi egentes et supra alios persecuti, immo in illo potius consistit sponse Cristi perfectio, dicente apostolo 1° Cor. iii. quod deus destinavit ipsos apostolos

Again the Abbot assumes that Christ would not suffer His Church to become the handservant of the world nor to be judged by it.

Here (i) he identifies the endowed clergy with the members of Christ's Church (as if he had knowledge of their predestination), and ignores the laity.

(ii) He implies that it is incredible that the Virgin dedicated to Christ should be a servant.

But Scripture shows that the members of the Church are to be in service not only to the world but to sin.

(iii) He implies that it is incredible that the Church should be in tribulation and bondage, forgetting that in this consists her perfection.

1 Cor. iv.
9-13.

¹ argumento *pro* articulo, B. ² partem *pro* personam, A. ³ statum, om. B.

tamquam morti, ut sint spectaculum in mundo tamquam stulti et infirmi ac ignobiles. *Usque in hanc horam*, inquit, *et nos esurimus et sitimus et nudi sumus, et colaphis cedimur, et instabiles sumus, et laboramus manibus nostris: maledicimur, et benedicimus: persecutionem patimur, et sustinemus: blasphemamur, et obsecramus: tanquam * purgamenta huius mundi*^{29 a.} *sumus, omnium peripsema usque ad huc.* Unde quando cessavit persecutio sanctorum martirum sancti monachi deserentes mundi divicias se ipsos meritorie cruciarunt; non sic igitur imperficitur, sed perficitur, clerus Cristi. Unde¹⁰ rogo deum meum quod abbas et socii sui, cessantes defendere sectam Epicuri, cognoscant quod in paupertate, in mundi despeccione, et non in eius affidacione, stat cleri perfeccio. Rogo insuper quod fratres ex maiori habundancia caritatis servant in se perfeccionem primevam, doceant et desiderent^{1 15} clerum totum communicare cum eis de perfeccione² sicut lincoliensis ostendit sororem suam debere appetere. Et rogo Grossetête, Ep. viii. tercio quod sic discamus regum obedienciam et servemus quod ipsi, tamquam asinus balaam, cogant nos et doceant hec servare.

20

Returning to our main argument, it is objected that whatever the clergy do by the King's authority is done by the King, then whatever laymen do by the pope's authority is done by the pope, so that the King celebrates Mass and the pope fights battles and begets children.

Sed³ secundo obicitur per hoc quod si rex faciat quecumque que clerus suus facit auctoritate sui, tunc sequitur per idem e contra quod papa facit quicquid laici faciunt auctoritate sui, et multiplicatur utrobique inconveniencia, ut quod rex celebrat, conficit et ministrat omnia sacramenta, quod²⁵ papa pugnat, procreat et seculariter dominatur. Hic videtur mihi quod conclusio prima est concedenda, sed ut dixi residue non secuntur, cum deus facit quicquid creatura sua fecerit. Unde non sequitur si rex facit missas celebrari et sacramentum confici, et sic celebrationes et alias ministra-³⁰ ciones ecclesiasticas, quod propterea sic celebrat vel ministrat. Ubi oportet notare equivocaciones, descripciones et omnino personales predicaciones, ut aliud est facere matrimonium et aliud matrimonialiter affidari. Sic igitur nedum rex et papa,

¹ desiderent, corr. ex considerent, B. ² defeccione pro de perfeccione, A. ³ in marg. 2^a obieccio, B.

- Fol. 141 a.** * sed omnia membra ecclesie commilitancia, faciunt quicquid meritorie fit a suo toto¹ ad quod adiuvant, ut multi homines et eorum quilibet trahit navem. Aliter tamen capitales quorum auctoritate fiunt talia et aliud eorum ministri, ut aliter facit
- 5 **Cristus cum ecclesia triumphante et aliter eius vicarii militantes.** Cristus enim fecit hec opera tamquam per se causa et essentialis, vicarii vero eius tamquam per accidens causa. Unde periculosum foret introducere in ecclesiam istam servitutem blasphemam quod nullus laicus² posset procreare, comedere vel
- 10 alios actus licitos facere nisi auctorisante papa et rege. Nam si concurrunt per accidens, tanto eis melius; et si deficiunt ab ista auctorisatione, sicut deficiunt omnes presciti et omnes extra statum merendi, omnes eorum subditi habent immediate potestatem a deo ad plene procedendum in causa dei, et
- 15 cum devio sui prepositi habent potestatem per se beatitudinem promerendi. Unde auctorisationem³ operum supernaturalium et naturalium Cristus appropriate sibi vendicat, auctorisationem⁴ actus ecclesiastici atque politici vendicant sibi isti secundo prepositi, et sepe iniuste exigentes excedunt limites
- 20 scandalisantes in proximos meliores. Omnes enim predestinati sunt reges et sacerdotes immediate subiecti capiti, et infinitum maioris honoris et auctoritatis, licet abscondite,
- 29 b.** * quam papa vel Imperator prescitus. Tales tamen iuvant ecclesiam et subditi debent eis obedienciam, sive sint boni,
- 25 sive mali. Verumtamen si errant in regimine dampnificant se ipsos per accidens proficiendo ecclesie. Cum itaque messis sit multa, operarii vero pauci, patet quod existente tanto errore in subditis spirituales prepositi gauderent habere seculares dominos adiutores. Gaudet enim deus habere
- 1 **Cor. iii. 9.** adiutores eos, ut patet I^a Cor. 3°, quare⁵ non eius ergo vicarii? Ex hoc foret enim⁶ eis labor facilius, iocundior ac meritorior. Facilius, quia iuvarent radices peccatorum evellere quas hii non sufficiunt, et sic debilitaretur cuneus inimici. Foret secundo iocundior, quia melius et iocundius

Here the parallel holds good, but not the conclusion.

For it is only the authorisation of Christ which is essential to all acts, that of pope and Cæsar is only essential in matters ecclesiastical and political.

Rulers unjustly endeavour to extend the bounds of their essential authority; yet they profit the Church and must be obeyed, good or bad.

The harvest is plenteous, the labourers few; if our spiritual heads would accept the help of lay lords their work would be easier, pleasanter and more meritorious.

¹ toto, om. A. ² laicus, om. A. ³ auctoritatem, B. ⁴ auctoritatem, A, B. ⁵ quare ergo non, ord. inv., B. ⁶ enim foret, ord. inv., B.

foret quod plures merendo et sine iudicio supportando sese
reciproce ambulent recte in domo domini cum consensu.
Et foret tercio meritorior, quia notum est quod plures fideles **N**.
cooperantes in vinea ex vi comunionis adaugent merita, et ex
iuuamine mutuo et consolacione fructus sequentis addunt ad 5
premia. Unde apostolus 1^a Cor. xv non dicit 'plus omnibus 1 Cor. xv.
merui,' sed dicit *plus omnibus laboravi*, ut notat Bernhardus ^{10.} Bern. de
libro 4° ad Eugenium; et adhuc labor suus fuisset desolabi- ^{Consid.}
liter plus frustratus ^{Lib. iv.} ¹ si cum istis paribus non invocasset in

It would be treacherous sacrilege for the clergy in such times as these to neglect either to play a man's part themselves, or to arouse the help of the secular arm, gifted by God with power for this very purpose.

That this is a true view of the kingly office, we have the authority of SS. Cyprian, Augustine, and Gregory, and many others.

adiutorium contra pseudoclericos brachiumulare. Prodi- 10
torum igitur sacrilegium foret in tanta necessitate et periculo
cause dei presbiterum negligere agere viriliter in persona
propria et non excitare adiutorium secularis brachii habentis
ad hoc datam a deo potenciam. Hoc enim est magis
privilegiosum et meritorium regis officium, quod qui nititur 15
celare sophistice indubie nititur sacrilege et proditorie
decipere regem suum. Et ad declarandum hoc officium
regum esse legitimum sufficit pro nunc adducere tria ² dicta
sanctorum incorporata in iure canonico. Primum est dictum
Cipriani positum xxiii q. v: *Rex, inquit³, debet cohibere* ^{Decret.}
furta, adulteria punire, impios de terra perdere, et⁴ parricidas ^{c. XXIII.}
et periuros non sinere vivere, filios suos non sinere impie agere. ^{Q. v. c. 40.}

In istis sex continentur indubie omnia genera peccatorum.
Secundum dictum est beati Augustini epistola 32⁵ ad S. Augus-
Bonifacium: *Quis, inquit, mente sobrius nostris dicat regibus* ^{tine, Ep.}
'Nobile curare in regno^{} vestro a quo teneatur vel oppugnetur* ^{xxxii.}
ecclesia domini nostri: non ad vos pertineat quis velit esse sive ^{Fol. 141 b.}
religiosus sive sacrilegus,' quibus dici potest 'Nonne ad vos
pertinet in regno nostro quis velit esse pudicus quis impudicus?'

Quod dicit in hoc stat principaliter regimen regni nostri. 30
Tercium testimonium ⁶ est dictum beati Gregorii in registro
libro xi capitulo xxix Regine Francie sic loquentis: *Cum* ^{Gregory,}
scriptum sit^{} 'iusticia elevat gentem, miseros autem facit* ^{Reg. xi. 29.}
^{29 c.}

¹ fructuosus, A. ² tam pro tria, A. ³ debet inquit furta cohibere,
ord. inv.; in marg. al. man.: Officium regis est corripere peccata, B.
⁴ et, om. B. ⁵ Nota, in marg. A. ⁶ testimonium, om. A.

populos peccatum, tunc regnum stabile creditur cum culpa quæ cognoscitur cicius emendatur. Ideo cum causa ruine populi sunt sacerdotes mali (quis enim pro peccatis populi intercessor se obiciat, si sacerdos qui exorare debuerat graviora comittat?),
 5 ac in vestris partibus sacerdotes impudice et nequiter conversantur, ad hec ulciscenda debemus ardentem consurgere ne paucorum facinus sit multorum perditio. Et sequitur: personam, si precipis, cum nostre auctoritatis assensu transmittimus, quæ una cum aliis sacerdotibus hec et subtiliter querere et
 10 secundum deum debeat emendare. Nec sunt dissimulanda quæ dicimus, quia qui emendare potest et negligit participem se¹ procul dubio delicti constituit. Provide igitur anime vestre, provide nepotibus vestris quos cupitis regnare feliciter, provide provinciis, et priusquam creator noster manum suam ad ferien-
 15 dum excuciat de correptione huius sceleris studiose cogitate. Ecce sententia quam dixi de regis officio tripartito². *³ Unde qui dogmatisat regibus contrarium huic sententiae est manifestus eorum proditor, cum molitor perdere precipuam regiam potestatem. Ideo procul a clericis, et precipue a papa et
 20 regis legiis⁴, contrariari isti sententiae. In hoc enim precipue debemus honorem regibus, et propter omissionem eos contempnere, dicente decreto xxiii q. v: '*Dicat aliquis, Sicut principibus et potestatibus fidem et reverentiam coguntur exhibere, ita secularium dignitatum administrationibus defendendarum*
 25 *ecclesiarum necessitas incumbit. Quod si facere contempserint a comunione sunt repellendi.* Et propter istud officium reges vere dicti sunt pontifices, ut patet xvi distinctione, de
 Dis. xvi. capitulis, et xxi distinctione, Cleros. Nec valet dicere⁵ quod
 Dis. xxi. licet secularibus punire simplices sacerdotes non autem
 C. I. superiores, quia in illis est culpa gravior, inobediencia regi
 30 maior, et irregularitas regno periculosior. Nec temporalium

Decret.
 c. xxiii.
 Q. v. c. 25.

Dis. xvi.
 Dis. xxi.
 C. I.

The higher the rank of a priest, the more necessary is the King's power of punishing him.

¹ se, om. A. ² et: ripertito, A. ³ Hinc (a media col. 29 c. MS. B.) usque ad finem col. 29 d. nihil scriptum est, impediens litteris paginae praecedentis ob tenuitatem cartulae necnon afragmenti acritatem. ⁴ ligeis, B. ⁵ In marg.: Reges dicuntur pontifices, B.

dotacio facit quod dignitas sacerdotalis sit maior, cum tunc nostri episcopi in hoc excederent sanctum Petrum. Plus igitur foret necesse regi et regno disponere contra expensas extraordinarias¹ superiorum clericorum quam contra culicem simplicium sacerdotum. Ideo quod illi singulariter in stricto⁵ stipendio limitantur, ex procuracione potencioris presbiteri carceri mancipantur, et multipliciter per laicos castigantur, non ratio, sed mammonica rationis depressio, introducit. Unde reor solum eos isti sentencie contradicere qui sitiunt dominium vel questum seculi, in cuius signum contradictores¹⁰ tales non querunt nisi in altera istarum causarum auxilium brachii secularis. Et quantum ad omnes leges vel rationes in oppositum alligandas patet quod tolluntur per hoc, quod rex non debet hec facere in persona laica nisi deficiente ministro suo clerico, vel si corrigat per laicum hoc erit¹⁵ secundum disparem rationem. Iudex enim secularis punit peccatum secundum rationem contra perturbatum reipublice, et iudex ecclesiasticus secundum rationem contra turbatum ecclesie. Alie autem sunt argucie de confusione iuridic-
 cionum que non sunt digne solucione, nec testes credendi²⁰ sunt in ista materia nisi de quanto se fundaverint in scriptura. Unde videtur mihi quod rex debet ordinare ut tota * peccunia **Fol. 142 a.** extraordinaria quam prelati a clero vel laico subiecto colligunt sit pauperibus suis, quibus multatis iniuriatus fuerat, distributa, vel docto de extorsione quod sit illi qui patitur²⁵ iniuriam restituta. Quod si prelatus iustificare non sufficit currat in eum lex regis de debito, sic quod ipsum convincens reportet * duplum² ad peccuniam levatam de subdito, que^{30 b.} distribuatur pauperibus. Tunc enim discerni poterit si multans sit plus affectus peccunie quam saluti anime subiecti³⁰ et purgamento regni a crimine. Nam aliter simoniace facit furtum, et aliunde providit rex talibus suis officiariis in temporalibus, licet bona pauperum ad fomentum peccati

But the King must only do this through lay ministers when his clerical ministers fail him, or else on a different ground of action; for the lay judge punishes for the protection of the kingdom, the ecclesiastical judge for the protection of the Church.

Hence I conclude that all the extraordinary levies which prelates have exacted from their lay and clerical subjects should be either given to the poor or refunded.

¹ exordinarias, A. ² In inferiori marg. hujus pagine a prima manu haec verba scripta sunt: Vasa figuli probat fornax et homines iustos temptacio tribulacionis, B.

presbyteri non fuerint inbursata. Rex autem debet servare iusticiam de suo dominio suis legiis¹.

P. Sed² tercio arguitur contra dicta per hoc quod non clare docetur que istarum auctoritatum iurediccionalium debet

5 precedere. Non enim concurrent ex equo³, nec est putan-

dum quod secularis potestas, indignior et tempore posterior, antecellat. Oportet igitur quod temporalis potestas non sit

executa nisi ad excitacionem⁴ et imperium potestatis sacerdotii regulantis. Hic dicitur quod non est dependencia essencialis

10 inter has duas iuredicciones, cum utraque⁵ sine⁶ reliqua potest⁷ procedere, ut dictum est. Sed difficultas est que

istarum auctoritatum sit in se perfeccior, et ex quo, cum perfeccioritas⁸ status stat sine repugnancia inferioris auctori-

tatis. Difficile videtur arguere quod auctoritas papalis sit

15 perfeccior quam auctoritas imperatoris ex hoc quod status est perfeccior. Sic enim foret cuiuscumque sacerdotis quecum-

que auctoritas perfeccior quam regis auctoritas cui subest.

Ideo⁹ videtur mihi probabile quod regalis auctoritas precellit auctoritatem sacerdotalem secundum rationem multiplicem.

20 Primo quia illa habet similitudinem vicariam deitatis, et sic vindicandi potestatem¹⁰; auctoritas autem sacerdotalis habet

similitudinem vicariam humanitatis Cristi, et sic rationem paciendi iniuriam. Unde Cristus quedam fecit ut Imperator,

ut ementes et vendentes in templo flagellando eiecit. i q. iii¹¹

Ex multis, quedam ut sacerdos cum se ipsum in cruce obtulit. Cum igitur prior potestas habet rationem agentis

eciam in sacerdotes, secunda vero potestas habet rationem patientis eciam ab eisdem sacerdotibus, videtur quod ex hoc

naturali principio 'agens est prestancius passo,' potestas

30 regalis sit prestancior potestate sacerdotali. Et hinc dicit

decretum xxiii q. viii quod *omnis qui preter auctoritatem* regis

C. XXIII. gladio percutit *gladio peribit*. Et beatus Gregorius regine

Q. viii. sub *init.* Francie dicit quod transmittit personam si ipsa precipit. Et

¹ legeis, B. ² 3^a obieccio in margine, B. ³ quo pro equo, A.

⁴ exercitationem, A. ⁵ utroque, A. ⁶ fine, A. ⁷ posset, A.

⁸ perfeccioritas corr. Edđ. pro perfeccioritate, A, B. ⁹ conclusio,

in marg. B. ¹⁰ potenciam, B. ¹¹ i. A.

A third objection; if there are to be two jurisdictions, which is to have precedence? 'Surely the secular must be regulated by the priestly.'

The more perfect state has not necessarily the higher authority. If it had, any

authority of any priest would be more perfect than that of the King to whom he is subject!

But the King's authority is for many reasons more perfect as answering to Christ's Godhead, whereas the priest is the Vicar of His manhood.

As Emperor Christ chased priests from the Temple, as Priest He suffered death at their hands, and as the agent takes precedence of the patient, so the royal power is superior to the priestly.

Decret.

C. I. Q. i.

c. 9.

Decret.

C. XXIII.

Q. viii. sub

init.

Again, it is more excellent to command than to obey, but in human affairs Bishops obey Kings, and Kings owe no obedience to Bishops.

Leo quartus profitetur obedienciam Cesari, ut patet x Dis. Decret. Dis. x. c. 9.

tinccione *de capitulis*, ut diffuse superius recitavi. Item excellencior est illa potestas que habet imperare vel mandare quam est potestas que tenetur ad hoc humanitus obedire, sed¹ potestas episcopalis tenetur humanitus obedire regie⁵ potestati, non sic e contra, ergo potestas regalis est ad hoc prestancior. Rex enim, cum dat episcopo suo largum stipendium ad perficiendum suum officium, videtur quod habet potestatem precipiendi execucionem illius officii. Cum igitur episcopus sit iuratus legius regis, obligatus humanitus¹⁰ impendere regi servicium, videtur quod nullum impenderet pertinencius * quam complendo ad perfectum regis et regni³⁰ c. proprium eius officium, ad quod habet tantum stipendium.

That priests can celebrate the sacraments and Kings cannot, does not affect their relations; for the authorizing power is superior to the celebrating, as Christ's Godhead to His Manhood.

This view is supported by the Decretals and by the inscriptions of papal letters to the Emperor.

Nec moveat quod sacerdos est rege prestancior ex hoc quod conficit vel ministrat ecclesiastica sacramenta, quia maioris¹⁵ potestatis auctoritas est² personam precipere conficere quam ipsam conficere. Sic enim deitas precepit Cristo humanitus conficere, et tamen ipsa deitas non potuit conficere * vel mori³. Fol. 142 b.

Confirmatur tripliciter: primo per hoc quod decretum xxiii q. Q.

v^a, *Res omnes*, premittit auctoritatem regalem in defensione rerum ecclesie que ad divinam confessionem pertinent. Decret. c. xxiii. Q. v. c. 21.

Similiter II q. vii *Nos si incompetenter . . . Due sunt persone* Ibid. c. II. Q. vii. c. 41.

quibus mundus iste regitur, regalis scilicet et sacerdotalis.

Nec valet dicere quod verba tante legis sic ordinantur sine misterio, sic enim arguitur Petrum esse caput ecclesie⁴ ex²⁵ tali suppositione nominis. Similiter papa premittit nomen Imperatoris scribendo sibi epistolam, codice *de summa trinitate*⁶ et *fide catholica*, in principio illius epistole, '*Interclusas.*' *Gloriosissimo*, inquit, *et clementissimo Iustiniano Iohannes, episcopus urbis Rome*, et eandem formam habet epistola³⁰ Imperatoris ad papam. *Nota*, inquit glossa⁶, quod premittit *Imperatorem*, quod hodie non faceret, et tamen forsitan tanta

One or other authority must be

¹ *Verba* sed potestas ep. ten. hum. obedire, om. A. est, om. A. ³ maiori, A. ⁴ esse *pro* ecclesie, A. trinitatis, B. ⁶ gloria, A. ⁷ cum *pro* causa, A.

² auctoritas ⁵ sententia

haberi vel unam subordinari alteri. Si enim neutra sub-
ordinaretur alteri secundum leges humanas vergeret ad
confusionem ecclesie. Et quod ecclesiastica potestas non
sit secundum obedienciam mundanam superior patet ex

5 multis. Primo quia bona ecclesie sunt elemosine collata
sibi a terrenis principibus, ut patet per Augustinum, Bern-
hardum et decreta plurima. Secundo quia aliter liceret
appellare in temporalibus ad papam, quod prohibet Alex-
ander dicens, ut recitatur, secundo decretalium *De appella-*
cionibus capitulo *Si duobus*, quod illa non contingunt suam
iurisdiccione. Unde papa Paulus appellavit Cesarem
Act. 25. Et eadem sententia patet quarto decretalium *qui*
filii sunt legitimi capitulo *Causam*. Et tercio quia ecclesie

Decretal,
L. II. Tit.
xxviii. c. 7.

Ibid. iv.
Tit. xvii.
c. 4.

Ibid. c. xi.
Q. i. cc.
27, 28.

solvunt tributa imperatori: unde xi q. I dicit decretum beati
Ambrosii: *Si tributum Imperator petit¹, ei non negamus:*
agri ecclesie solvant tributum. Si agros desiderat Imperator,
potestatem habet vendicandi. Tollat eos, si libitum est². Et
sequitur evidencia huius dicti: *Magnum quippe est et spiri-*
tuale documentum quod Cristiani veri sublimioribus potestatibus
20 *docentur debere esse subiecti, ne quis constitutionem terreni regis*
putet esse solvendum. Si enim filius dei censum³ solvit, quis tu
tantus es qui non putas esse solvendum? Item apostolus⁴ dicit
Roman.⁵ xiii 'Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita
sit.' Idem Petrus apostolus generaliter omnibus fidelibus scribit:
25 *'Estote⁶ subiecti dominis vestris sive regi quasi precellenti, * sive*

30 d.

ducibus tanquam⁷ ab eo missis. Propter talia dicitur comuniter
quod rex precellit in temporalibus et episcopus in spiritu-
alibus. Sed per hoc non docetur simpliciter que auctoritas
sit reliqua maior. Nam si rex est maior, tunc consequens
30 debet concedi simpliciter, et per idem concedendum foret
quod episcopus est maior. Similiter, cum uterque sit magnus
in temporalibus, videtur quod maior in temporalibus sit maioris
auctoritatis, et sic spirituale dominium et spiritualis potestas

R.

¹ petet, A. ² est, om. A. ³ cens. fil. dei, ord. inv., B. ⁴ Petrus
ante apostolus, add. B. ⁵ dicit Roman. xiii, om. B. ⁶ Subditi
estote, B. ⁷ tamquam pro quasi, B.

superior, and it
is clear that it is
not the eccle-
siastical.

For (i) the goods
of the Church
are conferred on
her as alms by
earthly princes.
(ii) There is no
appeal to the
pope in temporal
matters.

(iii) Churches
pay tribute to
the Emperor.

To say that the
King excels in
things temporal,
the Bishops in
things spiritual,
gives no help as
to which excels
simpliciter.

Nor must we
allow the
Bishop's tem-
poral inferiority

to decide the spiritual question, nor from the Power of the Keys deduce secular authority.

For in respect of person, privilege, and temporalities, the King has the superiority.

foret corporali inferior, quod est contra decretum x. di. Decret. Dis. x. c. vi. *Suscipitis*, ubi Gregorius papa sic dicit Cesari: *Dedit enim deus et nobis potestatem, dedit et principatum multum perfectiorem vestris principalibus*. Et illa indubie est principalis potestas de qua Matth. xvi tibi dabo claves regni celorum, sed quanta foret cecitas ex illa arguere potestatem secularem. 19.

Illa, inquam, videtur maior in rege, quia rex habet superioritatem in personis, in privilegiis, in bonis ecclesie. In personis patet Di. 18, ubi textus docet quod citatus etiam ad electionem pape excusari debet per regem imperantem 10

* oppositum. In privilegiis humanis patet illud, cum illa conceduntur a principe: unde codice *De episcopis et clericis* autentica *Nullus* sic scribitur: *Nullus episcopus invitatus ad civilem vel militare iudicem in qualibet causa producatur vel exhibeatur, nisi princeps iubeat*. Et quantum ad temporalia patet codice *de sacrosanctis*¹ ecclesiis lege *Iubemus* et lege *Neminem angariis vel perangariis*, et patet superius ex decreto beati Ambrosii xi q. I., *Si tributum*. Nec fas est imponere pape² tantam negligenciam et consensum ut dicatur ipsum permittere istos nidos errorum si scirent³ heretici in lege⁴ tam publica residere. Fol. 143 a. Justinian, Cod. Lib. I. Tit. iii. Ibid. Lib. I. Tit. ii. cc. 10, 11. Decret. c. xi. Q. i. c. 27.

My own view of the question is as follows: Greatness is predicated of power or authority, (i) absolutely, in the case of the greatness of self-existing power, such as God's. And in the case of communicated power either (ii) simply, or (iii) with respect to a special function.

This third kind of power is bipartite, having respect either to things temporal or things

Hic dicam quid ego sencio conformiter ad scripturam. Unde⁵ pro declaratione notandum quod potestas vel auctoritas dicitur magna tripliciter; vel absolute penes magnitudinem ex se potentis (et sic potestas eterna dei est equivoce⁶ 25 infinitum maior quam alia potestas creata); potestas autem participative⁷ dicta, creature comunicata, potest dupliciter dici magna, vel simpliciter vel quoad speciale officium. Primo modo potestas spiritus creati, etiam diaboli, excellit quamlibet potestatem nature corporee, iuxta illud Job 41, Job xl. 24. *Non est potestas super terram que comparetur ei*. Potestas autem humana vel est secularis, vel ecclesiastica, vel spiritualis simpliciter; et sic est potestas circa⁸ quam est contencio

¹ sacramento sanctis pro sacrosanctis, A.

² pape, om. A.

³ forent, A.

⁴ causa pro tam, A.

⁵ In marg. Responsio, B.

⁶ est ante infinitum add. A.

⁷ participancie, A.

⁸ contra, A.

bipertita, scilicet vel quo ad temporalia vel quo ad spiritualia, spiritual; each part being further divisible.

31 a.

Primo modo est potestas regis, * qui est dei vicarius, antecellens, ut suasum est; sed secundo modo debet potestas sacerdotalis precellere, cum debet habere maiorem gratiam servando in se statum perfeccionem in hoc quod vivit Christo conformius. Sed minoritas talis potestatis est variabilis in Christi vicario, sicut Christus. Nec negabitur talis modus loquendi, cum Matth. xi dicit Christus *Inter natos mulierum* In the first mood the power of the King, as God's vicar, is pre-eminent; in the second the power of the priest as the more full of grace. But the degree of this power in Christ's Vicar is variable according to his virtues.

Matt. xi.
II.

10 non surrexit maior Iohanne baptista, ubi planum est quod non loquitur de maiori-¹ tate molis, vel de maiori-¹ tate mundane auctoritatis, sed de maiori-¹ tate virtutis. Sicut ergo homo fit maior coram domino proportionaliter ut crescit in virtute, sic auctoritas sua est ea ratione maior ut crescit in virtute. Et

S.

15 ad istam rationem debet sacerdos attendere. Unde non plus confunderetur, minoraretur vel extingueretur sacerdotis auctoritas quam presumendo assumere in eodem sacerdote istam duplicem potestatem. Unde x^a di. *Quoniam idem, dicit* In no way can the true priestly authority be more destroyed than by the pretension to double it with the kingly.

Decret.
Dis. X. c.
8.

Priscianus Iuliano quod mediator dei et hominum Christus
20 Iesus, sic propriis actibus² et dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discernit, volens utramque ecclesiam medicinali humilitate sursum efferri, non humana superbia in inferiora demergi, ut et cristiani Imperatores pro eterna vita pontificibus indigerent et pontifices pro cursu temporalium tantummodo
25 rerum imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritualis

2 Tim. ii. 4. accio a carnalibus distaret incursibus, et 'deo militans minime secularibus negociis se³ implicaret,' ac vicissim non ille rebus divinis presidere videretur qui esset secularibus negociis implicatus, ubi manifestum est quod papa intendit quod hec duo
30 officia sint impermixta, sic quod quilibet clericus sit sub nostro⁴ gradu auctoritatis quo ad temporalia, sicut omnis creatura est sub nostro⁴ gradu auctoritatis prime; aliter enim non foret clericus sub nostro⁴ gradu secularis dominii. Spiritualem autem potestatem pugnandi cum diabolo, ut

¹ de, om. B. ² act. prop., ord. inv., B. ³ sese negociis, B.
⁴ non pro nostro, B.

But the maximum of the second kind of power (the purely spiritual) is possessed by the predestined heir of heaven, not by either pope or emperor as such.

Thus of the power of ruling a state he has the most to whom God has given virtue to rule most thoroughly in conformance with His laws; in power founded on human laws the King is pre-eminent, but the priest is possessed of another kind of power still more honourable in God's sight.

Where all work harmoniously the priest may thus have the pre-eminence, but a pre-eminence which involves humility, and all secular power is forbidden him.

To sum up : the kingly power is greater than the priestly as regards the

filius dei, * habet omnis homo, sed unus plus et alius minus, **Fol. 143 b.**
 et talis potestas vocatur auctoritas a quibusdam. Simpliciter
 autem maximam potestatem inter viantes habet filius adoptionis qui est excellencius heres regni¹. Absit autem quod
 papa vel imperator, membrum diaboli, habeat a deo maiorem 5
 potestatem vel auctoritatem simpliciter quam heres regni
 celorum qui dabit beatitudinem accidentalem coherentibus,
 ut dicitur luce vi^o. Quantum autem² ad potestatem regendi **Luke vi.**
 rempublicam ille habet maiorem cui deus comisit virtutem ad
 regendum populum efficacius conformiter legi sue; sed 10
 quantum ad potestatem ex accionibus, coaccionibus³, vel
 humanis legibus institutam videtur mihi quod rex debet
 precellere, licet sacerdos quo ad deum sit alterius potestatis
 equivoce amplioris. Et sic illis facientibus conformiter suis
 statibus sacerdos debet auctoritate et potestate precellere, 15
 * sed ut in sacerdote servetur humilitas, et non nominetur **31 b.**
 maioritas sive contencio. Potestas secularis sibi interdicitur et
 potestas spiritualis est sibi abscondita. Secularis autem
 potestas est mundo patula, et sic ordinavit deus prepositum
 cleri precellere in sacerdotali officio ex humilitate refrenante 20
 superbiam secularis. Et sic utraque iuvante reliquam gradu
 suo sacerdotale officium, dum fuerit mundum a secularitate,
 precellet aliud officium sanctitate. Aliter enim iuxta decretum
 est status vilissimus. Et hec ratio quare tam crebro
 prohibetur in iure sacerdoti dominium : hoc enim venenum 25
 ex monstruosa mixtura in clerico inficit et turbat nimis
 magnam partem ecclesie. Et hec ratio quare dixi quia
 illicitum foret pure⁴ clerico civiliter dominari. Unde, si
 notamus, papa moderat stilum refrenantem imperatoris
 superbiam, non negans quin sacerdocium indiget regalia, 30
 non solum in administracione temporalium sed in spirituali
 suffragio, sed sacerdote superante in superbia secularem foret
 necessarium loqui stilo verso. Sic ergo videtur quod regalis
 potestas sit simpliciter maior quo ad temporalitatem quam

¹ regis *pro* regni, B.

² autem, *om.* A.

³ coaccionibus, *om.* A.

⁴ pugnare *pro* pure, A.

sacerdotalis potestas, que est longe superior ceteris. Et
tamen sacerdotalis potestas est maior quodammodo
sicut linea dicitur maior puncto, hoc est, quia magis est
punctus non magnus. Sic enim regis est, et magis
absolutiones comparative sequente, et sic magis potestas
data in oppositum alleganda. Certe, si magis potestas
existente nulla, sine gratia sacerdotale regis potestas est
minor et sacerdotes turpes. Nam si rex, si princeps
mortali habet potestatem ad sacerdotem regendo, ut nullo
modo quam sic facit, et sic magis videtur a ceteris potesta-

7. tibus valida utrobique. Et post ex dictis quod quodammodo
simpliciter sine modificatione que potestas est magis
vantis est maior alia, responderi debet, ut ex eis, et
revelatio ignorando. (Quis quod, quis quod Regis 1.)

16. maximus ultra Christum? Placeat quodammodo magis
utrumque simpliciter quod sic rex est maior, et
et e contra eo quod maiestates dicuntur sequere, ut quod
rex est maior sacerdote, et ipse non minor. Et sic

loquitur decretum beati Ambrosii cum scripturam de potestate
regis et sublimitate potestatis sine ulla exceptione.
Sed non discussio istam materiam hic, sicut non maiestatem
pape super alios sacerdotes; sed utrum auctoritas regis, quod
nec clamor cleri nostri nec scriptura faciant quod papa sit

144. ut maior cesare, * vel quo ad seculum vel quo ad deum. Item

15. ministrare sacramenta non est opus sacerdotale sed necesse
servitutis, sed conducere et precipere tantum sacerdotale.

Quod autem papa sit sic magna reputative quo ad mundum
* hoc habet a cesare. Potestas autem sic ministrandi non

vocatur in scriptura auctoritas, sed ille terminus ex lege

gentilium est exortus. Si autem sit² auctoritas, est maior³
auctoritas civiliter regulandi, cum sit supra temporali-
tatem immediate a deo, nec est materia sacerdotia magni-
candi se ipsum, sed humiliter ministrandi et de inferioritate
claustrabile formidandi. Sed⁴ dubitatur que legem poter-

¹ maiestatem corr. Redd. pro maiestatem, A, B. ² ut corr. Redd. pro
sic, A, B. ³ quam post maior add. A, B; om. Redd. ⁴ In marg. dicitur, A

powers is the older and more necessary to the Church.

Both powers are from God.

But according to S. Augustine Adam was a King, and it is said that Cain was the first priest; the kingship thus preceding the priesthood.

Again, Nimrod, Nebuchadnezzar, and many other Gentiles were Kings without any license from a created priesthood. Rather they themselves instituted priests.

And though most of these Kings were unbelievers, yet God gave them the power of governance, and in some cases

tatum sit antiquior et ecclesie necessarius, in qua materia est aput nonullos vana contencio. Certum itaque est quod a deo qui semper fuit imperator et sacerdos, licet prius fuerat imperator, processit utrumque officium, dicente decreto pape Innocentii xxiii. q. iiii^a *Quesitum est. Nichil de hiis* (suple di- Decret. C. xxiii. Q. iv. c. 45
cendum contrarium) *legimus¹ a maioribus² diffinitum. Me-*
minerant enim a deo potestates has concessas fuisse, et propter
vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, et dei ministerio
esse datum in huius vindices. Quomodo igitur reprehenderent
factum quod auctore domino viderent³ esse concessum? *De hiis* 10
igitur, ut hactenus servatum est, sic habeamus, ne aut disci-
plinam avertere⁴, aut contra auctoritatem divinam venire vide-
amur⁵. Teneamus igitur quod deus immediate per se insti-
tuit utramque potenciam sine hoc quod una reliquam instituat
vel eciam auctoriset. Sed pro antiquitate notandum quod 15
Adam fuit rex secundum Augustinum De questionibus veteris
et nove legis cvi capitulo, et Caym dicitur⁶ fuisse primum Aug.
sacerdotem ratione primogeniture, et sic imperium vel Quæst. ex
regnum tempore vel natura precessit sacerdocium, cum tam utr. test
in statu innocencie quam statu lapsus fuit imperium. Nam cvi.
Adam fuit in statu innocencie Imperator tocus mundi
sensibilis et rex uxoris sue⁷ civili dominio. Et si contendatur
quod et fuit sacerdos⁸ adhuc, hoc foret posterius natura et
abieccio officii. Si loquamur autem de civili imperio certum
est quod Caym, Nemroth, Nabuchodonossor et multi reges 25
gentiles in quatuor monarchiis processerant sine hoc quod
habuerunt potestatem datam eis a creato sacerdocio. Quin
pocius ipsi instituerant sacerdotes, ut patet de sacerdotibus
Egipti et aliis sacerdotibus regum gentilium, ut meminit
Aristoteles vii^o politicorum. Licet autem plurimi istorum Arist. Pol.
regum fuerant infideles, deus tamen dedit eis potestatem
regiminis, et aliquibus dedit spiritum sanctum et potestatem
leges sanctas⁹ condendi, ut patet de sancto Nabuchodonossor

¹ legibus, A. ² amatoribus pro a maioribus, A. ³ viderunt, A.
⁴ aliquam, add. A. ⁵ In marg. conclusio, B. ⁶ dicit, B. ⁷ sine,
add. ante civili, B. ⁸ sacerdos, om. A. ⁹ factas pro sanctas, A.

et Dario. Sic etiam post incarnationem successerunt multi Imperatores de quarta monarchia sine¹ hoc quod receperunt potestatem a sacerdotibus in sacramento sensibili, cum

His Holy Spirit and the power to make good laws.

The priestly consecration of Kings was not a rite of the primitive Church.

V.

Cristus apostoli et alii sancti ante dotacionem ecclesie non
5 presumpserunt sacramenta huiusmodi suscitare; et continue

31 d.

postquam ritus iste introductus est ad extorquendum maiori-
tatem pape et obedienciam cesaris decrevit romanum *

imperium, et si non fallor decrevit sacerdocium occiduum in
virtute. Si autem loquamur de sacerdotibus Aaronitis patet

10 quod deus immediate Moysen instituit sacerdotem, et per

Exodus
xxviii. 1.

eum consecravat Aaron fratrem suum, ut patet Exodi 27°;

That God instituted the Jewish Kings by the ministry of priests and prophets does not affect our argument.

sed longe ante instituit imperium, licet imperium vel regnum
in iudeis successerat, nec obest quod deus instituit reges per
ministerium sacerdotum vel prophetarum, ut patet de Samuel

1 Sam. x.

1; xvi. 13.

Fol. 144 b.

2 Kings ix.

6, 11.

quo ad Saul et David 1 Reg. x et xvi^o. capitulis², et de

unccione Yeu per prophetatum vocatum insanum * patet

16 Reg. ix. Scriptura tamen non dicit quod prophete vel

sacerdotes dederant eis regnum, sed esto quod expresse

diceret³ sacerdotes dare regibus regna sua, modo loquendi

quo decretum beati Isodori, positum 21. di. *Cleros*, dicit quod

episcopi dant spiritum paraclitum, supple faciunt signa

sacramentalia in confirmacione cum quibus deus dat spiritum

sanctum, ad hoc non sequitur quod sacerdotes illi sint

maioris auctoritatis quam rex qui ab eis accepit⁴ hunc

25 spiritum. Unde ad tollendum cecitatem illius argucie ponam

triplex exemplum. Primum rex terrenus dat duci vel comiti

iocale per nuncium, ymo ducatum vel comitatum per iusti-

ciarium vel alium ministrum, et tamen non oportet quod

minister dans hec ministerialiter sit maioris potestatis quam

The minister through whom a King confers a rank or office is not *ipso facto* of superior authority to its recipient.

30 dux vel comes. Et negans quod minister dat modo suo hec

temporalia non fundabit quod sacerdos vel propheta dat

spiritum sanctum vel dona spiritualia. Nam utrobique non

est nisi dacio ministerialis. Secundum exemplum: simplex⁵

sacerdos dat in casu pape absolucionem, eukaristiam vel alia

The simple priest who confesses or administers the

¹ sive *pro sine*, A. ² capitulis, *om.* A.

³ deberunt *pro diceret*, B.

⁴ accipit, B. ⁵ octuplex *pro simplex*, A.

Eucharist to the Pope is not of greater authority than the Pope. For then the Baptist would be of equal authority with Christ.

So with a College of Electors and the Pope or Emperor they may elect.

As a pope confers empire on a King, so a King (e. g. Constantine) makes his bishop to be pope.

Hence England in especial is only bound to obey the pope in so far as such obedience can be extracted from Scripture. And Scripture says nothing as to the pope's secular lordship over things temporal. The pope may advise on temporal matters which relate to God, but may not authoritatively enjoin or confer lordship.

sacramenta, ymmo laycus dat baptisacionem, et hoc indubie facit auctoritate dei non auctoritate sui; et tamen non ex hoc sequitur quod potestas illius sacerdotis sit maior potestate papali. Tunc enim omnes sacerdotes forent paris potestatis, eciam maioris, quam imperator, et Baptista paris auctoritatis 5 cum Cristo in baptizando eum; ymo episcopus consecrans maioris auctoritatis est¹ quam suus consecratus; et generaliter baptisans maioris potestatis quam suus baptisatus.

Tercium exemplum est de camera²io dante regi gladium vel coronam, de terra dante fructum, de collegio electorum dante 10 electo papatum sive imperium. Ymo sicut papa dat regi imperium sic rex terrenus facit suum episcopum esse papam, ut patet de Constantino, et generaliter imperatores fecerunt quod romani episcopi forent tante preeminencie super alios^{Hyden,} episcopos, ut patet in Cronica Cestrensi libro 4° ciii^o, ubi^{Polychr. iv 26.} dicitur quod nicena synodus hoc privilegium contulit romano

pontifici, ut sicut Augustus pre ceteris regibus ita Romanus pontifex pre ceteris haberetur episcopis et papa velud principalis pater vocaretur. Unde quia * tam nominacio quam 32 a. dignitas illius loci videtur infundabilis in scriptura, Bonifacius 20 4us impetravit a Foca cesare² ut ecclesia beati Petri Rome caput esset omnium ecclesiarum, quia ecclesia Constantino-^{Ibid, v. 10.} politana se scribebat primam, ut narrat capitulo lvii libri^{sub init.}

quinti. Et patet quod regnum Anglie specialiter non tenetur parere pape nisi secundum obedienciam elicibilem ex 25 scriptura. Sed non est elicibile ex scriptura quod ipse x. dominetur seculariter super temporalibus regni nostri. Ideo consulere potest super talibus in hiis que sunt ad deum, sed non auctoritative precipere vel dare dominium, cum in persona propria non potest habere illud dominium, ut ostendit beatus Bernhardus libro 2° ad Eugenium. Rex autem Bernard, De Consid. Lib. II. auctoritate propria, sed data a deo, potest conferre clero elemosinam. Nam ad talem usum seculariter possidet, sicut et clerus habet ad suum spirituale ministerium potestatem. Illi autem qui sompniant quod papa auctoritate propria det 35

¹ est, om. B.

² a Foca Cesare, om. A.

seculare dominium, sicut dat illa que per se spectant ad suum officium, non sunt credendi nisi fundaverint; Cristus enim dicit quis eum constituit iudicem aut divisorem super eos? Aliud itaque est fieri auctoritate hominis et aliud eius consilio.

5 Sed dubium est si semper sit clerus cum sacerdocio, et certum est quod non: pro quo notandum quod ecclesia instar hominis etate crescentis primo vixit indistincte et uniformiter quasi planta. In prima, inquam, etate mundi simul fuerunt homines reges et sacerdotes, ut dicit Ysidorus vii etymologiarum¹ capitulo xii. Sed tempore legis date cepit corpus ecclesie habere distinctionem inter clerum et laycos, vivendo magis dispariter, quasi animal secundum

Another point for discussion: Is the priesthood inherent to the clergy? The answer: No!

At first men were both Kings and Priests. The division between clergy and laity dates from the giving of the Law.

Isidore,
Etymolog.
Lib. vii.
c. xii.

Fol. 145 a.

Joshua
xviii.

animam sensitivam. Tunc enim * divisa est tribus Levi ab aliis tribubus, et terra promissionis divisa in xii sortes hereditatum, ut patet Iosue 18. Et prima tribus Levi accepit deum in sortem vivendo pure de decimis, oblacionibus et privatis elemosinis, ut ostendi superius ex scriptura. Sed tertio tempore legis gracie cepit corpus ecclesie habere maiorem distinctionem inter clerum et laicos, clero pure expropriatarie tanquam animal rationale ad celestia aspirante.

Lastly, with the advent of the Law of Grace the distinction was completed.

Aristotle,
De Animal.

Et ita sicut dicit Aristoteles 18 de animalibus capitulo vi^o quod homo primo vivit in utero vite plante, secundo vite animalis, et tertio vite hominis, sic concipiendum est de homine qui est ecclesia, et sic sunt tres gradus in clericis, scilicet regali preparacione, actuali disposicione et sacra-

These three stages correspond to the three stages of plant-life, animal-life, and man-life, which Aristotle traces in the growth of a man.

25 mentali institucione. Moyses enim fuit principium clericorum in lege veteri, qui fuit per se et immediate ordinatus a deo sine sacramento sensibili, ut reges et sacerdotes priores qui non erant clerici. Oportet enim medium continuans conve-

32 b.

nire * quoddammodo cum extremis. Toti itaque tribui Levi preparata est sors vel hereditas de parte domini, Aaron vero et alii sacerdotes qui consecrati sunt secundum ritum sensibilem erant in secundo gradu clericorum. Sed tertio, quando per Christum², qui fuit summus clericus, fuit regale sacerdocium introductum, instituti sunt clerici secundum sacra-

Thus the clergy had a way prepared for them by the Kings; the assignment to them of a definite position dates from Moses; and they were sacramentally instituted by Christ.

¹ ethicarum, A, B.

² proximum *pro* per Christum, A.

mentum ordinis, inpresso caractere aliter quam in veteri testamento. Et sic in duplici latitudine cleri secundum ista duo principia, Moysen et Cristum, est dare quotlibet gradus cleri. Et patet via ad intelligenda decreta sanctorum in ista materia. Nam beatus Ysidorus sic scribit ut recitatur 21^a dist.

Cleros et clericos hinc appellatos esse credimus quia Mathias sorte est electus quem primum per apostolos legimus ordinatum. Decret. Dis. XXI. c. 1.

This helps us to understand the language of various saints in the Decretals, who explain the derivation of clericus from κληρος, a lot, (i) by the election by lot of Matthias; (ii) by the Lord God being the 'lot' of the Levites.

S. Isidore.

Κληρος¹ enim grece, latine sors vel hereditas dicitur: propterea dicti sunt clerici quia de sorte sunt domini vel quia partem domini habent. Generaliter autem clerici² nuncupati sunt omnes qui in ecclesia Cristi deserviunt. Ecce iste sanctus videtur innuere quod de genere cleri Cristi Mathias fuit primus qui ordinatus est sacramentali institutione. Et hinc credo ipsum fuisse sorte electum³, ut notetur nomen clerici a divisione hereditatis facta per sortem sumpsisse exordium. Secundo **Y**.

intelligitur dictum beati Ieronimi positum in decretis xli q. i: *Clericus qui Cristi servit ecclesie interpretetur primum vocabulum suum et nominis diffinitione prolata nitatur esse quod dicitur. Si enim κληρος grece latine sors appellatur, propterea clerici dicuntur quia de sorte domini sunt, vel quia ipse dominus sors et pars clericorum est. Et quia vel ipse pars domini est vel dominum⁴ partem habeat talem se exhibere debet ut ipse possideat dominum et ipse possideatur a domino. Qui dominum possidet et cum propheta dicit 'pars mea dominus' nichil extra dominum habere potest. Quod si quidpiam aliud⁵ habuerit praeter dominum pars eius non erit dominus verbi gracia 'si aurum vel⁶ argentum,' si possessiones, si varia suppellectilia cum istis partibus dominus non dignatur fieri pars eius. Si autem ego pars domini sum et funiculus hereditatis eius⁶, non accipio partem inter ceteras tribus, sed quasi levita et³⁰ sacerdos vivo de decimis, altari⁷ serviens altaris oblatione sustentor. Habens victum et vestitum hiis contentus ero, et nudam crucem nudus sequar. Et patet sententia dicta de clerico*

S. Jerome.

¹ Cleros, A, B. ² verba quia de sorte . . . autem clerici, om. A.
³ clericum pro electum, A. ⁴ domini, A. ⁵ si pro vel, B. ⁶ eius, om. A. ⁷ alteri pro altari, A.

- quomodo incepit tempore legis date. Patet etiam quomodo multi hodie sunt¹ nudo nomine clerici cum vita et proprietate possessionis sunt laici,* et ista duplicitas creditur confundere matrem nostram. Tercio intelligitur dictum beati S. Augustine. Augustini super illo psalmi lxvii: *Si dormiatis inter medios clericos penne columbe deargentate etcetera*². Cleros, inquit, grece sors dicitur, et sortes ex promissione dei partes hereditatis vocantur, que sorte sunt populo distribute. Unde tribus Levi precepta est non habere sortem inter * fratres suos, sed quod eorum decimis sustentetur. Nam et clericos hinc appellatos puto qui sunt in ecclesiastici ministerii gradibus ordinati. Unde Mathias sorte electus est, quem primum per apostolos legimus ordinatum. Unde quia pro secundo testamento datur hereditas, quasi sors eorum qui eis voluerint adherere signanter dicitur modo loquendi Grecorum. O vos clerici qui debetis esse *penne columbe deargentate*, si sopiti³ sitis quasi in extasi auctoritate duplicis testamenti, et posteriora dorsi illius columbe radicata fuerint in palore auri et in caritativa sapientia, dum caput ecclesie, qui est homo celestis, discernit viros ewangelicos quasi reges super edificacionem ecclesie, tunc fideles *nive dealbabuntur in monte Selmon*, sicut contigit spiritu sancto misso. Ex istis primo colligitur, secundum istos tres sanctos doctores lingwe et sensus scripture peritissimos, quod clerici ceperunt per divisionem speculativorum a laicis viventes de decimis et privatis elemosinis, laicis secularibus negociis intendentibus, ut dicit decretum xii q. i. Patet secundo quomodo non oportet quod quis sit clericus, licet sit philosophus, pontifex et sacerdos. Nam Iob gentilis fuit magnus philosophus, Mechisedech vero fuit sacerdos Gen. 14, et principes seculi sunt pontifices, ut patet in duabus legibus superius allegatis, et beatus Ysidorus tercio de summo bono capitulo 39 *dedit deus principibus presulatum pro regimine populorum*. Et patet tercio, secundum expositionem doctoris tam noti et tanti, Augustini, et concordancias
- 32 c. Augustine, Enarr. in Ps. lxvii. 14 ad sensum.
- Fol. 145 b. Numb. xviii. 20.
- Acts i. 26.
- 15
- 20
- 25 a
- Decret. C. XII. Q. I.
- Isidore, De Sum. Bon. Lib. III. c. xxxix.
- 30
- Hence we learn, (i) that the clergy are distinguished from the laity by living on tithes and alms.
- (ii) That a man may be a philosopher, a pontiff, and a priest, without being a clerk.
- (iii) That the clergy are the 'wings of the Church, and as

¹ habent pro sunt, B. . . ² nota in marg.: penne columbe dicuntur sacerdotes, A. ³ duplici, A.

such are alluded
to in Ps. lxxviii. 13.

scripturarum, quomodo signanter ponuntur termini in pre-
dicta auctoritate psalmi. Nam Canticorum vi dicit sponsus
de sancta matre ecclesia *Una est columba mea*; clerici autem Cantic.
ewangelisantes vocantur penne ecclesie quia partem laicalem vi. 8.
grossam et carnalem predicatione ewangelii ferunt¹ sursum. 5
Unde in visione Ezechiel primo dicitur quod *facies eorum et* Ez. i. 11, 8.
penne eorum extente desuper et similitudo *manus hominis sub*
*pennis*² *eorum*, etc.³ Quod exponit beatus Gregorius vi^o Gregor.
moralium in fine: *Quid enim per pennas animalium nisi con-* Mor. Lib.
templaciones possumus dicere sanctorum, quibus ad summa 10
transvolant et terrena deserentes sese in celestibus librant. Sic **z.**
igitur per pennas columbe signatur in predicatione⁴ secundum
essenciam clerus Cristi. Ille penne secundum Augustinum Aug. loc,
sunt deargentate quando sunt *divinis eloquiis erudite.* Eloquia^{cit.}
namque domini dicuntur psalmo xi *Argentum igne examinatum* Ps. xii. 6.
probatum et purgatum terre sep^tuplum. Tunc, inquit, *dabit* 32 d.
dominus verbum ewangelisantibus virtute multa si in duum
testamentorum⁵ auctoritate quiescentes utriusque probacio-
nibus quasi dormientes pacifice quietantur. Ale autem
ecclesie ex parte dorsi *inter scapulas* originantur a corde, quod 20
significat⁶ sapienciam et caritatem ecclesie a Cristo, qui est
fons sapiencie, derivari. Nam onus Cristi, quod in duobus
preceptis caritatis impletur, est leve amanti cum gratanter
moritur, quod est dormicio in hiis cleris. Clerus enim signat
secundum Augustinum duo testamenta vel duo precepta aut 25
duas hereditates ex eis causaliter procedentes. Omnia enim
ista tria predicantur de clero secundum diversa genera
predicandi. *Hereditas*, inquit, *veteris testamenti in umbra* Ibid. op.
figurativa hereditatis future est, terrena felicitas; hereditas cit. § 20.
vero novi testamenti est eterna immortalitas. Et sic cum 30
idem sit secundum Grecos dormire *inter medios cleros* et
secundum⁷ nos dormire in medio clerorum, sicut probat
exemplo Grecorum multiplici, patet quod penne ecclesie tunc

These wings are
'covered with
silver,' when the
clergy are in-
structed by the
'words of the
Lord.'

¹ fuerunt *pro* ferunt, A.

² subtus pennas, A, B.

³ erat *pro* etc. A.

⁴ *verba* in predicatione *bis*, A.

⁵ testamenta, A.

⁶ signat A.

⁷ servos *pro* secundum nos, A.

dormiunt inter medios cleros quando non terrenam felicitatem querunt ardentem, sed expectant aliam pacienter. Et sig-

The 'sleep' is the rest from the desire for earthly happiness.

Fol. 146 a. nantur dicitur * quod dormiunt quia qui serviunt deo serviliter propter felicitatem terrenam ablatus est sompnus ab eis et instar Iude non dormiunt. Inflammantibus enim cupiditatibus agitati in flagicia et facinora propelluntur, nec omnino quiescunt desiderando ut adquirant et metuendo ex alio latere ne amittant. Unde hec dormicio mortis foret felicissima a terrenorum cupiditate, ligando sensus quiescere et in spe pacienter ad hereditatem patrie aspirare. Tales enim volant cum domino in finali iudicio. Nam secundus

I Cor. xv. Adam de celo celestis, ut dicit apostolus i^a Cor. 15, discernit spirituales reges super corpus ecclesie, cum Eph. iii. dicitur.

Eph. iv. 11. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam vero prophetas, quosdam autem evangelistas, quosdam autem pastores et doctores in opus ministerii, in edificationem corporis Christi. Isti enim sunt discreti a numero presbiterorum; spiritus autem dividens hec dona Christi officiariis ipsos albi-

Ps. l. 9. ficat super nivem, ut dicitur psalmo 50. Et notat Augustinus quomodo nive dealbabuntur in Selmon, quod interpretatur umbra, quia non sic meritis aut virtute discernuntur propria¹,

I Cor. iv. 7. cum i^a Cor. 4 dicitur Quid habes quod non accepisti? Ab eo,

Is. i. 18. inquit, accipiunt qui Iesai. 1° dicit Si fuerint peccata vestra ut coccinium quasi nix dealbabuntur. Christus autem est nix ad sensum mysticum in abstracto. Sed matri sue dicitur

The 'snow' is the purification from sin.

Luke i. 35. luce i^o Virtus altissimi obumbrabit, hoc est umbraculum faciet tibi, i. e. defensaculum ab estu carnalium voluptatum. Umbra, inquit, constat² ex luce et corpore, et sic Verbum caro factum est ex luce vera et corpore assumpto ex humili

33 a. Maria, et sub ista umbra humanitatis Christi proteguntur * qui se recognoscunt humiliter nihil esse ex sese³, sed causari a lumine velud umbram. Unde ista umbra est mons aliis, ut dicitur Iesai. 2° In verticem montium, et est parvulis⁴ in Christo mons caseatus vel coagulatus, sed⁵ proveccioribus est

¹ prop. disc. ord. inv., B.

² constat, om. A.

³ se pro sese, B.

⁴ parvulus pro parvulis, A, B.

⁵ vel pro sed, A.

They who know not this sleep from the restlessness of earthly desire are doomed to perdition.

mons pingwis, ut loquitur apostolus 1^a Cor. 3° *Tanquam* 1 Cor. iii. *parvulis in Cristo lac dedi vobis.* Ex istis colligitur quam 1, 2. periculosum foret pennas ecclesie versas esse pennas vesper-
tilionum crepusculariter in timore volantium, aurum eius
versum in scoriā et dormicionem eius quietam in vigiliā 5
freneticam et exsortem. Talis enim columba necessario ad
inferos demergetur.

CAPITULUM VII.

It remains to declare three laws which would be for the good of both State and Church.

I. The first, that bishops shall be obliged to look to the state of the clergy in their diocese.

ULTERIUS restat detegere tres leges 1 que forent regibus ad
stabilimentum regni et episcopis ac ecclesie ad tutelam.
Prima quod episcopi necessitentur in sua diocesi secundum 10
formam legum ecclesie ad statum cleri sui attendere, defectus
cleri corrigere, iniurias emendare et virtutes eorum secundum
debitum premium comendare. Nec dicat aliquis quod non
pertinet ad regem, qui debet esse sacerdos et pontifex regni
sui iuxta decretum 21 di. *Cleros*, exequi istam legem, quia Decret.
lex dei, et per consequens lex ecclesie, est lex regis, non D. XXI. c. 1.
solum sub ratione qua cristianus, sed sub ratione qua in
istarum legum custodia stat precipuum regimen regni sui.
Ideo debet istarum legum custodiam potestative defendere.

The execution of this law is the King's duty.

Nam ix di. sub auctoritate beati Isidori sic habetur: Decret.
Iustum est, principem obtemperare legibus suis: Tunc enim vita D. IX. c. 2.
sua ab omnibus custodienda existimet, quando et ipse illis reveren-
ciam prebet. Et istam sententiam dixi superius de Aristotele.
Unde gentiles et grossi philosophi ex lege naturali illud
convicerant², ut (digestis de officio prefecti urbis lege prima,) 25
*Omnia omnino crimina prefectura * urbis sibi vendicabit, nec* Fol. 146 b.
tantum ea que intra urbem admittuntur verum etiam que extra
*urbem intra Italiam*³. Sic enim fuit in primitiva ecclesia,
sacerdotibus ewangelisantibus tradentibus sathane induratos
et secularibus utentibus potencia⁴ coactiva. Videamus igitur 30
quid dicunt leges ecclesie in hac parte. Nam xviii di. ex

For in the primitive church the priests preached and delivered over to Satan hardened sinners, and the secular

¹ reges, A. ² communicant, B. ³ Nota in marg. A. ⁴ Nota, Potencia coactiva, in marg. B.

Decret.
Dis. XVIII.
c. 5¹.

consilio pape Martini sic scribitur: *propter ecclesiasticas causas et alteracionum significaciones bene placuit per singulas provincias bis in anno concilium fieri, convocante metropolitano episcopo omnes provinciales episcopos. Ad quod concilium veniant omnes presbiteri et diaconi vel hii qui se lesos existimant, ut in concilio cause examinate ad iustum iudicium perducantur. Et si qui manifeste episcopi, presbiteri aut diaconi inventi fuerint in offensa secundum rationem excommunicentur quamdiu cum consensu placuit de hiis dare sententiam.*

lords exercised
restraining
authority.

In accordance
with this was the
disciplinary power
of the provincial
Church councils.

33 b.

Cf. Decret.
c. x. Q. i.
c. 10.

Unde quod episcopi debent notificare suis ecclesiis * que in hiis¹ conciliis statuuntur patet ex diffinitione concilii Tollerani: *Decrevimus ut dum in qualibet provincia concilium agitur unusquisque episcoporum admonicionibus suis infra sex mensium spacia omnes abbates, presbiteros, diaconos atque clericos, seu etiam omne conventum civitatis ipsius ubi preesse dinoscitur, nec non et cunctam diocesis sue plebem congregare nequaquam moretur quatenus coram eis plenissime reseret omnia que eodem anno in concilio acta vel diffinita esse noscuntur. Quod si quispiam hec parvipendenda esse crediderit sententia excommunicationis duorum mensium circulo persistat usque-
20 quaque multatus. Et multe sunt legum concordantie pro ista sententia. In istis autem synodis debet diligenter inquiri de cleri quantitate et qualitate absolute in se ipso, et de exemplari ac humili ministeriali comunicacione cum laicis. Unde*

In these Councils
enquiry should
be made as to the
numbers and
quality of the
clergy.

B.

Decret.
Lib. III.
Tit. i. c. 9.

quo ad numerum scribitur 3° decretalium De vita et honestate clericorum, *Quoniam, ut ait: Statuimus, inquit papa, ut facultatibus ecclesiarum vestrarum proventibus et expensis diligenter inspectis certum in eis valeatis ponere numerum clericorum, et statuere ut bona eorum veniant in
30 comuni, et in una domo vescantur atque sub uno tecto dormiant et requiescant. Super quo dicit glossa: illi fructus estimandi sunt qui supersunt deductis expensis, et ita tot sunt ponendi clerici in ecclesiis quot ex fructibus illis honeste sustentari possunt, ut allegatur per legem multiplicem. Sic igitur² rex*

Through the
Council the King
will learn how

35 posset cognoscere quantum de bonis Cristi et regni dat

¹ istis, B.

² ergo, B.

much he gives to his clergy in alms. *elemosinarie clero suo, quia de¹ hoc secundum beatum*

The people also will have the Council to appeal to instead of having recourse to foreign courts. *Isidorum reddet in die iudicii rationem. Et iterum populus regis salvari posset intra provinciam, non necessitatus expetere iudicia transmarina in quibus falsi testes conducti deponunt*

de loco et facto omnino ignoto ac si corporaliter interessent. 5

Again the enquiries into the quality, and especially the chastity of priests will save the laity from hearing masses said by notorious offenders.

Habita igitur debita quantitate cleri provincie querendum est de eius qualitate et specialiter de eius castitate; non enim debet laicus audire missam presbiteri quem scit notorie tenere concubinam, ut dicitur 32 dis. Nullus missam, quia Decret. D. talis excommunicatus et² hereticus, licet non inficiat sacramentum, tamen conficiendo ledit se et proximum et iniuriatur XXXII. c. 5.

From such men the laity should withhold their stipend, not waiting until the bishop takes action, lest they incur the sin of consent.

*utrique ecclesie, cum non resistere est prebere assensum. Et cum idem sit iudicium de aliis sacramentis patet quod laicus non ministrabit tali stipendium. Sed quam heretica est illa glossa que dicit quod debet omnino expectari iudicium et¹⁵ correctio sui episcopi, et quamdiu tolleratur ab eo debet ministrari sibi stipendium. Nam idem est sic dicere et dicere quod quamdiu episcopus³ dampnabiliter consentit peccato presbiteri * debet laicus dampnabiliter consentire: Fol. 147 a. decretum autem sequens preter hec docet quod talis nec²⁰ debet in ecclesia ministrare nec ab ecclesia partem suscipere.*

Again the clergy must not be allowed to live secular lives, but must attend diligently to their cure.

*Habita itaque quantitate et qualitate cleri provincie videndum est de eorum *⁴ habitudine ad populum relativa. Cavendum³³ c. est igitur ne vivant seculariter vel fiant laicorum ministri, sed cure sue in sanctitate vite diligenter invigilent. Pro tunc²⁵ enim non debent⁵ sustentari de proventu ecclesie, ut patet 3° Decret. decretalium *Ne clerici vel monachi* capitulo *Sacerdotibus*, et Lib. III. capitulo *Relatum est*. Istam itaque legem diligenter debet⁶ 2, 7. rex attendere et episcopis suis⁷ precipere sub pena ammissionis temporalium suorum rite exequi istas leges. Probatur³⁰ in observancia istorum precipue conservatur status regni in* Tit. I. cc.

This is a matter of such supreme importance to the kingdom that the

¹ ad *pro de*, A. ² et, *om.* A. ³ episcopus, *om.* A. ⁴ In *super. marg. hujus pag. eadem quae textum exaravit manu scriptum est*: Nos autem gloriari oportet in cruce domini nostri Iesu Christi in quo est salus. ⁵ dicunt *pro debent*, A. ⁶ deb. dil., *ord. inv.*, B. ⁷ attendere *ante precip.*, *add.* A.

tantum quod segnicies in istis foret maxime prodicionis King should confiscate the revenues of bishops who neglect it. indicium¹. Rex igitur et regnum² non debent de bonis suis

proditores suos defendere sed fomentum prodicionis subtrahere, cum hoc vergeret ad commodum utrobique. Item rex

5 habet potestatem precipiendi episcopo suo sub pena ammissionis temporalium ubi non emergit tam patens casus periculi, ergo evidencius in maiori periculo regni sui. Assumptum patet ex hoc quod propter episcopale officium dedit rex sibi stipendium, nec foret rex regni nisi haberet

10 potestatem ad regimen regni de cunctis suis temporalibus providere. Cum enim lex divina et lex ecclesiastica dicunt quod in hoc stat maximum regni periculum nota infidelitatis

C. foret magis attendere ad pericula regni sensibilia quam ad illud. Item episcopus tenetur obedire regi suo in licitis et

15 canonicis, sed ista forent pertinentissime licita et canonica quia officio episcopali ex legibus ecclesie limitata; ergo honestum foret episcopo in perfeccione istorum suo domino legio obedire. Aliter enim rex pie auferrens ab eo temporalia et dans alteri facienti illud officium posset³ vere et pertinenter

Matt. xx. 13. dicere: '*Amice non facio tibi iniuriam*, nam tuum non⁴ foret illud donatum nisi compleveris tuum officium, sed in maximo regni periculo contra salutem anime mee es mihi inobediens; ideo a te auferro, non tua, sed bona regni mei que contra

For if the services are not performed for which the revenue is paid, the revenue ceases to be the bishop's.

coronam et legem dei iniuste occupas.' Confirmatur ex

As this power of forfeiture is acknowledged to belong to the pope and the archbishop, it plainly a fortiori belongs to the King who provides the revenue and is responsible for the safety of the kingdom.

25 hoc primo⁵ quod archiepiscopus vel papa debet in tali casu⁶

episcopum negligentem suspendere et multare. Sed rex

habet plenius dominium super omnia temporalia regni sui

quam suus metropolitanus vel papa, igitur regi licet specialiter

in eorum negligencia auferre a suis proditoribus bona sua.

30 Aliter enim, cum illi possunt perverti, plus appreciantes

temporalia quam salutem regis et regni, non liceret regi

providere de istis bonis regni licet occasione ipsorum precipitent regem et regnum secundum corpus et animam in

¹ In marg. Conclusio, B.

² regni, A.

³ potest, B.

⁴ non

om. A. ⁵ primo ex hoc, ord. inv., B. ⁶ causa pro casu, A.

Again as Christ and the Apostles obeyed Kings even in paying tribute, much more ought the clergy to obey the Kings who claim their help; and this especially applies to the richly endowed English clergy.

Again Christ's vicars are bound to serve those subject to them, and no service is more appropriate than that of doing these things which belong to their office.

infirmum¹, quod foret nimis blasphemum summe regalis potencie destructivum. Secundo confirmatur ex hoc quod Cristus, apostoli et sancti succedentes eorum vicarii debuerunt obedire regibus eciam in dando ex*acciones et census, ergo 33 d. multo magis debuerunt obedire regibus petentibus auxilium 5 conformiter legi dei. Et cum nostri episcopi debent esse obligaciores regibus ex augmento donorum videtur quod episcopi nostri debent in istis precipue regibus obedire. Unde decretum Augustini di. viii *Quo iure* sic loquitur: *Sed dicitis quid nobis et Imperator?* *Sed, ut * iam dixi vobis, de iure humano agitur. Apostolus voluit serviri regibus, voluit honorare reges², et dixit Regem reveremini³. Noli ergo dicere, quid mihi et regi?* *Quid tibi igitur et possessioni?* . . . *Noli igitur possessiones tuas dicere, quia ipsa iura renuncias humana quibus possessiones possidentur. Per iura, inquit, 15 regum possidentur possessiones.* Tercio confirmatur ex hoc quod Cristi vicarii et papa precipue debent servire subditis, ut patet ex doctrina Christi Luce xxii^o et ex stilo beati Luke xxii Gregorii quo vocat eum servum servorum dei. Sed nullum²⁶ servicium foret eis pertinencius aut religiosius quam faciendo 20 predicta que incumbunt eorum officio. Ergo hec debent facere a regibus requisiti. *Quomodo rogo*, dicit decretum Decret. C. xi q. i. *Si tributum quod imperator habet potestatem xi. Q. i. c. 27. vendicandi agros, sic quod iste sanctus episcopus dicit, non denegamus ei tributum de agris ecclesie quin longe evidencius 25 non negaremus ei spirituale suffragium ad domandum inimicos ecclesie.* Si enim censum filius dei solvit, quis tu tantus es ex elemosinis principum mendicatis ut neges in causa dei principibus petentibus contra anticristos auxilium. Nichil enim patencius iudicaret te esse eis consocium. Nam per 30 multas leges prepositi ecclesiastici debent in tali casu humiliter petere auxilium brachii secularis, quomodo ergo negarent conferre regibus auxilium in hac parte? Aliter enim aptari possit eis illud psalmi 49 *Si videbas furem currebas cum eo et Ps. xlix. 1 cum adulteris porcionem tuam ponebas.* Omnes enim curati 35

¹ infimum pro infirmum, A. . . ² regibus, A. . . ³ venerari, A.

Decret. D.
VIII. c. 1.
Fol. 147 r

Decret. C.
xi. Q. i.
c. 27.

Ps. xlix. 1

qui non proficiunt pastoris officium fures sunt et latrones¹, et tales accelerant nonnulli defendere et de² adulteris quibus consenciant dicuntur habere animam porcionem, et revera inter omnes gradus infidelitatis atque periurii tales periuri³ No fear of the loss of temporal goods ought to persuade a superior to institute an unworthy pastor.

5 forent infidelissimi regi suo. Unde signum infidelis ut vecordis ignavie foret talem prepositum pre timore amissionis temporalium indignum pastorem instituere, vel ad residenciam vel alia dei officia non vocare. Talis enim foret proditor dei et hominum timens amissionem temporalium plus quam deum. Et hinc dicit decretum 9 di. *Quicumque legibus Imperatorum, que³ pro dei veritate feruntur, obtemperare non*

wlt, acquirit grande supplicium. Quicumque vero legibus Imperatorum, que contra dei voluntatem feruntur, obtemperare

[non⁴] wlt, * *acquirit grande premium.* Nam et temporibus pro- Bad laws are made for the trial of the faithful (e.g. of Nebuchadnezzar which the three children disobeyed), good laws for the correction of the perverse.

15 phetarum omnes reges qui in populo dei non prohibuerunt nec everterunt que contra dei precepta fuerunt instituta culpantur, et qui prohibuerunt et everterunt super aliorum merita laudantur, ut rex Nabuchodonosor, cum servus esset ydolorum, constituit sacrilegam legem ut simulacrum adoraretur ;

20 sed eius impie constitutioni qui obedire noluerunt pie fideliterque fecerunt. Deinde cum rex divino correctus miraculo piam laudabilemque legem constituit pro veritate, ut quicumque diceret blasphemiam in deum Sidrach Misak et Abednago cum domo sua penitus interiret. Patet hystoria

Dan. iii. 29. dan. iii^o. Unde inquit *quando imperatores pro falsitate contra veritatem constituerunt malas leges bene⁵ credentes probantur et perseverantes coronantur, quando aulem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges terrentur sevientes et corriguntur male intelligentes.* Cum igitur in Anglia offenduntur⁶ The English clergy who are offended at the rectification of the privilege of Westminster Abbey [as a sanctuary], would perhaps like a law which should exempt from obedience

Factam per reges con*formiter legi dei, quid credimus, si rex iam faciat dictam legem ecclesie sub pena amissionis temporalium innovari, forte potius annuerent quod rex statueret ut quicumque curati in laicali regis officio ab omni

¹ sunt, add. post latrones, A. ² de, om. A. ³ qui, A, B. ⁴ non, om. A. B. ⁵ unde pro bene, B. ⁶ offendunt, B. ⁷ Westinensis, B.

Decret.
D. IX. c. I.
§ I.

34 a.

Fol. 148 a.

to their bishop
all clergy en-
gaged in the
King's secular
service.

obediencia sui episcopi ad perficiendum curati officium sint exempti! Et tamen certum est, cum hoc sit contra legem dei atque ecclesie, excommunicati forent a deo qui talem legem iniquam conderent vel eius practice contra dei iudicium consentirent. Unde episcoporum foret¹ omni timore fortune 5 postposito consuetudini tali resistere et omnes curatos eis subditos constanter ad pastoris officium coercere, dicendo

Such a law the
Bishops would be
bound to resist as
the Baptist re-
sisted Herod.

regi, si oportet, sicut Baptista dixit Herodi, illud decretum pape Decre-
Simachi positum di. x. *Non licet Imperatori [vel] cuiquam D. x.*

pietatem custodienti² aliquid contra mandata divina presumere, 10
nec quidquam quod evangelistis vel prophetis aut apostolicis
preceptis vel regulis obviet, agere. Sed quid magis, rogo,
obviet legi dei quam regem proditorem dei defendere et
detractum³ a divino officio suo seculari officio peregrino a
clericis mancipare? hoc enim vergeret ad discrimen regni et 15
periculum tam fraudatarum quam hoc defendencium ani-
marum.

The third fruit of
the law would be
to limit the num-
ber of the clergy,
and so promote
the honour of
God, health of
the people and
the establishment
of the realm.

Fructus autem tercius predicte legis foret honor dei, salus⁴
populi et stabilimentum regni. Hoc enim foret medium cui
nemo imposeret colorate columpnam ad practisandum supra- 20
dictam conclusionem, quod laicis regni foret aptatus numerus
clericorum, ipsis viventibus pure de decimis, oblacionibus,
elemosinis, tunc residuo secularis domini existente in manibus
* laicorum. Deus enim aptavit clerum legis⁵ veteris secundum 34 b.
numerus in quo sustentaretur de decimis quando fuit magis 25
necessarium habere cleri multitudinem propter legis onera
quam est modo. Si igitur capitanei corporalis exercitus
debent certificare regi de numero et qualitate suorum militum
correspondenter ad datum stipendium, multo magis episcopi,
capitanei spiritualis exercitus, debent respondere regi de 30
numero et virtute spiritualis milicie, cum ex fide rex et
regnum debent de isto exercitu plus curare. Aliter enim
posset contingere quod plus quam tertia pars bonorum regni
foret subtractum et consumptum per discolos sine correspon-

If the heads of
the bodily army
must answer to
the King for the
number and con-
dition of their
troops, much
more must the
heads of the
spiritual army.

¹ forent, A. ² custodiendi, A. ³ decretum pro detractum, A.
⁴ stilus pro salus, B. ⁵ regis pro legis, A.

dencia numeri vel virtutis. Sed quid minaretur pátencius regno ruinam? Numerus igitur cleri aptatus ad possessiones et limitatus per episcopos ad virtuosas concertaciones cum spiritualibus inimicis redderet regnum, tam ex victoria quam ex derelicta virtuosa mundicia, gloriosum. Unde non dubium rex tenetur plus edoctum defectum in numero et virtute spiritualis milicie correspondenter de stipendio temporali subtrahere; primo quia hoc pertineret ad precipuum regimen regni sui; secundo quia aliter iniuriaretur toti regno nimis

10 culpabiliter ex consensu. Cum enim tales forent, nedum fures et latrones, sed ad tocius regni maximum dampnum, bona regni et specialiter pauperum rapientes, quomodo servaret rex fidem suis legiis nedum omittendo subtrahere, sed defendendo, bona quorum ipse et regnum sunt de talibus

15 inimicis? Quo, queso, colore spoliaret pauperes regni de suis usibilibus, que vix eis sufficiunt, quando tot bona eorum iacent cum proditoribus ociosa. Et si queratur huius probacio, ecce quantitas dotacionis, paucitas et invalidudo istorum militum, respondebit. Quod si dicatur eos esse validos quo

The King must remedy existing evils by reducing the pay of the clergy.

How can the King tax his poor subjects, while so much of their property lies idle with these traitors?

20 ad deum, super quo non cadit improbacio vel iudicium humanum, primo, inquam, foret ista sententia repugnans factis ecclesie, quia, cum non licet excommunicare nisi pro mortali, si tolleretur omne iudicium humanum probabile¹ de mortali, tolleretur omnis potestas excommunicandi vel aliter

Fol. 148 b. per censuras ec*clesiasticas puniendi. Et iterum, si sunt tam grati Christo ut referunt, nedum redderent rationem de excessivis elemosinis secularium dominorum sed gratanter acceptarent exonerationem eorum ultra necessaria ad sustentacionem sui officii, ymmo susciperent rapinam bonorum

30 suorum cum gaudio, si contingat. Constat quidem quod est de perfeccione Cristi discipuli de paucis temporalibus² contentari. Sic enim narrat beatus Ieronymus de tribus milibus monachorum in Egipto propter obolum quem

The objection that the clergy may be strong in the sight of God, as to which we cannot pronounce, fails (i) because we can pronounce on this as easily as on questions of excommunication, (ii) because, if they were so, they would welcome expropriation.

Higden, Polychr. v. libro vº capitulo 23º narrat quod ante adventum Augustini in

10. sub fin.

¹ improbable, A.

² temporibus, A.

Angliam¹ erant MMC² de monachis Britonum cristianis in Vallia pure expropriarie de labore manum * sustentati, et 34 c. verisimile est quod vixerunt sancius quam nostri possessionati, quia regule primeve conformius. Quid ergo obest illos venire ad iudicium regis et regni de quantitate bonorum⁵ regni de vita sua et numero responsuros³? Tercio moveret ad idem quod omnis institutio humana reperta continere

Again when any human institution is found to contain error, its founders must correct it; much more is this the case when the founders are the King and kingdom.

errorem debet ratione peccati consensus a constituentibus revocari; sed contingit tam ex parte fundatorum quam elemosinariorum esse in talibus donacionibus defectus multi-¹⁰ plices; igitur sentito errore debet a constituentibus revocari; multo magis igitur a rege et regno qui sunt supra constituentes privatos. Maior patet ex hoc quod dato opposito constituentes defenderent vel consentirent ex negligencia correccionis errorem contra rationem, et per consequens¹⁵ contra deum; defendere autem hoc licere foret blasfemia.

Unde di. x.⁴ *Vides fili, dicit papa Iohannes, quod contra* Decret. D. x. c. 10.
leges accipitur, dissolvi per leges meretur. Idem igitur foret

For it cannot be said that the right to amend and repent is conditional on the consent of the Bishop of Rome.

imponere dominis regni nostri quod non possunt corrigere hos errores, vel quod hoc non possunt sine approbacione²⁰ Romani episcopi, et dicere quod peccantes in spiritum sanctum sunt necessario condempnandi, vel quod eorum satisfaccio essentialiter dependet a dicto pontifice, quorum utrumque dicti domini non auferrent, quia tunc redderentur, ut sic, infidelissimi et excommunicatissimi heretici, secundum²⁵

If the endowers of the clergy could not have erred the receivers must have been impeccable; that they did err is shown by the ill results of their gifts.

leges dei et hominum funditus destruendi. Minor autem non indiget probacione, cum dotantes possunt cecari multiplicitate in dotando et elemosinari possunt deficere a conditione quam oportet intelligi, quia aliter forent impeccabiles ut angeli confirmati. Et confirmatur nedum possibilitas^{F.} sed effectualitas erroris ex hoc quod putantes se⁴ proficere clero suo viderentur laboriose et sumptuose altrinsecus sibi officere. Ex hoc enim videtur status ordinis inperfeccior, numerus ex sumptuositate paucior et ad apertendum seculari-

¹ Anglia, A.

² cccvii pro MMC, A, B.

³ Nota, in marg. A.

⁴ 10 dist., ord. inv., B.

⁵ esse pro se, A.

tatem proclivior. Nam ante dotacionem fuit status illius ordinis eque perfectus, sicut in principaliori est status ordinis fratrum, ut dicit Bernhardus. Sed modo est ex dotacione¹ imperfeccior, sicut sentenciant multe leges. Sicut igitur ille imperficeret ordinem fratrum qui copiose dotaret eos in temporalibus, ita videtur de religiosis possessionatis, et ista videtur esse sententia sanctorum. Unde venerabilis Beda, Ep. II. Beda in epistula ad Egbertum Archiepiscopum Eboracensem dicit quod oportet eum subordina[re] coepiscopos ad predi-
 10 candum ewangelium illi provincie secundum decretum beati Gregorii, cum ipse non sit plene per se sufficiens; et diffiniens sic obicit: *Et quidem novimus quod per incuriam² regum precedentium donacionesque stultissimas factum est, ut non facile locus vacans, ubi sedes episcopalis nova fieri debeat,*
 15 *inveniri valeat.* Et post conquerens de stulticia dotacionum monasteriorum sic loquitur: *Quia huiusmodi maxima et plurima sunt loca que, ut vulgo dici³ solet, neque deo neque hominibus utilia sunt, quia videlicet neque regularis secundum*
 20 *deum ibidem vita servatur, neque illa loca milites sive comites⁴ secularium potestatum, qui gentem nostram a barbaris defendant, possident.* Ideo, inquit, *Si quis in ipsis locis sedem episcopalem constituat non culpam prevaricationis incurrere, sed opus virtutis magis agere probabitur⁵.* Et tercio ex testimonio
 s. lvi. 6. Yesaias lvi. *dissolve obligationes violentarum comutationum;* dat exhortacionem catholicam sub hiis verbis: *Tuam sanctitatem decet cum religioso rege nostre gentis irreligiosa et iniqua priorum gesta atque scripta convellere, et ea que provincie nostre, sive secundum deum sive secundum⁶ seculum, sint utilia prospicere, ne vel nostris temporibus religione cessante amor*
 30 *timorque⁷ interni inspectoris deseratur, vel rarescente copia milicie secularis absint qui fines ab incursione barbarica tueantur. Quod enim turpe est dicere, tot sub nomine monasteriorum loca hui qui monachice vite prorsus sunt expertes in suam*

To this we have the testimony of the Ven. Bede as to the state of the clergy of his own time.

¹ ex dot. est, ord. inv. B. ² injuriam, A, B. ³ dicet, A. ⁴ comi-
 lites, B. ⁵ probabiliter pro probabitur, A. ⁶ secundum, om. A.
⁷ tenorque pro timorque, A.

ditionem acceperant, sicut tu melius nosti, ut omnino desit locus ubi filii nobilium aut emeritorum militum possessionem acciperent: ideoque vacantes ac sine coniugio, exacto tempore pubertatis, vel intendunt¹ luxurie et alii facinori infra regnum aut patriam suam,

How much worse would he find matters now; more endowments and less religion! *pro qua militare debuerant, transeuntes perturbent ecclesiam.* O 5

Now-a-days the monks waste the property and anticipate the income entrusted to them.

si iste sanctus pugil ecclesie viveret iam² hic in terris videret quanta possessio regni nostris sit fraudulenter furtive et mendaciter ad manum mortuam spoliata, videretque secundo quomodo pauci ignari religionis monastice³ nimis seculariter occupant ista bona, et videret 3° quomodo occasione illius tercie 10 discrasie tota religio gentis nostre dissolvitur, clamitaret pre G. monstruositate facinoris 'Ve genti huius peccatrici.' Hodie namque dicitur quod monasteria de illis paucis ineptis quos ad religionem suam accipiunt vendicant symoniace dotem temporalium ab accepto, venduntque corrodia et maneria 15 patrimonii Cristi et elemosine date pauperibus tamquam commercium seculare, et cum precio nunc voluptuose vivunt, nunc redditus impetrant, nunc mercantur. Et ex alio latere ordinarii multiplicant nunc verba et leges blasfemas de sua potencia, nunc inbursant consenciendo facinori extortam 20 peccuniam, et nunc tradicionibus suis onerant laicalem ecclesiam nimis gravi annua pensione⁴. Et ex 3° latere predones seculi nunc tumultuose defendunt hec spolia * pro 35 a. temporali vel annua pensione⁴, nunc maiores⁵ et minores spoliatis pauperibus simonie participando consenciant, et 25 nunc regnum nostrum depauperatur milicia, et nēdum regnum sed pene totus Cristianismus⁶ sentit exinde perplexas iniurias. Ideo vero dicit iste sanctus quod erant donaciones regum stultissime. Stulte, quia credunt dominia⁷ eis placencia et licita debere eciam religioni monachice proficiendo ad 30 utriusque meritum complacere. Stulciores, quia credentes quod in istis stat regni prosperitas accumulunt sectas et irreligiones insolitas, unde surrexit duplex penuria regni

¹ incendunt, A.

² iam viveret, *ord. inv.* B.

³ monachice, B.

⁴ annua pensione *corr. Edd. pro animapensione*, A, B.

⁵ maioris, A.

⁶ cristianissimus, A.

⁷ divina *pro* dominia, B.

nostri. Sed 3° erant¹ stultissime quia credunt placere Cristo dissolvendo religionem et pauperiem quam ipse instituit.

Quis igitur negaret quin rex et regnum debent expergiscere intellectum et emendare secundum legem Cristi vocatas elemosinas quas ipsi et primogenitores sui tam stulte donaverunt?

Who then will deny that the King and kingdom should reform these so-called alms according to Christ's law?

Secunda lex est unde redderetur regno stabilitas quod rex ordinet per suos episcopos ut in cunctis suis ecclesiis parochialibus resideant curati qui sint docti et animati in officio pastorali. Tales enim secundum principem pastorum

II. Our second law is that the King through his bishops should enforce the residence in all parishes of learned and zealous curates.

Fol. 149 b. * pastorali. I^a Petr. v^o sunt simplices theologi, *non dominantes in clero*

*sed forma facti gregis*² *ex animo*; et per illos, ut dixi superius, scola Cristi et nomen regis diffunditur, cum docere debent populum quomodo deo et regi debeat obedire; et talis

gens sancta faciet regem sanctum cum deus facit regnare yppocritam propter peccata populi. Patet ista lex ex lege priori et ex dictis libro vi^o De pastorali officio. Specialiter autem debet rex ad episcopos suos attendere quod sint iudices diligentes et ydonei in hac parte, quia aliter peccatum ex

causa³ multiplici redundat in regem⁴. Et ex isto primo sequitur quod rex non permittet alienigenam vel indigenam curatum beneficiatum in Anglia, nisi ex causa deo accepta, extra regnum vel intra, extra suum beneficium residere.

From this it follows that all curates, native or foreign, must reside in their benefices.

Nam sive cardinalis sive familiaris pape vel cuiuscumque cari sui assignatus fuerit ab eo ad tale beneficium oportet quod admittatur et assignetur ad correspondens officium tamquam legius homo regis. Sed rex non permetteret in tam necessario officio aliquem cum suis temporalibus discolorare. Sic enim iniuriaretur deo, sibi ipsi et regno, fraudando ipsos a spirituali suffragio, contra quod totus populus reclamaret. Item rex rite exigit a suo archiepiscopo iuramentum corporale quod erit fidelis sibi et regno, igitur evidencius vel a pari exigeret a quolibet elemosinario suo inferiori archiepiscopo, vel in se vel in suo preposito. Cum

Foreign benefice-holders who do

¹ errant, A.

² et, *post gregis*, add. B.

³ tam *pro* causa, A.

⁴ in marg. Conclusio, A.

not reckon themselves subject to the Archbishop, and therefore are not bound by his oaths, must swear allegiance personally to the King, or lose their benefices.

igitur beneficiatus talis transmarinus non reputat se subiectum nostro archiepiscopo videtur quod vel veniret in persona sua faciens fidem regi ut domino, vel careret tali regis beneficio. Nam omnium temporalium regni est rex dominus, sive sint decime, sive alia iocalia, cum sit dominus corporis clericorum.

If the revenue of one benefice may be bestowed on foreign absentees the revenues of all benefices may with equal justice be transferred to foreign enemies, to the destruction of the kingdom.

Item si alienus episcopus posset¹ licite proventum unius beneficii ecclesiastici extorquere, ditando regno inutiles et quantumcumque inhabiles, cum non sit instandum in uno plus quam in reliquo videtur quod liceret sibi alienare fructum cuiuscumque beneficii ecclesiastici regni nostri conferendo 10 cuicumque inimico vel inhabili ut sibi placuerit. Sed quomodo staret regnum si omnes episcopatus, omnes abbatus et prioratus, omnes prebende, omnes rectorie vel hospitalarie Anglie essent translate ad alienigenas inimicos? Revera nedum medietas temporalium regni nostri, sed, quod gravius est, crementum 15 naturalium temporalium, necnon et spirituale suffragium,

It is much better that the King should deprive them of the goods they misuse.

foret a regno ablatum. Sed longe melius est quod rex et regnum auferat bonum suum quod spoliant tam multipliciter depauperantes² regnum, quia aliter secundum beatum Bernhardum foret rex similis symee super tectum, quia 20 deficeret ex ceca similitudine a precipuo regimine regni sui. Sed oportet omnino aspere castigetur quicumque indigena taliter alienis a fide et religione consensciens vel procurans. Debet enim rex suis legiis ut vacent edificatoriis regni officiis et dimittant tam peregrinum officium, cassando preceptum 25 eciam pape mandantis oppositum, quia in hiis debet legius regis plus sibi obedire quam pape, ut patet ex dictis. Nec valet fingere quod translacio paucorum beneficiorum Anglie non noceret, primo quia si totalis translacio noceat aliquantum minor translacio nocebit proporcionabiliter spoliatis. Se- 30 cundo, cum tanta iusticia stat in minimo bono ut maximo³, patet quod⁴ ex translacione cuiuscumque beneficii solveretur proditorie iusticia quoad deum. Et tercio idem foret flecti in observancia iuris nostri quoad minimum et cedere hostibus ut faciant fissuram * maximam in processu. Arguunt enim 35 c.

It is no use pretending that the transference of a few benefices to foreigners is harmless, the principle is the same.

¹ potest, B. ² depauperans, A. ³ maxime, B. ⁴ quod, om. B.

per locum a simiali¹ similitudine quod, sicut papa habet potestatem transferendi unum beneficium Anglie eciam in

Fol. 150 a. * lixam, in parvulum vel sectorem, sic eciam omnia ac singula

beneficia, cum sit capitalis et plenus dominus singulorum; The justification rests on the argument that the pope is lord-in-chief of all benefices, whereas not even S. Peter had such power, the pope is forbidden all secular

et sic infra breve transferret effectualiter beneficia regni nostri lordship, and the assertion of his power to make whatever he decrees lawful is blasphemy.

in equos, canes et feminas² eciam meretrices. Sed deliramenta sunt ista, cum apostolus nec habuit nec habere potuit

potestatem super ecclesiam nisi ad eius edificacionem; pape

autem interdicitur dominium seculare et asserere quod si

discernat sic vel sic³ esse licitum vel cum quolibet dispen-

sandum eo ipso est licitum faciendum foret nimis magna

anticristi blasfemia. Non enim est credendum vel obediendum

homini vel angelo nisi de quanto est fundabile ex scriptura.

Sed constat ex scriptura et lege ecclesie quod nemo est vere

rektor, curatus vel minister ecclesie, nisi faciat quod incumbit According to Scripture and Church law no one is truly rector or curate unless he do what belongs to his office, and the pope has no power to make a rector or curate unless God make the man worthy.

suo officio. Ideo non est in potestate pape facere quem-

cunque pretextu peccunie rectorem, ministrum ecclesie vel

curatum, nisi deus aptet sibi ministerium et faciat ipsum

dignum. Nam nec papa nec Imperator potest facere

tabellionem cum scriptura sua signata valere testes xii nisi

faciendo quod veritas aut fidelitas sua valeat testes totidem.

Si igitur sint⁴ promoti regis et sic eius ministri oportet quod

faciant sibi fidem in operatione⁵, quod sunt tales. Si itaque

pro causis legitimis rex et regnum licenciant beneficiatum Of course the King for good reasons, profitable to the kingdom and acceptable to God, may grant curates leave of absence.

absentare se extra regnum vel intra ad maiorem utilitatem

regni et sic ecclesie, salva sufficienti residencia procuratoria,

subest causa deo accepta, quia aliter non staret curatus in

scola, ubi ecclesie et parochianis suis magis proficeret, sed

includeretur irrationabiliter in sua parochia tamquam

anacorita⁶. Verumtamen in isto involucro sunt multa

subterfugia discolorum, unde deficiente suffragio superioris

partis utriusque brachii populus laicalis debet in nomine

domini elemosinas suas, ut decimas et ablaciones, a tali

ignoto subtrahere et in pauperibus Cristo persolvere. Pro-

But in other cases the people should take matters into their own hands and stop the curate's pay.

¹ simiali, om. A. ² sciencias pro feminas, B. ³ vel sic, om. A.

⁴ fuit pro sint, A. ⁵ opere, B. ⁶ corr. edd. pro anagorica, A, B.

batur populus debet subtrahere elemosinas a notorie fornicario iuxta dicta, sed ille minus nocet quam omnino fraudans a rectoris suffragio, ergo multo magis debet ab ignoto subtrahere.

If they are going to do this the people must arm themselves against the thunderbolts of excommunication.

Sed¹ ad practisandum istam sententiam cum aliis obedi-
enciis legi Cristi necessitantur fideles armare se contra
versucias fulminis pretense excommunicationis, per quam
multi ab execucione legis domini deterrentur. Cognoscant
igitur fideles quod fulmen excommunicationis non nocet
homini nisi de quanto peccatum suum prius nocuerit.¹⁰
Ideo servet se cristianus a crimine et non obstante * quan-^{35 d.}
tacunque fulminacione diaboli trahiat constanter in pre-
teritum opus bonum, quia deus est tali murus securus
ut ictum fulminis in excommunicantem transverberet, dicente
decreto Augustini xi. q. iii. '*Illud plane:*' Si quisquam,
inquit, *fidelium fuerit anathematisatus iniuste, ei potius*
oberit qui facit quam ei qui patitur, nec quisquam tantum
insanit quod credat eo² ipso quenquam iuste excomuni-
care alium quo sic pretendit, cum tunc foret plus quam
deus. Quomodo³, rogo, licet vicario dei sive diabolo²⁰

Now excom-
munication can
only harm a man
in so far as he has
previously been
harmd by his
own sin.

Let a man keep
from sin and ex-
communication
will not hurt
him.

So Augustine
says that wrong-
ful excommuni-
cation recoils on
its author.

God Himself can-
not excommuni-
cate a man save
for mortal sin.

excommunicare quempiam pro⁴ execucione operis meritorii
cum deus non potest⁵ excommunicare aliquem nisi fuerit
pro mortali. Unde xi. q. iii.⁶: *Quomodo sacerdos mun-*
dum non facit leprosum, sic episcopus vel presbiter non
aligat eos qui insontes sunt, nec solvit noxios. Cognoscant²⁵
secundo fulminantes tales sentencias causam pro qua
persone⁷ debet inferri talis sententia. Nam xi. q. iii.^a
ex consilio Meldensi * sic scribitur: *Nemo episcoporum quem-*
libet sine certa et manifesta peccati causa comunione privet
*ecclesiastica, sub anathemate*⁸ *autem sine consciencia Archi-*
episcopi aut coepiscoporum ponere nullum presumat nisi
unde canonica docet auctoritas, quia anathema mortis eterna
est condempnacio, et non nisi pro mortali debet imponi crimine,

Decret. c.
xi. Q. iii.
c. 87.

Decret. c.
xi. Q. iii.
c. 44.

Op. cit. c.
41.
Fol. 150 b

¹ in marg. De excommunicatione, A. ² ex pro eo, A. ³ quo
pro quomodo, A. ⁴ pre, A. ⁵ patet pro potest, A. ⁶ xxi., A.
⁷ per se pro persone, A. ⁸ auctoritate pro anathemate, A.

et illis qui aliter non poterunt¹ corrigi. Unde glossa dicit This is confirmed by the Decretals and by reason, for we do not apply cautery while the limb has any soundness. quod² tunc demum potest quis excommunicari pro crimine cum est incorrigibilis. Et patet de ratione, nemo enim debet membrum infirmi cauterisare dum remanet ex virtute

5 membri et medicina apponibili spes sanandi. Cum igitur excommunicacio sit cauterium spirituale precdens excommunicatum a communione³ fidelium, manifestum videtur quod hoc non debet fieri dum suppetit alia medicina. Et hec ratio quare oportet ecclesiasticum excommunicantem cogno-

10 scere scripturam sacram ut sciat discernere peccatorum gravedinem et medelam. Ymmo videtur mihi quod nemo excommunicaret signanter alium nisi habuerit ad hoc specialem revelacionem quod hoc foret utrobique expediens ne ecclesiam Cristi magis intoxicet vel quod medicina penalis

15 iuvet⁴ quod spiritus salvus fiat. Sic enim excommunicarunt apostoli et omnes qui rite exercuerunt illud officium. Sed quis nostrorum excommunicantium attendit vel noscit si suus⁵ excommunicatus fuerit in mortali, aut si aliunde competencius non possit corrigi? Cognoscant tercio ferientes Those who employ this weapon from interested motives must beware lest it recoil on themselves. 20 hoc fulmine⁶ ne ex defectu modi fulmen reverberet in se ipsos, quod fit quando postposito amore excommunicati ferunt⁷ sententiam ad vindicandum suam iniuriam vel

Decret. c. lucrum temporalium ad querendum. Unde xi. q. iii.:

xi. Q. iii. *Episcopus* postquam declaravit⁸ quod sententia excommuni-

c. 65. 25 cacionis tripliciter, scilicet ex causa, ex ordine et ex animo,

36 a. est iniusta, sic loquitur * *Sententia ex animo est iniusta,* To this effect there are many warnings in the Fathers. *cum aliquis servata integritate iudicarii ordinis in adul-*

terum vel in quemlibet criminosum, non amore iusticie sed livore odii, vel precio aut favore adversariorum inductus, James i. 20. *sententiam profert.* Unde Beda super epistolam Jacobi 10 ait: '*Ira enim viri iusticiam dei non operatur,*' quia qui iratus in aliquem sententiam profert, etsi ipse quantum ad se iustam reportet sententiam, iste tamen qui non amore

¹ potuerunt, A. ² qui pro quod, A. ³ comunicacione, A.

⁴ innuet pro iuvet, B. ⁵ suis, A. ⁶ fulmen, A. ⁷ fuerunt pro ferunt, A. ⁸ declaraverit, A.

iusticie sed livore odii in eum sententiam dedit, iusticiam dei in quam perturbatio non cadit, non imitatur. Talis, inquam, fulminat sententiam in barbam propriam, quia iuxta decretum Cristi Matth. v. *Qui dixerit fratri suo: Fatue*, Matt. v. 2 *reus erit yehenne ignis.* Unde, ut supra tetigi, xi. q. iii. Decret. c. xi. Q. iii. c. 87. dicit Augustinus: *Illud plane non temere dixerim, quod si quisquam fidelium fuerit anatematizatus iniuste potius ei ob-* 10 *erit qui facit quam ei qui patitur hanc iniuriam. Spiritus enim sanctus habitans in sanctis, per quem quilibet ligatur aut solvitur, inmeritam nulli ingerit penitentiam; per eum* 15 *quippe diffunditur caritas in cordibus nostris quem non agit perperam. Pax ecclesie dimittit peccata et ab ecclesie pace alienus tenet peccata, non secundum arbitrium hominum, sed dei.* Et sequitur: *sicut avis in incertum volans et passer quomodolibet vadens sic maledictum frustra prolatum venit* 20 *super eum qui misit illud.* Et quantum ad vindictam proprii lucri sive iniurie scribit beatus Gregorius Januario episcopo, ut recitat canon 23. q. iii. sub hac forma. *Inter querelas* Decret. c. xxiii. Q. i. c. 27. *multiplices Ysidorus, vir clarissimus, a fraternitate tua frustra* Fol. 151 *se excommunicatum * anatematizatumque conquestus est; quod* 25 *quam¹ ob rem factum fuerit dum a clerico tuo qui presens erat voluissimus adiscere pro nulla alia causa nisi pro eo quod te iniuriaverat factum innotuit, que res nos vehementer afflixit, quia si ita est nil te cogitare de celestibus ostendis, sed terrenam conversacionem te habere significas, dum pro vindicta proprie* 30 b. *iniurie, quod sacris literis prohibetur, malediccionem anatematicis invexisti. Unde de cetero omnino esto² circumspectus atque sollicitus, et talia inferre * cuiquam³ pro defensione* 36 b. *proprie iniurie denuo non presumas. Nam si aliquid⁴ tale feceris in te scias postea esse vindicandum. Potest⁵ autem* L. *ista lex demonstrari ex fide scripture Matth. xviii. ubi* Matt. xviii. 21, 22. *Cristus sic⁶ precipit, non cuicumque, sed capiti ecclesie, et in ipso cuilibet eius vicario, usque septuagesies sepcies, hoc est quocienscunque in ipsum peccaverit remittere*

And we have Christ's command to forgive until seventy times seven, and His parable of the ungrateful servant.

¹ quidquam pro quod quam, A.

² estote, A.

³ cuique, B.

⁴ tale aliquid, ord. inv. B.

⁵ Post pro potest, A.

⁶ sic om. B.

- Decret. fratri suo, ut docet decretum¹ beati Gregorii ubi supra *Si*
 C. XXIII. *is.* Et patet in parabola Cristi condemnante presbiteros
 Q. iv. c. 28. et per excommunicationes suas iniurias vindicantes. Nam
 deo debemus x milia talentorum et ipse nobis² graciose
 5 remittit³, sed conservos nostros suffocamus nedum pro
 centum denariis sed pro bonis pauperum que sunt nobis
 omnino indebita; quomodo ergo digne diceret talis pro
 Matt. vi. 12. populo *Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus*
debitoribus nostris? Possumus autem debita nostra ob-
 10 servatis tam⁴ ordine et animo vindicare, ut alias exposui,
 et cum hoc iniurias fratrum remittere. Et ex⁵ istis patet
 ulterius quantum ve accumularent sibi laici, ordinantes
 pro lege quod eo ipso quo subditus durat in excomuni-
 catione sui curati per 40⁶ dies debeat postmodum per
 15 manum laicam carceri mancipari. Nam Yes. x. dicitur
 Is. x. 1. *Ve qui conduunt leges iniquas.* Sed sepe contingit quod
 simplices sunt excommunicati indebite, ideo in tali casu
 incarceratione insontes foret auctorisatione excommunicantium
 facinori consentire. Que pietas igitur vel misericordia
 20 foret auctorisatione afflictionem addere sic afflicto? Illi
 igitur qui instant pro privilegiis ecclesie ad tuendum etiam
 quantuncunque facinorosos in locis refugii, instarent ad
 tollendum istam legem infundabilem ut immunes exeant
 Is. lviii. 6. inconfRACTI. Nam Yes. lviii. legitur quomodo Spiritus
 25 sanctus precipit per⁸ prophetam: *Dissolve colligationes*
impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos qui con-
fracti sunt liberos, et omne onus disrumpe. Sed quid oner-
 osius simplicibus quam excoriari tam corpore quam sub-
 stancia per leges iniquas ecclesie? Et fundari potest
 Decret. hortacio ex decreto viiii^a di. *Quicumque*, ut superius alle-
 D. ix. c. 1. gatur. Item secundum leges fidelis debet equanimiter
 sufferre excommunicationem pro toto tempore vite sue, et
 iuxta legem iam dictam debet post xl. dies carceri manci-

Yet we seize our fellows by the throat not for a hundred pence, but for the goods of the poor, which are none of ours. How can one who does this say, *Forgive us our debts as we forgive our debtors?*

What woe then are the laity storing for themselves by their law that anyone who has been under excommunication for forty days shall be imprisoned, a law which frequently results in the imprisonment of the innocent.

Let those who contend that the right of sanctuary should protect even the worst criminals devote their energies to abolishing this law, that the innocent may come forth unhurt.

As it is, a faithful man is bound to suffer excommunication all his life, and be imprisoned as

¹ decretum, om. A.

² graciose nobis, ord. inv. B.

³ remittat, B.

⁴ cum pro tam, B.

⁵ in marg. Conclusio, B.

⁶ xlviij, A.

⁷ ex-

communicationem, A.

⁸ per, om. A.

well, rather than do wrong, and yet by this law he must be punished with imprisonment because excommunicate.

Instance of how this may apply to a marriage between parties not lawfully able to contract.

pari, ergo debet in casu puniri pro opere meritorio, quod de lege dei et de lege ecclesie debet constanter facere.

Sed quis dubitat quin lex huiusmodi sit iniqua? Assumptum patet 2° decretalium * *De restitutione spoliatorum* 38 c.

capitulo *Litteras*, ubi papa respondet ad casum propositum ^{Decret. Lib. II.} dicens, quod coniunx debet in casu illo potius excomuni- ^{Tit. xiii. c. 13.} cacionem sustinere humiliter. Casus autem stat in isto

quod coniuges contraxerant in gradu a lege prohibito et, deficiente probacione huius in facie ecclesie, alter habet coniunx conscienciam solvendi debitum. Unde libro v^o 10

De sententia * excomunicacionis capitulo *Inquisicioni* ^{Fol. 151} dicitur eadem sententia. Cum autem omne quod est ^{Decret. Lib. v. Tit. xxxix. c. 44.}

contra conscienciam edificat ad Iehennam coniunx sciens contractum non esse legitimum debet, licet excomuni-

catus, non solvere debitum, quia aliter lex necessitaret 15 hominem ad peccandum, cum secundum ewangelium apo-

stoli Rom. xiii. *Omne quod non est ex fide peccatum est.* Et Rom. xiv. Eph. v. *Omnis fornicator non habet hereditatem in regno* ^{23.}

Cristi et¹ dei. Et ex istis videntur sequi due conclusiones mirabiles. Primo quod rite obediendo legi ecclesie oportet 20

sibi et suis scribis negando resistere, ut posito quod sciat se quis non habere animum contrahendi et tamen illu-

dendo sophisticet² contractum³, nominando se nomine alieno, faciendo carnalem copulam, ut tangitur⁴ 4° decre-

talium *De sponsabilibus* capitulo⁵ *Tua nos, tunc talem* ^{Decret. Lib. IV. Tit. i. c. 26.}

necessitat coniugium et ad solvendum debitum sub pena excomunicacionis gravissime. Et tamen debet sustinere

excomunicacionem et obediendo preceptis resistere, eo quod debet magis obedire deo quam hominibus et sequi forum

consciencie⁶. Secunda conclusio infamis est quod iuxta 30

leges ecclesie homo debet excommunicari pure quia non vult transgredi mandatum ewangelii ut puta fornicari. In

talibus perplexitatibus sunt simplices secundum leges hominum involuti, quomodo ergo incarcerationetur quicunque volu-

¹ et, om. A.

² sophisticaret, A.

³ contractu, A.

⁴ tangit, A.

⁵ capitulo, om. B.

⁶ Conclusio mirabilis, in marg. B.

erit leges perficere tam suspectas? Recoleremus igitur

Decret. illius confessionis veridice v. decretalium De sententia The Decretals
Lib. v. Tit. excomunicacionis *A nobis: Nos, inquit papa, respondemus* point out the
xxxix. c. 28. *quod iudicium dei veritati que non fallit nec fallitur semper* liability of the
judgment of the
Church to error.

5 innititur; iudicium autem ecclesie nunquam¹ opinionem
sequitur quam et fallere sepe² contingit et falli. Propter
quod contingit interdum ut qui ligatus est apud deum eccle-
siastica sententia sit innodatus. Periculum autem foret in

ista materia leges humanas multiplices practisare, quia
10 ignoratur quando erratur; et certum est quod non sine

peccato contrariatur iudicio ecclesie triumphantis. Item Great is their sin
non mediocriter peccant qui dimissa via legis dei, que of God and for
the sake of lucre
non potest fallere, pro lucro temporali innituntur fallacie rest on the falla-
cies of human
legum hominum. Et sic est de excommunicantibus sim- laws. And thus
it is with those
15 plices propter questum. Igitur innitendum³ est legi who excommuni-
cate the simple
scripture in hac parte, dimissis tradicionibus infundabi- for gain.

36 d. libus * humanitus adinventis. Maior patet ex decreto

Is. i. 22. Ieronimi et confirmatur ex dicto spiritus sancti Yes. Io
Argentum tuum versum est in scoriā, vinum tuum mixtum

20 *est aqua, principes tui infideles socii furum:* que tria veri-
ficantur hodie de excommunicatoribus et suis complicibus.

Et patet minor ex hoc quod quicumque excommunicaverit
simplicem propter pecuniam, vel preponderanter propter
questum proprium aut honorem humanum, ut sic excomu-

25 nicat se ipsum, licet reus excommunicetur a deo. Sed hoc
hodie contingit sepius; ideo ipsos in hoc auctorisans, vel
quomodocumque in isto consciens, se ipsum dampnificat,
prepositos et subiectos. Sic⁴ enim verteretur argentum

eloquencie pastoris quo ad predicationem ewangelii in
30 scoriā causa⁵ pecunie, et vinum scripture letificantis corda
fidelium in aquam humanarum tradicionum, et per con-
sequens pastores in fures, ut loquitur Yes. Dico autem
'dimissa via legis domini' quia, si non fallor, in toto
corpore scripture non inveniet homo excomunicacionem In all scripture we
can find no in-
stance of excom-

¹ numquam pro nonnumquam, A.

² cont. sepe, ord. inv. B.

³ intendendum, A. ⁴ Dicit pro Sic, A.

⁵ corr. edd. pro cause, A, B.

munication save
for four causes :
(i) by way of pun-
ishment to save
the soul of the
sinner, e. g. in
the Corinthian
case of incest.

(ii) By way of
handing over to
Satan those who
are already his
own, and who are
harming the
Church, e. g.
Ananias and
Sapphira.

(iii) By way of for-
bidding inter-
course with those
who are impeni-
tent after a
triple exhorta-
tion, as in Matt.
xviii.

(iv) As a general
malediction
against evildoers,
as in Deut. xxvii.

It is the third
kind of excom-
munication which
is used and un-
scripturally ex-
tended by our
prelates.

exemplatam nisi in causa quadruplici. Primo ad puni-
endum excommunicatum a deo ut spiritus salvus fiat, sicut
patet de Corinthio fornicante cum uxore patris sui, quam
1^a Cor. v. legitur apostolum propterea sathane tradidisse; 1 Cor. v.
sicut enim in primitiva ecclesia apostoli habuerunt potes- 5
tatem libe*randi vexatos a diabolo sic et habuerunt Fol. 152
potestatem excommunicatos a deo tradere sathane ad tor-
quendum. Unde iste Corinthius 2^a Cor. 2° legitur emen- 2 Cor. ii.
datus. Secundo ad excommunicandum eos quos apostoli
sciverunt membra esse diaboli intoxicantes ecclesiam; 10
et sic Petrus realiter excommunicavit Ananiam et Zaphiram
act. v., et illo modo legitur Apostolum excommunicasse 1^a Acts v. I.
Thym. 1°: *Repellentes bonam conscienciam circa fidem nau-* 1 Tim. i.
fragarunt, ex quibus est Yemeneius et Allexander, quos 19, 20.
tradidi sathane, ut discant non blasphemare. Et in isto 15
credunt[ur] esse multi qui preponderant bone consciencie
tradiciones hominum. Tercio modo excommunicarunt pro-
hibendo comunicacionem cum exortatis tripliciter et adhuc
posterius obstinatis, de quibus Cristus Matth. xviii. precipit Matt. xvi.
quod sint *sicut ethnicus et publicanus.* Et incomunicacio 17.
cum talibus notatur 1^a Cor. v. et Thess. 3°, ad Titum 1 Cor. v.
ultimo, 1^a Ioh. ultimo. Quarta autem maneries excomu- Thess. iii.
nicandi est condicionata vel confusa, ut deuteronomio Tit. iii. 10
27 maledicuntur prevaricatores legis et dicit omnis populus 1 Joh. v.
19. Deut. xxvii.
Amen; et apostolus Galla. 1°. *Si quis vobis aliud ewan-* Gal. i. 9.
gelisaverit preter id quod accepistis, anathema sit; et psalmo Ps. cxviii.
cxviii^o *maledicti qui declinant a mandatis tuis.* Et in istam 21.
excomunicacionem incidunt multi tradiciones * hominum 37 a.
exequentes. Nostri autem prelati, quia non habent potes-
tatem ad exercendum excomunicacionem primam, nec 30
habent scienciam ad practisandum secundam, nimis im-
provide frequenter ferunt cum 3^a, extendentes hunc gladium
ultra quod sciunt fundare in scriptura ad omnem prohibi-
cionem ecclesiasticam comunicandi corporaliter cum fidelibus
vel recipiendi ecclesiastica sacramenta¹. Et istum gladium 35

¹ Conclusio, in marg. B.

inventum ad terrendum simplices, ad magnificandum potencias et extorquendum pecunias, foret elemosinas ebetare, specialiter in hiis qui incident laicis tanquam frenetici et nunc tanquam alter¹ Balaam urgent erugiatis² calcaribus

It were well to blunt the sword in the hands of our new Balaams and Holofernes.

5 ad presumendum contra mandata dominica. Nunc vero tanquam alter¹ Olofernes specialiter ad extorquendum pecunias atque dominia verberant ydiotas. Sed³ angelus debet collidere genua Balaam inter parietes et Iudith scripture modo viduata debet subtiliter occidere Olofernem.

10 Quinque autem instancias faciunt ad roborandum hunc gladium. Primo ex illo Matth. xvi^o *Quodcumque⁴ ligaveris* They allege five points in their support.

super terram erit ligatum et in celis, sed restat eis probandum, si poterunt, quod sic ligant. Secundo per hoc quod potestas spiritualis gladii est secundum naturam privilegii

(1) The text 'Whatsoever ye bind,' but without proving that they do thus bind.

15 amplianda, sed caveant ne rarefaciant gladium quousque excedens potestates limites in rethe diaboli sit perversus.

(2) That the power of the spiritual sword is extensible according to the nature of its privilege. Let them beware lest it land them in the net of Satan

Tercio per hoc quod plures et maiores ecclesie istum gladium approbarunt, sed restat probare assumptum specificando illum gladium ad potenciam sic extensam, et hoc

(3) That a majority of the Church has approved of the sword; whence would follow that any abuse approved by a majority is to be practised.

20 probato restat tollere quomodo non a simili sequeretur quod practisandi forent abusus quos plures et maiores ecclesie introducunt, vel quod illi sint membra sancte matris ecclesie. Quarto per hoc quod multa bona ex vibratione gladii huius evenerunt⁵, sed constat quod non tot et tanta bona quot⁶

(4) That much good has resulted from its use. But more good resulted from Man's Fall, and their idea of good is payment to unworthy curates.

25 ex peccato primi hominis; bona autem que preponderantur sunt debiti, restitutiones et alie exactiones que comuniter fiunt indignis; et per consequens sub fuco sanctitatis et legis mendacio augentur iniurie. Illi enim ecclesiastici magis vibrant hunc gladium ad exigendum pecunias quorum

30 procuratorium est a domino notorie revocatum. Tales autem secundum leges humanas iniuste usurpant procura-

Fol. 152 b. toris officium, querendo proditorie sibi * lucrum. Quinto (5) That there is scripture authority for excommunication.

O.

¹ aliter, A. ² erugiantis, A, B. ³ numeri 22°, in marg. B.
⁴ Quidcumque, A. ⁵ eveniunt, B. ⁶ quod pro quot, A.

Then let them abide by scripture precedent as to the cause, the order, and the intention, and excommunicate only in like cases and in like manner.

Corporal exclusion from the material church may belong rather to legal proscription than to the sword of the priest.

Excommunication is not a sacrament, belief in it not binding on the people, nor need they shun its object save when his wickedness is notorious.

Lengths to which the theory of excommunication is now carried.

anceps, severitatem cum miticia comiscendo. Sed notet sic arguens ne loco ab insufficienti similitudine seducatur; secundo notet 3^a circumstantias * que excommunicationem 37 b. rectificent, scilicet causam, ordinem et animum; et 3° habita sufficienti similitudine excommunicent¹ similiter. Causa 5 autem debet esse pure dei iniuria vindicanda; ordo debet esse in ewangelica correptione fraterna et demum de alia correptione² diffidenda; et animus debet esse mundus specialiter a zelo vindicte et avaricia: quibus habitis excommunicatio erit iusta, ab auctoribus scripture sufficienti 10 similitudine exemplata, et, ut creditur, si omnes excommunicantes preter hunc ordinem forent a comunicacione fidelium separati, sicut excluduntur per deum a comunione sanctorum, maior pars ecclesie in laicis remaneret. Nec video quin corporalis exclusio a materiali ecclesia foret 15 pertinencior proscriptioni legali quam gladio sacerdotis. Sed illam debet sacerdos notificari populo quando vera causa substernitur, quia aliter excommunicaret se ipsum, cum tam graviter defamaret mendaciter fratrem suum: nec est talis denunciatio sacramentum, nec tenetur populus sibi 20 credere vel comunicacionem vitare nisi nephas fuerit eis notorium, ut patet in materia de³ obediencia et docetur 1^a Cor. v^o. Sed omnino debet vitare istam blasphemiam 'si 1 Cor. v. sacerdos pretendit se excommunicare tunc excommunicat.' Citaciones autem et alie ceremonie introducte sunt ex 25 lege gentili et licet possint bene fieri tamen onerant ecclesias sine auctoritate scripture et comuniter fiunt male⁴. Ad tantum enim ritus iste invaluit quod exigitur ut plus credatur denunciacioni sacerdotis quam sensui populi conversantis, plus puniatur vocata inobediencia 30 ecclesie malignantium quam nota inobediencia in preceptum divinum, plus timeatur comunicare cum noto fideli quem sacerdos ad sui dampnacionem et ad patientis melioracionem defamat quam cum sacerdote quem deus

¹ excommunicet, A.

² correptione, A.

³ de ante materia, add. A.

⁴ Nota, in marg. A.

- excommunicat. Non credamus igitur talem infamiam proximi nisi doctam legitime. Debet igitur acucies sacerdotis esse argentea, arguendo dure inimicos Cristi, tradendo eos sathane, si oportet, et separando eos a fidelibus ne dominicum gregem inficiant. Quod si acucies ista versa sit in rubiginem ferream et excommunicatio phariseica sit venalis, ponendo fidelem extra synagogam et introducendo maleficos propter questum, expediens foret a phariseis huiusmodi separare vocantibus inobedienciam negacionem The triple exhortation is turned into a triple summons to pay. Its whole medicinal power is sacrificed for pecuniary gain.
- 10 **luc**ri quod exigunt, et vocant[ibus] ordinem correpcionis fraterne monicionem primo 2° et 3° ut implicate illud solvant vel aliter excommunicabunt * ydiotam in vertice, et sic tota medicina excommunicacionem versa est in questum pecunie, sic quod vix invenies excommunicacionem vel
- 15 **ali**am censuram finaliter propter aliud fulminatam. Et revera, ut patet in materia de heresi, sic excommunicans fratrem suum imponit sibi heresim pro qua forent omnia eius temporalia confiscanda, et facta execucione cessaret cleri exaccio et excommunicacio foret sibi inutilis, nisi forte
- 20 **ceder**et cordi excommunicantis vindicta capta de subdito ad solamen. Sicut igitur foret opus supererrogacionis theologum istam dyabolicam¹ fraudem² detegere, sic elemosina foret secularem³ dominum acuciem istam qua simplices seducuntur potenter obtundere. Non igitur
- 25 **necesse** est excommunicacionem talem per incarcerationem infundabiliter roborare. Et sic si loco officii pastoralis Such excommunications ought not to be supported by imprisonment.
- Fol. 153 a.** succedat lupi rapacitas, loco spe*culatoris proditoris dolositas et loco spiritualis curatoris intrusa venenositas,
- Is. iii. 7.** verificatum est de nostris prepositis illud yesaias 3° *Non sum medicus et in domo mea non est panis*, quod evidet
- 30 **si** loco benediccionis succedat excommunicacio, loco predicationis peccuniarum multiplicacio et loco sancte exemplacionis omnimoda scandalizacio, cuius causa precipua videtur quod multiplicantur⁴ nomine medici qui sunt de
- ¹ dialecticam, A. ² fraudare, A. ³ seculare dominium, A.
⁴ multipliciter, B.

The cause of all scandals is the increase of those who in name are physicians, but in reality poisoners.

facto venefici, qui licet ignorant morbum et causam morbi, aplicacionem medicine et virtutem emplastri, tamen auctorisati sunt super inimicos apponere medicamenta corrosiva. Omnis enim excommunicacio debet esse medicinalis,

ut patet in Sexto De Sentencia excommunicacionis *Cum 5 medicinalis*. Unde audiavi quod quidam subtilis laicus ^{P.}

quesivit a suo excommunicante preposito ydiota, si propter ^{Sexti Decret. Lib. v. Tit. xi. c. 1.} medicinam excommunicacionis sue appositam non sit peior, quod tamen oportuit medentem concedere eo quod aliter

accusaretur ars medici et dampnificando proximum offen-

So a layman once told the priest who excommunicated him that he was obliged for his medicines, but as the priest seemed ignorant of his art he might keep them in future for himself.

deret¹ in regulas caritatis. Regraciabatur sibi laicus de iuvamine medicine, dicens quod fuit plus animatus ad destruendum errores talis medici et securius comunicabilis quam per ante. 'Non,' inquit, 'cognoscis in me notam criminis nisi tibi voluero indicare, nec debeo nec volo¹⁵ a te medicinam accipere nisi gratis; sed cum video² te ignarum artis medendi habeas tibi ipsi et gaudeas tam toxica medicina; non enim est alligabilis non volenti.'

Thus we reach the conclusion that both on the principles of faith and the law of the Church, a King ought to endure excommunication, papal interdict and any other punishment, rather than admit any unworthy person to the rule of souls.

Dimissa igitur ista materia patet luce clarius ex principiis fidei et lege ecclesie quod rex et totum regnum debent²⁰ pocius sufferre excommunicacionem, pape interdiccionem et quamlibet aliam * penam quantumcumque terrificam^{37 d.} quam admitteret, vel quomodolibet consentiret, unum ineptum ad regimen animarum ex evidencia sibi probabili de patrimonio sue ecclesie tanquam prepositum sustentari.²⁵ Patet intelligendo comparacionem negative quod uni parti debet annui et altera pars debet abnui³. Nam quelibet talis censura vel est nulla vel meritoria et modica quo ad penam. Sed altera pars foret per se mala. Ad laicum autem pertinet de officiositate sui prepositi iudicare, cum³⁰ oportet quodabilitas prorumpens in opere sit a deo.

III. Our third law will be one for the extension, defence and reform of the theological faculty.

Tercia lex regnum stabiliens foret dilatatio, defensio et rectificacio theologice facultatis. Nam iuxta leges priores necesse est regnum habere theologos ad conversandum in fide Cristi et ad regulandum in eadem fide suas parochias.³⁵

¹ offenderetur, B.

² videro, B.

³ abimi, A.

Sed ista exigunt continuacionem theologicæ facultatis, cum sine ipsa, ut dictum est, non est possibile regnum stare. Per ipsum enim fama regis extenditur, per ipsam subditus de recta obediencia deo et suis prepositis informatur; per ipsam versucia diabolica, qua anticristus nititur seducere laicos, declaratur; et breviter quecunque alia sciencia nisi de quanto ministratorie ad ipsum properat est inutilis, et per consequens proscribenda. Unde tercio decretalium in fine narrat papa Honorius *contra religiosas personas exeuntes ad audiendum leges vel phisicam*, quomodo predecessor suus olim statuit in consilio Turonensi, *ut nisi infra duorum mensium spacium ad claustrum redierint sicut excommunicati ab omnibus evitentur; et in nulla causa si patrocinium prestare¹ voluerint audiantur. Reversi autem in choro, in mensa, in cubiculo² et ceteris aliis ultimi fratrum existant et nisi forte ex misericordia sedis apostolicæ totius spem promocionis ammittant. Nec subest³ causa quare non currat hodie tanta pena. Ideo subdit.*

Fol. 153 b. * Nos volentes ut de cetero ipso facto sententiam excommunicationis incurrant⁴ districte precipiendo mandamus quatenus a diocesanis et capitulis ipsorum quam a ceteris episcopis in quorum diocesibus huiusmodi student, tales excommunicati et predictis penis obnoxii publice nuncientur⁵; quia vero theologie studium cupimus ampliari, ut dilatato sui tentorii loco funiculos suos faciat longiores ut sit fides catholica circumcincta muro inextinguibili bellatorum quibus resistere non valeat ascendentibus ex adverso, ad archidiaconos, decanos plebanos, prepositos, cantores et alios clericos patronatus habentes, nec non presbiteros, nisi ab hiis infra spacium prescriptum destiterint, hoc extendi volumus et appellatione postposita firmiter observari. Nec valent glose duplices quibus fructus talium * decretalium excluduntur⁶, ut hii dicunt quod dicti ecclesiastici non debent publice audire leges civiles vel phisicam, sed camer- aliter bene possunt. Ista autem frustratio⁷ legis non difert a

Why other science is useless and to be proscribed save as it ministers to this.

Hence the strict decree of Pope Honorius ordering all religious persons attending lectures on law and phisic, back to their convents within two months under pain of excommunication.

It is useless to explain this away, as referring only to public lectures, not to lectures in private rooms.

¹ patrare, A.

² claustrum pro cubiculo, B.

³ sub pro subest, A.

⁴ recurrant, A.

⁵ nuncietur, A.

⁶ excludunt, A.

⁷ fructus,

post frustratio add. A.

Anything might
be called a 'pri-
vate room.'

Equally useless
to maintain that
it allows a curate
to learn law or
medicine, so that
he do not study
them for two
months continu-
ously.

A day every
other month
would suffice for
theology on this
plan.

Nor can the
pope's privilege
or special licence
hold good against
the law.

frustracione publica nisi quod magis subdole et profundius
frustrat talis discolus causam legis. Quid, rogo, refert
discere scolam per quam a lege Cristi distrahitur in scola, in
camera, vel sub divo? Sic enim posset¹ fingi Glosa pari
auctoritate quod licet dictis clericis discere istas sciencias in 5
quocumque solario vel² sophistice baptizando loca et faciendo
cameram de scola vel quod intelligendum est de scola tecta
stramine. Ubi cumque igitur offenditur in causam legis est
offensor proporcionabiliter puniendus. Nec valet 2^a glosa Q
qua dicitur quod licet curato has leges adiscere, sic tamen 10
quod non per duos menses continuos: aliter, inquit³,
non incidit in penam legis. Primo quia sic frustraretur legis
intencio, sicut supra; secundo quia nemo hic intendit sciencie
per duos menses continuos nec per diem, quale ergo
sophisma foret legibus continue lv. diebus intendere et solum 15
alternatim vacare theologie lvi. die? Sicut ergo locus est
impertinens frustracionem cause decreti, sic et tempus
continuum vel discretum. Et 3° patet, si tantam penam
subibit pro tempore studii duorum mensium, proporcionalis
pene est reus pro tempore studii brevioris, quia autem tantum 20
puniretur vacacio instantanea vel infinitum brevis in fine et
vacacio quantumlibet longa precedens succederet impunita,
quod foret sophisma deo odibile. Nec valet tertia legis
frustracio qua allegatur privilegium pape vel specialis eius
licencia. Primo quia non valet papalis licencia nisi de 25
quanto fuerit fundata⁴ racione. Cum igitur precedens papa,
ymo consilium, sic decreverit, videtur quod hodie imminente
maiori necessitate sicut⁵ stat ratio sic staret sententia
decretalis. Hodie namque est magis necessaria fructuosa
predicacio verbi dei. Item rex habet interesse cum suis 30
elemosinariis racione dotacionis condicionate quam non licet
pape infringere. Sed per talia privilegia infringeretur, ergo
rex debet in istis resistere. Condicio autem elemosine
perpetue est ut elemosinarius serviat regi et regno spirituali

¹ potest, B. ² vel, *add. ante* soph., A. ³ inquirunt, A. ⁴ fundata
fuerit, *ord. inv.* B. ⁵ sic, A.

servicie ad stabilimentum pacis regni, sed quomodo sic
serviret clericus discendo officio suo impertinens? Non
enim excitaret eum ad contemplandum, ad predicandum nec
ad observandum ordinem vel orandum, sed potius ab
5 omnibus istis dissolveret. Et patet quam sinistre concipitur
decretalis in Sexto *de electionibus* 'cum ex eo,' in qua¹,
videtur dari diocesanis auctoritas ad dispensandum cum
curatis per septennium quod infra sacros ordines positi * non

Sexti
Decretal.
Lib. I. Tit.
vi. c. 31.
Fol. 154 a.
38 b.

* sint presbyteri. Ex quo quidam eliciunt quod licet eis
interim cuicumque legi intendere. Sed papa Honorius et
per consequens Bonifacius non habuit potestatem taliter
dispensandi, sed scolam fidei ampliandi. Unde v decre-
taliū *de Magistris* capitulo *super specula* sic scribitur:

The seven years' leave which the decretals allow at the discretion of the diocesan is for the study of theology, not of any kind of law.

Volumus et mandamus ut statutum in consilio generali de
15 *Magistris theologis per singulas metropoles statuendis*² *in-*
violabiliter observetur, statuentes ut quia super hoc propter
raritatem magistrorum se possent forsitan aliqui excusare ab
ecclesiarum prelati et capitulis ad theologice professionis
studium, aliqui dociles destinentur qui cum docti fuerint in dei
20 *ecclesia velud splendor fulgeant firmamenti, ex quibus post*
*modum copia possit*³ *haberi doctorum qui velud stelle in*
perpetuas eternitates mansure ad iusticiam valeant plurimos
erudire; quibus si proprii eventus ecclesiastici non sufficiunt
predicti necessaria sibi ministrent; docentes vero in theologica
25 *facultate dum in scholis docuerint et studentes in ipsa integre per*
annos quinque percipient de licencia sedis apostolice proventus
prebendarum et beneficiorum suorum, non obstante alia contraria
consuetudine vel statuto, cum denario frustrari non debeant in
*vineā*⁴ *domini operantes. Ex istis patet primo ratio quare*

The law orders prelates and chapters to help in the maintenance of theological students.

30 *fundatores collegiorum limitarunt clericos suos studere non*
in lege cesarea sed in philosophica vel theologica facultate.
Patet 2° quem sinistre est lex ecclesie executā dum prepositi,
nedum non subveniunt studentibus in facultate theologica,
quod tenentur, sed pauperes theologos adiscere theologiam.

This shows (1) the reason why Founders of Colleges have restricted their clergy to the study of philosophy and theology; (2) how badly church law is administered,

¹ inquam *pro* in qua, B.

² statuendum, A, B.

³ potest, B.

⁴ via *pro* vinea, B.

since instead of supporting theological students the prelates exact money for allowing them to study ;
 (3) the subversion of holy laws in the appointment of incompetent chancellors who have to hire theologians to do their work.
 Hence the King must defend the alms of his kingdom more tenderly than his own estates.

And must resist all encroachments and exactions on his laity.

The clergy may continue to inflict fines, but under the King's supervision of their motives and the uses to which they are applied.

It is useless to say that a religious may spend his goods as he likes ; they are the goods of the poor, and the lordship in chief remains with the King.

non sustinent nisi de sua substantia auferant porcionem¹.
 Et patet 3° execucionis legum sanctarum subversio dum, existente copia doctorum ad officium cancelarie in ecclesiis cathedralibus, promovent ydiotas, et ad complendum officium limitatum dignitati a lege conducunt theologos, quod non minus perfecte posset fieri a sutore. Ad regem itaque pertinet corrigere hos errores. Et ex istis videtur, cum² rex **R.** debet defendere omnes corporales elemosinas regni sui etiam tenerius quam propria predia, quod non permetteret pro talibus privilegiis, exempcionibus, et litibus bona regni sui¹⁰ consumi, privilegiatos irreligiose inolescere, et suos legios pacem regni contra iuramentum suum et ordinem perturbare. Et ex eodem sequitur quod rex resisteret frivolis multacionibus, citacionibus, excomunicacionibus suorum simplicium legiorum ; nam super bonis eorum et corpore habet rex¹⁵ suus dominium, ymo super exactores, quos ad hoc ditavit ne forent subditis onerosi. Si igitur velint emendare animas caveant ne frivolis citacionibus et vexacionibus impendant operas debitas deo et regi ; caveant iterum ne multent pauperes, sic quod non sufficiant sufferre onus debitum²⁰ dominis suis * carnalibus. Quod si emendent animas et^{38 c.} puniant peccata per subtraccionem temporalium que sunt fomentum voluptatis agrestium, placet, dum efficaciter doceant regem suum quod hec pure faciunt illo fine et non spolient pauperes legios regis propter preponderantem²⁵ cupidinem temporalium : tunc enim sunt subdoli proditores et raptores regni quos rex tenetur precipue castigare. Ideo, ut dixi superius, oportet quod doceant peccuniam peccati fuisse prudenter distributam pauperibus et non averse collectam in corbanam sacerdotis. Nec movent ficticie, imprudenter clamate,³⁰ quod licet isti religioso quomodocumque voluerit * expen- **Fol. 154** dere bona sua, quia non licet seculari domino corporaliter fenerari ; et iterum propter talia sophismata dicuntur talia bona pauperum ; et 3° propterea remanet regi de elemosinis

¹ in marg. Corelarium [cor^m] 1^m, B.

² quod pro cum, A.

suis capitale dominium; non usurpet igitur sibi blasfeme¹
 pauper elemosinaris regimen² quod est proprium domino
 dominorum. In talibus, inquam, debet appellari ad legem
 regni, sicut Paulus appellavit non ad Petrum sed Cesarem.

Thus appeals
 must be to the
 law of the king-
 dom, as S. Paul
 appealed, not to
 S. Peter but to
 Cæsar.

5 Unde videtur³ quod, coniunctis parlamento et generali cleri
 sinodo ut se iuvent reciproce, debent iniuriati habere
 utrumque refugium. Non igitur restat clero nostro via
 alienandi se a subiectione et correptione regia nisi alienando
 se a participacione bonorum regni et eorum usurpacione

Parliament and
 the general synod
 of the clergy
 should be joined
 together as a
 refuge for the in-
 jured.

10 illicita. Sed ulterius quo ad dilatacionem theologie patet
 quod rex habet potestatem in casu capiendi in manus suas
 omnes patronatus ecclesiarum parochialium regni sui, et per
 consequens ad omnes illas promovere habiliores theologos,
 hoc enim debet fieri secundum iura ecclesie; ideo si regnum

The King must
 exercise his
 power of appoint-
 ing theologians
 to all benefices.

15 suum fraudetur in isto fulcimento regni precipuo⁴, sive per
 curiam Romanam vendentem indignis ecclesiis, sive per
 abbates aut alios cleri prepositos presentantes⁵ confederatos
 suos inhabiles, ad regem pertinet virtute iuramenti sui errores
 huius[modi] extirpare. Iuratus est enim ad servandum legem
 20 ecclesie et legis suis iusticiam et defensionem ab iniuriis.

Sed notum est quod prefecio unius indigni in castro
 spirituali regni nedum inducit iniuriam illi parochie sed eciam
 toti regno atque ecclesie, cum⁶ quilibet debet iuvare quemlibet⁷,

For a single bad
 curate injures the
 whole kingdom.

et comunio illius servicii ex tali prefecione periculosius et
 25 iniustius est subtracta. Unde necesse foret theologos instruere
 dominos in hac fide. Ad tantum namque deest instructio
 fidei contente in simbolo quod vix credit comunitas, vel
 eciam nostri⁸ clerici, suffragium spirituale insensibile esse
 preponderandum quocumque suffragio corporali. Et omnis

38 d. talis indebite credit comunione sanctorum. * Debet igitur
 credi quod rex ex omissione negligenti in isto regimine non
 minus peccaret fraudando subditos a spirituali suffragio
 quam iniuste temporalia auferendo vel suos legios occidendo.

¹ blasfemie, A. ² regnum, A. ³ igitur *pro* videtur, A. ⁴ pre-
 cipue, A. ⁵ potentates *pro* presentantes, A. ⁶ tum, A.
⁷ quelibet, A. ⁸ recti *pro* nostri, A.

Cum igitur omnium istorum patronatuum remanet penes regem capitale dominium, eo quod rex non potest a se illud¹ alienare nisi deserat regnum suum, ut patet libro 2° De sacramentis, parte vii^a, capitulo vii; quondam² autem habuit persona laica illud dominium, manifeste videtur quod ad regem pertinet citra istos patronatus errores corrigere.

The presentation to benefices was originally in the hands of the community or of lay patrons. Next it was transferred to the religious orders and the heads of the clergy.

Unde considerantes successus temporum et status ecclesie notant quod primo modo³ ad comunitates vel laicos patronos pertinuit presentacio persone instituende; secundo concesserunt religiosis et prepositis cleri tanquam providius¹⁰ presentantibus ius huius patronatus. Et in isto contingit gravius malum ecclesie presentando ex omni genere ineptos et inducendum super parochiales ecclesias symoniacas

Thirdly, in the failure of clerical presentation the pope reserved to himself all benefices in mortmain, and at first corrected many errors until the time of John XXII.

pensiones. Sed 3° in defectu huius presentacionis reservavit sibi romanus pontifex omnes collaciones in manu⁴ mortua, 15 et multos errores presentaciorum correxit quo usque symonia tempore Iohannis xxii in collacione primorum fructuum pretextu capitalis dominii surrepsit in clero. Ex tunc enim, partim ex ignorancia et partim ex avaricia, conferebatur beneficium ecclesie licet inhabili ementi carius vel amplius²⁵ promittenti, et creverunt in ecclesia errores pessimi. Cum igitur semper penes regem remanet basis dominii et officio suo pertinet, sub pena ammissionis, contra tales abusos de remediis providere, patet quod regis est de periculo defectus

But the ultimate lordship still rests with the King.

in curatis theologis precavere. Nec moveat quod patronatus²⁵ tales sunt res sacre date ecclesie, quia sic sacerdotes sunt res * magis sacre, et tamen pertinet brachio seculari propter abusos eorum tradere eos laicis puniendos, ut puta, quando prepositi cleri emendare negligunt vel non possunt; multo magis patronatum sacro annexum docet dominos in defectu aliorum⁵ ponere in usum sacrum. Sic enim secundum leges ecclesie res deo dedicate debent excipi de ecclesia pre captivorum redempcione, ut patet xii q. ii *Aurum habet ecclesia* ex decreto Ambrosii; et tamen ex fucio phariseico quod non

We must not be disturbed by the contention that this patronage is a sacred thing, conferred on the church.

This theory of the sacredness of gifts to the church prevents the use of Church funds to ransom our poor soldiers in Spain,

Hugo de S. Victore. De Sacram. II. x. 5. [?]

Decret. c. XII. Q. ii. c. 70.

¹ illud a se, *ord. inv. B.* ² *in marg.* Hugo, B. ³ primo modo quod, *ord. inv. A.* ⁴ manu, *om. A.* ⁵ maiorum *pro* aliorum, B.

licet¹ seculari vel tangere rem sacram per nostros tantum
 cecantur laici quod consumptis rebus sacris putredine iacent
 milites nostri ex pugna quam nos auctorisamus miserabiliter
 in hispania captivati. Spoliacionem autem aliarum eccle-
 5 siarum et destruccionem eorum funditus approbamus, sic
 tamen quod nostre² ecclesie sint illese. Diffinimus eciam
 quod nos proditorie captivati contra legem dei et hominum
 redempti sumus³ per bona ecclesie que dicimus esse sacra;
 sed nostros milites, qui decertarunt pro causa regni viriliter
 atque legitime, negamus debere * de bonis ecclesie a carcere
 liberari. Unde timendum est quod procuratores militum
 dividunt nobis inuitis bona que sacra dicimus et negando
 incarceratis nostris eorum subsidium spoliando pauperes
 continue cumulamus. Res igitur sacras, super quibus rex
 15 habet capitale dominium, debent usui quem limitarunt leges
 ecclesie mancipare⁴. Cum igitur leges dei atque ecclesie
 limitarunt theologis proventus ecclesiarum parochialium
 culpandus foret rex nisi fieri faciat sic de suis. Cuius igitur
 oculus foret nequam quia rex sine repugnancia alicuius legis
 20 autentice facit de bonis propriis iussum dei? Nec est ratio
 quare papa propter abusum patronatuum capiat eos in manus
 suas quin per idem liceret sibi capere bona mortificata, eciam
 regna, abusa. Sed evidencius domini penes quos residet
 capitale dominium, de quorum elemosinis papa habet lucrum,
 25 caperent elemosinam suam ab eo propter maiorem abusum
 et gravius regni periculum. Semper enim est abusus
 dampnabilis utrobique, et in graviori persona magis damp-
 nabilis. Nec moveat quod quidam nude alligant decretum
 Ambrosii xxiii q. viii^a *Convenior* ac si foret contrarius isti
 sentencie et per consequens sibi ipsi. Nam iste intendit se
 non consentire Cesari liberando sibi iniuste petenti basilicam,
 per quod nimis subtraheret cultum dei. Et ex⁵ isto arguunt,
 cecati per locum a simili, quod non licet principi aliqua bona
 ecclesie ad usus legitimos limitare. Utinam attenderent

despite the
authority of S.
Ambrose.

The King must
see that sacred
things are put to
their lawful uses.

On the failure of
the present sys-
tem of preferment
the King, as lord
in chief, has a
a better right to
take matters into
his own hand,
than had the
pope.

That S. Ambrose
would not allow
the Emperor
needlessly to
destroy a church
is no argument
against the
King's power;
for S. Ambrose
says 'everything
that is mine, the
Emperor may
have.'

¹ licet, om. A. ² matre *pro* nostre, A. ³ simus, A. ⁴ manci-
pari, A. ⁵ ex, om. A.

quomodo iste sanctus dicit: *Si imperator a me peteret fundum meum, argentum meum et huiusmodi meum, non me refragaturum, quamquam omnia mea sint pauperum.* Quamvis autem omnia ista temporalia sint imperatoris, ut allegat glosa. ex viii di. capitulo Quo¹ iure, non tamen ad abuten-
 dum vel religioni Cristi preiudicandum, ideo bona que
 privatim habet ad usum et ministerium potest legitime
 permittere Cesarem auferre, eciam iniuste, sine sensibili
 resistencia vel consensu. Talia enim licet sibi auferre in
 casu de ecclesia pro defensione imperii, sed facere stratam de
 comuni basilica sine urgente necessitate rei publice non
 subest Caesaris potestati, cum cultus divinus non sit vendibilis.
 Et in hoc docet preferre bonum publicum bono privato.
 Unde vere dicit quod si patrimonium petit vel fundum suum
 vel corpus, cum sint de possessione humana licet in casu
 invadere, et specialiter clerico possessionato a principe et eius
 legibus rebellante. Nam, ut patet precedente capitulo
*Si in morte*², episcopi qui non contentantur porcione levitica,
 sed de Cesare habent predia, debent sibi tributa et * subiacent³
 terrenis exactionibus nisi forte eis de benignitate Caesaris
 sit indultum. Notandum tamen quod de omni subiecto
 humano dominio deus habet proprium et capitale dominium
 et ministerium * sibi correspondens. Videtur dominium quod
 non licet creature tollere, sed pro huius defensione debet
 nedum sacerdos sed omnis cristianus morti se exponere si
 oportet. Ideo dicit decretum Ambrosii allegatum: *Impera-*
tori licere omnia ipsius esse universa. Respondeo: Noli
gravare te, Imperator, ut putes te in hiis que divina sunt
imperiale aliquid ius habere. Non enim intendit iste sanctus
 negare quin bona ecclesie subiacent regie potestati, sed ad
 rectificandum eorum usum non ad deteriorandum, sicut ponit
 exemplum de vinea Naboth quam non licuit regi transferre
 in ortum olerum, ut supra exposui. Et sic dicit iste⁴ sanctus
 quod omnia sua temporalia licet Imperatori accipere sed non

S. Ambrose did not deny that the goods of the church were in the King's power, but he maintained that that power must be exerted for good and not for evil.

¹ nono pro Quo iure, B. ² Mortem, A, B. ³ subiicient, A.
⁴ iste, om. A.

Decret.
D. VIII. c.

Decret.
c. XXIII.
Q. viii. c.
20.
T.

Fol. 155 b

Decret.
c. XXIII.
Q. viii. c.
21.

- bona ecclesie, supple licet imperatori accipere bona sub
 ratione qua sunt sua, sed ad usum ecclesie; non autem
 licet auferre illa sic quod non prosint usuariis ecclesie, vel
 cedat eorum ablacio ad dampnum universalis ecclesie, et
 5 istam logicam subtilem ignorant impugnantes istam senten-
 ciam. Et patet quam¹ magna est cecitas nostrorum qui
 putant ex isto decreto doceri quod non licet regi vel alicui
 seculari domino rectificare vel meliorare usum bonorum
 ecclesie. Licet enim in casu quo immineat necessitas ad
 10 defensionem civitatis basilicam prosternere et ibi turrim
 construere; calices vendere vel conflare et precium militibus
 ministrare; quia, cum lapides vivi sunt meliores saxis
 terrestribus, tunc melioratur eorum usus quando ad utilitatem
 ecclesie membra eius corporaliter vel spiritualiter sustentantur.
 15 Et ad istam defensionem ecclesie de bonis propriis principes
 seculi obligantur, spoliando si oportet avaros presbiteros a
 bonis ecclesie que iniuste occupant tanquam sua. Unde
 oportet decretistam notare quomodo res divine que non
 subiacent Cesaris potestati non sunt bona ista materialia, ut
 20 aurum, vestimentum vel lapides, sed cultus dei qui instru-
 mentaliter ex eis prevenit; et ille sepius augeretur bonis
 materialibus ecclesie eciam coacte per laicos distributis
 egentibus. Hoc tamen non debet fieri nisi auctoritate et
 consilio sacerdotis; et sive sacerdos superstes affuerit sive
 25 defuerit in isto consilio auctoritas Cristi et consilium
 Ambrosii sacerdotum ecclesie erit presto. Bona, inquam,
 materialia parvipendit ecclesia. Ideo docet decretum sequens
 quomodo *Tributum*² *in ore piscis piscante Petro inventum est,*
quia de exterioribus suis que palam cunctis apparent tributum
 30 *ecclesia reddit.* Illa autem sunt valde extranea et accidentalia
 ecclesie, ut stater pisci, et fluxibilia sicut aqua; sunt neces-
 saria tegumenta et alimenta, et sic foret ad perfeccionem
 ecclesie si preter media usui cleri forent ad usus alios rese-
 cata. Et hec sententia movit me ad dicendum quod domini
 35 temporales possunt auferre bona temporalia ab ecclesia

It would be quite
 lawful to pull
 down a church
 and build a tower
 for the defence of
 a city, or to melt
 chalices to pay
 soldiers.

The divine things
 not subject to
 Cæsar are, not
 gold or vest-
 ments, but the
 worship which
 these assist.

cret.
 C. cit.
 22.

Of material
 goods the church
 makes little
 count.

They are acci-
 dental to the
 Church as the
 piece of gold
 which S. Peter
 found in the
 fish's mouth and
 paid as tribute
 was accidental to
 the fish, not one
 of its necessary
 parts.

¹ quod pro quam, A. ² in marg. Stater pisci, B.

Parodying my assertion that the temporal lords may deprive the erring church of its temporalities, it is scholastically maintained that a jester may so deprive an Emperor.

My assertion is that in the failure of the spiritual branch of the church the secular arm may rightly intervene coercively.

If we must manifest the power of the jester to deprive lords of their goods, it is necessary also to manifest the nature of the 'sword' of the secular lords. It was to Christ's servant, the secular lord, that it was said, 'Go ye into the highways and compel them to come in.'

The correction of the clergy by this power is to consist in this small matter, the confiscation of their temporalities.

delinquente, contra quod instant quidam scolastice et alii pueriliter quando deficient argumenta. Ut hii arguunt per locum a simili quod scurra ribaldus vel lixa possunt auferre a rege omnia temporalia * regni sui, eo quod potest lixa ad ³⁹ c. hoc disponi¹ et Cesar indisponi, et auctoritas potest adesse de 5 dei potencia absoluta. Sed solacium est de sic obicientibus per locum a simili² quod nullo modo possunt infringere istam sententiam. Dixi autem alias quomodo³ domini temporales habent potenciam datam eis a deo ut ubi spirituale brachium ecclesie non sufficit convertere anticristos ewan- ¹⁰ gelica predicacione, ecclesiastica⁴ correptione, vel virtutum * exemplacione, seculare brachium adiuvet matrem suam ^{Fol. 156 a} severa cohercione, et specialiter in pseudoclericis, quia illi perversi sunt magis calidi et periculosius ac profundius in malicia indurati. Ideo potestatis huius deteccio est ¹⁵ necessaria ad gubernacionem ecclesie. Et nec laicus nec clericus timeret sibi de ista sententia nisi forte sibi conscius quod iniuste occupat bona Cristi. Et videat fidelis, si sit tam necessarium detegere potestatem scurre ribaldi vel lixe ut auferat a dominis temporalibus bona sua, est igitur ²⁰ necesse ecclesie habere deteccionem huius potestatis vel gladii. Primo tamen fides scripture ipsam explicat et nimis hodie est relata. Nonne Augustinus et alii sancti exponunt illud Luce xiiii de servo Cristi, seculari domino, cui mandat : Luke xiv. *exi in vias et sepes et compelle intrare?* Oportet igitur detegere ²³ officium servi Cristi, propterea enim in fide scripture scribitur ut ab eius professoribus exponatur⁵. Secundo, cum laici clericis opido sunt infesti, ad moderandum limites utriusque brachii, ut in bonis minimis, non in bonis nature, fiat clericorum correccio, et circa bona fortune mitigetur eorum ³⁰ affectio. Sunt enim laici proni, eciam ex consensu prepositorum in clero, ut trahant clerum vinculatum ad carcerem, ubi subtraccio bonorum fortune prius undiquaque magis proficeret. Nec dubium quin corpus Cristi domini sic punitum

¹ disp. ad hoc, *ord. inv.* B. ² per locum a simili, *om.* A. ³ Nota bene, *in marg.* A. ⁴ Ewangelica, A. ⁵ exponitur, B.

sit preciosius bonis fortune que sibi adiacent: micus ergo
 est consulere ad hanc penam quam ad penam corporis
 graviolem. Et 3° maxime ut clerus reducatur ad statum
 primevum, et ne aspirando blasfeme ad seculare dominium
 5 inficiat simplices per viciosum exemplum. Ideo, inquam,
 expedit detegere debitum ecclesie seculare suffragium; et
 iudicet scolasticus si conclusio de ribaldis scurris et lixis sit
 tam gravidata¹ sententia. Et si obicitur quod habet sensum
 absolute necessarium iuxta quem est alia conclusio conce-
 10 denda, quero a sic obiciente sermonem alium quomodo habebit
 dicta conclusio sensum legalem expositum subducto sensu
 absolute necessario supradicto, vel quid deturpans² gravat
 conclusionem predictam que est rectificativa ecclesie³ ut
 * habeat illum sensum? Cum enim sit absolute necessarius,
 15 non est intelligentibus onerosus, sed in sensum alium
 inductivus. Quereret 2° a sic arguentibus per locum a simili
 quid⁴ ipsi volunt dicere ad suam conclusionem quam
 inferunt, et sua responsio ministrabit michi materiam respon-
 dendi. Sed hic musitant aliqui quare predicari debet mea
 20 conclusio quin per idem predicari debet et alia. Predicent
 ergo utramque vel taceant, cum mea conclusio sit occasio
 multi mali. Quantum ad istam imperialem arguciam patet
 quod mea conclusio habet explicite sensum de potestate
 legitima secularium dominorum et de causa propter quam
 25 debent exercere suam potenciam, et innuitur 3° ubi est magis
 necesse quod exerceat suam potenciam⁵. Sed sic non est de
 conclusione alia, nec est occasio data alicuius mali sed
 correccionis ecclesie. Querere⁶ iterum a Petro sic arguente
 si sequitur, deus est omnipotens ergo potest se ipsum
 30 occidere et post occisionem cognoscere carnaliter matrem
 suam? Et quare non debet imperari sibi ut predicet
 consequens cum predicat antecedens? Si dicat quod pre-
 dicat consequens implicite sed non explicite; eodem modo
 respondetur ad suum imperium.

The end is to be the return of the clergy to their primitive condition.

How can the trifling about the jester be compared with this doctrine?

In the second place, do its supporters accept their own conclusion?

My conclusion is based on the nature of the secular power and the occasion with which it has to deal. Can this be said of theirs?

If they argue God is all powerful and therefore can give the jester power, I ask, is God all-powerful to commit sin?

¹ gravida, A. ² deturpatant, A, B, corr. edd. ³ quod pro ut, B. ⁴ quod pro quid, B. ⁵ verba et innuitur . . . potenciam, om. A. ⁶ Quereret, B.

Since the King is to defend theology he must remove all obstacles to it, and must therefore forbid all lectures on the civil law.

Sed ulterius videtur, dum rex debet theologiam defendere, quod debet omnia impedimenta eius quæ subiacent sue potestati subtrahere, quod foret multum onerosum. Nam tunc rex Angliæ non sineret in regno suo legi iura civilia. Et prima consequentia videtur ex hoc quod sinere¹ impedimenta cuiuscunque facultatis crescere foret sinere ipsam decrescere. Et patet quod rex habens in * potestate removere ista contraria approbando vel permittendo ista invalescere approbat vel permittit decrementum illius sciencie, ad cuius oppositum obligatur. Quod autem clementum iuris civilis tendit ad decrementum vel corruptionem theologie patet ex ratione multiplici, scilicet ex detraccione personarum et detraccione occupacionum, et ex contrarietate tam scienciarum quam etiam subiectorum. In² cuius confirmacionem rex Ffrancie procuravit ut papa discerneret iura civilia non esse legenda Parisius. Unde quinto decretalium *De privilegiis* capitulo *Super specula* sic habetur: *Sane licet sancta ecclesia regum secularium non respuat famulatum quæ equitatis et iusticie vestigia imitantur*³; c. 28. quia tamen in Francia et nonnullis provinciis laici Romanorum imperatorum legibus non utuntur, et occurrunt raro ecclesiastice cause tales quæ non possunt statutis canonicis expediri, ut plenius sacre pagine insistatur firmiter interdiciamus et districcius inhibemus ne Parisius vel civitatibus seu aliis locis vicinis quisquam docere vel audire ius civile presumat, et qui contra fecerit non solum a causarum patrociniiis interim excludatur, verum etiam per episcopum loci excommunicacionis vinculo * innodetur. Ex isto decreto patet primo quod papa intenderet excludere audiciones istorum iurium camerales, cum nedum inhibet in civitatibus sed in locis vicinis legi iura civilia. Patet 2° quod papa non intendit dicere quod omne ius divinum vel ecclesiasticum sit ius civile, sicut dicunt doctores nostri; tunc enim incurreret papa blasphemiam prohibendo ne Parisius vel locis vicinis legatur vel discatur ius civile, quia tunc prohiberet

The opposition between the Civil and the Canon Law is illustrated by the decree which the King of France procured from the pope forbidding the Civil law to be taught in Paris or the neighbourhood.

Decretal Lib. v. Tit. xxxi

¹ sineret, B. ² Hic nota, in marg. A. ³ mutantur, A.

iuxta istorum doctorum stulticiam ne discatur vel doceatur
 inibi lex divina. Et patet tercio, cum eadem sit ratio ne
 ius civile legatur in Anglia, videtur quod contravenientes
 isti rationi incurrunt quoad dominum tantam penam.
 5 Nam tantum vel plus elongatur Anglia sicut et Francia
 a lege imperii; et iterum tam necessarium est promovere
 theologiam et fidem Cristi in Anglia tollendo prohibens
 sicut francia. Cum igitur papa non imponit istam penam
 nisi quia ratio requirit videtur quod ubicunque est par
 10 vel pocior ratio tanta pena infligitur aput dominum rationis.
 Et revera excommunicari a deo est gravius quam excommuni-
 cari a papa; cum papalis excommunicacio sepius est iniusta,
 non nocens nodato; excommunicacio vero dei est semper
 iusta et signum penale insensibilis nocumenti. Videtur
 15 enim quod, sive papa excommunicet sive non excommunicet,
 cum nota sit contravenientibus vel nosci debet par ex-
 communicandi ratio, est eis tam gravis excommunicacio quo-
 ad deum, quia tanta¹ inobediencia rationi: ymo, cum ista
 statuta papalia non sint aliter iusta, videtur quod sicut
 20 libere obediens rationi plus meretur sic gratis inobediens
 rationi amplius demeretur. Nam statuere exilium scole
 legis civilis Parisius non videtur per se iustum, cum docto-
 rari in illis legibus sit licitum et a papa per promocionem
 ad pingua beneficia ecclesiastica premiatum. Locus enim
 25 videtur impertinens doctoratui, sicut est pape incognitus.
 Item cum cause inhibicionis² huiusmodi forent forciores
 in curia pape atque Bononie videtur quod ibi non lege-
 rentur iura civilia, potissime cum pape sit ampliare leges
 ecclesie, que per se sufficiunt ad totam universitatem
 30 fidelium regulandam. Unde ergo ratio inutiliter onerandi
 ecclesiam fidelium cum lege superflua? Item videtur quod
 si aliqua facultas sit contempnenda, tanquam doctrine
 cristiane suspecta, ipsa foret potissime in suo generali
 ambitu lex civilis. Nam nedum per illos aput quos lex
 35 ista plus viguit martirisati sunt sancti ecclesie, sed videtur

As there are the same reasons against Civil Law being studied in England, those who oppose these reasons incur the pope's penalty of excommunication.

The Civil Law is to be condemned independently of the papal excommunication.

For the restriction of this to Paris appears unjust.

Why should the church be burdened with superfluous law?

A Law, which has not only been used for the per-

¹ tantam, A.

² inexhibicionis, A.

secution of the church, but which appears hostile to catholic doctrine.

legem ipsam obviare doctrine catholice, dicente decreto Nicolai pape, x. di. In principio: * *leges imperatorum inveniuntur ewangelice ac canonice sanctioni aliquotiens* * obviare.

Decret. D. X. C. 1. Fol. 157. 40 b.

Et revera non licet Imperatori cuiquam legem talem statuere sive defendere ut dicitur x. di. Item, cum idem foret papam permittere has leges scienter et eis tacite

Its condemnation therefore should be general, not confined to Paris.

consentire, videtur quod debet has leges propter earum iniquitatem generaliter quoad lecturam vel auctoritatem suspendere, secundum doctrinam decreti ix. di. *Quicumque*

Ibid. D. c. 1. § 1 Augustin. Ep. IX. 3.

Nam secundum beatum Augustinum, epistula ix. ad Ieronymum, illa scriptura que deficit a veritate in minimo ubilibet est suspecta; nec movet quod lex ista dicit plurem doctrinam catholicam, eciam de summa trinitate et fide catholica,

All that is true in the Civil Law is to be found in the Scriptures.

quia sic eciam diabolus interserit multa vera. Et cum quidquid dixerit¹ veritatis² sit in scriptura sacra, ut patet

Ibid. De Doct. Christ. II. in fin.

2° De Doctrina Cristiana in fine, videtur quod plus saperet pure ab illo fonte exhausta. Que rogo maior evidenciam: Cesar dicit hoc, ergo verum; vel hec dicit dominus, ergo verum; aut quomodo non foret ad robur fidei quod totum studium et auctoritas veritatis catholice pure in facultatem theologicam sit collectum? Item non mediocriter peccat qui potens et noscens negligit errores destruere. Sed et ille qui negligit viam faciliorem et salubriorem³ eligere. Sed error multiplex est in lege civili, cum permittit usuras exigere, meretrices uti in civitate sua arte; nec attendit in conquestibus⁴, in iudiciis vel conversacionibus civium iusticiam legis ewangelice. Que igitur necessitas in dominio pape uti illa arte, cum alia lex per se sufficiat, et eque potens est

The concentration of all authority in theology would strengthen faith.

The Civil Law permits many things contrary to religion.

papa a ceteris regnis iura illa excludere sicut a regno Francie? Cum igitur lex Cristi sit per se via facilior, sufficiencior utque salubrior, videtur quod dimisso eciam iure canonico debet cristianus illi solum intendere. Nam par videtur ratio distrahendi a theologia in iure canonico,

Why then should it be used at all in the pope's dominion?

Since the Law of Christ is easier, more sufficing and wholesomer, why should we keep even the Canon Law?

3° et salubriorem, om. A. 4° questibus, A.

¹ dixerat, A.

² veritatis, om. A.

³ et salubriorem, om. A.

⁴ questibus, A.

quia subtracta theologia sanctorum a iure canonico totum residuum est civile, nec videtur quod epistule vel littere papales fundant tam eximiam facultatem, ymmo precipuum illius facultatis, scilicet canones penitenciales quos precipitur sacerdotes cognoscere, est suspensum. Non igitur valet fundare legem generalem ex talibus factis particularibus licet iustis. Et defectus argumenti¹ a simili excecatur plurimos. In ista materia videtur mihi inprimis quod, sicut necesse est clerum ecclesie leges civiles secularium principum de quanto scripture sacre consonent veneranter accipere, sic necesse est eos leges civiles, si legi dei dissonant, prudenter tollere. Patet ex decreto di. ix. *Quicumque* et ex facto Daniel 3° de lege Nabuchodonossor. Secundo² videtur mihi quod si lex papalis sonuerit contra legem dei, vel contra leges iustas secularium principum, per residuum ecclesie debet tolli. Nam error talis legis est periculosior inducens suos legiferos * in blasphemiam et perturbacionem ecclesie; ideo eius destructio debet esse diligentior. Ad tantum enim insaniunt quidam quod ponunt papam legitime dispensare contra apostolum et contra ewangelium, et per consequens contra deum, et multo magis contra principes seculares. Contra istam vesaniam institi alias. Et patet error ex decreto Fabiani pape posito xi. q. iii., qui omnipotentem deum metuit, nec contra ewangelium nec contra apostolos nec contra prophetas vel sanctorum patrum instituta agere aliquid ullo³ modo consentit, ideo necesse est⁴ esse theologos qui ista sane intelligant. Tercio² videtur mihi quod ubicunque terrarum ius civile, ius canonicum, vel ritus aliquis, distrahit vel impedit simpliciter a theologie noticia, ipsum est ab utroque brachio suspendendum. Notandum tamen quod nunc contemplacio, nunc oracio et nunc quicumque meritoria operacio iuvat ad theologie noticiam, et per consequens studium * et executio iuris civilis iuvat

My own conclusions are (i) that the clergy must obey civil laws in so far as they conform to scripture, and if they clash with God's law, must away with them.

(ii) That if the papal law clash with God's law, the rest of the Church must away with it.

(iii) That wherever Civil Law, Canon Law, or any Rite withdraws men from theology, both arms of the church must unite to suspend it.

¹ arguendi *pro* argumenti, B. ² *in marg.* Conclusio, B. ³ volò *pro* ullo, A. ⁴ est *om.* A.

et promovet ad illam noticiam, quia aliter foret omnino illicitum¹. Unde si notum sit homini quod studium vel execucio legis huiusmodi, sive Parisius, sive alibi, dat occasionem ad fulciendum theologie noticiam, debet in casu malediccione que vocatur excommunicacio equanimiter 5 *qui iustus est, inquit, et iniuste maledicatur premium illi redditur*. Sed, ut dictum est, licet non teneatur ligatus apud deum sentencie, tamen parere debet ne ex superbia ligetur qui prius ex puritate consciencie absolutus tene- 10 batur. Debet, inquam, parere rebellando, ut si quis episcopus vel abbas iusserit presbitero aut monacho cantare missam heretico vel aliud deo vel rationi contrarium, quia ut dixi superius, ex lege obediencie magis obedire oportet deo quam homini. Deus autem precipit servis suis pre- 15 eligere pociora, ut patet de lege nature et lege scripture; ad hoc enim natura dedit nobis proheresim et ad hoc dicit apostolus se orare ut caritas nostra magis ac magis habundet. Ad hoc eciam dicit sapiens *quantum potest* Eccles. i. *manus tua instanter operare*, tamen non caret nota culpe 10. 20 qui propter tradicionem² hominum hoc omittit, ut patet in decretis, in De. con. di. v. *Non mediocriter*. Si igitur Decret. I. Consec. D. V. c. xx prelatus privatus precipit mihi quidquam facere, et lex nature ac lex scripture precipit mihi facere pro tunc contrarium, debeo obedire utrique, primo negative et 25 secundo affirmative, quia Actuum v. docetur quod *obedire oportet deo magis quam hominibus*. Ex quo colligitur cum papa debet obedire regi in licitis, debet obedire sibi in iusticia regii patronatus, cum debet obedire pelli mortue propter ipsam iusticiam in istis; tamen non debet sub- 30 ditus inniti sue prudencie, sed sapientie legis dei. Unde Ieronymus super epistula ad Ephesos, et ponitur in decretis Decret. xi. q. iii. *‘Si dominus iubet:’ si bonum est, inquit, quod precipit* C. XI. Q. c. 93. *imperator, iubentis³ exequere voluntatem*. Nec est hoc ad dedecus sacerdotis, cum rex sit dei vicarius et per sim- 35

On the other hand if the Civil Law be helpful to theology, whether at Paris or elsewhere, ex-communication for the study of it must be borne with calmness.

Such a sentence must be obeyed by rebellion.

Otherwise we abuse God's gift of choosing that which is better.

The pope must obey the King in things lawful, and therefore in a just use of his patronage.

¹ licitum, B.

² tradiciones, B.

³ et post iubentis add. A.

placitorem vicarium debet quicumque episcopus obedire.
 Matt. xiv. Cristus enim obedivit Diabolo in temptatione triplici, Matth.
 x. 14°; obedivit diabolo Scarioti in ministerio multiplici
 et osculo Joh. xiii et xviii; et, ut notat Ambrosius, cristiani
 ph. xiii. milites bene obedierunt apostote Iuliano. In omnibus
 5; xviii. 2. istis obeditur deo et signum maioritatis obediencie est
 quod deo obeditur humiliter in abiecciori ministro. Quis
 igitur color foret papam non obedire regi in suo patronatu
 et suo dominio, quando prudenter preparat illud divino
 10 ministerio? Revera per idem liceret impedire regem ab
 usu quocumque sui domini. Non igitur licet regi abuti
 suo patronatu; sed quando occasione avaricie cuiuscun-
 que episcopi frustratur regis elemosina debet, sub pena
 amissionis sui domini, episcopo tali contradicendo resis-
 15 tere et ad curam spiritualement personam magis ydoneam
 presentare. Sed queritur quomodo prodesset lex civilis
 ecclesie vel theologie cederet ad fomentum? Et videtur
 mihi quod omnimodo quo foret licite executi. Debet
 autem doceri, disci et practisari per laicos. Unde minus
 20 dissonum foret in Anglia quod sacerdotes nostri, eciam
 episcopi, intenderent iuri civili regni nostri, quod magis
 pertinet eos cognoscere quam quod intenderent civilitati
 Cesaris.

When the King finds his alms abused by the avarice of a bishop, he must obey the bishop by resisting, and appoint a fitter incumbent.

Hic tamen dicunt quidam quod in civilitate romana magis
 25 vigeat rationis subtilitas atque iusticia; lex illa est pernece-
 saria ad intelligendum iura canonica; et omnino oportet
 ipsam cognoscere ad decidendum casus secundum leges
 armorum. Hic fateor quod multum rationis vigeat in
 158 a. civilitate romana, sicut * multe solempnes persone et potentes
 30 in ratione politica ex illa arte claruerunt. Sed non credo
 quod plus vigeat in Romana civilitate subtilitas rationis sive
 iusticia quam in civilitate anglicana, et cum sit per se notum
 quod quecumque lingua, latina¹ greca vel alia, sit imperti-
 nens clerimonie vel rationi, cum ratio sit ante linguam,
 35 patet quod non potius est homo clericus sive philosophus
 Its is said in favour of the Roman Civil Law, (i) that it is distinguished for logical subtlety and justice; (ii) that it is necessary for the understanding of the Canon Law; (iii) that it is essential to the decision of cases under the Law of Arms.

As regards (i), Roman Civil Law is good, but no better than English.

(ii) Canon Law does not derive its authority

¹ legitima *pro* latina, A.

from Civil Law, in quantum est doctor civilitatis romane quam in quantum
 and can be understood with- est iusticiarius iuris Anglie. Et quamvis¹ ius Anglie, sicut et²
 out it. ius romanum sit³ necessarium⁴ ad intellectum iuris canonici,
 sed ius Romanum necessarius, tamen ius canonicum potest
 perfecte sciri in sua puritate sine iure civili. Nam ius⁵
 ecclesie non accipit auctoritatem a iure civili, cum sit illo
 superius; nec obest sibi quod civilitas sit sibi contraria.
 Ideo allegacio iuris civilis ad robur iuris canonici videtur
 superflua, cum neque maius neque minus est laudabile
 propter ipsum. Modus autem arguendi ex philosophia¹⁰
 capitur et scriptura, nec est vis⁵ quod multe glose que
 alludunt civilitati in iure canonico ignorentur. Quid, rogo, 41 a.
 sacerdoti, qui solum debet intendere auctoritati scripture, quod

(iii) The Law of Arms comes under the general rule that all truth is to be found in the scripture.

imperator dicit eandem sententiam? Quoad^{3m} manifestum
 est, cum omnis veritas sit in scriptura, ut dicitur 2° de 15
 doctrina cristiana in fine, quod quecunque lex armorum non
 habuerit auctoritatem ex scriptura debet repelli ut iniqua.

Unde de multis legibus armorum quas scriptura⁶ explicat
 sufficit tres earum adducere, quarum primam explanat beatus

Ambrosius in libro primo de patriarchis, et ponitur in Ambrosius

decretis xxiii q. v., ubi alludens hystorie Genes. xiiii sic DePatriar

loquitur: *Dicat aliquis, cum ipse vicerit, quomodo dicit Lib. I. c. ii*

Abraham ad regem Sodomorum 'nichil sumam abs te' cum preda Decret.

utique in potestate victoris fuerit, decet militarem disciplinam ut C. XXIII.

regi serventur omnia. Sane hiis qui secum fuissent, ad Gen. xiv.

adiumentum fortasse sociati⁷, partem emolimenti tribuendam 21-24.

asserti lanquam mercedem laboris exceperit. Ideoque quoniam

mercedem sibi ab homine non quesivit a deo accepit, sicut legimus

scriptum, quia post hec verba factum est verbum domini ad

Abraham in visu dicens, 'Noli timere Abraham; ego prote- Gen. xv.

gam te, et merces tua erit magna valde.' Unde si lex armorum

rectificata fuisset pure theologica facultate nunquam fuisset

in ecclesia tanta perturbacio ex opinionibus preliorum.

¹ quantum, A.

² et, om. A.

³ sit, om. A.

⁴ necessarius, A.

⁵ ius pro vis, B.

⁶ ex ante scriptura, add. A.

⁷ saciati, A.

Three instances of Scripture illustration of the Law of Arms, (1) Abraham and the King of Sodom.

Nam¹ tres artes sunt mihi difficiles, et quartam penitus ignoro. Ars bellandi, ars placidandi et ars irridendi, que nunquam debent fieri nisi propter caritatem quam exercens artem habuerit². Artem autem menciendi³ ignoro penitus et detestor. Secunda lex armorum est illud primi Reg. 25, ubi David, prudentissimus rex armorum, ordinavit quod occideret de familia Nabal quemcumque *mingentem ad parietem*, quod observatum est pro lege posteris, ut patet 3ⁱ Reg. 14 et 4ⁱ Reg. 9. De infidelibus autem mandavit dominus usque ad bestias eorum occidere, ut patet primi Reg. 15 de Amalechitis. Per hoc autem quod specificata est occisio mingen-
cium ad parietem excepti sunt pueri decrepiti et mulieres a gladio. Tercia lex armorum est illud decretum eiusdem regis 1ⁱ Reg. 30, ubi de lassis remanentibus ad sarcinas
statuit sub hiis verbis: *Equa enim pars erit descendantis ad prelium et remanentis ad sarcinas, et similiter dividunt. Et factum est hoc ex die illa⁴, et deinceps constitutum et prefinitum, et quasi lex in Israel usque ad diem hanc.* Hoc enim accepit David ex facto Abrahe Gen. 14, et ita roboravit illud * ex decreto regio tanquam legem scriptura. Ergo est sufficiens ad decidendum quoscumque casus armorum; sed deficit indagator.

(ii) The slaughter of the household of Nabal.

(iii) David's division of the spoil between combatants and guards.

CAPITULUM VIII.

FINALITER restat addere supplementa in declarationem materie supradicte: et primo dubitatur quomodo potestas ministerii sacerdotis sit maior quam potestas regis que est ordinata ad conducendum, retribuendum et imperandum sacerdoti hec facere. Videtur enim 38° dixisse oppositum. Hic dico quod aliter loquendum est de magnitudine potestatis quam mundus loquitur. Nam potestas ad propositum dicitur eo maior quo superiori statui datur a deo ad plus et

Some supplementary questions: (i) How is it that the power of the ministry of the priest is greater than that of the King which is ordained to hire, reward and command it?

The greatness here is not according to the world's estimate

¹ in marg. Artes 3^a difficiles, A.

² habuit, A.

³ menciendi, A.

⁴ 2^a, B.

but according to the profiting of the Church.

The state of the clergy is more perfect as more adapted to earning bliss, but it imposes greater need for a holy life.

This greatness must be wholly apart from the world.

The King's greatness consists in the power assigned him by God.

In itself the greatest power is that by which a man is marked out as heir of heaven; a power which God has therefore concealed from us.

Secularly the King is greater than any priest, even than the pope.

perfeccius proficiendum ecclesie. Status autem sacerdotis est militari perfeccior, hoc est ad beatitudinem promerendum habiliior, sicut status pauper est quo ad deum superior. Sed oportet perfecciori statui vitam addere sancciolem; aliter enim est status dampnabiliior. Sacerdos itaque ordinatur a deo servare humilitatem pacienciam et paupertatem et in istorum actibus congaudere, in mundi vero gloria condolere, sciens quod non in hoc sed in priori posuit magister excellenciam sacerdotis. Et, ut supra dictum est, non circa maioritatem contendere, sed actus humilitatis et servitutis secundum formam apostolorum intendere, sciens quod in hoc expectat vita sua abscondita in Cristo retribucionem maiorem. Ista autem maioritas debet abscondi a seculo, sicut thesaurus preciosus absconditur a prudenti hostibus circumsepto. Maioritatem autem secularem ad maius periculum oportet mundo ostendere, et sic rex, vicarius deitatis¹, habet rationem eiusdem maioritatis in potestate quam deus sibi distribuit. Simpliciter autem maxima potestas hominis est qua destinatur dei filius, regni heres, ita quod ne fiat contencio ordinavit deus ut sit nobis incognitum. Patet ista sententia Matth. 18, ubi discipulis querentibus quis foret maior in tota ecclesia diffinivit magister quod humilior, sicut parvulus quem signavit. Et quia congruit quod de maiortate seculari fuit futura contencio statim subiungit *Ve mundo a scandalis*. Et 3°, ut imprimeret maioritatem simpliciter, dicit quod non nisi humilitate venit ad regnum; tales autem apud deum sunt² honorabiliores, cum angeli eorum attestantur magnitudinem eorum ecclesie triumphanti. Ex istis autem et aliis condicionibus concernentibus statum regis manifeste concluditur quod quantum ad secularitatem rex sit quo- cumque sacerdote suo, eciam papa, maior; cum istam maioritatem non extendimus ad Cristum, quia regalia sua excedit omnem aliam regaliam, et propter imperfeccionem status non est capax maioritatis huiusmodi temporalis. Sed notandum, quantum ad imperium regis super presbiterum ad

¹ deitatis vicarius, *ord. inv. B.*

² sunt apud deum, *ord. inv. B.*

ministrandum ecclesie, quod aliud est sacramentum et aliud est ministerium. Rex autem non habet auctoritatem immediate super sacramentum, sicut nec Cristi vicarius, sed * super sacerdotis sui ministerium. Et ad istum sensum dixi
 5 superius quod auctoritate et precepto regis sacerdos eius ministrat ecclesie sacramenta, quod auctoritas et preceptum regis cadat super ministerio sacerdotis. Nec verecundamur
 vocari sacerdotes regum, cum papa sit servus omnium sue papatui subiectorum. Ministerium autem sacerdotis. sive
 10 corporale sive spirituale, est modicum¹, cum capit maioritatem suam per habitudinem ad Cristi assistenciam consumantis; ut tantum ministerium posset laica persona² impendere, excepto quod Cristus promisit suis sacerdotibus singulariter assistere et cum eis ultra humanam virtutem conficere. Modicum³
 15 itaque est quod sacerdotis servitium subiaceat regie potestati cum corpus illi subiaceat. Verumtamen si rex haberet ex se
 159 a. talem * auctoritatem imperii tunc foret potestatis maioris simpliciter sacerdote. Nunc autem non habet illam potestatem nisi ad tempus atque per accidens, tanquam dei
 20 vicarius. Ideo hoc sacramentum dei debemus cum modamine revelare. Sacramentum autem humanitatis Cristi in suis limitibus quo ad eius vicarios debemus abscondere, quia aliter, relicta humilitate sui⁴ sacerdocii, aspirando ad potestatem secularem fieret scandalum toti mundo. Sacerdos
 25 autem potest auctoritate dei regi precipere ut compleat legem suam, cum prima Thimo. vi mandat apostolus *divitibus huius seculi* precipere *non sublimē sapere*. Sed hoc solebat
 Tim. vi. censeri factum communi auctoritate ecclesie quousque proprietas in clero fuit⁵ gentiliter introducta. Nec contendo, sed
 30 concedo quod multa fiunt auctoritate episcopi. Sed deus scit quando talis proprietatis declamatio sapit falsum. Non enim fit quidquam propria auctoritate episcopi nisi fiat propria auctoritate Cristi, qui episcopum illum indurat et sibi comunicet potestatem. Et ita videtur quod multis non dat

Priests should not be ashamed to be called the King's priest.

The King has not his authority of himself, but as God's Vicar.

The priest by God's authority may bid the King fulfil his duty.

But this used to be a matter for the common authority of the Church, not only of the Clergy.

¹ motum *pro* modicum, A. ² parva *pro* persona, A. ³ medicum, A.

⁴ summi *pro* sui, A. ⁵ fuit in cl. *ord. inv.* B.

auctoritatem, et a multis propter eorum imprudenciam vel abusionem revocat potestatem.

The power and condition of a King are greater because his justice has a wider sway.

Sed videtur adhuc quod potestas et status regis sit potior ^{C.} quia executio iusticie sue est extensior. Et Proverb. 21 Prov. xxi. dicitur: *Iudicium et misericordiam facere¹ magis placet deo quam³ victime.* Et idem patet Isai. 10; et hinc secundum Is. i. 17. Crisostomum David preponitur Matth. 10. Confirmatur ex hoc quod status regis est periculosior, ideo eius perfectio videtur meritorior, iuxta illud Eccl. 310 *Qui potuit transgredi* ^{Ecclus. xxxi. 10,} *et non est transgressus, et facere mala et non fecit, ideo stabilita* ^{11.}

To do justice and mercy is better than to minister the sacraments.

sunt bona illius in domino. Hic dicitur quod plus est facere misericordiam et iusticiam quam ministerium sacramentale pontificis, sic quod non in illo stat cleri preeminencia sed in operibus misericordie, vivendo Cristo conformius in ampliori iusticia, quod debet competere clerico supra regem. Sed ¹⁵ ulterius notandum quod, licet rex auctoritative facit executionem iusticie per totum regnum, extensius * tamen quam sic ^{41 d.} facit filius regni iusticiam absconditam supra regiam potestatem. Et sic pauper mundo incognitus extensius facit iusticiam quam iste papa cuius potestas quo ad mundum ²⁰ quantum libet declametur, ut patet di. xl. *Si papa.* Con- ^{Decret.} ^{D. XL. c. 6.} deditur igitur quod rex habet rationem merendi multiplicem episcopo ampliorem, potissime quia habet occasionem meritorie regendi et multiplicius demerendi. Nec ex hoc sequitur quod status sit perfectior si evadat, quia sic status ²⁵ peccatoribus mundialibus implicati foret perfectior statu apostolico. ² Et ex istis colligitur quod peccant graviter qui gratis difficultant statum suum ad meritum ultra hoc quod deus instituit, quia hoc est quoddam genus temptandi deum, sicut videtur facere clerici negociis secularibus involuti. ³⁰

A second objection is taken as to the vagueness of the phrase 'the King's liegeman.'

I take it that any one may be called the King's liege-

Secundo obicitur contradicta de homine legio regis, quod nec describitur nec docetur quantum de suis subicitur regis dominio. Hic videtur mihi quod homo legius regis potest dici quicumque homo regis qui subicitur legi regis, sic quod ista non consecuntur se, homo legius regis ³⁵

¹ Fac. iud. et mis., *ord. inv.*, B.

² isto, B.

et homo a nativitate subiectus regis legibus, cum hoc¹ regi conveniat et multi alienigene deveniunt legii regum terre, multique diffidant vel extraneant a rege suo nativo.

¹ man who is subject to the King's law.

Quicumque² igitur subditus regis subiectus suis patriis legi-

bus potest dici homo legius talis regis. Ex³ quo patet quod stat eandem personam esse hominem legium duorum regum sibi non subalternancium, ut posito quod

Thus a man having possessions in two kingdoms may be liegeman to two Kings.

Petrus habeat possessiones in regnis regum talium solvendo utrique regi rata servicia. Difficultas⁴ autem est

utrum stat esse eundem legium regibus contrariis inimicis.

Is this possible when the Kings are opposed as enemies?

Et videtur quod non, cum homo sit impertibilis; ideo hoc dato foret totus legius ubique contradictorius sibi ipsi.

Similiter cum uterque servaret fidem, ipsi autem sunt

contrarii, videtur quod alteri haberet * fidem in falsitate fundatam. Similiter non stat⁵ quod quis sit legius Cristi et principis huius mundi: ergo, cum omnis legalitas alia fundatur in ista, videtur quod non stat eundem simul esse legium duobus capitalibus inimicis. Et ad hoc vide-

tur sonare dictum Magistri Matth. vi, *Nemo potest duobus*

dominis servire, aut unum enim⁶ odio habebit et alterum

diliget, aut unum sustinebit et alterum⁷ contempnet. Ista

autem ratio Cristi videtur valere de duobus dominis secularibus sibi contrariis; potissime cum legius tenetur servare

fidem et favorem suo domino; alter⁸ autem talium⁹ domi-

norum est iniustus et non vere dominus. Hic¹⁰ videtur

Yes. For though 'no man can serve two masters,' the word master is then used of one who owns no superior, in which sense it only applies to God.

mihi quod contingit eandem personam esse sic hominem

legium¹¹ talium dominorum: pro quo notandum primo

quod dominus autonomastice dicitur sepe pro domino

qui non recognoscit superiorem, sicut solus deus est

dominus, qui secundum Augustinum non indiget servicio

subditi. Sed e contra diabolus autem usurpative et nude

nuncupative * dicitur dominus, cum sit servus vilissimus

a.

¹ homo pro hoc, A.

² in marg. Conclusio, B.

³ in marg.

Correlarium, B.

⁴ in marg. Quæstio, B.

⁵ noscat pro non stat, A.

⁶ enim unum, ord. inv. B.

⁷ alium, B.

⁸ aliter, A.

⁹ talem, A.

¹⁰ in marg. Responsio, B.

¹¹ esse ante legium, add. A, B.; om. edd.

et tyrannus; et ratione talis universalis domini dicit
 Christus Matth. xii *qui non est mecum contra me est.* Nemo Matt. xii.
 enim potest sibi esse indifferens, cum omnis homo qui ³⁰
 non congregat secum spargit, ut servus diaboli. Et de
 istis dominis intelligo auctoritatem predictam Matth. vi^o, Matt. vi.
 ut Christus explicat consequenter. Nemo enim potest ²⁴
 inculpabiliter servire deo et mamone, nec est contradiccio
 in tali sensu ewangelico equivoco et sensu alio logice

Secondly, two
 masters, both
 faithful and ob-
 servant of charity,
 may be acci-
 dentally opposed,
 e. g. through
 ignorance; in
 which case both
 may be served.

Or, if one be a
 tyrant, his liege-
 man may serve
 him by showing
 him his errors.

replicato. Secundo notandum quod stat duos dominos ¹ E.
 fideles, caritatem servando, esse sibi contrarios, ut posito ¹⁰
 quod ex ignorancia veritatis iusticie contendant pro suo
 dominio. Aliter enim non liceret hominibus placitare,
 et correspondenter contingit eundem legum servire utri-
 que. Ymmo altero manifeste tyrannisante contingit suum
 legum quo ad mundum servire et obedire sibi fideliter, ¹⁵
 procurando concordiam, anuncciando sibi veritatem et
 errorem, nec non ² et rebellando, si oportet, contra tyr-
 rannidem obstinam. Plus enim tenemur Cristo et lege
 sue quam alicui domino seculari. Unde dispar oportet
 esse iudicium de Cristo et diabolo et aliis eorum sub- ²⁰
 regulis qui possunt flecti ad bonum vel ad ³ malum per
 eorum servitium. Per hoc patet tercio solutio triplicis
 argumenti. Ad primum videtur mihi quod quando duo
 homines sunt inimici alter ⁴ est reus criminis, cum iubemur
 esse amici et diligere inimicos. Ideo aliud est homines con- ²⁵
 trariari et esse inimicos, cum ex amicitia contingit homines
 esse contrarios. Cum ergo stat tyrannum et solum nun-
 cupative regem habere bonas leges convenit eundem totum
 esse legum talibus contrariis inimicis, non tamen ⁵ secun-
 dum omnem rationem sui, quia tunc foret oppositus sibi ³⁰

Thus a man may
 serve two oppos-
 ing masters, but
 in different ways.

The infidelity of
 a master does not
 absolve his liege-

ipsi. Talis igitur secundum unam rationem serviret uni
 et secundum aliam serviret alteri. Sunt enim gradus mul-
 tiplices servicii legiorum. Ad secundum dicitur negando
 consequenciam; cum enim fides subiectatur in homine fideli

¹ dominos, om. A.

² ut non *pro* necsitnon, A.

³ ad om. A.

⁴ aliter, A.

⁵ tantum *pro* tamen, A.

non oportet, licet dominus suus sit infidelis, quod fides
 I Cor. vii. sua sit falsa, ut exemplificat apostolus 1^a Cor. 7° de con-
 13. iuge infideli cui alter¹ meritorie servat fidem. Oportet
 tamen legem Cristi utrobique regulare fidem in talibus,
 5 cum legius quandoque ex fidelitate quam debet domino
 debet in casu suo legio regi resistere rebellando. Magna
 itaque est vis et universalis indigencia legis Cristi. Ad
 terciam negatur consequentia; cum omnis rex temporalis
 sit subregulus regi regum. Ideo oportet eum habere
 10 servum qui utrique servo suo subserviat. Non igitur
 sequitur si legalitas temporalis exemplatur in legalitate
 12 b. * Cristo debita quod sit in toto conformitas; sed oportet
 quod sit in multis diffinitas. Et quantum ad illud in
 fine additum patet quod non oportet legium serviendo
 15 tyranno favere sibi in moribus. Favet autem homo
 nature hominis non solum resistendo sed etiam occidendo,
 Pol. 160 a. et sic stat eundem sine duplicitate favere * proficiendo
 duobus contrariis dominis² in causa et modo dispari. Et
 sic³ videtur clientem licite esse contra suum dominum,
 20 et⁴ cum ipso contra suam viciosam affectionem et cum
 natura et profectu. Ideo oportet in talibus attendere dis-
 paritatem rationum, et oculus⁵ servientis sit utrobique
 secundum formam ewangelici rectus; multi enim servientes
 fideliter reputantur mundum⁶ sapientibus inimici, et tamen
 25 sunt utilissimi servitores; et e contra qui reputantur servi
 magis profitui sunt dampnosissimi proditores; et solum in
 scriptura sacra potuerunt hec discerni. Talem autem divi-
 att. x. 25. sionem carnalitatis et secularitatis venit Cristus dissolvere, ut
 patet Matth. 10. Unde si nos sacerdotes secundum legem
 30 Cristi servaremus plane fidelitatem legiam nostris regibus
 non fuisset inter eos tanta dissensio ut est modo.

Tercio obicitur per hoc quod iuxta dicta omnes sacerdotes,
 etiam religiosi, forent homines legii regum terre; quod
 videtur falsum de papa, de expropriarie viventibus et de
 A third objection would except the pope, the mendicant orders and foreign envoys from the class of liegemen.

¹ aliter, A. ² dom. contra., ord. inv. B. ³ sic, om. A. ⁴ in
 marg. Conclusio, B. ⁵ cyolus, A. ⁶ mundi, A.

All of these are protected by, and are bound to obey the King's laws and are therefore his liegemen.

The pope was the Emperor's liegeman before the dotation, and though the dotation was a mistake, it cannot have absolved him from obligations repeatedly acknowledged.

On the other hand no one can be liegeman to a Christian priest, but only to Christ : for Christ cannot make His Vicar God.

That anchorites, hermits and the mendicants are the King's liegemen is proved by their being punishable by the King's law.

alienigenis solum gracia ambasiandi terram intransibis. Hic dico quod omnes predicti sunt homines legii¹ regum terre, cum protegentur sub umbra eorum et tenentur parere suis legibus sub pena patrie. Papa autem fuit specialis sacerdos Cesaris ante sui dotacionem, et sic precipuus legius servus⁵ suus : sed absit quod propter tantam dotacionem tam grate, licet cece, exhibitam desinat esse legius regis Romani. Secundum beatum, inquam, Gregorium crementum donorum facit donarium donanti amplius obligatum. Et hinc Leo papa (ii. q. vii *Nos si*, ut explicavi superius,) confitetur se legibus imperialibus obedire. A regibus igitur habet clerus^{Decret. C. II. Q. vii. c. 41.} temporalia dominia et privilegia, ymo solum et vite necessaria, sicut² et Cristus habuit. Et hic voluit mandatis et legibus imperatorum humiliter subiacere, ut patet ex decreto beati Ambrosii xi. q. i *Magnum* superius recitato. Non autem^{Decret. C. XI. Q. i. c. 28.} video quod aliqui sint legii sacerdotis cristiani, sed Cristi³ qui potestative condidit legem suam, ut patet inferius. Ipsius autem oportet omnem salvandum esse hominem legium, cum sit plenus dominus et rex regum. Nec potest communicare hoc eius vicario, * cum non potest constituere ipsum deum.^{42 c.} Lex ergo ecclesie ascribenda est autentice sponso eius. Alie autem leges gentilium tamquam imperfecte auctorisantur a regibus. Et hec ratio et frenum humilitatis servande, quare^{g.} sacerdos non debet civiliter dominari. Unde quantum ad fratres anagoritas et heremitas expropriarie viventes non²⁵ dubium quin sint homines legii regum terre, cum propter prodicionem, depopulacionem, occisionem, vel aliam foris facturam enormem oportet eos convictos de crimine patriis legibus subiacere. Quomodo queso multiplicata hac gente aliter staret regnum? Unde inter alias accusationes quibus³⁰ sacerdotes false accusaverant Iesum nostrum hec⁴ habuit minimum improbabilitatis, quod imposuerunt sibi, sed false, quod prohibuit tributa dari Cesari. False, dico, quia ipse in persona sua tribuit et alios quod darent verbo edocuit, ut

¹ quod omn. legii sunt hom. pred., *ord. inv. A.*

² sic *pro* sicut, A.

³ Christus, A. ⁴ que *pro* hec, A.

att. xvii. patet Matth. xvii et xxii^o. Unde cum Pilatus audisset hos
 sermones magis timuit, alias autem accusationes abiecit ut
 frivolas. Sicut ergo Cristus fuit legius Herodis et Cesaris, sic
 debent expropriarii eius conversacionem propinquius imi-
 5 tantes. Ad hoc enim venit humanitus non hic ministrari
 att. xx. sed ministrare et subici, ut docet suos apostolos Matth. xx.

As Christ was the
 liegeman of
 Herod and Cæsar
 so must those
 who imitate His
 poverty be of the
 King.

Condicio itaque perfeccionis apostolice est clerum subici
 domino seculari, quia nostri¹ in ista paciencia vicerunt regna,
 fundarunt et pacificarunt ecclesiam, et intendendo civilitati et
 10 dominacioni in oppositum niterentur, et illam subieccionem
 expropriariorum vocavi antea subieccionem vel servitutem

The subjection of
 the clergy to the
 secular lord is a
 condition of
 Apostolic perfec-
 tion.

ewangelicam, non civilem, cum ex*propriarius debet carere
 civilitate, licet alii super eo quodammodo² dominantur³,

Unde cum illud dominium sit regi preciosius⁴ et ad stabili-
 15 mentum notabile regni sui, debet ipsum defendere et subditis
 suis officium conveniens limitare. Conveniens dico opus

The King must
 uphold his lord-
 ship in this
 matter.

suo statui congruum limitando; oportet enim quod omnes
 legii regis regi et regno serviant modo suo. Cum ergo
 servitium illorum sit carnis patet quod diligencius debet
 20 servari in suis limitibus. Contencio autem est apud logicos
 utrum subiectus civilitati passive serviat civiliter domino
 seculari, sicut faciunt bona fortune, licet non possunt civiliter

dominari. Quantum ad alienigenas, eciam cardinales,
 videtur mihi quod quamdiu licenciantur a rege calcare⁵
 25 solum suum, habere vescibilia regni sui, et tenentur mode-
 rare se ne offendant in legem regis vel regnum, sunt homines
 legii⁶ talis regis. Et patet quot sunt gradus sub quibus

As for foreigners,
 so long, as by the
 King's license
 they tread his
 soil and are
 bound to observe
 his laws, they
 are the King's
 men.

legios * regnum civiliter incolentes. Sed certum est cum
 oportet regem omnes tales ex humanitate tua protegere,
 beneficia regni sui tribuere et ad observacionem legum
 patrie⁸ coercere, quod sunt legii regis, sibi subditi et suis

¹ nostri, om. A.

² modo post quodammodo, add. A.

³ ducuntur

pro dominantur, B.

⁴ preconsius, A.

⁵ calcari, A.

⁶ legii, om. A.

⁷ vero pro non, A.

⁸ prime pro patrie, A.

The mendicants are indebted to the King for his gifts, for the power of holding land in perpetuity, for license to beg, and for the protection of the law.

The clergy have the special privileges of citing, fining, and imprisoning the King's subjects for spiritual causes.

These privileges may be withdrawn, if abused.

Citation is abused when the King's subjects are summoned to distant places for the purpose of extortion.

legibus obligati. Sic enim castigat rex quoscumque in regno suo vagos validos ociantes. Expropriarie vero viventibus dat rex uberius bona regni, ut puta solum perpetuat et licenciam edificandi privatas ecclesias, et generaliter licenciam a suis legiis elemosinas procurandi, et 3° privata privilegia et 5 speciale beneficium se et sua sub regni legibus protegendi, qua prôteccione subtracta illicitum foret eis regnum incolere.

Habet autem clerus a regibus triplex privilegium vel privilegium speciale; primo quod¹ potest iurisdiccioni sue subiectum ad locum distantem in correccionem anime sue citare; 10 secundo quod potest legios regis ad tollendum occasionem peccandi pena pecuniaria multare; et 3° quod¹ potest legios regis, eciam religiosos, pro scandalo vitando incarcerare: que omnia tria notum est ex civilitate procedere. Quod si falsigraphus negaverit², volvat legem Cristi et inveniat ubi ali- 15 quod istorum trium clero suo conceditur, ymo alia forma I. corrigendi Matth. 18, 2 Cor. v capitulo limitatur. Unde Matt. xv sicut rex concedit clero suo licenciam ad habitandum in 15. 1 Cor. v. unum³ sic concedit eis licenciam ad utendum aliis que se- pass.

cuntur. Quod si in aliquo istorum deliquerint rex tenetur 20 ad pacem regni et servandum iusticiam sui legi in iuriam innodare, quia iuxta decretum beati Gregorii, positum xi. q. iii, Decret. privilegium debet amittere qui sibi concessa abutitur potes- c. xi. Q. c. 60.

tate. Contingit⁴ autem abuti primo privilegio quando ad 25 loca remota vel incerta aut sub alia cautela vexatur regis legius pro pecunia extorquenda. In quo abusu cum iniuriatum sit regi de sua pecunia, de officio suo quod iniuste vexatus interim regi et regno persolveret, et de iniuria speciali qua laboricium a specialiter conducente subtrahitur, patet quod rex habet ad corrigendum extorsionem huiusmodi precipuum 30 interesse. Scrutetur igitur adversarius scripturas et videat si Cristus vel apostoli sic fecerunt, quin potius prohibuerunt tales iniurias fiendas gentilibus ne nomen domini blasfemetur, Rom. x patet Rom. xiii, Titum vi et epistula ad Philemonem. Quan- Tit. vi. Philem

¹ patet ante quod, add. A. ² notaverit, B. ³ suum pro unum, A.
⁴ Contigit, A.

tract. De tum ad multacionem peccuniariam dictum est tractatu De Of fines I have
mandat. mandatis 26° capitulo, et quantum ad incarcerationem patet written else-
where.
quod contingit religiosos eciam expropriarie viventes¹ ad Imprisonment is
abused when
applied to silence
the preachers of
gospel truth.
ol. 161 a. tantum * esse secularitati affectos quod incarcerationem conso-
3 a. cium ex hoc quod publice predicat veritatem, ex hoc quod
constanter corripit * ipsos vel alios a lege ewangelica decli-
nantes, vel ex hoc quod servando regulam suam perfecte et
stricte ad litteram aliis confratribus difformatur: qui si sint
onerosi ex hoc, et iniuriantes regno quod incolunt, quis
10 dubitat quin sint² emendandi per regem tanquam veritatis
proditores periculosissimi et sic regni? Rex autem debet eo To neglect to
remedy these
matters involves
the sin of con-
sent.
perticio iniurie aliene. Nec dubium quin quecumque pena For the King is
concerned in all
punishments, in-
flicting some by
the hands of the
clergy, others by
his justices.
15 infligenda cuicumque regis legio ad stabilimentum regni ad
auctoritatem ipsius regis pertineat, ut alias penas infligit per
clerum suum legium qui forent ad correccionem huiusmodi
apciores, et alias³ per suos iusticiarios vel eis subditos ad hoc
ex regni prudencia adaptatos; quod si negligent cum res
20 regis agitur, cui principaliter regni gubernacula sunt comissa,
patet quod debet in defectu cleri ipsum corrigere et suum
defectum per alios exsupplere. Remurmurantes autem The King's duty
of correcting his
negligent clergy
is founded on
Scripture, and
cannot be denied.
25 constanter quod omnes non valent nisi de quanto fundate
fuerint ex scriptura, in qua cum non sit⁵ repugnancia, sed
correccio cleri per reges, omnis sua tradicio isti contraria est
ut contemptibilis repellenda. Scrutetur igitur scripturas⁶ quo-
modo lex Cristi et apostolica, nulli seculari dominio obnoxia,
30 precipit quod omnia in edificacionem fiant. Videant secundo
quomodo non est edificatorium, quin pocius in dominorum⁷
secularium dampnum, leges tales dimissa lege Cristi inducere;
et⁸ deficiente racione oportet seculares in facie illis resistere.

¹ viventem, A. ² sint, om. A. ³ alios, A. ⁴ rectificare, A.

⁵ fit, A. ⁶ per ante scripturas, add. A; in marg. Esdre vii, A, B.

⁷ dominiorum, A. ⁸ et, om. A.

The conspiracy of the friars to procure for the pope the rights of lordship over all temporalities given them as alms, is prejudicial to the secular lords and should be resisted at the outset.

The same thing can be held in temporal and spiritual lordship by different people.

Christ's Vicar should remember the words, 'My kingdom is not of this world.'

There should be an exchange of bodily and spiritual alms between the secular lords and the clergy. And the clergy can show no title, (save the pope's decree!) to anything more than alms.

A fourth objection refers to the irredeemability of things consecrated.

Ex ¹ istis videtur michi preiudiciale dominis secularibus fratres L. confederari Romano pontifici et procurare sibi dominium omnium temporalium que regna eis elemosinarie largiuntur ². Nam dominium ewangelicum ex titulo gracie ipsi habent; seculare autem dominium vel civile non licet pape in se suscipere, ymmo sic nimis ampla domicilia haberet in Anglia et scisso regno nostro rex de ipso teneret in capite. Ideo, ut alias diffuse exposui, oportet obstare ³ principiis, quia aliter posset subdole exhaustire pecunias et personas. Sufficit enim fratribus quod sint elemosinarii mundi principibus, quibus servato protectivo dominio seculari ⁴ papa ipsos pro-

tegit modo suo. Nec obest sed convenit, quod multi super eodem habeant iurisdictionem atque dominium, unus quoad temporalitatem et seculum et alius quo ad spiritualitatem et deum. Ex ⁵ tali namque paulativa dominacione cleri subdole introducta surrepsit in ecclesia dissensionis materia. Ideo recoleret Cristi vicarius * illius verbi magistri: *Regnum meum* 43 b. *non est de hoc mundo*, Ioh. 18. Dominacio quidem Cristi Joh. xviii. nulli seculari dominio fuit obnoxia, ideo ipse ac eius vicarii ³⁶ et quicumque seculares domini quibant in simul habitare. Nec foret iurgium, sed armonia politica, seculari domino ⁶ 20 dante clero corporalem elemosinam et ipso retribuente spiritualement elemosinam plus valentem. Nec dubium quin clerus nescit alium titulum vendicare; ideo derisibilis blasfemia est quod oportet sic credere ex hoc quod pontifex Romanus ⁷ sic decrevit. Nam sic posset assumere sibi * omnes fructus **Fol. 161** quos reges suis elemosinariis contulerunt, sicut assumpsit sibi patronatus quos seculares clero possessionato contulerant.

Quarto ⁸ obicitur contra dicta de ablacione temporalium per illud Levitici ultimo. *Animal, inquit, quod immolari* Lev. xxvi. *potest domino si quis voverit, sanctum erit, et mutari non* 9, 10, 28. *poterit.* Et sequitur: *Omne quod deo consecratur, sive* 33.

¹ in marg. Correlarium, A. ² largiunt, A. ³ instare, B. ⁴ sec. dom., ord. inv. A, B. ⁵ et ante ex, add. A. ⁶ dominio, A, text; domino, A, in marg., et B. ⁷ Rom. pont., ord. inv. B. ⁸ 4^a obieccio, in marg. B; Nota, in marg. A.

homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur¹, neque redimi poterit. Et sequitur in fine: Si quis mutaverit, et quod mutatum est et pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, et non redimetur. Hec sunt precepta que mandavit Dominus.

Ex isto textu scripture arguunt multi quod non licet temporalia consecrata ecclesie auferre, sed neque redimere quod est minus. Pro isto textu notandum primo quod illud dicitur sanctum et domino consecratum quod est divino cultui specialiter deputatum, sive sit bestia ymolaticia, ut
 10 bos, ovis et capra, sive homo ultra comunem populum vovens se religiose servire Domino, sive sit domus vel ager cultui templi per sacerdotis vel alterius ministerium deputatus. Secundo² notandum quod multi erant gradus consecrationum
 huiusmodi, ut aliqui voverunt se perpetuo servituros in templo, ut patet de Samuele 1. Reg. 1° ex voto materno; alii autem de tribu Levi erant ubicunque habitaverunt ut sacerdotes
 Sam. i. vel Levite singulariter Domino consecrati, ut patet Num. 3°, ubi limitato eis ministerio templi et vasorum sanctorum
 umb. iii. -10.

¹ venditur, A.

² In *pedibus* pagg. 43 et 43¹, MS. B. haec nota scripta est manu prima.

—Nota: Non intelligo plane quomodo domus vel ager esset cultui templi per sacerdotis vel alterius ministerium deputatus, sed forte sic intelligit, quod domus vel ager deputatus est divino cultui per sacerdotis vel alterius ministerium quando sacerdos vel alter habet tutelam de huiusmodi rebus seu custodiam quod sint ad honorem dei fideliter ministrata; scribitur autem Levit. 22 saltem sententialiter, quod si persona consecrans domum vel agrum de hereditate paterna cum vellet redimere, tunc alteri venderetur, quo facto non posset eum post ea redimere. Sed tunc arguitur sic: dato quod alienacio fieret sic quod altera persona a viro consecrante possessionem consecratam redimeret que non foret eiusdem tribus cum persona consecrante, tunc facta foret terminorum proximi translacio contra legem Deutron, 19°; eque sicut si tribus Levi haberet agrum hic aut domum consecratam in sua possessione; ergo ut sic videtur glossa illa adducta tenens huiusmodi agrum aut domum non posset cedere perpetuo in possessionem sacerdotum ne fieret terminorum proximi translacio non est valida, cum consimilis translacio fieret persona alterius tribus a persona consecrante ipsum agrum seu domum huiusmodi redimente. Vel ergo oportet sic opinantem dicere quod nullus alterius tribus a persona consecrante posset rem huiusmodi consecratam redimere, vel quod eque post annum iubileum in possessionem perpetuo cederet sacerdotum, sicut in possessionem alterius fructu huiusmodi rei consecrate sacro usui deputando.

We must note that (1) by 'consecrated' we mean allotted to divine worship.

(2) There are many degrees of consecration of this sort.

subditur, *Externus, qui ad ministrandum accesserit, morietur.* Iudeus autem de alia tribu potuit consecrari ad alium religiosum modum vivendi salvo proprio officio Levitarum, ut abstinendo ab inmundis et potu inebriativo vel ritu alio, Numb. vi. ut patet de lege Nazareorum Numer. vi, cuius exemplum Judges xiii est de Sampson Iudicum 13. Ymo gentiles poterant consecrari ad opera servilia circa templum, ut patet de Gabaonitis Josh. ix. 3. Iosue ix. Sic autem non decuit personam Hebream serviliter mancipari propter libertatem servandam in eis, ut patet Lev. Lev. xxv. tici 25. Unde pro Levita vovente se servire specialiter in 43 c. Ierusalem data est eis * lex Deut. 18. Deut. xviii

This premised, we have a three-fold answer to the objection. For (i) the Jewish Law was wholly ceremonial, and so is not to be literally observed by our priests.

Istis premissis est 3° triplex responsio ad predicta. N.

Primo quod totum hoc fuit cerimoniale et per consequens non est a nostris sacerdotibus ad litteram observandum.

Tunc enim obligarent se perinde ad qualescunque observantias sacerdotibus legis veteris limitatas, quod foret nedum nimis durum nostris¹ cervicibus sed etiam infidele, ut patet in materia de cessacione legalium. Ymo innitendo hiis verbis non liceret nostris clericis vendere decimas lane, garbarum vel alterius decimati; ymmo cum nulla oblata pecunia quidquam emere, cum tale consecratum domino mutari non poterit, sed nude consumi in usibus sacerdotis, et multo magis non liceret nostris dotatis vendere laicis Cristi patrimonia corrodia et alias elemosinas sic civiliter commutare.

If this rule were carried out tithes in kind could not be sold nor money used in purchase.

(ii) As all lands returned to their original owners at the year of Jubilee there is no analogy with English customs.

Secunda responsio dicit quod ager vel domus de hereditate paterna per divisionem sortis regulate a Deo postquam consecratum est Deo non debuit comutari, sed consecratum ex empzione vel aliunde proveniens oportuit in iubileo redire ad dominum consecrantem, ut patet Levitici 27, ubi textus allegatur. Gentiles vero domini et specialiter anglici non habent tali iure hereditario sed conquestu vel comutatione multiplici terras suas. Ideo valde alienum videtur eos ad istam legem restringere per locum a tam nuda et insufficienti similitudine. Sed ulterius videtur mihi quod non omnis talis domus vel

¹ om. nostris, A.

ager cederet perpetuo in possessionem sacerdotis, quia sic possent sacerdotes in quacunque tribus hereditate per processum temporis excedere illam tribum, quod est¹ contra

Deut. xviii. legem Deut. xviii ubi limitatur tribui Levi possessio. *Non habebunt, inquit, sacerdotes et Levite * et omnes qui de eadem tribu sunt partem et hereditatem cum reliquo populo Israel, quia sacrificia domini, et oblationes eius comedent, et nichil aliud accipient de possessione fratrum suorum.* Et idem dicitur Num.² 18 et expressius Ezech. 44°. Quo-

The tribe of Levi could not hold lands, how then could it receive them from the other tribes?

modo igitur³ accipient sibi de possessione aliarum tribuum, cum Deutron. 19° dicitur⁴ *Non assumes, et transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores in possessione tua quam dominus deus tuus dabit tibi in terra quam acceperis*

Deut. xxvii. *possidendam* ⁵ Et infra 27 scribitur, *Maledictus qui transfert terminos proximi sui; et dicet omnis populus: Amen.* Ex

quibus probabiliter colligitur quod tribus Levi non acciperet [etiam]⁶ sparsim domos vel agros ultra possessionem primevam tam stricte a Deo⁶ limitatam; quod recoleret clerus noster possessionatus qui instar Cristi debet esse

Levitis pauperior. Vel igitur consecrarunt alie tribus domum vel agrum domino concedendo ad sacrum usum fructum talium temporalem, quod positum est in sacerdotum custodiam quod nec licuit revocare, vel aliter manserunt [con-

Though these might allot the use and income of house or land to sacred purposes.

secrata huius modi⁷] * secrete in custodia vovencium fructibus eorum sacris usibus deputandis; et illud est mihi evidencius, cum alie tribus possunt personas suas domino consecrare,

multo magis possessiones preter necessarias. Nec est hoc Tobit i. 6, 7. Levitico⁸ iuri contrarium, cum de Thobia qui fuit de tribu Neptalim ca^o 1° libri sui legitur quod fuit *omnia primitiva sua et decimas fideliter offerens*, ita quod in anno proselit et advenis ministraret omnem decimacionem. Ecce quod licuit aliis tributus quando tribus Levi non fuit onerata⁹ circa ministeria primitiva dare decimas et obla-

The practice of Tobit shows that when the Levites were no longer engaged in their primitive work, alms and tithes might be devoted to strangers.

¹ om. est, A.

² Levitici pro Num., B.

³ ibi pro igitur, A.

⁴ scribitur B.

⁵ corr. Edd. pro tam, A, B.

⁶ domino B. ⁷ corr. Edd.

pro secrete hujus, A, B.

⁸ Levitice jure, A.

⁹ oneratum citra, A.

But the administration of alms would belong to the priesthood. ciones suas eciam alienigenis plus egeris. Sed, ut dicit textus Levit. 27°, habere tutelam de talibus quod fiant Lev. xxv. i.

fideliter ministrata ad ius pertinet sacerdotum. Illud autem ius limitatum est non ad sacerdotum dominium sed ministerium, ut patet Num. xviii: *Cuncta que ad cultum altaris pertinent, et intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur.* Num. xviii. 7, 8.

Eciam sequitur *Ecce dedi tibi custodiam primiciarum mearum.*

Omnia que sanctificantur a filiis Israel, tibi tradidi¹ et filiis tuis. Sacerdotes autem debuerunt habere de talibus secun-

How slender an argument is this against the withdrawal of temporalities, when the condition on which they were bestowed has ceased to exist.

dum aliquem gradum custodiam. De sibi necessariis vero haberent possessionem et sic administracionem talium et custodiam dispariter obtinerent. Et patet quod insufficiens et tenuis est evidencia ex istis arguere quod non licet gentili seculari revocare elemosinam quam dedit stricte et temere sacerdoti vel in casu quo notabiliter desit condicio sub qua tales elemosine sunt donate. P.

Whatever Jew or Christian has vowed is to be faithfully observed, but it is no breach of a vow to correct its abuse, or improve its use.

Tercia vero responsio, predictis consona, dicit quod quidquid Iudeus vel Cristianus sancte voverit est fideliter observandum, et nec pro peccunia nec pro fastu vel favore seculi in deterius commutandum; * et propter istum sensum moralem fuit ista cerimonia observata.

Sed cum non frangit votum qui mutat in melius, patet quod vovens aliquod sanctum Deo et videns quod eius usus posset corrigi vel eius abusus rectificari innitendo ad hoc non transgreditur sed meretur, quia aliter non

liceret intrare religionem perfeccionem nec mutare vitam viantis in melius, nec fuisset licitum genus cleri suscepisse dotacionem, quod videtur multis probabile cum prius vixit expropriarie plus perfecte. Quomodo igitur reli-

giosi nostri susciperent de manu secularium temporalia ecclesie dedicata nisi emendare eorum usum sit licitum?

Correspondenter licet dominis et tenentur, viso quod eorum elemosine vergunt ad detrimentum ecclesie et sophisticantur infideliter in * furto et rapina earum secundum tradiciones

et ritus hominum preter ewangelium adinventas, de manu et ritus hominum preter ewangelium adinventas, de manu

This was the plea for the Church accepting the dotation, and correspondingly it is not only allowable but incumbent on the secular lords to snatch these temporalities from the devil, and restore the

Fol. 162

¹ credidi, A.

diaboli temporalia ipsa venenata potenter eripere, et ad usum Church to its primitive condition. quem Christus instituit. [deputare]¹ sinistro brachio suo active
 44 a. viventi² sollicitudinem et curam temporalium temperatam * ;
 brachio vero dextro et potissime clero contemplative viventi,
 5 postposita ista turbacione circa sensibilia, totam sollicitu-
 dinem suam in unum proficere³, nec preter eius providenciam
 eciam usque in crastinum aliam securitatem in istis tem-
 poralibus exspectare. Patet ista fides Luce 10 et Matth. 6.
 Luke x. Est 2° fides ecclesie quod melius foret sibi poni in isto statu
 Matt. vi. 34
 10 quem Christus instituit quam in statu cesareo, quo stulta
 pietate ecclesiam venenavit. Et ex ista fide duplici licet Hence anyone who can may piously do away with the whole imperial endowment of the clergy.
 potenti constanter prudenter et pie omnem dotacionem cleri
 cesaream audacter dirumpere et matrem suam in ordine
 quem Christus instituit collocare. Nam isto modo Christus
 15 denunciavit fiendum sacerdotibus legis veteris per prophetas.
 Secundo post eorum reprobacionem acutam et ascensionem
 eius in celum implevit sic per duos principes Romanorum.
 Tercio vero, invidia diaboli alio Romano principe ad dete-
 20 riorandum ecclesiam sophistice excecato, pertinet eisdem
 principibus, et originaliter anglicis, errata corrigere, sicut
 prophetant et ex antiquis prophetiis denunciant illis quibus
 1al. ii. i. datum est cognoscere per⁴ prophetias. Nam Malach 2° Malachi prophesied that God should send lack upon the priesthood, and a curse upon their blessings.
 scribitur: *Et nunc ad vos mandatum hoc, o sacerdotes: si*
nolueritis audire, et si nolueritis imponere super cor ut detis
 25 *gloriam nomini meo, ait dominus exercituum, mittam in vobis*
egestatem, et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam
illis, quoniam non posuistis super cor. Ecce ego proiciam vobis
brachium, et dispergam super vultum vestrum stercus solempni-
tatumstrarum. Notum est, inquam, quod iste propheta
 30 et alii, sed Christus precipue, invexerunt acucius contra avari-
 ciam sacerdotum. Nobis autem non oportet dare ad hoc
 prophetias recentes cum facta et dicta antiqua satis edocent
 quomodo est agendum. Oportet enim instar nature paula-
 tive agere secundum leges ecclesie, et specialiter leges reci-

¹ deputavit, A ; instituit, B ; instituit, deputare, corr. Edd.

² vivendi, A. ³ picem pro proicere, A. ⁴ om. per, A.

The lack is the lack of the knowledge of God.

Bodily lack has not yet befallen them, for they consume the goods of the poor.

Because they pretend to find special access to God in their prayers it is added (2) that their blessings are accursed.

Thirdly, it is said that God would destroy the power in which they trusted, and spread abroad their temporalities, in their sight.

The laxity of the priests is without doubt the cause of so much dissension now. By their lives they should rebuke the temporal lords.

But now their example is poisonous.

tatas 39 ca^o ad hoc datas. Primo igitur prophetatur eis, egestas sciencie dei, qua populus pasceretur. Hec enim immediate consequitur ad avariciam sacerdotum cum intendunt tradicionibus humanis et seculari lucro, sciencia dei postposita. Quantum vero ad egestatem corporalem nondum 5 evenit, quia effeminati nec pugnant ut milites nec insudant labori yconico ut cultores, sed domini consumunt bona regni et pauperum ut proditores. Sed quia fingunt se esse¹ intimos oratores ideo 2° subditur quod deus malediceret benedictionibus eorum, nam propter oraciones et ministeria talium 10 populus erit peior. Unde deus potius maledicit illis pro quibus orant propter defensionem et consensum contra observanciam verbi dei. Et quantum ad maledicciones quibus post **B.** benedicciones sophisticas utuntur ad extorquendum pecunias Psalmo cviii^o dicitur, *Maledicent illi, et tu benedices.* * Cristus **Ps. cix. 28.** 44 b. enim apostoli et reges in lege Domini eruditi non timuerunt excommunicaciones phariseicas vel positiones sacerdotales extra synagogam eorum qui in Cristum consenserant, sed in hoc lucrum anime reputarunt. Tercio vero quia oportet quod veniat ex toxica ista provinciarum consumpcio subdit 20 dominus quod proiciet ad terram brachium in quo confiderant, et in conspectu² eorum temporalia, que sunt *stercora solennitatum suarum*, raptores disperserant. Et indubie malicia et **Fol. 163 a** negligencia sacerdotum est causa unde tot dissensiones et prelia sunt hodie seminata. Nam ex uno latere vite sancti- 25 tate, contemptu temporalium, predicacione et reali exemplacione, sacerdotes revocarent dominos temporales ad pacem et concordiam postposito fastu seculi et cupidine terrena. Nunc vero tanquam secularibus dominis in cohabitatione impossibiles extorquent nepharie eorum dominia³, sunt⁴ 30 illis luciferina exemplaria et dispensant illis ministeria venenosa. In cuius signum prope fontem illius malicie est maior dissensio et pars pro qua procurat hec curia magis deprimitur. Ideo rogo Deum ut sic moveat istos declinare ab isto sensu

¹ om. esse, B.

² consensu, A.

³ divina pro dominia, A.

⁴ super pro sunt, B.

- et negligencia vecordi ne regnum nostrum propter accumul-
latam peccati gravedinem profundius deprimatur. Nam hec This was the cause of the weakness of the Roman Empire.
dicitur fuisse causa scissionis et debilitacionis romani Im-
perii, ut prophetatum est Dani. ii, et causa quare invaluit
Dan. ii. 5 tantum paganitas extra ecclesiam et secularitas intra ecclesiam.
Rex autem Anglie non est seculariter subiectus Cesari, qui est The King of England, as not subject to Cæsar, must himself correct the abuses—in the matter of alms, and restore the Church to primitive purity.
dominus pape nostri. Ideo licet sibi, et debet, elemosinas
suas corrigere et ecclesiam suam, cum sufficit, ad statum
perfeccionis pristinum revocare. Ad hoc autem eventus
10 seculi alludit, si cernimus. Progenitores, inquam, regum
Anglie irreligiose et stulte dotarunt¹ ecclesiam. Ideo illorum
est defectus patrum corrigere. Sed notent illud Apostoli
Col. ii. 8. Collosen. 2° *Videte, inquit, ne quis vos decipiat per prophetiam et inanem seductionem, secundum traditiones hominum, secundum*
S. *elementa mundi, et non secundum Cristum.* Evidencie autem According to the philosophers princes should enrich the clergy. But 'the traditions of men' offend before God.
topice philosophorum sunt quod perfeccius et honorabilius
est clerum principum sic ditari. Inanis autem deduccio est
quod in hoc augetur regi et suis meritum et vigoratur regno
stabilitas. Quo ad deum traditiones hominum obiciunt
20 propter lucrum, quod concessio regum perpetuat possessiones
in clero. Elementa vero minima vel cuius principia iuvant
ad roborandum istam sentenciam, cum pars mundi splendidior
de tanto sit melior, sic inquirunt, *Beati^{us} est dare quam accipere*
et habundare temporalibus quam egere. Sed et omne ad- The clergy pretend that the cause of the present evils is because they are not given all the temporalities they want—a plea refuted by the words of Christ.
25 versum de elementis mundi adveniens sompniat² ex hinc
mundo accidere quod vel non dantur eis temporalia que
volunt, vel quod * seculares resistunt eorum versucie; sed
per conversacionem et verba Cristi, et sic per Cristum in
quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter refelluntur
30 omnes iste versucie. Ideo congregatis omnibus religiosis
expropriariis in Anglia qui vita et verbis profitentur Cristi
pauperiem si concordant isti sentencie evidencia foret maior,
si contrariantur placendo satrapis propter mundum debent
repelli de regno tanquam sibi inutiles et contrarii sibi ipsis.
35 Quererem itaque ab eis si status totius cleri Cristi sit imper-

¹ dotaverunt, B.² sompniat, B.

Their own profession will oblige them to pronounce against endowments.

feccior¹ vel perfeccior ex dotacione Cesarea et suppono quod dicerent, sicut olim, quod status ille sit accidentaliter imperfeccior et mamona venenatus, cum propter decretalem Nicolai Tercii in Sexto: *Exiit qui seminat*, tam etiam quia con-^{Sexti Decret. Lib. v. Tit. xii. c. 3.} vincerent se ipsos de supina stulticia quod tam penalem et miserum statum gratis subeunt, ubi facilius iucundius² et voluntati dei conformius possent servare statum proprietarium plus perfectum, et sic imponentur Cristo et suis apostolis blasphemiam stulticiam, et fratribus recipientibus tam religiosos quam seculares ad suum ordinem cecam et deteriorativam ignoranciam. * Ideo est mihi verisimile quod vita^{Fol. 163 b.} Cristi, sua confessio et conformitas ad statum innocencie, T. excludens seculi servitutem conformiter ad statum ecclesie apostolice et ecclesie triumphantis, necessitabit eos ad concedendum quod ex dotacione Cesarea imperficetur clerus¹⁵ Cristi. Aliter enim timeret sibi de ratione dominorum dicencium quod sufficit regno suo habere de statu cleri perfecciori dotato etsi non oneretur tot et talibus sectis imperfectis³ regnum irreligiose depauperantibus, que cum possent ad statum perfeccioem ascendere stulte remanent²⁰ in statu imperfecciori, tamquam yppocrite contra regulas caritatis. Habito itaque quod status cleri ratione expropriacionis perficitur, patet quod eadem est ratio de omnibus personis et singulis cleri Cristi, sicut patet de papa et cardinalibus usque ad infimum sacerdotem, sicut elicatur ex²⁵ ratione nominis cleri sepius explanata. Unde vocato illo clero quem est utile dotari, patet per idem quod foret sibi utile non esse clericum, et sic hortantes eos ad statum huius modi peccarent consilio dei et utilitati proximi cece contrarii. Quomodo igitur⁴ foret dignus esse de sorte et apostolatu capitis qui non esset capax regule quam ipse instituit? Ymo per idem quilibet ordo fratrum vel expropriarie viventium foret divisus in se, uno vivente proprietarie^{†5} et voluptuose in habundancia temporalium, alio vero modo

¹ vel perfectior, om. B.

² iocundius, B.

³ imperfectus, A.

⁴ ergo pro igitur, A.

⁵ †† om. A.

If it be granted that the condition of the clergy is perfected by the life of poverty this applies to all and singular of Christ's clergy, from the Pope to the lowest priest.

- opposito, et perirent regule ordinum. Habito igitur quod
foret de perfeccione status totius cleri vivere sine dotacione
pure expropriarie, sicut olim, patet cum veris quod domini
dotando imperfecerunt per accidens statum * cleri; et cum
non habuerunt potestatem nisi a deo, nec habuerunt ab
eo potestatem nisi ad edificacionem non ad deterioracionem,
videtur quod in hoc excesserunt limites potestatis et possunt
ac debent evidencius errata corrigere subtrahendo facilius
temporalia, vel saltem eorum securitatem civilem, quibus
clerus sic imperficitur. Cum enim res usibiles non sunt
sacre nisi propter earum sacrum usum, videtur quod tollendo
de eis venenum quo imperficiunt clerum et laicos, et inferendo
pios usus hac undiquaque proficuos quos deus instituit, de
non sacris fierent sacra. Sic enim narrat Augustinus epistula
32^a ad Bonifacium et ponitur in decretis 23. q. iiii, *Ipsa*
pietas, quomodo pius imperator Theodosius legem religiose
edidit quam generaliter in omnes hereticos promulgavit, *ut*
quisque eorum episcopus vel clericus ubilibet esset inventus decem
libris auri multaretur, nec exinde sacrilegium est comissum.
Sic eciam docet beatus Ambrosius, ut patet xii. q. ii, *Aurum*
habet ecclesia, quomodo res sacre ut fiant plus sacre debent
consumi et dari egentibus. Sic enim fecit Laurencius de
bonis ecclesie. Et confirmacio huius tercio est dictum regis
sapientissimi Salomonis Ecclesiastes v^o, quo dicitur: *Est et*
alia infirmitas pessima quam vidi sub sole: Divicie conservate
in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima.
Nonne bona eciam religiosis thesaurisata superflue quo ad
usum inducunt malum anime tam¹ quo ad dominos dotantes
quam eciam quo ad elemosinarios occupantes? Cum enim
sint de necessitate corruptibilia, patet quod pereunt affligendo
utrimque animas dampnificatione pessima. Unde cum cuilibet
tali mamone insidet unus diabolus non mirum si regnum huius-
[modi] sit agitatione pessima perturbatum, et oportet omnino
quod talis abusus continuacio finem habeat vel gladio vel
pestilencia * vel saltem quodam occulto iudicio regis regum,

It is plain that the secular lords by their endowments have corrupted the clergy.

As nothing is sacred save in virtue of its use, temporalities now profaned by misuse will become sacred when withdrawn from the clergy.

So Theodosius in his law against heretics imposed fines on their bishops and clergy.

So S. Ambrose and S. Lawrence held that Church goods were made more sacred by being given to the poor.

Do not goods squandered on the religious inflict harm alike on givers and takers?

The continuance of such abuses will call down pestilence or the sword.

¹ tamen pro tam, A, B; tam. corr. Edd.

quia Eccles. quinto dicitur: *Si videris calumpnias egenorum, Eccl. v. 7. et violenta iudicia, et subverti iusticiam in provincia, non mireris super hoc negotio; quia excelso excelsior alius est, et super hos quoque eminenciores sunt alii.* Deus enim cuius sunt occulta iudicia expectans misericorditer est superior rege terre, et angeli ministrantes tanquam principes huic regi sunt potentiores paratiores et excelsiores quam principes subiecti terreno Imperio. Et oportet omnino terram dei¹ que peccando

Princes who have helped to corrupt mother Church are bound by removing these abuses to come to her help; else they incur the sin of consent.

The negligence of the Friars in this matter is damnable. They should assimilate the rest of the Church to their own profession.

contrariatur divino iudicio. Principes itaque qui contra voluntatem Dei sic imperfecerant matrem ecclesiam tenentur¹⁰ amovendo inficiens iuvare et honorare parentem tam nobilem, quia, ut patet in materia de consensu, qui * emendare potest^{45 a.} et negligit absque dubio delicti participem se ipsum constituit. Quod si pietas movet multiplicare in ecclesia clerum Cristi, habeant usum talium temporalium integumentis² et alimentis¹⁵ stante consilio Cristi, sicut in fratribus, resecato dominio civili vetito ne elemosinas videatur legi dei instar sathane contraire. Unde videtur mihi quod neglegencia, et per consequens consensus, fratrum in iuvando sanctam matrem ecclesiam sit in isto casu dampnabilis, quia cum ex professione propria debent scire quod in hoc honoraretur ecclesia et ipsi igne caritatis accensi ex virtute quadruplici precepti assimilarent sue perfeccioni quantum sufficerent. Sic enim¹⁹ docet nos ignis qui nititur assimilare sibi ignibile quantum potest. Et vas eleccionis clamat nobis Act. 26, quando sibi^{Acts xxvi.} fuit impositum insanire, *Opto, inquit, apud deum et in modico*²⁴ *et [in] magno [non tantum] te, sed et omnes hos qui audiunt, hodie fieri tales qualis et ego sum, exceptis vinculis meis.* Sic enim Paulus non optavit cunctos illos esse virgines, apostolos, vel clericos, sed quantum ad essentialia fidei pertinet, duplici³⁰ citate postposita, christianos. Sic quilibet frater vel presbyter predicans populo debet in se servare fidem Cristi integram, et talem integritatem in populo affectare. Non enim oportet vel expedit quod omnes sint conventiculis expropriarie viventium vinculati, quia posset contingere quod³⁵

Not, of course, that everyone is to become a mendicant friar, but that everyone is to keep the pure faith of Christ.

¹ deicere pro dei, A. ² integritatis, A, B; integumentis, corr. Edd.

superiores in conventiculis huiusmodi pro ipsis fovendis mandando mandent contra istam Cristi sententiam, qua purgaretur mater nostra, vel invehere vel tacere. Sed nimis¹ irreligiose summis sacerdotibus simile precipientibus responderunt apostoli quod obedire deo² oportet magis quam hominibus, ut patet Act. v. Ymo si iurati sunt specialiter romane ecclesie, tenentur virtute iuramenti prestiti sibi specialiter hic optare, et principes debent scire quod mora³ in isto facto nedum perturbat regna et specialiter ipsos inficit ex consensu, sed progenitores eorum radices errorum gravat amplius quo error iste processerit incorrectus.

CAPITULUM IX^m.

ULTERIUS pro complemento finali supersunt alii quattuor obiectus in materia de regia potestate lacius practicandi. There remain four objections concerning the extension of the kingly power.

15 Primo, inquam, arguitur contra hoc quod sepe dicitur quolibet legum regis debere esse iuratum regi et regno. Vide-
tur enim sequi⁴ primo quod papa cum cardinalibus, fratres, et alii expropriarie⁵ viventes, debent^{*} esse iurati regibus. r. It is maintained that whereas my doctrine would oblige the Pope and all other clerics to swear obedience to the King, at present the Emperor and Bishops swear to the Pope, on behalf of all Christians.

Ymmo e contra cum papa habet leges quibus oportet omnem subditum obedire, videtur quod quilibet alius cristianus debet esse legius homo suus, quia legius quasi legi subditus, vel legius quasi legifero ligatus. Sic enim iurati sunt pape
20 Im^{*}perator et episcopi, ut patet lxiii di. '*Tibi domino*,' et 2° decretum De iure iurando⁶ ca^o *Ego N episcopus*. Ex quo videtur quod in ipsis iurentur⁷ omnes eorum subditi et per consequens singuli alii cristiani. Hic conceditur assumptum tanquam pertinens principium ad regni stabilimentum, et sic papa cum dicitur esse maxime legius regum terre, ut patet ex dictis, debet esse maxime iuratus regibus. Sic enim
30 deus, sicut fuit obligatus, sic et iuratus est Abrahe. Nam

¹ minus *pro* nimis, B. ² oportet deo, *ord. inv.* B. ³ moram *pro* mora, A. ⁴ primo sequi, *ord. inv.* B. ⁵ et *ante* exp. *add.* A, B. ⁶ juramento *pro* iure iurando, B. ⁷ jurent *pro* jurentur, A.

Gen. 22° legitur: *Per memet ipsum iuravi, dicit deus: quia* Gen. xxii. 16.
fecisti rem hanc, et non pepercisti filio¹ unigenito propter me,

The whole question of oaths must be examined.

A superior may swear to an inferior; an inferior to a superior; an equal to an equal.

The oath taken may be spiritual, vaguely expressed, distinctly expressed.

The expressed oath savours of worldly law, of a desire for pre-eminence or for security against malice.

Christ did not enact an expressed oath from his Apostles.

Nevertheless such oaths are lawful.

And it is reasonable that his liegeman should take such an oath to the King; the pope and other distant subjects in general terms; those who have special privileges specifically and distinctly.

As a King is sworn to his kingdom, so the Pope to the Empire, thereby incurring like responsibility.

multiplicabo semen tuum sicut stellas celi. Unde correspondenter dicendum est de iuramento sicut dictum est de obedientia, de obligacione, et debito. Et sic triplex est iuramentum: scilicet maioris ad minorem, minoris ad maiorem, et paris ad parem. Sed triplex est iuramentum creatum, scilicet spirituale, sensibile confusum, et sensibile distinctum. Sensibile autem iuramentum videtur sapere civilitatem vel declinacionem a statu innocencie, nec unquam comittitur nisi occasione malicie, scilicet vel ut aptetur declinans a fide ad eius observanciam, vel ut exigens iuramentum ostendat suam preeminenciam quo ad mundum vel capiat securitatem ad fomentum sue malicie. Non credo autem quod Cristus exegit a suis apostolis, vel ipsi ad invicem aut a suis vicariis, iuramentum sensibile. Verum tamen licet tam domino temporali quam clerico tam accipere quam solvere huiusmodi iuramentum. Ideo ut dixi superius cum rex capit iuramentum a sua milicia et suis episcopis, et in ipsis capitibus a subiectis, consonum foret quod et caperet a quibuscunque legiis suis, a distantibus ut papa et cardinalibus remote in suis institutionibus in confuso, et ab aliis qui volunt privatim et specialiter habere regis et regni beneficium specialiter et distincte. Unde, sicut rex iuratus est regno suo et e contra, sic evidencius videtur quod papa, qui est imperatoris episcopus, sit iuratus imperio. Unde maxima cura atque prudencia debet sibi inesse in observancia sui iuramenti, cum debet omnibus cristianis regibus fidelitatem tanquam eorum legius, et discordes debet trahere totis viribus ad fraternam concordiam. Debet enim defendere omnes leges civiles (dum sunt non legi Dei contrarie) ad minimum approbando, ut patet di. ix. *Quicumque* * et di. x^a. *De calis* et ca^o *Quis aut[em]* cum duobus sequentibus, et sic debet esse omni creature obediens, sicut subiectus. In hoc

Decret. I.

IX. c. i.

45 c.

Id. D. x.

cc. ix. xi.

xiii.

¹ tuo, om. A.

² fidelitate, A.

igitur quod sunt iurati generaliter defendere sanctam ecclesiam, iurati sunt generaliter regnis et regibus et in hoc est onus eorum gravius, et regna debent in eorum desidia subtrahere ab eis elemosinam corporalem tamquam infidelibus.

5 Potest autem exaccio iuramenti talis elici per locum a maiori ex primo decretalium de eleccione, *Significasti*, ubi papa declarat quomodo Cristus dando curam ovium condicionem intelligit¹ et ideo non vult illi Archiepiscopo dare palium nisi iuramentum prestiterit ad fidem et obedienciam Romane
10 curie observandam. Multo magis reges hoc exigent² de legiis suis indigenis, et specialiter Cesar de suo sacerdote quem a Deo condicionaliter sic dotavit. Quantum ad fratres patet, cum sint humanitus immediate sub papa et non sub
regnorum episcopis, provinciales eorum debent esse iurati
15 regibus et regnis, et in ipsis omnes et singuli eorum subditi. Et si obicitur quod sunt bone fidei ideo nimis grave foret ab eis exigere insolitum³ iuramentum, hec evidencia in ore episcoporum haberet evidenciam maiorem ad papam quando

165 a. incepit ab eis exigere huiusmodi * iuramentum. Et per idem

20 non fierent iuramenta privatis ordinibus. Cum igitur nesciunt tollere istas instancias nec repugnat legi Domini sic iurare procedant ad diffamandum serenitatem fidei sue in populo cum si hoc abimunt sunt suspecti. Potest autem
omne genus prodicionis regnorum in societatibus istis con-
25 tingere, cum possent veritatem prodere et sic regnum. Nam possunt insurgere de uno ordine duo provinciales qui nedum ex divisione sua intrinseca sed ex divisione inordinata facta inter papas et per consequens regni nimis perturbent rem-
publicam. Possunt eciam tam in publicis sermonibus quam

30 in privatis interlocucionibus commovere plebem in dominos et clerum in laicos, et preter offensas proditorias personales factas in patria possent cum hostibus forinsecis conspirare, et facto defectu quantocunque aperte consorcii inniti isti luciferino porismati quod non propter peccatum persone debet

The lawfulness of exacting this oath may be deduced 'a fortiori' from the pope's demand of an oath from Archbishops.

The Friars, since they are not subject to the Bishops of the realm, but only to the Pope, should take the oath to the King through their provincials.

For by betraying the truth, or by two provincials following different popes, they may embroil the kingdom, and then plead that the order is not to be punished for the fault of individuals.

¹ intelligit, om. A. ² corr. Edd. pro exiderent, A, B. ³ solitum pro insolitum, A.

Yet the community gains from the merit of its individuals.

It is a 'person' and must suffer for the sins of its parts.

God punished Israel for the sin of David,

And Christ shared in the punishment of His brethren. Moreover the whole community incurs the sin of consent.

So Israel was punished for the sin of Achan.

This is the blessing of secular colleges that their members

comunitas castigari. Nam comunitas participat merito sue¹ partis, quare ergo non demerito? Sic enim puniendum est genus humanum pro peccato primi hominis cuius meritum suo generi profecisset. Item quecumque persona peccaverit est proportionaliter punienda, sed comunitas est una persona⁵ que secundum partem sui peccat, ergo est proportionaliter punienda. Quid igitur si illa persona auffugerit nonne oportet quod comunitas remanens * satisfaciatur cum deliquit? 45 d. Aliter enim deus iniuste punisset populum Israel propter maculam regis David, de quo 2ⁱ Reg. 24. Sicut ergo deus 2 Sam. xxi regnare facit yppocritam propter peccata populi, sic permittit populum cadere propter peccatum sui prepositi. Sicut enim connectuntur ex vi comunionis in virtutibus, sic et connexe sunt nature peccabiles in peccatis, in tantum quod Cristus, quia fuit unum cum fratribus suis, participavit et pena sui¹⁵ criminis. Item omnis talis comunitas peccabilis consentit D. aliquo omnium generum peccato sue partis, sed propter eorum consensum in culpam, est quilibet consensciens puniendus. Ergo peccante una persona comunitatis est tota illa comunitas punienda, (maior supponitur ex declaratis²⁰ alibi de consensu). Quicumque enim de comunitate non consensit committendo nec omittendo iuvamen quod debuit in supportando vel corrigendo simpliciter² pro illo tempore non peccavit. Sed quis vians in terris presumeret de se illud asserere? Ideo peccante una persona humani generis²⁵ compunitur omne proportionaliter ad consensum, quod et docetur Iosue vii^o, ubi Spiritus sanctus dicit quod filii Israel Josh. vii peccaverunt, quod specificat in hoc quod Achan³ filius Carmi tulit latenter de anathemate, ut narrat hystoria, et tamen nec fuit principium nec princeps populi. Aliter enim fuisset³⁰ Deus iniustus puniendo comunitates in bellis, in pestilenciis et aliis penis comunibus, ut narrat Augustinus primo de Augusti civitate ix^o. Sicut ergo collegia de bonis habent commodum, De Civ. Dei l. i sic de malis habent incomodum. Ideo benedictae sint leges

¹ suo merito *pro merito sue*, A.

² simplex *pro simpliciter*, A.

³ Achor, A, B.

secularis collegii in quo socii possunt expelli et gratis exire can be expelled
 cum plus affectaverint ¹ aliam comitivam ² sine incarceratione or can leave of
 vel alia pena mortis. Nisi ergo capitalia puniri potuerunt ³ their own accord.
 pro suis partibus forent sathane conventicula, cum gravibus
 5 gravia et cum levibus levia plus quam conventicula demonum
 privilegiata. Verum tamen in punitione tali improvida homo
 posset faciliter deficere a medio virtuosos.

Quantum ad 3^m peccatum patet alibi quomodo oportuit
 legem novam induci ad novum cleri dominium. Unde The Bishop of
 10 quando episcopus Romanus vendicat se esse regem condidit Rome has
 sibi legem; Petrus autem et alii sancti Cristi vicarii fuerunt founded for him-
 contenti de lege Cristi, sed et legi hominum sunt subiecti, self a new Law.
 sicut patet de Paulo * Act. 25, qui a morte sacerdotum
 15 propterea est salvatus. Introducta autem lege tertia necesse
 est scisma et prevaricationes blasfemas succedere in ecclesia
 cum, magnificata lege papali vel verbo vel opere supra legem
 Cristi, oportet correspondenter censere eius legiferum esse
 20 magnum. Et ideo dicunt * seductores huius legis quod papa
 sit deus mixtus, quod si est deus ille ratione conmixtionis
 extollitur super simplicem deum nostrum. Veritas itaque The Truth is
 est quod licet episcopis nostris statuere ordinationes de that it is allow-
 quanto fundantur et consonant legi Cristi. Unde religiosus able for our Bish-
 ritus foret vocare illa statuta hominum, tanquam conclusiones ops to establish
 practicas ex lege Cristi elicitas, et vel non esse leges vel ordinances so
 25 leges Cristi et sue ecclesie. Et quomodocunque vocentur long as they
 non plus credendum est verbis epistolis vel legibus romani agree with the
 pontificis, nisi de quanto fuerint fundata in scriptura. law of Christ,
 Patet primo ex hoc quod omnis veritas est in scriptura, which is the sole
 ideo si sit veritas vel ratio in istis legibus oportet quod source of their
 30 fundamentum habeat in scriptura. Et hec ratio quare authority.
 epistule decretales tociens alludunt partibus scripturarum,
 et quare dicti prepositi tantum dilatant facultatem theo-
 logicam, cum nec facta nec dicta nec scripta eorum admitti
 debeant nisi de quanto docentur per theologos fundari in
 35 legibus Iesu Cristi domini nostri. Secundo probatur predicta

¹ affectaverit, MSS.² comitiam, A.³ poterunt, B.

For (1) All Truth is in Holy Scripture; therefore whatever truth is in these laws must have its ground in Scripture.

(2) Christ gave us a law sufficient for the whole Church Militant. Therefore the papal law is either part of this or superfluous.

conclusio ex hoc quod legifer noster dominus iesus Cristus legem per se sufficientem dedit ad regimen tocius ecclesie militantis, ut hic supponitur, ergo vel oportet quod lex papalis sit pars legis Cristi vel omnino superflua. Si sit lex Cristi, tunc est pars scripture sacre vel conclusio ex ipsa elicita. 5

It would be better for the Pope therefore not to claim the title of a new law-giver.

Quomodo ergo non foret ad honorem Cristi vicarii inniti scripture, que est suum fundamentale principium, et non presumere assumere sibi auctoritativum nomen novi legiferi? Et utinam ecclesia simplicium cognosceret quomodo non esset credendum tradicionibus satraparum, et per consequens 10 non facienda eorum monita nisi de quanto sunt fundabilia in scriptura! Tunc enim clareret scriptura et¹ detegerentur

The Apostles made no new laws, but gave themselves purely to the law of Christ.

versucie ad congregandum peccunias paliate. Apostoli enim et sancti eorum vicarii non acceptarunt originare sic autentice novas leges, sed legi Cristi, ut tali, pure intenderant, 15 recolentes illud psalmi cxxxviii^o *Dies formabuntur, et nemo in eis*, et legem Deuteron. 25 quomodo semen quod suscitatur ecclesia vocabitur nomine fratris mortui senioris. Sed et 5.

anatema quod Paulus invehit in omnes qui ewangelisant aliud quam scripturam recoleretur, et illud psalmi dictum de 20

anticristo *Constituē, domine, legislatorem super eos*. Item vel 16.

plus credendum est legi private et iudicio papali quam sanctis quattuor doctoribus cum eis similibus, vel non; aut quomodo porcionaliter auctoritates iste sese recipiunt videtur quod sancti doctores precellunt, cum sint origo 25

decretorum et decretalium a romana ecclesia allegate. Sed

ipsi prohibent quod credatur eis nisi de quanto se fundaverint

in scriptura, ut sepe patet de beato Augustino. Ergo nec

episcopo romano credi debet in talibus nisi de quanto se

fundaverit * in scriptura. Confirmatur tripliciter primo² per 46 b.

hoc quod in regulis et in iudiciis excommunicandi proximos debet maxime credi illi curie, cum res illa sit periculosior prudencius precavenda. Sed in illis ecclesia ipsa sepe fallit et fallitur ecclesie triumphanti contraria, ut patet ex confessione pape v^o decretalium 'De sententia excommuni-

And the four holy Fathers forbid us to follow them in aught outside Holy Scripture.

Three arguments confirm our conclusion: for (1) the Church itself often is wrong, and opposed to the Church triumphant.

¹ om. et, A.

² primo, in marg. A; om. B.

cacionis,' *A nobis*. Ergo a pari hoc contingeret in quibus-
cumque in quibus non inniteretur auctoritati scripture. Cum
enim non sit per se credibilis oportet dare aliquod funda-
mentum cui innitendo debeat credi sibi. Sed nullum est
5 dandum nisi fuerit lex magistri; aliter enim ex confessione
propria non crederetur sibi in aliquo. Secundo confirmatur (2) Papal bulls
Exol. 166 a. ex hoc quod non est per se credendum bullis papalibus *, cum are not to be
accepted on their
tunc essent articuli fidei nimis onerantes ecclesiam, et non own authority
(else they would
sic per papam et alios cottidie adversate. Cum igitur ille be articles of
faith), and there
10 sint paris auctoritatis cum aliis suis epistulis, videtur quod is no authority
for them to rest
adiungenda est alia probacio ut indubitanter credatur illis on save Scrip-
ture.
quam nudum dicere presidentis. Non enim habet colorem
quod curia illa necessitet hominem ad credendum falsum vel
mentiendum, quia sic in casu cogeret ad peccandum.
15 Oportet igitur inniti alicui principio confirmanti iudicia dicta
et facta papalia, cum per se non sufficiunt. Nec superest
aliud quam speculum scripturarum. Petrus enim erravit, ut (Even Peter was
once in error.)
Gal. ii. 7. patet Galla. 2°, et multo magis contingit nostros errare qui in
dictis et factis tantum a sanctis discrepant. Nec dubium
20 quin blasfemia foret instruere cristicollas ut quidquid fecerint
vel dixerint credant quod sit faciendum catholicum sive
verum. Sed maior foret blasfemia exigere obedienciam
credendo defendendo vel exequendo falsum. Tercio con- (3) If the Pope is
of equal authority
firmatur ex hoc quod si sunt paris auctoritatis cum apostolis with the Apostles
and the Holy
25 et scripture sacre auctoribus, cum possunt, ut inquirunt Scripture, then
the authority of
seductores eorum, scripturam sacram corrigere et contra Scripture will
vary with the
apostolum ac dominum dispensare, videtur quod fluctuat papal interpreta-
tions and amend-
scripture sacre auctoritas, cum ipsi tam fragiles possint ipsam ments of it.
et eius sensum pervertere ¹, et tunc indubie sunt superiores
30 ecclesia triumphante, sicut caput eorum extollitur super omne
quod dicitur deus. Istam sentenciam debet fidelis dicere
obedienter reverenter et ferventer ² romane ecclesie, quia
tantum dicuntur satrape eius in blasfemiam provoluti quod
ignorantes legem fragilitatem et lapsum proprium contra-
dicunt maniace sibi ipsis et legi domini, perdunt plurimos

¹ subvertere *pro* pervertere, B.² furenter *pro* ferventer, A.

Any bishop claiming such authority for himself, like Antichrist, claims to be Christ.

inducentes alios in errorem, quia Matth. 24 dicitur: *Multi Matt. venient in nomine meo, dicentes, quia Ego sum Cristus; et*^{5.}
multos seducent. Nam quicumque episcopus sic blasphemaverit mendaciter de sua potencia dicit implicate quod est Cristus. Tales autem litargicos oportet rigide a sompno letifero 5 excitare, quia Proverb. 28 scribitur: *Qui corripit hominem Prov. xxviii. gratiam postea inveniet apud eum, magis quam ille * qui per 48 c. lingwe blandimenta decipit.* Quod si luciferine et indignanter correpcionem respuerint expectent sententiam dei, Proverb. Prov. 29: *Viro qui corripientem dura cervice contempnit, repentinus ei*^{1.}

Christian Bishops must imitate Christ in His self-sacrifice and humility.

superveniet interitus. Et eum sanitas non sequitur. Consilium H. itaque sine quo non sit salus cristiano episcopo foret illud Cantic. ii^o: *Similis esto capree hynuloque cervorum.* Hoc est, Sol. oportet episcopum et precipue Petri vicarium sequi Cristum^{ii. 9.} in moribus, qui ratione sacrificii fuit paratissimus ymolari pro 15 populo instar capre que est animal ymolaticium, et quoad dignitatem regalem humilimus fuit, ut hynulus, et utrobique silvestris, quia a cura questu et fastu seculi alienus. Sic oportet episcopum sive papam. Si vero non per reges recipiat elemosinas Constantini, gaudeat quod de tanto est 20 Cristo¹ similior exoneratus de stercorina² substantia depri- mente: si provincie conferunt sua beneficia, gaudeat quod a tam ceca distribucione facta indignis dampnabili excusatur; si³ mundus non sic tumultuose confluit comportans divicias et honores, ut olim, gaudeat quod dignus sit a mundo sic 25 despici tam simili vita in Cristo abscondita; et breviter notet proprietates istarum ferarum ad vitam Cristi moraliter applicatas et sit ei similis. Nec est aliter⁴ illi salus. Nam hec vita est brevis, gloria mundi vana; et familiaris consulens⁵ * Fol cominativa est periculosius inimica. 30

Let them rejoice if by the withdrawal of endowments they are enabled to follow Christ better.

Bulls and papal mandates must only be obeyed so far as they are founded on Scripture.

Quod si queratur de legibus⁶, de bullis et mandatis papalibus, quomodo debet obediri vel credi illis, patet quod precipue tante quante sunt fundabilia ex scripturis. Quo ad

¹ Christus, A. ² stercorum, A. ³ quod pro si, A, B; si, corr. Edd. ⁴ alter pro aliter, B; i. m. A. ⁵ consulens, om. A.

⁶ legibus et bullis pro legibus de bullis, A.

vitam operibus credite, quo ad mandata vel leges scripturam consulite, et quo ad bullas famam et facta persone respicite.

I. Tripliciter autem contingit bullas pape falsificari vel esse invalidas: primo ex hoc quod pater mendacii excitat per-
Bulls may be invalid on three grounds.
 5 sonas inhabiles ut impetrando¹ decipiant se et papam; 1. By the devil's instigation an unfit person may obtain them.
 secundo ex hoc quod rex super omnes filios superbie
 excecatur summum pontificem ad improvide proficiendum in-
 habilem, credendo blasfeme quod nuda bonitas sua licet pro
 sufficiencia rationis; tercio ex hoc quod mamona iniquitatis
 10 excecatur consiliarios et alios ad facinus procurantes. Absit
 itaque error quo creditur quod si episcopo suo papa man-
 daverit² excommunicare quemlibet ut teneatur virtute obedi-
 encie excommunicare conformiter ad mandatum. Hoc enim
 15 foret peius in casu quam corporaliter * se ipsum vel proximum
 suum occidere. Nec tenemur credere quod generaliter
 obediencia excusat a crimine, cum legi Dei et expositioni³
 sanctorum de excommunicatione oportet plus credere quam
 mandatis pape. Absit 2° credere fidelem quod tam peri-
 culosum foret legi papali sicut legi dei resistere propter
 20 istam seduccionem quod offendens in legem papalem punitur
 ab eo acerbius quam si prevaricatus restiterit mandato
 domini, sic enim plus timent subditi excommunicationem
 episcopi quam excommunicationem dei, quam tamen de-
 bemus credere infinitum plus a fidelibus formidandam. Absit
 25 3° fidelem credere quod plus debeat credi legi vel mandatis
 papalibus quam doceat efficaciter esse rationabile ex scrip-
 tura, cum secundum Augustinum omnis veritas est in
 scriptura quam magis pertinet pape cognoscere et auctori-
 tati⁴ eius intendere, cum etiam quia iuxta iura papalia Vo
 decretalium de privilegiis *super specula* Ecclesiasticus non
 debet admittere leges cesareas nisi de quanto consonant
 legi pape. Maior autem est Cristus super papam quam
 ipse super Cesarem; et sicut se habet legifer ad legiferum
 sic oportet quod se habeat lex ad legem. Radix autem
The root of our present evils is

¹ in peccando *pro* impetrando, A.
 suo, *ord. inv.* B.

² papa mandaverit episcopo

³ expositione, A.

⁴ auctoritate, A.

that now is fulfilled Christ's prophecy about Anti-christ.

Witness our rival popes each of them claiming the fulness of Christ's power.

But Christ bids us not believe in them; for every Christian has Christ helping him, and needs neither pope nor bishop for his salvation.

Yet I grant that we should believe the laws of good men in so far as they accord with the Church triumphant.

So too a man duly excommunicated may reasonably be punished. But the case should first be tried in the general synod of the province.

The decretals quote Justinian to a similar effect.

omnium errorum talium est complexio propheticæ Christi Matth. 24 quo dicitur quod multi venient in nomine suo Matt. xxiv. dicentes quod quilibet illorum pseudocristorum sit Christus⁵ et multos seducent¹. Vendicant enim quod, quantumcumque difformiter ab ipso vixerint, cum sint amici eius et 5 membra precipua, ipse necessario coassistet² eis ex pacto implendo quicquid decreverint. Qualium blasfemiarum est ecclesia modo plena, ut unus dicit, '*Ecce hic est Christus* caput Matt. xxiv. ecclesie in quo solo residet potestatis Christi omnimoda plenitudo;³' alius autem asserit *ecce illic*. Sed Christus predicens 10 hoc periculum pseudocristorum, licet fuerit insensibile et tamen³ gravissimum, sic subnectit *Nolite credere*, supple magnitudini talis potencie nisi de quanto in fide scripture efficaciter sit edocta, quia quilibet Cristianus, ubicunque fuerit⁴ formatus, fide scripture habet Christum sibi assistentem, 15 et sine alio papa vel conversante episcopo sibi sufficiens ad salutem. Concreditur tamen quod, sicut mali multum officiunt, sic boni⁵ de quanto imitantur Christum et apostolos multum proficiunt, et legibus, penis et iudiciis eorum oportet credere de quanto concordant cum ecclesia triumphante. 20 Unde, quia sepe contigit contrarium, ideo attentio⁶ ad legem Christi, que per se sufficit, de suis legibus⁷ secundarie est curandum. Sicut enim diligendus est legifer, sic diligi debet suum imperium, * cum lex facit legiferum, regem et 47 a. dominum. Et sic conceditur quod rite excommunicatus est 25

racionabiliter puniendus. *⁸ Sed oportet omnino cavere quod Fol. 167

tam excommunicacio quam punicio sit legalis quo ad causam et formam. Unde causam eius videtur mihi debere approbandam esse in synodo provincie generali antequam prepositi procedant ad penam publicam. Et ista videtur sententia 30

legis xxiii. q. iii '*De illicita excommunicatione:*' *lex*, inquit, Decret. c. xxiv. Q. Justiniani⁹ catholici imperatoris, quam probat et servat ecclesia iii. c. 6.

¹ seducent, om. A.

² coassistit, B.

³ cum pro tamen, A.

⁴ sit pro fuerit, A.

⁵ boni, om. A.

⁶ attentio, A.

⁷ leviter,

post legibus add. B.

⁸ de excommunicatione, nota in marg. A.

⁹ justiciarii, A; justiciam, B.

catholica, decrevit, ut nemo presbyter excommunicet aliquem antequam causa probetur, propter quam ecclesiastici canones hoc fieri iubent, et ostendit consequenter quantam penam debet This shows (1) that as an Emperor ordained a law for the clergy he has rule and dominion over them.

incurrere hoc ommittens. Et idem dicitur ii. q. i. Nemo episcopus. (2) That a triple summons called in the Bishop's Court to an absent man is insufficient proof.

Ex istis patet primo quomodo Imperator ordinavit legem concernentem execucionem potestatis spiritualis et

abusus periculum cleri sui. Ex quo convincitur quod sicut habuit super eos regimen sic et dominium. Patet 2º quomodo probacio cause non contentatur de illusionem sophistica

facta sub modio in curia episcopi per abbreviacionem legis domini, monendo absentem coram ydiotis primo, 2º, et

*tercio, quod veniat dicturus quare excommunicari non debeat*¹ *propter terrenum debitum aut inobedienciam*² *factam tanto preposito. Oportet enim quod causa sit clare*

nota toti ecclesie et precipue ecclesie triumphanti, ne episcopus incidat in istam blasphemiam pseudocristi, Sic volo sic

iubeo, sit pro ratione voluntas. Nisi enim episcopus triumphantis ecclesie, cui soli competit hoc privilegium, prius approbet causam et excommunicet, est excommunicacio damp-

nabilis inferenti. Et hec ratio quare Augustinus tantum Unless approved and pronounced by the bishop of the Church triumphant, a wrong excommunication damns its author.

*timuit excommunicare subiectos ut recitatur 24. q. iii, 'Si habes.' Audistis*³, *inquit, ali[qu]os magni nominis sacerdotes quemquam anathematisasse peccancium. Et si forte essent interrogati non reperirentur ydonei inde reddere rationem. Ego*

*autem si quis a me quesierit utrum illud recte fiat, quid ei respondeam non invenio, numquam facere hoc ausus sum de facinoribus unanimiter contra ecclesiam perpetratis, nisi gravissime commoverer*⁴.

*Et super isto fundo me quod nec credo omnem excommunicationem quam eciam papa intulerit esse iustam, nec approbo excommunicationem simpliciter nisi noverim*⁵ *quod persona excommunicatur apud ecclesiam triumphantem. Patet 3º quod regum est cavere* (3) We see that it is the King's duty to look after their bishops in this matter.

precipue de excommunicationibus suorum episcoporum ne improvide inficiant gregem suum. Mora enim excomuni-

¹ debet, A. ² inobaudienciam, B. ³ audisti, A. ⁴ commoveret, A, B; commoverer, ex Decret. corr. Edd. ⁵ moverim, A.

A delay in excommunication is much less dangerous to the kingdom than overhaste.

candi non includit periculum ubi excommunicatio improvida* 47 b. officit quaquam verum. Unde 24¹ q. iii. decretum sic Decret. c. loquitur: *Cum aliquis exit a veritate, a timore dei, a fide, a caritate, exit de castris ecclesie, etsi per episcopi vocem minime abiciatur; sicut e converso, aliquis non recto iudicio foras mittitur, sed si ante non egerit ut meretur exire, nichil leditur.* 5. Quid igitur obsesset hominem non excommunicari per episcopum ante probationem cause ante synodum et parliamentum cum vita sua ostendit evidencius ipsum esse malum a populo fugiendum? In excommunicatione vero precipite contingit regno maius periculum. Unde eadem questione sic scribitur; *Non in perpetuum dampnamur, cum iniuste iudicamur, dicente psalmista; Nec dampnabit illum, cum iudicabitur ei.* Multi sacerdotum culpam zelo² dei persequi se profitentur; sed, dum indiscrete hoc agitur, sacrilegii facinus incurrunt et dum precipites quasi ad emendandum ruunt, ipsi³ quoque multo magis deterius cadunt. Ex istis videtur quod possibile sit excommunicantem ex⁴ ignorancia artis excommunicandi se ipsum inficere, et sic maculare suum ministerium in conferendo episcopalia sacramenta, cum excommunicatus sit aput deum infinitum gravius quam sit excommunicatio humana. Et insuper rex auctorisans penam excommunicati iniuste, sicut minister ipsam exequens⁵ sed et totum regnum tacendo consensciens, fedatur eadem macula, et sic ubi rex gloriaretur in regimine * veri populi copiosi habet paucum populum dei sub suo regimine et plurem turmam principis tenebrarum ex ducatu luporum rapacium. Ad regem itaque

On a declaration by Parliament and the Synod, sitting together, that such and such a person is excommunicate, fitting punishment should follow.

pertinet de talibus periculis precavere. Declarato igitur in N. coniunctis parlamento et synodo quod quecumque persona, et precipue pastor cleri, sit excommunicata specialiter aput deum, est remedium penalis correccionis per regnum, proportionaliter ad culpam, celeriter apponendum, ut (cum omnis talis de facto sit⁶ hereticus) punicio quam laudat Augustinus ep. 32 ad Bonifacium, qua Theodosius peccuni-

Augustin
Ep. xxxi

¹ 23, A. ² celo, A. ³ ipso, A. ⁴ ex, om. A. ⁵ ministri
ipsam exequentes, A. ⁶ sit de facto, ord. inv. B.

- aliter punivit hereticos, foret mitis, vel secundum leges ecclesie suspensio, deposicio vel proscriptio foret conveniens.
- Decret. c. XXIV. Q. iii. c. 6. Unde 24. q. iii. '*de illicita excommunicatione*,' sic scribitur: *Sanctus Gregorius ad Iohannem episcopum iniuste excommuni-*
- 5 *cantem inter cetera scripsit docens: 'Cassatis¹ prius et* S. Gregory re-
proved a bishop
severely for a
hasty excom-
munication.
- ad nichilum redactis predicte sentencie tue decretis ex beati Petri, Apostolorum principis, auctoritate, decrevimus 30 dierum*
- spacio de sacra comunione privatum ab omnipotenti deo tanti excessus veniam cum summa penitencia et lacrimis exorare.*
- 10 *Quod si hanc sentenciam nostram te cognoverimus implesse remissius, non iam tantum iniusticiam, sed contumaciam fraternitatis tue cognoscas deo iuvante severius puniendam,' quia nemo prepostere, scilicet² non commonitus vel convictus est*
- 7 c. *iudicandus. Et si papa prudenter, perseveranter * et in-* If the pope were
to enquire into
the matter in
England the
greater part of
these judges
would have to be
suspended.
- 15 *differenter scrutaretur illud peccatum excommunicantium pre-*
- positorum in Anglia, vel omnes vel maior pars ordinarium iudicum foret per tantum temporis et amplius suspendenda.*
- Cum igitur papa et vicarius eius in hac parte defuerit, et propter longitudinem itineris et viarum et discrimina non*
- 20 *assit efficacia querulandi³, ad regem pertinet spoliare et in casu proscribere tales hereticos. Ab isto igitur originali et periculosiori peccato debent regna incipere, et non instar carnificum tyrannorum simplices propter lucrum sacerdotum* Owing to the
great distance,
this becomes the
King's duty.
- Baal carceri mancipare. Licet autem ymaginari posset casus in* Imprisonment is
seldom a good
remedy.
- 25 *quo foret meritorium vlgus aliter incorrigibile punire carcere, raro tamen vel nunquam accidit quin aliud medicamentum foret regno facilius et ad contagionis remedium plus salubre.*
- Ista, inquam, herodiana incarcerationio sive Cesarea, quantum* It has not the
authority of
Scripture.
- 30 *occurrit mihi, non habet comendacionem autenticam ex scriptura. Ideo⁴ videtur multis quod rex auctorisans istam* The King
authorizes it at
the risk of his
soul.
- penam in religiosis, preter hoc quod sciunt fundare ex scriptura vel ordine, periculo⁵ anime irreligiose et temere se exponit. Cum enim lex Cristi per se sufficit ad correp-* The law of Christ
orders exhorta-

¹ Cassatis, A, B; cassatis ex Decret. corr. Edd.
scilicet ex Decret. corr. Edd. ³ querelandi, B.
marg. A. ⁵ vel ante periculo add. A.

² sed, A, B;

⁴ Hic nota, in

tion, and removal.

So too Augustine's rule.

A majority of a chapter may imprison a brother for right-ful disobedience.

What is the necessity of imprisonment in this case?

Such a chapter would become a source of corruption.

The King therefore must not authorize imprisonment.

cionem et correccionem; illa autem non ponit incarcerationem, sed hortacionem et comunicandi subtraccionem, ut patet Matth. 18¹, videtur quod hoc sufficit cristianis, et specialiter sacerdotibus religiosis plus a civilibus ritibus elongatis. Unde Augustinus in Regula: *Si frater emendacionem ferre recusaverit, eciamsi ipse non abscesserit, de vestra societate proicitur ne contagione pestifera plurimos inficiat*². § 7. Augustine Reg. ad Serv. Dei, Matt. xviii. 15.

Item sepe contingit maiorem partem capituli incarceratione³ confratrem propter inobedienciam⁴ qua meritorie contrariatur monicionibus eorum illicitis; sed in tali casu, sicut grave foret peccatum incarceratione, sic et incarcerationem auctorizare. Que igitur necessitas auctoritas vel regno⁵ utilitas incarcerationem huiusmodi approbare? Assumptum est notum illis qui moverunt⁶ incarcerationes multas procedere quia quis non vult tacendo prodere veritatem, quia non vult privilegiis et irreligiosis suorum ritibus consentire, vel quia vult religiosius difformiter a fratribus conversari. Periculum igitur foret licenciare capitulum ad taliter puniendum. Item sepe contingit quod incarcerationatus, eciam reus criminis, usque ad mortem nimis graviter puniatur. Sed omnis talis incarcerationis est iniusta et penaliter * fratres occisio. Ergo sepe contingit⁷ incarcerationes, sicut et eis consencientes, irregularitatem incurrere, qua infectum⁸ capitulum necessario inficeret populum cum quo vivit. Perpetrans enim tam detestandum homicidium, sicut et illi consenciens, inficeret multum regem. Peccat igitur tam stricte obligatus ad Cristi consilia qui hoc tam periculosum eligens dimittit semitam plus securam, et potest confirmari ex dicto Augustini posito xxiii. q. iiii. *Quid faciet ecclesie medicina*. Sepe enim alia medicina foret * corrigendis salubrior et scripture conformior, cum incarcerationes tenentur⁹ in casu comunicare cum excommunicatissimo quantumlibet indurato. Non est igitur opus regis auctorizare talem incarcerationem suis legiis.

¹ Matth. 8, A. ² cont. pest. plur. inf. A. ³ incarcerationem pro incarceratione, A. ⁴ inobaudienciam, B. ⁵ rogo pro regno in textu; regno in marg. alia manu, B. ⁶ moverint pro moverunt, B. ⁷ contigit, A. ⁸ infectu, et in marg. A. ⁹ tenent pro tenentur, B.

¶ CAPITULUM DECIMUM.

SECUNDO principaliter arguitur contra tria dicta 39 ca^o libri I am attacked
 proximi, primo contra dicta de excommunicatione quod non for having
 debet imponi invito, quod non est propter inobedienciam¹ maintained that
 5 obviam ordinacioni² hominis inferenda, et quomodo excom- excommunica-
 unicacio non est timenda. Secundo non plane docetur tion should not
 quomodo licet clerico occupari circa iura civilia, cum sint be pronounced
 heretica ex decreto; nec docetur quomodo episcopus debet on the unwilling,
 obedire principi seculari. Quantum ad primum dicitur quod or for disobe-
 10 false recitat, cum deus excommunicat dampnatos invitos. Ex- dience to human
 comunicacio eciam potest dici voluntaria cum peccatum, ordinances, and
 cuius est pena, sit voluntarium. Qui enim vult fructum, how it is not to
 antecedens ad suspensionem, vult implicate ipsam suspen- be feared.
 sionem. Excommunicationem autem³ oportet intelligere
 15 primo quod potissimum affert vel aufert et quomodo ex-
 comunicans facit quod suus excommunicatus sit peior vel
 melior. Videtur igitur quod omnis vera excommunicacio sit a
 deo, cum sit pena inseparabiliter consequens ad peccatum. All true excom-
 Excommunicacio autem humana non videtur nisi vicaria from God; with-
 20 denunciatio excommunicationis divine. Non enim habent out divine
 isti vicarii potestatem ad dampnandum hominem ad Gehen- authority
 nam vel tradendum sathane, aut aliquod bonum anime human excom-
 auferendum. Si autem vere denunciant⁴ excommunicatum munication is
 apud deum, tunc vere excommunicant⁵ modo suo; et aliter est nothing.
 25 excommunicacio falsa et solum pretensa, cum sit scandalosum
 mendacium. Interdicere autem homini comunicacionem
 fidelium conversancium est officium laicale, sicut et ex-
 comunicacio que est denunciatio divine sentencie. Deus
 enim non potest comunicare cristiano talem potenciam quod
 30 eo ipso quo profert ritu suo talem sentenciam eo ipso deus

¹ inobedienciam, om. B.² ordinacionem, B.³ aut *pro* autem, A.⁴ nunciat *pro* denunciant, A.⁵ excommunicavit *pro* excommuni-

cant, A.

assistet sibi perficiendo suam sententiam; quia tunc foret excommunicans plus quam deus. Ideo dicit papa, ut supra, quod homo sepe excommunicat et deus non excommunicat, sed absolvit; et sepe contigit contrarium, quod melius cognoscitur ex consciencia excommunicati: quia secundum quod 5 peccat vel non peccat in deum deus eum excommunicat vel absolvit. Unde, ne excommunicator temere iudicet, condidit deus duplex testamentum sue ultime voluntatis, sic quod quicumque excommunicat non adversatorem sed observatorem scripture, notatum non excommunicat sed se ipsum. Et patet B. quod excommunicator debet primo in materia sue excomunicacionis cognoscere voluntatem divinam, quia aliter mentiretur. Ideo oportet quod habeat revelacionem et caritatem, ut dixi, si illam medicinam rite debet apponere, ut laicus generaliter excommunicans habet revelacionem generalem 15 quod solum de quanto quis est deo inobediens est realiter excommunicatus. Et patet quod multi cece moventur apponere * medicinam excomunicacionis ex questu vel odio 48 a. fratrum, non attendentes divinum iudicium. Unde excommunicantes * sic invitos ostendunt ex modo suam stulticiam. Si, Fol. 168 b. inquam, medicus corporalis non apponeret medicinam nisi noto morbo et virtute medicine cum reputacione probabili quod sanaret, quanto magis spiritualis medicus in casu quo iminet infinitum magis periculum? Et sic, ut dixit subtilis laicus memoratus superius, omnis excommunicatus debet 25 gaudenter sufferre excomunicacionem illatam, quia si prepositus iuste excommunicat excomunicacio passiva est iusta et medicinalis, de qua medicina paciens debet gaudere. Frustra enim apponeretur nisi reciperetur et sufferretur. Et hec ratio quare dampnati peccant inevitabiliter quia non gaud- 30 enter sufferrunt excomunicacionem tam iuste illatam, quod tamen deberent. Si quis excommunicat innocentem iniuste debet gaudere quod dignus est pro Cristo equanimiter iniurias tantas pati. De tempore vero excomunicacionis facte a deo debet se submittere humiliter divino arbitrio, 35 satisfaciendo deo quanto sufficit. Et quantum ad excomuni- C.

Excommunica-
tion ought to be
received with
joy, as for the
sufferer's good.

As for mere
human excom-

cacionem humanam, cum sit infinitum facilius et parvipenda nisi de quanto excommunicationi divine subternitur, satisfacto deo contempni debet iniuste excommunicans, de quanto tam peccabiliter et fatue excommunicat semetipsum, et tamen ¹ diligere debet natura et dolere quod aggravat peccatum proprium peccuniam excommunicati sciens tam dolose. Videtur quod debet sufferendo ² quantamcumque penam manere in tali excommunicatione non reddendo sibi peccuniam, quia aliter videretur peccato illi consensu timore pene, et augens sitim avaricie exactoris. Cum autem sufficit ad salutem credere ³ in dominum Iesum Christum, et absolutio frivola est peccatum dupliciter sophisticam inducens, et sic nocens simpliciter, in talibus tamen ⁴ oportet cavere quod excommunicatus habeat rectam conscientiam quo ad deum, non innitens sue prudentie cavendo precipue ab ista blasfemia pseudocristi: 'Ipse ⁵ precipit hoc fieri vel excommunicat rebellantem. Ergo hoc est rationabile apud Deum ⁶.' Speculum autem cognoscendi veritatem voluntatis divine est instinctus ex bono opere et sensus scripture, et sic excommunicato non ad humanum sed divinum refugium est currendum, nisi forte ut homo iuvet oratione vel absolutione sacramentali, non dico oportere ab excommunicante, sed a quolibet sacerdote. Et patet quam impossibilis est illa pseudocristiana blasfemia quia, post reservationem absolutionis infundabilem, ut lex statuitur, quod quicumque in excommunicatione ⁷ celebraverit eo ipso irregularis et excommunicatissimus censeatur. Christus; inquam, non reservavit sibi absolutionem talem, nec sciunt quare potius in mortis articulo quilibet * sacerdos habet potentiam absolvendi quam per ante. Et iterum excommunicatus ex confessione legis proprie est ex eis dubio sancior quam per ante et per consequens temerarium foret tam sanctum ministerium condemnare. Et hic dubitant logici Utrum papa potest ita

munications, with no divine excommunication underlying them, they should be received with contempt and sorrow for those who pronounce them.

It is a duty to remain under wrongful excommunication, since by paying fines we consent to sin.

How wicked then is the practice of reserving the right of absolution (except in articulo mortis) to the excommunicator alone. As their own law confesses, the excommunicated may be, for aught they know, more holy than before he was excommunicated.

Our logicians ask, Can the pope

¹ cum *pro* tamen, B. ² sufferenter, *in marg.* B. ³ cedere, A.

⁴ cum *pro* tamen, B. ⁵ ipse, *om.* A. ⁶ Deum, *om.* A. ⁷ communicatione, A.

condemn so
utterly as God?
and answer,
'Yes'!

But such an
answer is pure
raving.

As to excom-
munication for
disobedience to
human ordin-
ances, obedi-
ence to these is
only due so far
as they declare
the will of God.

How then are
human com-
mands useful?

profunde excommunicare ut deus. Oportet enim dare gradus excommunicacionis, ut patet de excommunicacione maiori et minori. Et videtur quod sic, quia ad omnem penam perpetuam ad quam deus potest excommunicare hominem potest papa, sicut facilliter convincitur falsigraphus concedens 5 oppositum. Ymmo si non credatur pape anatematisanti hominem eternis ignibus, vel quantum deus potest, per idem nunquam crederetur sibi. Sed deliramenta sunt ista, quia deus excommunicat in aliquo genere ad cuius nullum gradum papa potest attingere, cum sit nudus promulgator excomuni- 10 cacionis divine, et sepe temere falsum dicit. Et ita videtur omnis excommunicacio humana [nihil] nisi denunciatio excommunicacionis divine. Et ita sunt gradus excommunica- cionum * secundum gradus inobedienciarum. Ideo necesse **Pol. 169 a.** est cognoscere materiam obediencie¹. 15

¶ quoad 2^m 2 punctum dicitur Quod contrarians ordina- cioni humane, cum sit rationalis et debeat sibi³ esse nota, **Et.** non est eo excommunicatior aput deum, sed excommunicatus foret contraveniendo, licet nemo citra Cristum taliter ordina- nasset. Unde videtur quod solum obedire debet affirmative 20 mandatis prepositi de quanto precipit voluntatem dei. Nam deo debet precise⁴ obediri ad tantum. Quomodo ergo obediretur homini plus quam Deo? Obediendum est itaque homini negative, et ita secundum aliam rationem quam obediretur immediate deo. Non tamen multiplicius quam 25 deo, cum omnis obediencia debet referri ad deum, nec umquam debet obedire⁵ homini negative, nisi quando cognoscitur quod deus vult oppositum mandati hominis. Tunc enim cognoscitur quod deus mandat in eo oppositum et cum unum oppositorum dicit reliquum ipse dicit indirecte 30 quod pareatur in eius opposito, et sic non est obedendum homini contra voluntatem dei. Quod si debeat obediri oportet quod deus velit ut sic obediatur. Et si queritur quid valet preceptum hominis vel obediencia sibi facta, dicitur

¹ de obediencia, *in marg.* A. ² 3^m, A. ³ esse sibi, *ord. inv.* B.
⁴ ꝑe, B. ⁵ obedire, A.

quod multum per omnia, cum sapientis scientis voluntatem dei sit illam precipere, et minus sapientis sit credere et preceptum obedienter perficere. Quod si stultus ex superbia luciferina mandat voluntati dei contrarium, ratio magni meriti est prudenter sibi resistere. Et ita pseudocristi per

Because it requires higher wisdom to set forth God's will than to obey it as set forth. But to resist that which is not really God's will is meritorious.

accidens prosunt ecclesie, cum difficultant membra Cristi ad faciendum eius voluntatem cuius complecio est eo meritorior et ratione resistencie insurgit novum meritum resistenti. Et patet quomodo hii qui presunt¹ debent attendere doctrinam

Men must be therefore 'slow to speak,' especially to give commands in things neutral. This, to the great harm of the church, our prelates forget.

James i. 19. Iacobi 1° quod sint *tardi ad loquendum*, specialiter ad imperandum in neutris, nisi super hoc haberent revelacionem vel specialem noticiam; quia aliter nescirent si deus velit contrarium. Et hinc creditur quod ex multiplicacione pre-

48 c. latorum * imprudencium et prepositorum novellarum² religionum precipiencium novitates perturbatur ecclesia, cum illi³ sepe a voluntate dei exorbitant irreligiosius quam domini seculares, cum veniunt tanquam Cristus vendicantes quod debet perfici tanquam voluntas dei quidquid mandaverint.

Et ista blasfema⁴ civilitas confundit ecclesiam, cum sepe

20 mandant nedum quod Cristus consulit sed multa contra

Cristi consilia et precepta; et sic consilium reputacionis cum

formidine versum est in preceptum dominativum cum acerba

et excommunicativa exaccione. Et hinc multiplicantur men-

dacia prepositorum dicencium quod est taliter faciendum, et

25 denuncciatum rebellantem eis esse excommunicatum tanquam

hostem ecclesie puniendum. Causa autem omnium istorum

est quia receditur a religione apostolica, Cesaris novi-

tatibus intendendo. Nemo enim debet precipere, sed neque

simpliciter consulere, nisi quod sciret esse de voluntate dei.

All this comes of our falling away from the Apostolic religion.

30 Sed dominantes in clero faciunt hanc doctrinam corrui-

machinantes multa media blasfema quibus sophisticent dogma

suum, ut hii dicunt quod aliter periret status ecclesie, hii

autem blasfemius quod leges et execuciones earum, et quan-

doque iniuste, faciende sunt ut subditi terreantur, et hii quod

35 hec culpa solum cadit in prepositis sed maius meritum in

¹ corr. Edd. ex prosunt, A, B. ² novellorum, A. ³ ille, A. ⁴ blasfemia, A.

Prelates make their subjects oppose the Divine will, for they fear the punishment of the prelates more than God's.

subiectis. Nam subiecti sepe exinde contrariantur voluntati divine quod omnino desapit culpam. Subiecti eciam exinde plus timent hominem propter eius penam inflictam contradicentibus quam timent deum infligentem penam insensibilem et remotam. Sed si talis titubans * infidelitas continue **Fol. 169 b.**

inuisisset martiribus quomodo ex eorum aggressu tantum¹ viguisset ecclesia! Licet enim persecutio ista yppocritica sit periculosior, ut patet Matth. xxiii, eo quod est dolo subtilior, **Matt. xxiv.** tamen ex fide scripture est pio cristiano doctrina sufficiens^{29.}

ad declinandum et destruendum has hereses. Nam si cecus¹⁰ prepositus ceco subdito ducatum prestiterit ad agendum contra voluntatem divinam, cum deus vult generaliter quod homo faciat deo placencius et sibi ipsi utilius, ad tantum posset subditus esse in peccati foveam profundatus quod

If the Apostles sinned, how much more must the ignorant followers of the prince of pride?

faciat omnino deo displicens et sibi inutile. Si ergo sancti **G.** apostoli consulentes Deum humiliter peccarunt continue, ut patet Ioh. 1°, quanto magis ignari sequentes ducem superbie? **Joh. xxi. [?].**

Licet autem capitaneus magis peccat, tamen oportet omnino quod peccent sequentes eius vestigia, et specialiter scientes et negligentes ipsum corripere. Ad hoc enim dedit deus²⁰ homini scripturam voluntatis sue ut contemptis tradicionibus

Through its perversion in the matter of excommunication the church is going to ruin.

hominum secundum ipsam eligat pociora. Et sic perversa ecclesia ab unitate capitis in multitudinem capitum, a privilegio in privilegium, et omnino ab obediencia in obediencia necesse est ipsam ire in precipicium. Omnis enim²⁵ creatura, eciam pseudocristus, dicit * mihi naturaliter, et per **48 d.** consequens proprie, quod deo est super omnia obediendum, et infinitum plus quam ipsi pseudocristo, qui dicit mihi innaturaliter et inproprie quod debeo ad mandatum suum facere voluntati divine contrarium. Et tamen² obaudiens³⁰ muteo quoad illud quod deus in ipso loquitur et obedio³ mandato quod lucifer in ipso loquitur. Ideo non mirum si religio ex defectu vere obediencie sit eversa.

Quo ad 3^m punctum patet quod excommunicacio est ti-**H.** menda, et specialiter illi qui excommunicat ne se ipsum inficiat. **35**

¹ tantum, om. A.

² tantum pro tamen, A.

³ obedit, A.

Excommunicatus eciam habens¹ rectam et nudam consci-
 enciam timebit ne excommunicatio noceat proximo inferenti,
 et sic post error excommunicantis late noceat ecclesie mili-
 tanti; non tamen timebit vel cessabit a bono opere propter
 5 excommunicationem huiusmodi, sed potius ad mitigandum
 excommunicatoris maliciam accuetur. Et ad regulandam
 conscienciam excommunicati est fides scripture infinitum
 utilior quam potestas affectio vel prudentia taliter excomuni-
 cantis. Unde inter alias blasphemias quas sibi usurpant vicarii
 10 patris mendaci est hec una, quod vendicant divinitus regulare²
 conscienciam subiecti, et quod plus vel tantum credatur sue
 excommunicationi sicut fidei scripture; cum evidencius sit
 humili subiecto quod talis prepositus gravius excommunicat se
 ipsum, quia non allegat pro se dominum Iesum Christum.

15 Ad secundum principaliter adductum dicitur, quod leges
 vocate ecclesiastice sunt multis legibus civilibus plus inique,
 et circa talia non licet fidei occupari nisi ad contradicendum
 et destruendum. Unde quia leges iste inveniuntur includere
 tot errores, ideo plus suspecte sunt carentes auctoritate que
 20 caperetur ex ratione quam sunt leges civiles, licet veritates
 incluse in illis ex scriptura sacra vel aliunde capiant auctori-
 tatem. Unde videtur quod si rex Anglie non permetteret
 canonistas vel civilistas ad hoc sustentari de suis elemosinis
 vel patrimonio crucifixi ut studeant tales leges (hoc enim
 25 non sustinet de lege propria cui rationabiliter plus faveret),
 non dubium quin clerus foret utilior sibi et ad ecclesiasticam
 promocionem humilior ex noticia civilitatis³ proprie quam ex

As for the fear
 due to excom-
 munication, he
 who pronounces
 it may well fear
 for himself, and
 the excommuni-
 cated may fear
 for him, but he
 will not cease
 from well doing
 because of it.
 He will find the
 Scripture his
 best guide; for
 the claim of the
 devil's vicars to
 regulate con-
 sciences is their
 worst blasphemy.

A second objec-
 tion is to my
 views as to the
 relation of the
 clergy to the
 study of Civil
 Law.
 Ecclesiastical
 laws more unjust
 than civil ones,
 and should not
 be the business
 of the faithful,
 except for refu-
 tation.

If the King of
 England is to
 allow endow-
 ments to be
 used for promot-
 ing the study of
 law, it should be
 in favour of his
 own Common
 Law.

Fol. 170 a. noticia civilitatis duplicis aliene. Sed decens est * ut regnum
 nostrum sciat leges papales aut cesareas, non solum propter
 30 veritates et rationes inclusas in illis, nec solum ut communi-
 cetur liberius cum hominibus et libris exteris, sed eo potissime
 ut videatur quomodo papa debet, sicut olim, esse subjectus
 Cesari, et quomodo sancti pape priores vel concedendo vel
 ommittendo isti consenserant. Ad hoc enim allegavi leges
 35 civiles superius, sicut Apostolus, arguendo ad hominem, allegat

Yet we should
 know the papal
 and imperial
 laws in order to
 prove the Pope's
 ancient subordi-
 nation to the
 Emperor. Hence
 my quotations of
 them.

¹ habens eciam, *ord. inv. A.*² regularem, B.³ civitatis, A.

poetam. Sic enim est Holofernes gladio proprio occiden- Tit. i. 12.
 dus, et per hec potest convinci quantum epistule decretales
 *nouelle dissonant ab antiquis. Unde omnes decretales 49 a.
 epistule que sonant cleri civilitatem¹ videntur sapere here-
 ticam pravitatem, ut specialiter videtur de illa epistula primi 5
 decretalium De Majoritate, capitulo, *Solite*, et secundo decre- Decret.
 talium De restitutione spoli[at]orum, capitulo *Litteras*, quod Lib. i. Tit.
 videtur asserere et docere quod prelatus debet in casu ex- xxxiii. c. 6,
 communicare hominem² propter observanciam legis dei, ut c. 13. et Lib. ii.
 tactum est superius. Si enim papa diceret quod ecclesia 10 Tit. xlii.
 non debet in tali casu excommunicare coniugem renitentem³
 diminute procederet obmittens hoc tam necessarium et docens
 suum convertibile⁴ quomodo coniux debet sufferre excomuni-
 cationem ecclesie in perpetuum. Necessarium enim foret
 frenare furiam prelati docendo quod non debet in tali casu 15
 excommunicare. Et per idem sequitur indubie quod prelatus K.
 numquam excommunicaret distincte nisi specialem revela-
 cionem habuerit quod talis prelatus fuerit quoad aliqua
 minus malus, quia ignorat si mendaciter fuerit iudicio divino
 contrarius, et cessaret maior pars executionis legum ecclesie. 20

To maintain the
 Civil Law its
 teachers advance
 many blas-
 phemies.

Ideo pro salvanda ista civilitate prorumpunt doctores eius in
 multas blasfemias, ut hii dicunt quod iudicium ecclesie est
 iustum et tamen iudicio ecclesie triumphantis, ymmo iudicio
 divino, contrarium; hii errantes profundius dicunt quod
 debent iudicare contra veritatem quam noscunt ut persone 25
 private; et hii dicunt nimis heretice quod talia parva mala
 peccati debent fieri ne maiora mala eveniant: 'ne,' inquiunt,
 'impediatur cursus legum⁵ imperatoris ac ecclesie talia privata
 iniusta iudicia sunt agenda.' Et sic dicunt cum infidelibus Rom. iii. 8.
faciamus mala ut eveniant bona, et sic magis magis mala sine 30
 fine forent facienda ut magis bona eveniant, et sic peccandum
 foret propter occasionem acceptam ut bonum deus inde faciat
 graciosae, quod impugnaret totam fidem catholicam. Tercius
 vero error spissior est et in epistulis pape in vi^o et in vii^o decre-

'Let us do evil,'
 they say, 'that
 good may come.'

Decret.
 Libb. vi,
 vii.

¹ civitatem, A. ² hominem, om. A. ³ Dei post renitentem,
 add. A. ⁴ convertibilem, A. ⁵ et post legum, add. A.

talium, ubi tradit nimis civiliter pro regula tanquam maxima iudicandi quod quicunque in data anterior debet preferri et sic de maximis aliis anticristi ut patet alibi.

L.

Ad tertium punctum principale, patet ex dictis quod
 5 clerus ab infimo sacerdote usque ad Romanum pontificem debet potius humiliter et multipliciter obedire domino seculari.

Again, I am attacked for saying that Bishops should obey their secular Prince.

Unde dogmatisantes oppositum nedum incurrunt offensam dei qui voluit ex mutua obedientia ecclesiam esse unum, nec solum offensam persone ecclesie que hoc unguento

10 capiti catenatur, sed offensam episcoporum et cleri pro quibus videntur sophistice procurare. Finaliter enim deprehenditur eorum stulticia qui dogmatisant quod clerus non debet

49 b.

dominis secularibus saltem proprie obedire. * Ad quod faciam triplicem rationem. Prima talis omnis virtus creature

15 rationalis est exemplariter in suo analogo in sapientia creatoris. Sed obedientia hominis est precipua virtus, sine qua impossibile est meritorie placere deo vel homini. Ergo oportet quod ipsa sit exemplariter secundum illud quod sapit

But (i) for obedience, as for every other virtue, we have the example of God Himself.

Fol. 170b. perfectionem simpliciter * in sapientia creatoris. Si ergo

Ps. vii. 12. deus, *iudex iustus fortis et paciens, irascitur*¹ *per singulos dies*, multo magis vel a pari deus exemplans omnem creatam obedientiam est summe obediens. Et ista conclusio docetur

For God, as I have shown, obeys the voice of man.

Jos. x. 14.

in fide scripture Ios. x, ubi dicitur quod deus obedivit² voci hominis, super quo beatus Augustinus sepe dicit quod Deus

M.

obedit³ hominibus, ut supra exposui. Item quod Christus obedivit hominibus humanitus, sicut et sui apostoli, patet multipliciter, primo per hoc quod Christus fuit plenus gratie et virtutis create secundum omnem speciem, et per conse-

Christ also and His Apostles were obedient both to God and Man.

Phil. ii. 8. quens fuit plenus obedientie etiam *usque ad mortem*; nec

30 solum obediens fuit deitati, sed homini, cum aliter non habuisset obedientiam creatam univoce cum alio fratre suo.

Virtus enim specificatur ab obiecto. Ideo alia est obedientia quoad speciem qua obeditur deo et alia qua obeditur homini, nisi forte dicatur quod in eodem involucro quo rite obeditur

¹ numquid irascitur *pro* irascitur, A.

² obedit *pro* obedivit, A.

³ obedivit *pro* obedit, A.

Triple confirmation of this argument.

Christ obeyed the words of men, as messages from God.

Secondly, Christ obeyed His parents.

Now all obedience is formed in the mind and carried out in act. Thus we can argue back from Christ's acts to His Spirit.

The instance of Peter and the Apostles in Acts v. 28 indirectly confirms the duty of secular obedience.

homini obeditur et deo. Sed notet fidelis largitatem virtutis Cristi et quomodo virtus obediencie in aliis inclinatur simul ad obediendum deo et hominibus, et tunc videbit quod virtus obediencie in Cristo (cum non saperet imperfectionem repugnantem humanitati sue) sit quo ad fratres suos copiosior⁵ atque extensior. Cristus enim fuit subditus minister et servus hominibus quod est plus quam obediencia generalis, cum illa competit pari et maiori respectu minoris. Confirmatur tripliciter: primo per hoc quod omnis creatura, sicut dicit deum esse creatorem suum, ita dicit deo esse maxime¹⁰ obediendum, et per consequens Cristo dixit creatura ipso inferior illud distinctius, et per consequens Cristus debuit in hoc obedire nuncio dei sui, sic enim obediunt homines vocibus et mandatis, que sunt modi¹ entitatis principium terrenorum multo magis creaturis domini dominorum. Secundo per hoc¹⁵ quod Cristus loquitur in apostolo suo Collon 3° precipiendo Col. iii. 20 filios obedire parentibus, sicut mandat primum mandatum Deut. v. 16 secunde tabule, sed Iesus noster qui cepit facere et docere implevit omnem iusticiam quam mandavit. Ergo sicut fuit subditus parentibus, ut dicit Luce 2°, sic *fuit illis obediens*. Luke ii. Similiter actus obediencie homini vel consistunt solum in N. anima, vel solum in signis extra, vel utrimque. Non² primo modo, ut testantur mundiales concorditer cum³ Aman⁴ Hester iii^o qui propterea offensus fuerat Mardocheo; * nec Esther ii. secundo modo cum stat cum qualibetunque signis sensi-⁴⁹ bilibus derisissima inobediencia, ut patet Matth. xxvi. Ideo Matt. xxv. relinquitur 3^m, quod actus obediencie est primo in animo et consequenter in opere extrinseco, ut in signo. Cum igitur Cristus omnimodis opus servitutis exhibuit suis fratribus, et non fuit in eo est et non, sequitur quod fuit omnino obediens³⁰ suis fratribus. Et quod apostoli obediverunt in serviendo hominibus instar Cristi patet ex cronica suorum operum et testimonio scripture Act v, ubi Petro et ceteris apostolis dictum est a principe sacerdotum, *Precipiendo precipimus*⁵ Acts v. 2

¹ modi *corr. Edd. pro modice*, A, B.

³ tam. A.

⁴ Anian, A, B.

² vero *pro non*, A.

⁵ precipimus, A.

vobis ne doceretis in nomine isto, ait illi petrus et ceteri apostoli. pertinenter illi responderunt¹ *Obedire oportet Deo magis quam hominibus*; quod dictum fuisset valde impertinens nisi oportuisset Petrum et ceteros apostolos obedire hominibus et specialiter regi, cui resistere non obediendo, cum sit vicarius dei, habens ab eo potestatem ut sibi tanquam Deo obediatur, foret spiritui sancto resistere. In obediencia itaque principibus seculi stat meritum prelati apostolici, unde sacerdotes In the Old Testament the priests obeyed Joshua.

Josh. i, iii, legis veteris obedierunt Iosue, ut patet Ios. 1°, 3°, et 4°
iv.
Num. xiii. 8. ca^{is}, et tamen ipse fuit de tribu Effraym, ut patet Num. 13°. Sacerdotes autem legis veteris magis attenderant ad honores mundanos, sed Cristus fuit humanitus humilimus Thirdly, the pontiffs as vicars of Christ and the Apostles were bound to obey the world's princes, and they did so.

O. et summe obediens, ut patet Matth. xii. Et ex istis 3° Arguitur quod pontifices, vicarii Christi et apostolorum, debuerunt, in quantum collegium Christi et apostolorum quod debet esse exemplar eorum sic fecerat, ergo multo magis illi qui receperant a mundi principibus elemosinas largiores. Licet enim per accidens ipsos imperfecerint in dotando, hoc tamen videtur factum ex pietate ceca pro qua non foret eis lex obediencie dirumpenda. Unde mirantur logici quomodo pauper obedienciarum de post fetantes factus² papa vel episcopus redderetur nulli conversanti secum obediens postquam immediate ante habuerit virtutem obediencie inclinantem eum ut obediat cuicumque. Cum enim manet eadem virtus et idem³ summe obediens secundum prudentiam suam inclinans virtutem ex maiori gracia, videtur quod obediencia illa inclinabit ad lacius vel intensius obediendum, cum hoc non repugnat statui sed decorat⁴. Confirmatur triplici testimonio exemplari, primo ex dicto in Summa summarum, in *De maiortate et obediencia* in fine, ubi sub auctoritate beati Gregorii ponitur una subtilis conclusio et plene instructiva ecclesie. *Obedienti*, inquit, *omnia obediunt, creator et creatura.* Et potest ista salubris conclusio * demonstrari ex fide scrip-

Hence our logicians wonder what any one who has taken the vows of obedience would do if made pope.

Surely he would be more obedient than ever.

For (i) S. Gregory teaches, 'To the obedient all things are obedient.'

¹ responderent illi *pro* illi responderunt, A. ² fructus *pro* factus, A.

³ subiectum *post* idem, *in marg. add.* A. ⁴ deceat, A.

ture Romano. viii. *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia Rom. viii. cooperantur in bonum.* Obediat, inquam, fidelis deo in caritate et deus audiet humiliter preces suas faciendo quod omnis alia creatura obedienter sibi serviat ad salutem, et id¹ est fundamentum spei fidelium. 5

(ii) S. Gregory made a bishop, irregularly appointed, obtain the leave of his lords before he celebrated, professing his own obedience to their command.

Secundum testimonium est decretum Gregorii Ixiii, Dis-
tinctio² *Salonitane*, ubi sanctus papa narrat de illo episcopo insolite et inordinate imposito quod misit ut non celebret nisi prius cognoverit a serenissimis dominis quod hoc fieri iussissent, et dicit, *Ego autem preceptioni eorum causa pietatis obediens*, delicta illius episcopi *ex corde laxavi*. Ubi patet primo quod papa excepit in censura sua episcopo quod non haberet licenciam ab imperatoribus sic agendi, patet 2° quomodo iste sanctus papa non mendaciter confitetur quod sit preceptis istorum imperatorum obediens. Et idem patet de Leone iiii. x^a. di. *De capitulis* et ii. q. vii^a. *Nos si incompetenter*³. Decret. D. LXIII. c. 24.

(iii) S. Gregory often calls the Emperors his lords.

Tercium testimonium est beati Gregorii pape libro tercio registri in fine, ubi sepe vocat Imperatores suos dominos suos, confitens clerum esse in manu eorum. *Utrobique*, inquit, *quod debui solvi et Imperatori obedienciam prebui* 20 *et pro Deo quod sensi minime tacui*. Ex dicto itaque scripture,

From three sources then it is plain that obedience is owing from the greater to the less.

ex dicto sanctorum doctorum et decreto legum ecclesie patet quod maior obedire debet minori et in quantum maior debet esse magis obediens. Aliter enim tantum confunderetur virtus obediencie quod nullus cristianus obediret in via alteri, 25 cum dubitat quis sit maior, quod confunderet religionem Cristianam. Et patet quomodo ista opinio imponit deitati Q. blasfemiam auferendo ab ea obedienciam in qua infingeretur spes tota fidelium. Secundo imponit Cristo heresim cuius spiritus docuit in Paulo filios obedire parentibus; et tamen 30 Cristus noluit observare hanc legem propriam matri sue. Secundo induceret rebellionem luciferinam in synagogam sathane implicans quod nullus episcopus obediret domino seculari, quia sacerdocium excedit imperium sicut aurum excedit plumbum. Hoc autem nimium seminaret discordiam inter 35

The contrary view imputes blasphemy to the Deity, and heresy to Christ.

Secondly, it implies that no bishop should obey his secular lord, a Satan-like rebellion, since every act

¹ illud pro id, B. ² dei pro distinctio, A. ³ competenter, A.

fratres. Et dico luciferinam superbiam quia omnis actus humilitatis est actus obediencie et e contra. Ideo idem foret tollere sic actus humilitatis et actus obediencie et impli-

of humility is an act of obedience and vice versa.

care omnes racionales naturas instar luciferi superbie. In

Fol. 171 b. omni enim rationali natura in qua non est * humilitas

non est obediencia, et e contra. Et quicumque non obedierit

universitati rerum non est vere humilis. Sicut ergo pre-

positus secularis vel spiritualis post eius exaltacionem ad pre-

posituram debet esse humilior quibuscunque, sic debet esse

10 obediencior capiendo exemplum de David, gerente typum

Thus every superior, whether secular or spiritual, should become more humble, and so more obedient, after his elevation, following the examples of David and Christ.

2 Sam. vi. Cristi, qui 2ⁱ Reg. vi. post regimen adeptum legitur accinctus

14. ephot linio et percuciens in organis armigatis * ac saltasse

50 a. totis viribus coram archa. Sic in novo testamento Cristus

summus rex et sacerdos exultavit ut gigas ad currendam

15 viam coram ecclesia et habuit omnis generis organa spiritualia

armis et humeris alligata¹. Sic enim obedivit lucifero

Matt. iv. 3. Matth. iv^o, obedivit Scarioth Ioh. xiii, obedivit et tyrannis

John xiii. gentibus luce 23°. Et sicut Michol², filia Saul, derisit David,

14. dicens, *Quam gloriosus fuit rex Israel hodie, discooperiens se*

Luke xxiii. 20 *ante ancillas servorum suorum, et nudatus est quasi si³ nudetur*

But the clergy deride Christ's humility as Michal did David.

R. *unus de scurris*, sic superbus⁴ clerus, qui videtur David nostro

spirituali matrimonio copulatus, deridet eum proporcionabiliter

in effectum, dum obligat se ad vivendum similis vite Cristi, et

post hec dicit in conversacione quod talis vita Cristo similis

25 foret omnino eis inconveniens tanquam ignobilis, cum debeat

non solum ecclesiis (que sunt ancille principum servorum

Cristi, qui sunt domini seculares), sed omnino ipsis dominis

secularibus summe seculariter dominari; ideo non decet ut

eis obediant, et sic nedum oblii sunt predicacionis armonice

30 citaredi, sed et particionis triplicis de qua legitur in hystoria

ubi supra, sic quod verificatum est de nostris illud propheticum

Is. iii. Yes. 3° quo dominus sic effatur, *Dabo pueros⁵ principes*

eorum, et effeminati dominabuntur eis. Prepositi, inquam,

ecclesie sunt pueri⁶ noticia et conversacione et tamen vendi-

The effeminacy prophesied by Isaiah has come upon the princes of the Church.

¹ honoris allegata, A.

² Nicol, A.

³ si, om. A.

⁴ superbet, A.

⁵ puros, A.

⁶ puri, A.

Woe to the land
where these men
have rule !

Hence I have
put forth my
three conclusions
for the govern-
ment of the
realm :

(i) The bishops
should make a
yearly visitation
among their
clergy, so that
the King may
know the use
made of his
alms, and the
numbers and
condition of his
flock.

The King should
bestow infinite
diligence in
choosing fit
pastors.

Where God gives
a kingdom He
gives the power
necessary to
govern it.

cant esse civiles principes omnium regum terre, et habentes
condicionem muliebrem, tanquam Micol¹ sterilis affectant
precipue seculariter principari. Ve terre in qua tales effemi-
nati populo dominantur ! Quamvis autem temporalis domini
istam rebellionem monstruosam principient², tamen obedi-
encia mutua faceret quod altrinsecus se iuarent. Unde pro
gubernacione regni conformiter legi dei posui superius tres
conclusiones cum suis declaracionibus, ex quarum obser-
vancia cum dei gracia staret regnum ;—prima quod capitales
pastores regni nostri cuiusmodi debent esse episcopi in annali¹⁰
synodo effectualiter visitent statum cleri subiecti, sic quod nec
iniuriatur nec morbidus indigeat partes petere transmarinas,
sed quod regi (qui secundum philosophos esse pastor debet s.
superior) fiat fidelis ratio de numero et qualitate ovium, sic
quod rex noscat quomodo bona regni sui que appropriate¹⁵
consumunt et numerus ac valor sue milicie correspondent.
Scribit enim Aristoteles viii. Ethicorum ca^o xi. quod proprie
est amicitia inter pares. *Regis, inquit, ad subiectos in super-^{Aristot. Eth. N. VIII. xi. 1.}*
habundancia beneficii. Si quidem bonus existens curam habet
ipsorum ut bene operentur quem ad modum pastor ovium ; unde²⁰
et Omerus Agamemnon, regem Grece, pastorem populorum
dixit. Et concordat fides scripture de regibus³ approbatis,
ut patet¹¹ paralippom. xi. Cum enim proverbiorum xiv.^{1 Chron. xi. 2.}
** dicitur, In multitudine populi dignitas regis, et in paucitate^{50 b.}*
plebis ignominia principis ; rex autem cristianus gauderet^{Prov. xiv. 28.}
prefici plebi Dei et horreret prefici populo principis tene-
brarum ; patet quod ista est multitudo et paucitas ad quam
rex debet attendere. Cum autem Spiritus Sanctus dicat prover-
biorum¹⁴ Iusticia elevat gentem, miseros autem facit populos^{34.}
peccatum, ac ex eadem fide pastores et populus sese in
*moribus * ut plurimum consecuntur, patet quantam⁴ dili-*
genciam rex debet apponere ut ordinet pastores spirituales

ydoneos pro custodiendis ovibus gentis sue. Et cum Deus
non dat regi regnum nisi det⁵ sibi omnia necessaria ad eius

¹ Nicol, A. ² principient, A. ³ de regibus, bis B. ⁴ quandam, A.
⁵ debet pro det, A.

- regimen, ac potestas ordinandi tales pastores est unum sibi necessarium ad sui regni gubernaculum, patet quam sacrilega foret pseudocristi sententia que verbis vel factis sophisticis in hoc suspenderet vel diminueret regiam potestatem. Papa The pope should instruct the kings how to use this power; but if he endeavour to usurp it the King should treat him as Antichrist.
- 5 ergo debet reges instruere quomodo debent ad honorem dei et edificacionem ecclesie uti huiusmodi potestate; quod si nitatur potestatem illam tam sacram a Deo singulariter datam diripere, rex cum gente sua debet sibi resistere tamquam
- Matt. xxiv. 24. pessimo anticristo de quo veritas prophetavit Matth. xxiv. Cristus enim secundum deitatem ¹ dedit regi vicario suo illud officium antequam fuit romana ecclesia. Qua ergo auctoritate subtraheret a rege tam dei populum quam eciam populum civilem? Nam aliunde limitatur ad plenum eius officium.
- Unde 2^a conclusio predicta sic consulit quod omnino pro- (ii) Hence my second counsel; Good pastors should be provided, and others, especially foreigners, fearlessly expelled.
- 15 videatur de pastoribus privatis ydoneis quorum voces et opera pastoralia oves cognoscant practice, et quod pastores specialiter alienigene condicionis contrarie timore excomunicacionis postposito ² detrudantur. Tercia conclusio seriose (iii) Thirdly, the King should foster the theological faculty. consulit quod rex conformiter ad leges ecclesie, quam tenetur
- 20 in suis legibus ex mandato suo defendere, amplifcet et foveat theologicam facultatem. Quomodocunque autem pseudocristus cum membris et tradicionibus suis regarriat, executio istius sentencie secundum leges dei ac ecclesie substernitur sub pena gravissima regie potestati. Quis, inquam, fugaret lupos
- 25 et pseudocristos de regno si non potestas regia ad hoc data.

CAPITULUM XI.

- TERCIO principaliter arguitur contra dicta de rege. Videtur Third main objection. The King's office is to fight and acquire dominion. enim quod officium regis sit pugnare viriliter monarchiam et aliud dominium sibi debitum conquirendo, et cum non sit
- 30 maior ratio quare una persona foret monarcha tocus habitalis quam quilibet illam potest adquirere, videtur quod quilibet sufficiens per hoc pugnaret cum quolibet resistente ³. Sic enim stabilite ⁴ sunt et perditte quattuor monarchie de quibus

¹ veritatem *pro* deitatem, A.
 resistente, A.

² postposite, A.

³ resistere *pro*

⁴ stabilitate, A.

Now monarchy has been in many ways approved by God, as well as by natural reason and by philosophy.

For the body politic must have one head; it is a law of nature that two men cannot be in all respects equally fitted for headship, and Nature does not produce a fit man for him to be wasted.

Aristotle thought government by one king the best, and a witness to the unity of God.

Three of the most revered Fathers of the Church testify to the goodness of monarchy.

Dan. 2°, et nec eleccione populi nec iure hereditario. Nec Dan. ii. dubium quin monarchia fuit a deo multipliciter approbata; ymmo ratio naturalis et philosophorum testimonia hoc convincunt. Oportet enim totum genus humanum vivere politice

ut vir unus; et per consequens oportet * unum esse caput vel 50 c.

capitaneum per quem alii regulentur. Non enim permittit

natura¹ quod duo homines sint eque dispositi quoad omnia

in isto regimine, nec habilitat natura personam ad finem

aliquem nisi que debeat ad finem illum intendere, cum aliter

deus et natura sua pro fine aliquo frustratorie ordinaret. 10

Unde Aristoteles 3° politicorum dicit quod regalia in qua Aristot. Pol. lib. III.

unus principatur est optima policia. Et xii Metaphisice in Ibid. Metap.

fine probat per hoc quod oportet unicum esse deum principem

universi. Sed et tres sancti doctores quos solempnisat

ecclesia, scilicet Ambrosius, Augustinus et Gregorius, videntur 15

aludere isti sentencie. Efficacia autem testimonii ipsorum

patet in Sexto decretalium in De reliquiis et veneracione Sexti Decretal. Lib. III. Tit. xxii. c. 1.

sanctorum, *Gloriosus deus*, ubi, post commendacionem eorum

multiplicem, iuncto beato Ieronymo parificat eos quoddam-

modo² quattuor ewangelistis atque apostolis; festa eorum 20

annuatim * sub duplici ordinantur officio per universas orbis Fol. 172 b

ecclesias, in quo facto videtur eorum approbare sentencias.

Testimonium igitur istorum videtur valde pregnans fidelibus

ecclesie allegandum, cum insuper fundant maiorem partem

iuris canonici. Primum testimonium captum a beato Am- B.

brosio ponitur 23. q. viii. *Convenior*, ubi sanctus recitat Decret. C. xxiii. Q. viii. c.

Imperatori licere omnia ipsius esse universa, supple humanitas

dominabilia. Unde non contradicit isti allegacioni sed videtur 21.

annuere concedendo omnia bona sua esse imperatori subiecta,

et per idem omnia que habet legius Romanii imperii. Modi- 30

ficat tamen (ut supra exposui), cum enim Cesar sit servus dei

et filius ecclesie non habet aliqua nisi ad usum dei et utili-

tatem ecclesie limitata, nec licet sibi quicquam consumere nisi

in servicio domini capitalis. Secundum testimonium est

dictum Augustini positum viii. di. *Quo iure*, ubi dicit quod Decret. D. viii. c. 1.

2. S. Augustine.

¹ nam *pro natura*, A.

² quoddammodo, *om.* A.

nichil possidetur hic titulo iuris humani nisi auctoritate Imperiali vel regia, ut allegat glossa decreti Ambrosii, et confirmatur ex scriptura approbante romanum imperium in quo oportet Cesarem se habere ad totum imperium sicut regulum¹

5 vel secularem dominum ad illud super quo habet capitale
 Luke iii. i. dominium. Unde notant Beda et alii sancti super illo Luce
 3°, *Anno xv² Imperii Tiberii Cesaris*, quomodo Cristus
 natus est tempore completissime quietissime et convenientissime monarchie, et illam approbat in futurum tam verbo
 10 quam opere. Quattuor autem tetrarche in terra Cristi significant divisionem et destruccionem ex demerito gentis sue.

Tercium vero testimonium est dictum beati Gregorii in 3. S. Gregory.
 C. S. Gregory. Registro, libro tercio versus finem, ubi sic loquitur de Mauricio

Augusto ordinante sacram legem de clericis quod non in-
 15 tendant secularibus negociis. *Ad hoc*, inquit, *potestas super*

50 d. *omnes homines * prelati dominorum meorum celitus data est*
ut qui bona appetunt adiuvantur ut clerum via largius pateat, ut
terrenum regnum celesti regno famuletur. Ecce dominacio
 temporalium principum super omnes conversantes, et per
 20 consequens super clerum suum et omnia bona sua, in tantum
 quod imperator condidit leges sacras pro clero suo, ut recitat

Decret. hic Gregorius de Mauricio. Decretum eciam xxiv. q. iii.
 C. xxiv.
 Q. iii. c. 6. *'De illicita excommunicatione'* allegat legem sacram conditam
 Corp. Jur. a Iustiniano, et collacione x. ca^o unico ponitur tertia lex
 Civ. Coll. x. sacra condita a Constantino. Non videtur ergo ratio quare

Imperator non haberet hodie tantum dominium, cum tempore
 istorum sanctorum hoc approbancium rectius et expedicius
 quam modo ecclesia militavit³. Quantum ad istud dictum

Wyclif, De Civil. Domin. Lib. III.
 est libro tercio diffuse quomodo occasione peccati introductum
 est civile dominum, cum in statu innocencie non fuisset,
 et post lapsum tempore utriusque testamenti illi qui vixerunt
 perfeccius illud dominium abimerunt. Nam vinculum caritatis,
 subducto timore servili, est liga optima qua homines
 35 se iuvent. Sed supposita inobediencia et contrarietate

The Emperor should have as much dominion now as in the time of these saints.

The bond of charity is the best help, but for frail humanity

¹ regulum *emend. Edd. pro regulam*, A, B. ² xv, A; 5°, B.

³ militavit ecclesia quam modo, *ord. inv.* B.

secular lords² are necessary, whose office is to restore concord, and for this end alone may they fight.

humani generis est necessarium et ordinatum a deo quod sint domini seculares, quorum omnium principale officium est reducere partes humani generis ad concordiam et amorem, et per consequens nunquam bellarent nisi gracia huius finis.

Unde Augustinus epistula 32 ad Bonifacium, docens quomodo debemus omnes unum caput recognoscere Cristum tanquam unum corpus per spiritum viventem, *Non est, inquit, particeps divine caritatis qui hostis est unitatis. Secte autem introducte in ecclesiam de quibus locuntur apostoli*¹ *Galla v. et ii^a.*² *Pe.* Gal. v. 20. *secundo, licet prosint per accidens, tamen multum perturbant ecclesiam cum seminant in ea dissensiones et divisiones caritati.*² Pet. ii. 1.

Yet offences must come.

The King then may fight for the honour of Christ and profit of men and the Church, but not otherwise.

* Necessse est tamen ut ista scola anticristi veniat, ut patet Fol. 173 a. Matth. xviii. et ii^a. Tess. 2°. Conceditur igitur quod licet regi pugnare in causa ecclesie contra infideles in³ intentione⁴ honorificandi Cristum, proficiendi ecclesie eciam hominibus quos expugnat⁵, et aliter non licet. Illud autem officium est omnino alienum a ministerio sacerdotis. De

Conquest is in general wrong.

conquestu dictum est quod est omnino illicitus nisi cum dictis circumstanciis et ex mandato domini, sicut filii Israel conquisierunt per ducatum Iosue terram patribus figuraliter

It maybe allowed by God, as to the Israelites; but this does not justify the conquests of the Four Monarchies.

repromissam. Et patet quod differencia est in persona et populo, quem deus ad illud elegerit, et quicunque intenderit excusare conquestus monarchie quadruplicis a peccato in vanum nititur mare in ethera collocare. Deus tamen ordinavit in eis totum naturale et licitum ad purgamentum ecclesie. Hoc autem in monarchiis fuit a deo⁶ approbatum.

The assumption of a general state of conquest-seeking is a false one.

Et quantum ad rationes adductas patet primo, quod falsum assumitur, cum multe partes humani^{*} generis vivunt ex-^{51 a.} proprietarie, ut patet tempore beati Ieremie de Recabitis, Jer. xxxv. tempore Alexandri de Bragmanis, et ante legem datam ac^{2.} post de plus religioso populo, dimissa civilitate statum⁷ innocencie exemplante, quam vitam Cristus in se et suis apostolis approbavit, et eius successionem in filiis eius

¹ loquitur apostolus, B. ² I^a Pe., A. ³ in, om. B. ⁴ contentione, A. ⁵ expugnant, A, B; expugnat, corr. Edd. ⁶ domino pro Deo, B. ⁷ statu, A.

carissimis ordinavit. Conceditur igitur, cum totum genus humanum sit quodammodo¹ totum, oportet ipsum tendere² ad quandam tam extrinsecam quam intrinsecam unitatem.

Since the human race is a whole, it must strive for an external and internal unity.

Unitas extrinseca et totius universitatis create est ipse deus, in quem ut genus humanum feratur felicitate perpetua tota illa³ peregrinatio orditur. Sed et genus humanum habet triplicem finem intrinsecum. Primus est species humana gracia cuius est quotlibet eius individuum ordinatum; secundus finis et medius est media persona in trinitate scilicet Verbum

External unity we have in God, the single end of our pilgrimage.

Internal unity we have (i) in our single species; (ii) in the single headship of Christ.

domini incarnatum, quod est caput totius humani generis et nature angelice, cum sit optimus homo possibilis docens efficacissime quo medio⁴ beatitudinem adquiremus, ut patet

(iii) On the continual presence in the human

in lege ewangelii; sed tercio, propinquius proposito, conceditur quod continue in humano genere viante est unum caput vel capitaneus per quem oportet residuum regulari, qui est totum genus capitaneorum quibus deus ad hoc excellenter dona sua distribuit. Sed non oportet continue esse unam personam simplicem⁵ ante electionem vel auctoritatem humanam ad hoc a domino ordinatam. In civitate

the single captain, i. e. the genus captain, divinely endowed. But this genus need not be represented in any single person.

autem auctorisat ad hoc humana electio, sed non in priori regimine ewangelico vel divino. Deus enim prefecit talem, licet mundo abscondite, qui sine superbia et strepitu verborum aut maioritatis contencione plus prodest ecclesie. Sed limitate loquendo de comunitate politica videtur mihi quod

ratio dictat ut ipsi faciant sibi caput, nedum unum genus capitaneorum in religione politica, sed quod quilibet populus appropriet sibi simplex caput, ut nos Anglici habemus unum regem benedictum, cui secundum doctrinam ewangelii delectam xxxiii. ca^o debemus impendere obsequiumulare.

In the political community reason declares that each people should make their own head, as we in England have our King.

Et ita est de regnis aliis maioribus sive minoribus, eciam usque ad imperium. Sed quantum ad testimonium trium sanctorum doctorum plane convincitur quod tempore eorum fuit romanum imperium expediens atque legitimum, et sic esset modo rationale esse si ratio non obstaret. Sed triplex

In the time of the Fathers the Roman Empire was expedient and lawful, but there are three reasons for its

¹ quoddam *pro* quodammodo, B.

² intendere, B.

³ ista *pro* illa, B.

⁴ medie, A.

⁵ simplicem, *om.* A.

authority not extending to England.

1. The life of the Empire has gone.

2. The Emperor allows his wolves to destroy and ravage even beyond the bounds of his proper dominion.

Inconsistency of the pope's attitude to the Civil Law in France and England.

3. England is too remote from the seat of Empire.

figuratur¹ ratio quare Anglia cum ceteris regnis rationis consimilis descendunt a romano imperio; prima quia non vivit imperialiter, sicut debet. Ideo Anglia non debet false obedire sibi tanquam imperio, stulte siquidem et iniuste contra religionem quam Cristus instituit dotavit suum episcopum,⁵ et post permisit vecorditer clerum puerum et * effeminatum² Fol. 173 b. iuxta vaticinium Ysaie usurpare super ipsum dominium. Quod regnum ergo sufficiens ad resistendum foret subiectum imperio tam misera*biliter captivato? Secunda causa est quia 51 b. imperator nedum³ permittit suos satrapas spoliare proprium F. et peculiare eius dominium, de quo oportet eum non obstante donacione quacunque habere capitale dominium, sed et permittit lupos suos ebullire ad insulas et terras externas bona et personas simulacione maxime proditoria rapiendo. Quis igitur potens et dampnum considerans non resisteret tali 15 imperio, cum loco regiminis imperialis succedit concensus rapine infernalis? Unde videtur nostris quod papa sit nimis acceptor personarum, excommunicari mandans eos qui legunt vel audiunt civilia iura Parisius, et in Anglia ubi foret pocior ratio prohibendi auctoritat vel consentit episcopis qui eius 20 audicionem licenciant et adaugent. Sed cum principium fidei sit quod precise⁴ de tanto quis excommunicatur de quanto est inobediens rationi, manifestum est quod sicut Parisius excommunicantur clerici de patrimonio viventes audientes iura civilia, sic excommunicantur in Anglia apud 25 deum. Et sic oportet dicere quod vel in Francia civiliste excommunicantur iniuste, vel quod episcopi Anglie approbantes excommunicatos de facto se ipsos et regnum intoxicant. In tales perplexitates involvuntur per leges irreligiosi sacerdotis cesarei. Quomodo ergo faveremus suo G. dominio hoc agenti? Tercia causa magis politica est ista: dominium super regna non est legitimum nisi propter regimen correspondens, sed insule, cuiusmodi est Anglia, propter difficilem distanciam a regnis mediterraneis non sunt de facili

¹ signatur, B.

² effeminati, A.

³ corr. Edd. pro nondum, A, B.

⁴ praecipue pro praecise, B.

capaces talis imperialis regiminis. Ideo non est conveniens ut aliarum terrarum earum subieccio, et specialiter si petunt exactiones rigidas sine hoc quod dominativam faciant recompensam. Sed videtur quod, supposito protectivo regimine, debent predictae insule proportionaliter obedire¹, et sic membra aggregati imperatoris sibi ipsis obedire reciproce, et contra ecclesiam malignantium mutuo se iuvare. Nam quamdiu manet civilitas sublunaris et clerus sic aspirat ad² terrenum dominium necesse est de terrenis dominis esse unum imperatorem aggregatum ad refrenandum anticristinum dolum quemlibet cum suo fidei adiutorio per suum regimen. Nec sine destructione vel saltem mitigacione huius simulate malicie stabit regnum. Unde apparet considerantibus cursum scripture et statum ecclesie de imperio et regnis ceteris quod

If the Empire gave us the benefit of good rule then indeed we should owe our subjection.

For an Emperor is needed to restrain the clergy of Antichrist.

We now see fulfilled Daniel's prophecy on the state of the Church.

per inmixcionem luciferine et anticristine heresis usurpate a sacerdotibus multum perturbantur, quod videtur cuidam Dan. ii. 40. doctori prophetatum Dan. 2°. Ipse enim vir desideriorum * prophetavit expressius de statu ecclesie. Unde prophetans de quatuor³ monarchiis in statua Nabuchodonosor (ostenset scilicet Assiriorum, Medorum, Grecorum, et Romanorum) sic loquitur de nostro romano imperio: *Et regnum quartum erit velut ferrum: quomodo ferrum comminuit omnia et domat sic conminuet et convertet⁴ omnia hec. Porro quia vidisti pedum et digitorum testeam partem figuli et partem ferream, regnum divisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur⁵, secundum quod vidisti ferrum mixtum ex luto et teste⁶ et digittos pedum ex parte ferreos et ex parte fictiles, ex parte regnum erit solidum, et ex parte contritum. Quod autem vidisti ferrum mixtum teste ex luto, conmiscbuntur quidem humano semine; sed non adhibebunt sibi, sicut ferrum misceri non potest cum testa. In diebus autem regnorum illorum⁷, suscitabit Deus celi regnum quod in eternum non dissipabitur, et regnum eius alteri populo non tradetur; conminuet et consumet universa regna*

¹ Verba: et sic . . . ipsis obedire, om. A. ² at, A, B; ad, corr. Edd.

³ quattuor, om. A. ⁴ convertet, A, B; al. man. teret, B. ⁵ orientur, A.

⁶ testa, B. ⁷ istorum, B.

Dan. ii. 40.
51 c.

H.

*hec, et ipsum * stabit in eternum. Quod vidisti quod de monte F^{ol.} 174 a
abscisus est lapis sine manibus et conminuit testam et ferrum et
es et argentum et aurum. Deus magnus ostendit¹ regi que
ventura sunt postea; et verum est sompneum et fidelis inter-*

First point of the
prophecy.
The fourth race
is the Roman,
and we are in-
cluded in what
follows.

*pretacio eius. Ex isto textu notat doctor predictus quod 5
quartum regnum ferreum significat² romanum Imperium. Nec
huic interpretacioni audiui aliquos dissentire. Ipsum autem
imperium includit ut partes totam civilitatem nostre habit-
abilis a tempore quo Romani vicerunt Grecos usque ad diem
Iudicii; in quo regno oportet, instar ferri quod terram con- 10
terit et se ipsum consumit, quod surgat gens contra gentem et
regnum adversus regnum, sicut prophetat Veritas [Matt.] xxiii. Matt. xxiv
Unde sicut ferrum est omnium istorum quattuor metallorum 7.*

Application of
the prophecy to
the present times
of war and
avarice.

*durissimum, in artificio copiosius, ac eciam plus abiectum,
sic in tempore illius imperii³ sunt homines plus avari; et 15
quantum ad artificio ferri specialiter in genere armorum,
plus quam in⁴ antiquis temporibus hodie curiosi et minus I.
religiose plus preliorum opinionibus innitentes, ut predixit
Cristus Matth. 24. Audituri, inquit, estis prelia et opiniones Matt. xxiv
preliorum. Et tota ista dissensio oritur propter terram. 6. 20*

The division of
the Empire is
caused by the
desire of the
clergy for
secular power.

*Secundo notat doctor causam divisionis huius imperii, ex
hoc quod clerus eius aspirat et irreligiose amplectitur seculare
dominium; quod in textu prophete multipliciter est notatum:
primo in hoc, quod dicit digittos huius pedis esse partim
testeos et partim ferreos, quod significat⁵ partem romani 25
imperii divisam, ut articuli pedum ex variacione affectuum.
Pes enim significat affectum, et eius articuli significant
eius varietatem comuniter in scriptura. * (Patet Ioh. 13 de 51 d.
locione pedum apostolorum facta per Cristum.) Articuli John xiii.
autem ferrei significant affectiones secularium dominorum 30
qui nolunt subesse imperio, et articuli lutei per artem⁶ figuli
indurati significat⁷ volubilem affectum cleri circa seculare
dominium ad modum loquendi prophete Ierem. 18, ubi⁸ Jer. xviii. 3
dicitur quod figulus faciebat opus super rotam. Correspond-*

The Emperor
answers to the

¹ autem *pro* ostendit, A. ² signat, A. ³ impii *pro* imperii, A. ⁴ in, om.
A. ⁵ signat, A. ⁶ partem *pro* per artem, A. ⁷ signat, A. ⁸ ut *pro* ubi, B.

enter Imperator tanquam plasmator secte nove constituendo
fundavit ecclesiam super bonis fortune. Ideo textus dicit
quod divisio quarti regni sicut articuli testei de plantario ferri
orirentur, cum notum sit dotacionem istam originari de

potter who turns
the clay.

5 brachio seculari. Et sicut figulus per ignem exsiccatur, fragi-
litat, et sonorat materiam luteam, sic dotator superbire¹ facit
deficiente humore gracie clerum qui per² ante humiliter
cedebat tactui persequentis; et sic per ignem superbie, que
semper ascendit, clerus factus est fragillius et contencione

The clergy are
deficient in
grace, as the
dried clay in
moisture. They
are dried by the
fire of pride.

10 sonorus³, non recolens quomodo primus plantator hominis

Matt. xii.
19.

Iesus⁴ noster habet testimonium de spiritu sancto Matth. 12
sub hiis verbis: *Non contendet necque clamabit neque aliquis in
platea audiet vocem eius.* Nec dubium quin ignis superbie
excecat reges terre ad magnificandum sic seculariter clerum

15 suum. Sed non vult esse, cum ratio cleri et ratio civilis
dominii contradicit. Ideo dicit textus prophete *comiscebuntur
quidem humano semine; sed non coherebunt sibi sicut ferrum
misceri non potest teste.* Nam caro et sanguis revelarunt hec
fieri et non semen spirituale quod est verbum Dei: et hinc
20 procedunt in generatione cleri carnales filii ex sanguinibus
secundum voluntatem carnis et viri, et non ex deo tanquam
filii eius adoptivi. Quomodo itaque stabit regnum quod in

K.

articulos tam dissonos est divisum? Tercio notat doctor ex
textu prophete quomodo *lapis* quem vidit rex *abscisus de*

Third point in
the prophecy.

1. Cor. x. 4. *monte sine manibus*, ut dicit apostolus 1^a Cor. x^o, *erat Cristus*
qui est lapis fundamentalis⁵ domus ecclesie, et factus in caput

The stone cut out
of the mountain
without hands,
is Christ, the
headstone of the
corner.

Fol. 174 b. an*guli connectit et unit duos parietes ex gentibus et Iudeis.

1 Pet. ii. 8. Ipse autem secundum vocem beati Petri prima canonica 2°
ca^o est *lapis offensionis et petra scandali* hiis qui contra legem

'The stone of
stumbling' to
those who kick
against His law.

30 suam recalitrant. Hic lapis crevit in montem magnum,

Is. ii. 2.

quia Ysa 2° scribitur: *Erit in novissimis diebus preparatus
mons Domini in vertice⁶ moncium, et elevabitur super colles;
et fluent ad eum omnes gentes.* Hic lapis percutit et conminuit

Is. ii. 4.

ista regna, quia Yes. 2° dicitur quod in diebus eius debent

¹ superbie, A. ² per, om. B. ³ sonorosus, A. ⁴ et sic pro
Iesus, A. ⁵ fundabilis, B. ⁶ verticem, A.

conflare *gladios suos in vomeres et lanceas suas in falces.*

Nec dubium quin in diebus istorum regnorum, quia anno xv^o imperii Tiberii Cesaris Cristus * fuerat incarnatus, ut patet 52 a.

Luce iii^o. Tempore autem regum priorum descendit semin- Luke iii. 1.

He will destroy
all civil and
secular distinc-
tions of power.

aliter in Abraham et ceteris patriarchis. Nec dubium quin 5

destruet omnem civilitatem et seculare dominium, quia in die Iudicii secundum apostolum Roman. xv cessabit omnis Rom. xv. exaccio, et psalmo 2^o¹ alloquitur dominus illum montem: ^{12.} Ps. ii. 8, 9

Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem et possessionem tuam terminos terre. Reges eos in virga ferrea et tanquam vas 10 figuli confringes eos. Notum quidem est ex ewangelio quod

Christus² regnum seculare in persona sua renuit, suis apos- tolis interdixit, et ad tempus in religione³ sua in inferior- ibus approbavit. Ideo, ut dicit propheta, regnum Cristi, L.

His kingdom
shall have no
end.

quod sepe in ewangelio vocatur regnum celorum, in eternum 15 non dissipabitur, cum Luce i^o⁴ testatur angelus quod *regni* Luke i. 33 *eius non erit finis.* Dominium enim quod filii dei habent et

appetunt hic in via manebit perpetue post diem iudicii.

That kingdom
should be the
model of all
earthly ones.

Quod quidem dominium oportet omnem secularem dominum habere ad rectificandum suum civile dominium, et pure in 20 mortis articulo; quia regnum illud, ut dicit propheta, *alteri populo non tradetur.* Narratur autem quod Cristus comen-

The order of the
five kingdoms
represents a
steady deteriora-
tion.

det⁵ hec quinque dominia secundum ordinem eversum illi ordini quo succedunt, quia in processu temporis plus declin- ando a vita innocencie plus declinant ad conversacionem 25 terrestrem. Ideo oportet quod destruccio incipiat a domina- cione testea cum sit minus fundabilis et amplius monstruosa. Quamvis autem prius destructe sunt tres monarchie, priores tamen modi dominandi in religiosioribus remanserunt. Istam autem sententiam testantur sancti doctores, nec vidi 30 doctorem alium latinum vel hebreum qui signancius et particulatim secundum seriem verborum exponit hunc textum propheticum. Ad sensum tamen eius doctores nostri debent intendere cum fuit miraculosum et valde nobile fidei sacra-

This the true
sense of the
prophecy.

¹ 2°, om. A. ² Christus, om. A. ³ regione, A. ⁴ x^o, A; i^o, B. comineret, A; comendet, B.

mentum. Ratio itaque scripture concordie et eventus ecclesie edisserunt istum sensum; vel, si non, quererem ab adversario ponderante singula verba huius textus divini quam expositionem eliciet magis rectam, quia certum est

5 quod iste est sensus catholicus et pertinens statui et emend-

M.

acioni ecclesie. Unde inter alia signa profundioris heresis et defectus spei in prescitis est quod clerus remurmuret contra detegentes sensum scripture iuxta quem sensum vitam suam viciosam corrigerent, ut ostendit Bernhardus in

It is a sign of the utter heresy of the clergy that they murmur against anyone who lays bare the sense of Scripture to their reproach.

10 quodam sermone et ponitur x^o feorum¹. Cum, inquit, nemo scit an amore vel odio dignus sit, spei fiducia cum bona consciencia ex rectis operibus et firmo sancto proposito consolatur.

52 b.

Unde data sunt quedam signa et manifesta salutis iudicia per que indubitabile sit eum esse * de numero salvandorum, in

15 quo hec signa permanserunt. Maximum autem signum

John viii.
47.

confidencia electorum est illud verbum Domini Ioh. 8, *Qui ex deo est verba dei audit*. Nonnullos enim sic plerumque

Fol. 175 a.

audientes invenies ac si nichil ad eos per*tineant² que dicuntur non intrare cor suum, nec mores suos discutere, nec

To hear the word of God willingly is a sign of salvation.

20 cogitare ne forte quod audiunt dictum sit propter eos a deo,

qui verbum suum vivum disseminat; quin potius, si manifeste contra vicia illa processerit quibus se sentiunt obligatos,

vel dissimulant et avertunt oculos cordis sui, aut qualibet adinventionem palient peccati miseri que fecerunt, vel, quod

25 pessimum est, contra seminantes verba scripture eciam

generalia in rabiem pervertuntur. In hiis, inquit, signa salutis non video. Magis autem vereor quod, sicut illi in

quibus sunt signa opposita que habent maxima salutis iudicia, sic isti propterea non audiunt quia ex deo non sunt.

30 Quot, inquam, sunt hodie qui verbum scripture non atten-

dunt sed seculi, et nedum tanquam desides ipsum non audiunt vel locuntur sed eos qui ipsum seminant expungnant

Those who will not hear it make us fear they are not of God.

N.

sophistice vel cautelis subdolis persecuntur? Et signum ac

causa omnium istorum in hoc ostenditur quod lex Dei

35 tantum contempnitur et leges seculares a deo approbantur.

¹ feorum? lege sermonum, Edd. ² pertineat, A.

To prefer the law of Cæsar to the law of God is to prefer Cæsar to God.

Nam cum subditus proportionaliter diligit regem ut diligit eius legem, maximum iudicium contemptus dei est quod lex sua postponitur ac lex Cesaris et alia secularis affectuose preponitur. Deus enim non foret rex si non subesset sibi lex. Tolle, inquam, legem nature et tollitur quedam creatura, et per consequens regnum dei. Unde evidens est quod homines tam inordinate amantes legem cesaream, non ipsum vel legem suam vere amant sed odiunt, et in hoc false amant deum superbie et terrena. Nam scriptura sacra, que est lex dei, excellenter deberet a secularibus literis vel lege hominum, ¹⁰ ut ostendit Crisostomus in imperfecto Omelia xliii. Quociens, Crisostom, Op. Imperf. inquit, *leguntur nobis in ecclesiis verba et acta apostolorum et prophetarum, ipsi missi ad nos*¹ *locuntur formantes in nobis*² Hom. [?]

Those who destroy the meaning of scripture do as though they slew Christ.

Cristum, quos heretici dum negligunt et male interpretantur occidunt et lapidant. Dum, inquit, credemus in Cristum, ¹⁵ Cristum generamus et formamus in nobis, ut dicit Apostolus ad ³ Gal. iv^o ⁴ *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Cristus in vobis.* Consequenter quando fidem perdimus, Cristum in nobis occidimus, sicut⁵ et prophete apud hereticos occiduntur. Quando enim fidem et veritatem verborum ²⁰ eorum prava interpretatione subvertunt, prophetas et apostolos occidunt in se. Verbi enim sanguis veritas est * que ^{52 c.} vivificat ipsum verbum. Omne autem verbum quod non O. habet in se veritatem Dei⁶ mortuum est, ut corpus exsangue. Propterea omnia verba divina, quamvis rustica sint, quoniam⁷ ²⁵ intus in sensibus suis habent positam veritatem dei quasi sanguinem venis inclusum, ideo vivificant audientem Christum⁸, ut testatur Petrus ad Cristum dicens *quo ibimus? verba* John vi. 68 *vite habes.* Omnia autem verba secularia non habent in se veritatem dei, propterea audientem non salvant. Secundum ³⁰ hec iam intelligo quomodo heretici occidunt et lapidant prophetas et apostolos missos ad se. Quociens enim⁹ veritatem ¹⁰ verborum eorum gladio maligni spiritus et verbi per-

Heretics are as though they stoned the prophets and Apostles sent to them.

¹ vos.

² vobis, A.

³ ad, om. A.

⁴ vi^o, A, B.

⁵ sic pro

sicut, B.

⁶ Dei, om. A.

⁷ quam pro quoniam, A.

⁸ Christum,

om. A.

⁹ enim, om. A.

¹⁰ virtutem pro veritatem, A.

versi corrumpunt et effundunt in terram, occidunt prophetas et apostolos et sanguinem verborum eorum, id est veritatem, effundunt in terram. Et quociens aliud intelligentes in verbis prophetarum et apostolorum et aliud persecuntur in populo, blasfemias suas ut lapides quosdam iactant super apostolos

P. et prophetas. Et si notemus omnia, prelatorum Ecclesie et nomine clericorum, qui¹ omittendo et comittendo diminuunt lacerant vel corrumpunt fidem scripture, invenirentur hodie

There are many such now, especially those who oppose the study of theology.

multi heretici prophetas et apostolos occidentes, et precipue illi qui varie distrahunt eos qui intenderent theologicæ facul-

Fol. 175 b. tati. Et * propter hoc quod ecclesia hereticorum que olim lapidavit prophetas atque apostolos vivit hodie persequens²

Matt. xxiii. eos in suis filiis, ideo, dicit Christus, Matth. 23, ut notat beatus Crisostomus, tam de presenti quam de futuro, sacer-

15 dotibus phariseis et scribis, *Ecce ego mitto ad vos sapientes et scribas; et ex illis occidetis.* Et hec est causa tocus scis-

matis ecclesiæ quod homines nimis intendunt tradicionibus propriis propter lucrum, et diminuunt vel persecuntur eos qui laborant in theologica facultate. Hec enim ratio quare sunt

The cause of the whole schism of the Church is the preference of the traditions of men to the study of theology.

20 homines se ipsos amantes, bona comunia et celestia deser-

Chrysos-
tom, Hom.
Matt. i. 6.

entes. Unde Crisostomus, omelia 1^a operis imperfecti, (ex-
ponens ad sensum misticum Matth. 1° *David autem genuit*

S. Chrysostom on Matt. i. 6, finds in it the mystical interpretation of David's union with Bathsheba, a type of Christ's dealings with the Church.

Salomon[em] ex ea que fuit Urie. Salomon autem³ genuit Roboam,) notat primo quomodo David, cum esset letus in

25 excelso suo solario, cupierat⁴ Betsabee, et habuit eam cum adhuc esset in coniugio viri alterius, nedum potest significare tropologice casum hominis propter ocium et altitudinem dignitatis, verum⁵ etiam allegorice signat Christum, qui cum letus esset in divinitate sua, in nobili residens quietus in celo
30 suo altissimo, vidit ecclesiam gencium sponsam diaboli a sordibus peccati per actus bonos de genere se lavantem, et post interfecto diabolo in arte propria cum ecclesia gencium traxit coniugium. Generaliter⁶ autem⁷ prius operatur in

¹ que pro qui, A.

² persequentes, A.

³ aut pro autem.

⁴ cupiebat, A.

⁵ Velud pro verum, A.

⁶ generalitatis, B.

⁷ aut pro autem, A.

animas¹ antequam desponsetur, ut patet de Cornelio et sic de diabolo. Et quamvis David noster septem uxores habuit **Q.** ex quibus filios procreavit, ut prophetatur Yesaias iiii *Apprehendent septem mulieres virum unum*, tamen ex Betsabee, que interpretatur filia potentis, genuit Salomonem, qui interpretatur rex pacificus, quia gentibus undique pacificis in fide ecclesie tributa spiritualia ac ministeria Christus ab eis accepit, ac templum spirituale pro quibuscunque fugitivis constituit. Cum autem corpus mysticum Christi dici poterit ipse Christus, tam Salomon quam filius eius Roboam, qui interpretatur multitudo populi, dici poterit Christus quia eius ecclesia. Sed cum multitudo sit mater seductionis, paucitas autem discipline magistra, figuratur quomodo ecclesia in paucis viguit, et in sacerdotum ac populi multitudine quo ad religionem Christi decrevit. *Nam sicut tempore senectutis Salomonis peccantis excitavit dominus sathan contra eum*, et detruncavit modicam partem regni, sic prope finem partis ecclesie viventis expropriarie abscisa est in parte a clero religio cristiana. Et sicut tempore Roboam abicientis consilium seniorum et sequentis consilia iuvenum coetaneorum suorum, ad plenum conscisum est regnum ita ut decem tribubus proprium regem sibi facientibus due tantum² tribus remanserunt cum Roboam, sic populus cristianus inprimis quidem bene agens prosperatus est ut Salomon, sed procedenti tempore cum cepisset amare carnem et propria quasi filiam Pharaonis, suscitavit diabolus contra ecclesiam spiritum scismaticis et sic in novissimo tempore populi cristiani, quasi in tempore Roboam, habundante iniquitate, refrigesciente caritate, plenus concussus est populus cristianus, ita ut maxima pars cristianorum dividatur in hereses, faciens sibi proprios episcopos quasi proprios reges, et vix paucissimi cristiani remanebunt in ecclesia sub Cristo. Cuius causa est quia episcopi, relinquentes consilia seniorum apostolorum et prophetarum secundum quod consiliati sunt episcopos conversari debere et episcopatum suum tractare, secuntur consilia coetaneorum suorum *, id

Solomon a type of the peace resulting from this union.

Solomon's old age significant of the falling off of the Church.

Rehoboam's rejection of the older counsellors a type of our rejection of primitive truth.

The schism in Israel a type of the schism of the Church.

Chrysol. loc. cit.

Ibid. 1 Kings xiii. 13. 20

R.

25

30

Fol. 17

¹ amicis pro animas, A.

² tamen pro tantum, A.

est iuvenum consulencium episcopum dominum et divitem fieri, hospitalitatem et timorem non habere, non attendentes quod dominus dicit: *Si ceperit dispensator dicere: Dominus meus moram facit; et ceperit castigare pueros ac ancillas, et manducare ac bibere cum ebris; veniet etenim dominus, in die qua nescit, et hora qua ignorat, et dividet eum.* Item non

Luke xii.
45.

1 Pet. v. 3.
S.

1 Tim. vi.

20.

2 Tim. ii.

23.

2 Tim. i.

13.

53 a.

attendentes quod precepit Petrus, non dominantes, sed quasi episcopatum tenentes. Item Paulus, *Novitates vocum devita, generant enim lites*, et sermo eorum quasi serpens serpit. Episcopi enim non attendunt ad doctrinam quam¹ apostolus docuit episcopum Thimotheum, formam habere sanorum verborum que a me audisti *, sed novas leges cesareas et episcoporum dominancium attendunt, et quomodo accucius anathemate ferient², quasi serpentes³, dicentes⁴ implicate, tanquam Roboam, quod minimus digitus⁵ eorum prevalet dorso Salomonis nostri. Ipse cecidit subditos flagellis, sed eius vicarii Roboanite cedent eos scorpionibus, ut notatur 3

1 Kings xii.

14.

Regum 12. Mille tradiciones blasfemas simulant quibus super Iesum nostrum implicate se extollunt. Oportet ergo secundum fidem scripture et sanctos doctores quod ad pacificandum ecclesiam deprimatur ista pseudocristi superbia, cum inicit omne malum ecclesie cristiane. Unde Veritas

For the pacification of the Church, this pride of the false Christ must be lowered.

Matt. xxiv.

5.

Matth. 24° predicens tribulacionem futuram ecclesie sic orditur: *Multi venient in nomine meo dicentes quia ego sum Christus; et multos seducent.* Et vocat eos posterius pseudo-

cristianos⁶. Nec est facile fingere hos pseudochristianos qui veniunt in nomine Cristi et seducunt populum nisi prepositos in clero mencieses se habere a Cristo ad faciendum quicquid fecerint vel blasphemaverint potestatem.

T.

Confirmatur ex ratione fidei qua credimus quod deus ordinavit modicam mensuram civilis dominii quam voluit servis suis⁷ inferioribus, ut dominis secularibus, dispertiri, toto clero suo vivente expropriarie instar Cristi et aposto-

Christ assigned a moderate civil lordship to the secular lords, and for the clergy a life of poverty supported by

¹ qua, A. ² ferirent, A. ³ serpens, B. ⁴ dominantes pro
dicentes, A. ⁵ est post digitus add. A. ⁶ Verba: Nec est ...
pseudochristianos, om. A. ⁷ suis, om. A.

bodily alms to be repaid by spiritual ones.

The clergy pervert this order of things by their claim to lordship.

Theologians with a proper fear of God would preserve the Church from such evils.

If it is said that the love to the Church is displayed in its endowments, then we must reply that the judgment of one in a fever as to his diet is not to be followed.

We must follow Christ and His Apostles.

lorum de corporalibus elemosinis secularium, quos ipsi e contra spiritualibus elemosinis procurent¹. Cum ergo ordo domini diabolice perversus fuerit, non mirum si seculares, tam multipliciter seducti, inordinate circumpalpitant, et inducatur in toto corpore ecclesie discrasia. Ubi enim regnum cleri non foret de hoc mundo cuicunque civili dominio consentaneum instar Cristi, est e contra de hoc mundo profundissime, dirrecte contrarium dominiis secularium dominorum. Ubi etiam foret² cleri maior obediencia ad seculares dominos quam e contra pervertuntur, statuantes porisma luciferi quod ex magnitudine sue auctoritatis atque potencie nulli obedire debeant, ut domini. Ubi etiam ministrarent humiliter omni genere servicii, et specialiter in fructuoso semine verbi dei, dicunt implicite, quod dignitati status eorum et gestui conversacionis magnifice repugnat³ eos occupatos circa talia taliter ministrare. Oportet ergo tam contraria in visceribus tam parve ecclesie repugnare, et tam contraria tam sese quam altrinsecus sacrilege spoliare. Theologus ergo in quo foret filialis timor domini detegeret animose causam huius persecucionis et tribulacionis matris ecclesie ne incidat in prevaricacionem primi⁴ mandati secunde tabule. Cum enim dominus dominorum tam care diligit sponsam suam ecclesiam, patet quod non efficacius acquireretur fidelibus amor sponsi. Et si dicatur quod amor sancte matris ecclesie stat in sanctorum⁵ dotacione et⁶ seculari privilegacione, sicut pueri effeminati cleri prepositi contestantur, dicitur quod febricitans non est bonus iudex in esibilibus concernentibus congruenciam sui regiminis, sed oportet credere verbis et vite in Cristo et suis apostolis, quos oportet credere fuisse viros sanissimos, re*gimen tocius ecclesie ex summa sapientia ordinantes. Et iuxta hanc fidem filii dei oportet dei adiutores esse, securius operantes. Quamvis enim debemus inimicos diligere, etiam membra diaboli, tamen illud debemus constanter exequi propter amorem Cristi et sue ecclesie.

¹ procurent, B.

² fieret *pro* foret, B.

³ repugnatos, A.

⁴ pa-

trimi, A.

⁵ stercorum *pro* sanctorum, B.

⁶ in *pro* et, A.

CAPITULUM XII.

ET cum guerre et pugne sint licite ac meritorie, ut docetur
clare, quomodo et quare seculare brachium dominare debeat
vel pugnare? Quantum ad illud sepe dixi quod licet
5 pugnare et guerrare¹ propter caritatem habendam ad deum
et proximum eciam debellandum, et aliter non. Unde cum
in clero sit tanta ignorancia legis dei, tam candens cupiditas
honoris seculi et secularis dominii, consulendum videtur
dominos quod non credant clero suo, qui sic eos hortatur et
10 nude consulit ad pugnandum: sed opera perfectorum aspi-
ciant, qui ex fide scripture et spe maioris premii gaudent
paciuntur iniurias. Conceditur tamen quod licet pugnare
cum circumstanciis suprapositis, sicut et licet regi desiderare
tantum de temporali dominio quantum sufficit seculariter
15 regere conformiter legi Cristi. Quod videtur multis se non
posse extendere ad totam istam habitabilem propter multa;
pri o, quia distancia terre maris moncium et deserta inpedi-
rent gubernacionem politicam que debet esse sensibilis;
secundo, quia diversitas lingwarum et morum ex superbia non
20 patitur subieccionem huius [modi] permanenter; et tercio, quia
cum oportet dominacionem huius [modi] dicere altrinsecus
violenciam non potest attingere ad comunicacionem naturalem
cui non repugnat localis distancia, sed deficiente obediencia
in subiectis et regimine imperiali in regibus oportet quod
25 terrenum imperium dissolvatur. Et confirmacio huius est de
istis quattuor monarchiis que paulative debilitate sunt et
consumpte in brevi tempore, quia nullum sit violentum
eternum, nec aliquis monarcharum istorum potuit ad in-
tegram monarchiam habitabilis nostre attingere. Et si
30 queratur quid foret optimum, dico quod optimum regimen
humani generis foret quod servaret ex integro statum
innocencie cum exaccione deposita. Sic enim deus instituit
regimen humani generis et perficietur post diem iudicii.

Since fighting is lawful and meritorious, how and for what should the secular arm do battle?

Wars waged for the love of God are right, and no others.

The voice of an ignorant avaricious and ambitious clergy is not to be trusted on this point.

Yet a King may lawfully desire so much temporal dominion as will suffice for a rule in conformity with Christ's law.

Universal Dominion, why impossible.

1. Because of distance.

2. Because of difference of language and manners.

3. Because difficult to control and govern.

The destruction of the four monarchies a proof of this.

The best form of government would preserve the state of innocence and lay aside all exaction

¹ regnare pro guerrare, A.

But in our present state of imperfection a King may extend his jurisdiction over a kingdom large enough to suffice his means.

But, except in special cases, he may not seek two kingdoms.

Three objections to making war in Christendom.
1. From the law of nature.

Animals love those of their own kind, why should man alone ill-treat his fellow?

Christ taught that we should do as we would be done by,

Vengeance belongs to God.

Supposito autem peccato viancium et ruditate plebis rationis expertis est melius pro nunc ecclesie quod sint reges extendentes iurisdictionem suam * ad tantum regnum quantum 53 c. sufficiunt modo suo. Unde videtur mihi, cum rex debet per se regnum¹ appetere propter opus meritorium, quod non debet 5 duo regna appetere conquirendo, nisi forte, pro destruendis dei hostibus, specialem revelacionem ad illud habuerit. Unde contra gwerrantes in cristianitate procedam tripliciter; B. primo per viam legis nature, secundo per viam legis scripture, et tercio per viam rationis humane. Supposita 10 fide quantum ad legem nature patet quod deus², sicut indidit convenienciam hominum in natura, ita indidit legem ut se diligerent et afficerentur mutuo sibi ipsis. Unde Ecclesiastici 13 dicitur: *Omne animal diligit³ simile sibi.* Ecclus. xiii. 19. Monstruosa itaque transformacio humani generis, ubi lupus lupum diligit et serpens serpentem, licet morsu et punccione in naturam alienam offenderit, quod homo econtra avem equum et canem diligit, sed fratrem suum tractat crudeliter. Canina est impulsio. Similiter de lege nature quam Cristus recitat Matth. 7° omnis homo debet velle et facere fratri suo Matt. vi. sicut racionabiliter debet velle fieri sibi ipsi. Sed quis vellet 12 pro vanitate se ipsum occidi, cum mors sit ultimum terribilissimum secundum philosophos? Ergo nemo debet sic mortem inferre proximo. Et hec ratio quare credo Cristum non precepisse se ipsum occidere, licet affectaverit mortem 25 suam. Et hec ratio secundum doctores quare quadruplex genus peccatorum ad deum⁴ clamancium reducitur ad homicidium ut fratris occisio, de qua Gen. iii^o; * innocentum Gen. iv. oppressio, de qua Exodi secundo; innaturalis fedacio de qua Fol. 177. Ex. ii. 3. gen. 18; et mercedis operariorum fraudacio, de qua Iacobi Gen. xvi. ultimo. Horror igitur videtur fabricam dei tam mirabiliter 20 clamantem vindictam iniuste destruere. Similiter secundum legem nature omnis homo est servus deo subditus, qui debet reservare deo vindictam quam deus non sibi limitat ad sequen-

¹ regimen *pro* regnum, A.

² diligit, *om.* A.

³ sicut indidit Deus, *ord. inv.* B.

⁴ eum *pro* Deum, A.

Aristot.
Sec. Secret.
x.

dum. Sed nec ex revelacione, nec ex fide scripture, nec ex lege inculpabili, habet sic gwerans pro temporalibus usque ad interfeccionem proximi sic pugnare. Ergo secundum legem nature hoc foret illicitum. Unde Aristoteles ca^o x¹ secretorum, *O Alexander frequenter monui te² ut parcas sanguinem humanum effundere*, quia hoc soli deo convenit qui novit occulta cordium. *Noli ergo attribuere tibi divinum officium. Unde doctor egregius Hermogenes scripsit dicens; 'Quando creatura interficit aliam sibi similem, virtutes celorum clamant ad divinam * maiestatem dicentes, domine, servus tuus vult esse tibi similis. Quibus si iniuste interficit respondet creator, Permittite eum quia interficietur. Michi enim vindictam³ et ego retribuam.'* Et patet ex fide eadem sententia.

53 d.

Quis, rogo, modernus gwerrans habet revelacionem vel preceptum domini quod deus instituit eum ad tam acriter dei iniuriam vindicandum? Et constat, nisi principaliter fecerit ea intencione, est gwerra illicita. Ymo nisi principaliter fecerit ex caritate quam habet ad invasos pro mitiganda eorum malicia quam propter commodum temporale tota pungha dampnabiliter est infecta. Nam quilibet viator debet capi a seculo pro tempore vie quo est magis laudabilis vel minus culpabilis, vel saltem pro modo et tempore quem deus approbat. Sed ad hoc non attendit predictus carnifex⁴. Ideo est culpandus, non enim ingereret se ad tam periculosum

cauterium nobilis corporis humani generis nisi haberet auctoritatem a domino hoc mandante et artem a Cristo in caritate cuncta nostra opera fieri edocente⁵. Neutrum enim istorum sufficit sine reliquo, sicut Iesus noster noluit sine divinitate et humanitate inseparabiliter coniunctis genus humanum redimere. Nec homo debet sine istis duabus vitam naturalem fratris perdere⁶. Et breviter tota natura creata est liber naturalis, dicens nobis quomodo secundum religionem cristianam deum nostrum et fratres debemus

diligere, dicente Crisostomo omelia 22 operis imperfecti;

Crysostom.
Hom.

¹ XV, A, B. ² te, om. A. ³ vindicatam, A. ⁴ carnifex, om. A.
⁵ edocentem, A. ⁶ in marg. Nota, A. ⁷ secundo. A.

2. Faith teaches the same lesson. We have no revelation from God to act as ministers of His vengeance.

If we intermingle selfish motives our warfare is tainted.

He who applies this cautery needs authorization from God and instruction from Christ.

All nature is a book in which we may read that we should love God and our brother.

Magistra, inquit, omnis iusticie ipsa natura est hominum et scriptura infalibilis de deo creatura est omnium rerum, quia nichil creatur in mundo per quod non manifestissime deus ostenditur. Ideo elementa omnium rerum in hoc quidem tempore conmonent homines de potencia dei. In finali autem iudicio

From this we see
(1) how all the
piety of the
Christian Reli-
gion is written in
Man, who is the
image of the
Trinity.

*suo*¹ *condempnabunt.* Ex ista sententia huius magni beati philosophi patet primo quomodo in homine, qui est minor mundus, tota pietas religionis cristiane inscribitur, cum spiritus hominis, secundum memoriam rationem et voluntatem, dicit tanquam ymago dei indivisibilem trinitatem et alie 10 potencie dicunt ideas in deo. Unio vero anime humane cum corpore dicit simillime, inter exempla creata, incarnationem ineffabilem Cristi² Iesu iuxta illum articulum fidei *sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita deus et* 'Quicunq
homo unus est Kristus. Compago vero membrorum mutuo se vult.

(2) How the
whole created
universe natur-
ally owns God as
its creator and
the object of its
love and obe-
dience.

obligat Cristianum. Patet 2° quomodo universitas creata D. dicit naturaliter deum esse creatorem suum super omnia 20 diligendum cum ceteris veritatibus regule cristiane concernentibus obedienciam faciendam deo et cuilibet creature. Cum enim quelibet creatura sit naturaliter nuncius dei, dicens homini quod sic est obediendum omnibus, patet quod cuicunque tyr*ranno vel discolo obediendum est secundum Fo1.177 illud, quod deus in illo proprie loquitur; et cum hoc rebellandum est secundum illud quod diabolus inproprie et in ipso loquitur. Et sic non sine causa archiductor Lincolniensis mature scripsit pape duplici mandanti contrarium legi³ dei, quomodo simul obedienter tanquam filius 30 sancte matris ecclesie rebellavit. Si enim quis obedit nuncio, litteris, vocibus et mandatis, propter terrenum principem veritatem inclusam mandantem, quanto magis obediret nuncio maioris permanencie ab infinitum venerabiliori principe qui inscribit naturaliter et proprie saluberimam et 35

Grossetête pre-
ferred to follow
this natural wit-
ness to the obe-
dience due to
God, and obeyed
the pope with
rebellion.

¹ suo, om. A.

² Jesu Cristi, ord. inv. B.

³ lege, A.

infallibilem veritatem? Nam precise obediendum est homini de quanto dicit voluntatem dei quam naturaliter gerit inscriptam; et, ne per anticristianos, statuentes blasfeme vel mandantes Cristo contrarium, populus seducatur, super-

Furthermore (3 it shows what circumspection should be used in killing.

10 nedum per hominem, sed per totam universitatem creatam, per quod signatur nobis secundum legem caritatis indispensablem quod omnis homo debet omnem hominem inseparabiliter diligere et iuvare; ex quo convincit quod solum quando membrum humani generis reliquum inficeret vel a

Only when a member of the human race infects or hinders the rest from God's service, should he be cut off.

15 servicio deo debito impediret abscidi debet vel caritative resistendo ad sui commodum commoveri, et specialiter si superbe et blasfeme attemptaverit¹ aliquid contra deum. Nam secundum Crisostomum membra nobiliora sine strepitu vel rebellionem ignobilium faciunt concorditer suum officium.

According to Chrysostom our members are at concord with one another, but pride disturbs them.

20 Unde ad deprimendum humanam superbiam ordinavit auctor nature secundum apostolum membra que ignobiliora videntur

1 Cor. xii. necessaria ad vitam hominum, ut in hoc non discamus contendere circa maioritatem nostri officii, sed operemur bonum ad omnes instanter credulitatem nostris operibus

23.

25 relinquentes, considerantes quod solus ille homicida ab initio cum suis filiis affectione vacui[s] seminat discordiam inter fratres. Caritate * igitur subtrahi debet facula in bonis minimis, dum flamma innaturalis accenditur, natura, que est opus dei et finis, gracia cuius affectari debet emplastrum

54 b.

Augustine, stercorum² semper³ salva. Unde secundum Augustinum in⁴ De questionibus ewangelii ca^o 29°, idem foret hominem superbire de temporalibus necessariis ad sanandum⁵ morbum in quem lapsus est ex peccato primi hominis ac si quis superbiret maniace ex onere deprimentis sacci multiplicitis

⁴ S. Augustine on pride.

Augustine,
Ques.
Evang.
xxix.

¹ acceptaverit, A. ² sanctorum *pro* stercorum, A. ³ super *pro* semper, A. ⁴ in, om. A. ⁵ salvandum *pro* sanandum, A.

We should assist the descendants of the Apostles to rid them of the impediments of worldly goods.

emplastorum. Certum quidem esse¹ debet fidelibus quod adiacencia preternaturalis temporalium attestatur possessionati egenciam et hinc sunt senes plus emplastris huius [modi] indigentes. Et hec ratio monet me quare apostolici viri *qui F. nutriebantur croceis* et iam *amplexati sunt stercora* debent, Lam. iv. 5. *eciam inviti*², salva natura ab innaturali volutabro relevari. Non enim oportet nos³ providere seculariter pro prole; nec elemosina corporalis, sed spiritualis, incumbit nostro officio. Sed nota infidelitatis foret servum domini de vite necessariis desperare. Nihil autem monstruosius quam sacerdotem¹⁰ Cristi gloriari in sumptuoso apparatu et copiosa atque pomposa familia. Et hec ratio quare gwerrare pro temporali dominio dedecet sacerdotem et specialiter romanum pontificem.

Second main argument: The example of Christ.

Secundo principaliter arguitur ex parte Salomonis nostri¹⁵ regis pacifici, quomodo eius⁴ amor atque consilium moveret⁵ suum populum non gwerrare. Ipse enim elegit nasci in tempore magis pacifico, * ut patet Luce 2°. Unde pro illa pace in Romano imperio exponunt⁶ quidam illud Yese. 2° *Con-* Fol. 178 r. Luke ii. Is. ii. 4. *flabunt gladios suos in vomeres et lanceas suas in falces.* Unde²⁰ angelum suum fecit in nativitate pacem huiusmodi hominibus proclamare. Nam Luce 2° scribitur *Gloria in altissimis deo et in* Luke ii. 1. *terra pax hominibus bone voluntatis.* Unde Matth. v^o beatificat²¹ Matt. v. 9. *pacificos quoniam, inquit, filii dei vocabuntur.* Et 3^m signum est doctrina verbalis tam in se quam in suis apostolis que²⁵ ubilibet sonat pacem, unde [Joh. 7.] 14 reliquit⁸ pacem suis apostolis tanquam iocale hereditarium maxime memorandum. *Pacem, inquit, meam do vobis. Pacem relinqua vobis.* Unde Joh. xiv. post resurrectionem factam⁹ repetiit illam pacem. Joh. xx. 27. Joh. xx. 2. dicitur quomodo¹⁰ stetit in medio discipulorum dicens *Pax* 30 *vobis.* Quid igitur nobis¹¹ incarceratis affectabilius quam pax Cristi? Unde et discipulos suos docet Matth. 10 et Luce 10 Matt. x. Luke x.

¹ debet esse, ord. inv. B. ² inniti pro inviti, A. ³ nos oportere, A.

⁴ enim pro eius, A. ⁵ movet pro moveret, B. ⁶ exponit, A.

⁷ Matth. pro Joh., A, B. ⁸ reliqui, A. ⁹ factam, om. A. ¹⁰ quo

pro quomodo, A. ¹¹ vobis, A; nobis, B.

quomodo¹ in quamcumque domum intrantes hortarentur et imprecarentur primo pacem domini. *In quamcumque*, inquit,

All men love
Peace, naturally.

54 c.

*domum intraveritis primum dicite 'Pax huic * domui.'* Nec

Augustine, Augustinum (xix. de civitate Dei), tam boni quam mali naturaliter ipsam amant. Ex hinc enim dicunt etiam tyranni

De Civ. c. xix.

G.

finaliter se bellare. Pacem etiam atque concordiam amant predones cum per discordiam comitiva sua dissolvitur.

Pacem etiam amant bruta. Habito quod omnes homines

10 appetunt naturaliter ipsam pacem coniungendum, videtur

quod non est possibile frui pace nisi pacificus² secutus fuerit

It seems that this
peace cannot be
enjoyed save
through Christ.

Matt. xii. scolam Cristi. Aliter enim sibi resisteret, quia Matth. 12

30. dicitur: *Qui non est mecum contra me est.* Sed Iob ix. dicitur:

Job ix. 4. *Quis restitit ei, et pacem habuit?* Scola autem Cristi stat in

1 Pet. ii. 21. paciendo iniurias, ut patet I^a Petr. 2°, *Unde Cristus passus*

est pro nobis, vobis⁴ relinquens exemplum. Qui cum male-

diceretur, non maledicebat; cum pateretur, non conminabatur.

Cum ergo non habebimus⁵ pacem cum illo nisi secuti fueri-

mus scolam suam, manifeste sequitur quod oportet nos istam

20 leccionem adiscere de humiliter paciendo iniurias. Et hinc

We must follow
Christ, who is
our Peace.

Luke xxi. Luce 21⁶ dicitur: *In paciencia vestra possidebitis animas vestras.*

19. Oportet enim pati, condescendere, tenere medium ut obedi-

atur⁷, si oportet, extremis contrariis. Et hinc Cristus, ut

Eph. ii. 14. alias exposui, tam crebro tenebat medium. Sed Eph. 2°

25 testatur apostolus: *Ipse est pax nostra; qui fecit utraque*

unum. Et convincit ratio naturalis fidelem ut sepe repetii

intendere isti scole. Nam Cristus in quem oportet credere

And vengeance
we must leave
with God.

ipsam docet qui non potest suos seducere. Et iterum cum

H. Deo reddendus sit honor iniurie vindicande, patet quod in-

30 possibile est solventem deo illum honorem a retributione

superhabundanti deficere. Cum ergo non fuit in eo est et

Those who exact
vengeance by the
sword are there-
fore contrary to
Him.

non, sed est in eo tanta paciencia tam verbo quam opere,

manifestum est quod exequentes sine eius auctoritate vin-

¹ quomodo, om. A.

² bonitas pacis, ord. inv. B.

³ pacificatus, A.

⁴ nobis pro vobis, A.

⁵ habemus, A.

⁶ 12° pro 21°, A, B; 21°,

corr. Edd.

⁷ obediat, B.

dictam per gladium sunt contrarii scole sue. Ipse enim gratis sustulit passionem ubi facillime potuit hostes suos vindicando subternere, ut patet Ioh. 18; ymmo ut mortem peccati occideret et pacem innocencie nobis redimeret passibilem naturam nostram induit, triumpho hosti incognito superavit. Oportet enim naturam que peccavit pati ex tanta humilitate ex quanta superbia presumptive agendo cecidit¹, cum oportet quod contraria curentur contrariis, Ideo Cristus fuit summe paciens, humilis, atque obediens, ut patet Matth. xii. Tercio confirmatur ex * multiplici con-

Third argument from the injunction of Christ in Matt. v. 39.

silio Cristi, quod non licet spernere. Nam Matth. v^o precipiendo consulit *Si quis te in dexteram maxillam * percuserit prebe ei et alteram.* Quod ad sensum catholicum, ut alias

Matth. xii. 54 d.

Matth. v. 39

Fol. 178 b

exposui, ex postillacione beati Augustini, obligat singulos cristianos. Quis, rogo, excussus² ab hostibus in bonis pocius oribus, que intelliguntur per dexteram³, non dimitteret bona minus valenda, que intelliguntur per sinistram, antequam perdidit⁴ magis bona? Quis insuper dubitat quin bonum virtutis sit melius quam bonum nature corporee vel fortune, et quicumque plene servaverit illud consilium non pugnaret, quia pocius daret palium omnium temporalium, ymmo permetteret perdere omnia sua temporalia, se occidi? Sic enim fecit Cristus et sui apostoli eciam quando potuerunt per prostrationem suorum hostium faciliter evasisse, ut patet de Andrea et aliis. Tolle igitur affectionem inordinatam bonorum fortune et honoris ac secularis dominii et non erit necessarium sic gverrare. Mala ergo proles que exigit talem matrem.

The need for fighting is born of inordinate affection.

Christ's second counsel.

Secundum Cristi consilium est illud Luce 14 : *Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et⁵ animam suam, non potest esse meus discipulus.* Quod dictum videtur esse preceptum strictissimum, cum nemo potest salvari nisi fuerit Cristi discipulus, et nemo potest esse Cristi discipulus nisi hec fecerit, ergo nemo potest salvari nisi hec fecerit. Contra

Luke xiv. 26.

¹ ceciderit, A.

intelliguntur, om. A.

² concussus, B.

⁴ perdidit pro perdidit, A.

³ Verba: per dexteram . . .

⁵ et, om. A.

quod instant quidam sophistice per hoc quod multi sunt qui non habent uxores aut filios vel huiusmodi parentelam. Sed non odiunt que non sunt. Ergo non oportet ad Cristi discipulos omnia hec odire. Hic dicitur comuniter quod odire accipitur pro postponere¹ in amore Cristum, cum et legem suam oportet preponderanter diligere. Sic quod quilibet habens hec septem vel aliquid eorum, necessitatus vel ipsum perdere vel legem Cristi deserere, potius perderet etiam vitam suam, quia aliter, ut dicitur Matth. 10, non est Cristo dignus. Vel potest ad sensum mysticum concedi quod omnis homo habet uxorem et filios, cum habet carnem et opera carnalia procreata. Est ergo intentio mandati domini quod verus Cristi discipulus postponat² respectu sui et sui consilii omnia temporalia in amore. Sed quomodo observatur hoc a gwerreatore qui tam corporaliter quam spiritualiter occidit Cristum in membris gracia comodi temporalis? Tercium Cristi consilium³ est illud Matth. xviii, ubi precipit⁴ in Petro generaliter cunctis fidelibus usque septuagesies sepcies hoc est quocienscunque in ipsos peccaverint remittere fratri suo. Nemo enim peccat in alium nisi ultra decem prevaricando in decalogum, et sepcies undecim septuaginta septem constituunt. Cum igitur nemo debet gwerrare nisi propter gwerrati iniuriam quam omnino debet dimittere, patet quod nemo gwerraret cum populo nisi propter amorem correccionis quem habet ad populum. Sed formam optimam instituit Cristus ibidem mandans, quod si aliquis frater tuus in te peccaverit debet secundum tres gradus primo corripere, et postmodum manens incorrigibilis debet sicut ethnicus vel publicanus incommunicabilis derelinqui. Num quid in aliquo istorum quattuor est fratris debellacio sive occisio? Numquid illa vindicativa ostensio que⁶ dicitur ecclesie invadenti, verum dicit de correptione legitima cuiuslibet qua invadit? Numquid foret legitimum sic invadere quemlibet⁷ ethnicum aut publicanum? Non ergo est remissio vera et completa iniurie ad quam ita

Sophistical quibble with which this is met by some.

The true meaning of the text.

Christ's third counsel.

But Christ instituted the best method of all in Matth. xviii. 15.

There is no excuse then for war.

¹ ponere *pro* postponere, A. ² postponatur, A. ³ consili, A. ⁴ precipitur, A. ⁵ in, om. B. ⁶ qua *pro* que, B. ⁷ quem *pro* quemlibet, .

Yet when the pretence of the spiritual sword fails to bring sufficient gain, the clergy pretend that war is permitted to them.

accuta vindicta consequitur, cuius causa videntur¹ hii qui cum gladio spirituali plus inordinate feriunt cum sese et populum undiquaque inficiunt. Unde quando sophisma spiritualis gladii perceptum non prevalet ad lucrum vel honorem temporalem querendum, * ad quod magis signanter respiciunt, *Fol. 179 a.* sophisticant quod gwerre sunt eis licite, non recollentes quomodo Ioh. xviii². Veritas dicit Petro : *Mitte gladium* *Joh. xviii.* *tuum in vaginam ; quia omnis qui gladium accipit gladio* *11.* *peribit*, ut dicitur Matth. 26, quod exponitur xxiii. q. viii. De *Matt. xxvi* episcopis : *Omnis, inquit, qui preter illum vel auctoritatem* *52.* *eius qui legitima potestate utitur gladium accipit feriendo gladio* *divini iudicii peribit.* Unde quia non possunt se continere a vindicta pro siti temporalium, nec superbia sinit eos velle subici brachio seculari, ideo corruunt magis profunde in heresim, dicentes quod ipsi sunt quos apostolus³ dicit portare gladium *15* quia aliter non liceret eos pugnare sine auctoritate Cesarea, et sic videntur esse sanguisuga siciens corruptum sanguinem de qua proverbiorum 30, *Sanguis uge due sunt filie dicentes : affer,* *Prov. xxx.* *martir, affer :* sunt enim insatiabiles mundi divitiis et honore. *15. L.*

As S. Gregory shows, the wars of the Old Testament are of no force as precedents since the birth of the Prince of Peace.

Nec moveant auctoritates et facta legis veteris quod hodie *20* licitum sit pungnare, quia rex pacificus nondum fuerat incar- *S. Gregor* *Hom. 38* *Matt. c. 2* *no. 4.* *55 b.* *Decret. C. xxiii. Q. iv. c. 1* *10.* *30* natus. Et istum sensum detegit beatus Gregorius super ewangelia sermone 38 et ponitur in decretis xxiii. * q. iiiii. *Cum in lege : In* *4* *novo proculdubio testamento compescitur* inimicos conprimere quando *5* de altilibus ministrat ecclesie. Patriarche enim legis veteris erant grossius edulium tanquam thauri, sed apostoli erant ecclesie subtilius alimentum, tanquam altilia. Ideo oportet considerare status et tempora. Tam enim verificatum est illud Psalm 84 *Misericordia et* *Ps. lxxxiv* *veritas obviaverunt simul. Iusticia et pax osculate sunt.* Ideo *10.* *30* oportet fideles modo *6* caritativius sequi Cristum. Misericordia autem quamvis quadam⁷ proprietate insit Spiritui Sancto, qui est posterior origine verbo Dei et eternaliter est Veritas sicut

Explanation of Ps. 84. 10.

¹ videtur *pro* videntur, A. apostolus, A.

⁴ I, A.

² xv^o *pro* 18°, A. ⁵ quin *pro* quando, A.

³ apostolos *pro* modo, om. B.

⁷ quadam, om. A.

Song of
Sol. i. i.

est eternaliter sermo Patris, tamen prius est quam illa veritas de terra orta est. Tunc enim *iusticia et pax osculate sunt* quando per incarnationem Verbi divinitas et humanitas sunt yppostatice copulate. Iuxta illud Canticorum¹ 10: *Osculetur me osculo oris sui.* Et hinc enim Deus ostendit effectualiter² plus misericordie mitigando severitatem iusticie et correspondenter debet senescens seculum sequi Cristum: sed totum conversum est retrorsum ex temptatione Regis Superbie.

Unde tolle cupiditatem pomposam et avariciam honoris
10 terreni et lucri, et tollitur ars bellandi. Numquid credimus illa ars sit convertendi proximum tali armatura? Docetur alibi in scriptura.

Remove cupidity and ambition, and we should have no more war.

Sed 3° principaliter arguitur contra admittentem fidem nostram per viam rationis humane quod illicitum est³

Third main argument, of Human Reason.

15 gwerrare. Primo per hoc quod omnibus laboribus et expensis aliunde in causa Dei facilius expositis maius premium evidencius sequeretur. Ergo tale conmercium foret stultum.

Money and labour spent in war could be more profitably employed.

Fidelis enim quem alloquor necessitatur dicere quod via bellandi est via beatitudinem promerendi, quia via caritatis
20 eciam hostibus prodessendi. Sed quis dubitat quin securius facilius et reccius posset homo mereri, tam secundum vitam activam quam contemplativam vivendo domi cum gente propria? Ergo sic bellare est stulticia et per consequens peccatum. Item obtenta fortuite victoria fit exinde⁴ Victor

Victory a temptation to the Victor.

25 pronior ad peccandum. Ergo via sic difficultans abducit a via virtutum per quam solam ad celum tenditur. Assumptum patet de iactancia, de via, et⁵ de avaricia, et per consequens de omni genere peccatorum ad quod ex gwerris fit homo pronior, cum⁶ sit in humilitate et aliis virtutibus annexis

30 pauperior. Item nemo est vere dignus dominio⁷ nisi fuerit in gracia, ut hic supponitur. * Sed hoc ignorat quilibet stipendiarius de duce exercitus. Ergo ignorat de Iusticia punge. Ceca igitur foret temeritas in tali causa hominem

Mercenaries are ignorant of the justice of the cause for which they fight.

Fol. 179 b.

¹ canticum *pro* canticorum, A. ² effectum aliter *pro* effectualiter, A.
³ est, om. A. ⁴ exemplum *pro* exinde, A. ⁵ et, om. B. ⁶ que
pro cum, A. ⁷ domino *pro* dominio, A.

morti se exponere cum nemo iuste gwerrat sine iusticia
cause * pro qua¹ moriens foret martir. Ex istis convincitur 55 c.
quod occisi altrinsecus occumbunt nisi peniteant detestando
martirio. Item supposito quod princeps exercitus sit aliunde
nunc² sine mortali preter hoc quod affectat tantum dominium, 5

The claimant to
a kingdom has no
certain know-
ledge that God
has chosen him
for it, and so sins
in fighting for an
uncertainty.

tunc cum ius hereditarium per se non sufficit, patet quod
oportet ipsum habere sanctum propositum ad populum
conquestum in lege Domini reccius regulandum. Cum
igitur illud onus ignorat conquestor, videtur quod ambiguus
exponit se stulte periculo et sic peccat. Debet enim credere 10

quod officium illud non foret licitum nisi Deus ipsum ad
illud eligeret, quod ignorat. Item quando imminent duo
bella quorum utrumque debilitaret virtutem ad reliquum,

For every warrior
there is a spiritual
warfare more
important than
the bodily.

bellum minus est caucius postponendum. Sed cuilibet
viatori gwerratim inseparabiliter coniungitur bellum spirituale 15
in animam, gravius ac periculosius in³ infinitum quam bellum
corporis. Igitur cum illud aggravat⁴ prius bellum videtur

quod propter vitandum periculum ipsum sit prudencius
post ponendum. Et ad istum sensum exponunt doctores
illud dictum Iob xl *Memento belli et non addas quicquam ultra* Job xli. 8

Foreign nations
should only be
invaded for their
conversion or
improvement.

loqui. Item per se notum debet esse fideli quem alloquor
quod non licet sic invadere alienigenas nisi propter caritatem
habendam ad ipsos vel ut convertantur vel ut minus puni-
antur. Sed mirantur fideles de perversione ordinis caritatis

Three points of
wonderment :
1. Why the in-
vaders do not
begin at home.

in tribus. Primo, quare non primo temptant se ipsos et 25
gentem suam corripere cum inimici crudeliores hominibus N.
sunt ipsimet et sui domestici eorum dominio et⁵ correccioni 55 d.

2. Use better
means for their
ends.

plus apti. Secundo, quare non procedunt ut viri ewangelici
corripiendo⁶ eos medio apciori. (Nam facillius, caritativius
et allectivius foret eis iniuriam totam et restitutionem re- 30
mittere quam restitutionem tam ambigue usque ad mortem
exigere. Illud ergo augmentum⁷ caritatis prevalet omni
temporali dominio quod propter cupiditatem temere preter-

¹ que pro qua, A.

² aliunde nunc, ord. inv. B.

³ in, om. A.

⁴ aggravatur pro aggravat, A.

⁵ domino pro dominio et, A.

⁶ cor-

rigendo pro corripiendo, B.

⁷ augmentum pro augmentum, A.

mittunt.) Et 3°, quare cum differenter et inproportionaliter puniunt¹ innocentes gravius quam plus reos. Item notum debet esse fidei quem alloquor quod non alliceret minimum scurram sui exercitus ad culpam levissimam pro acquirendis sibi omnibus divitiis huius mundi, sed hoc inevitabiliter contigit² in multis et in³ magnis si non omnibus utriusque exercitus. Ergo temerarium foret pro fructu tam modico periculum tam grande inducere. Perdicio, inquam, vite vel bonorum nature debet esse infinitum fugibilior homini et

3. Why they so unequally divide the punishment.

A faithful man should not tempt the meanest camp-follower to sin, but sin inevitably pervades armies.

fratribus quos debet diligere ut se ipsum, quam frustratio civilis dominii. * Cum ergo infinitum fugibilior debet esse

As we ought to submit to be deprived of any natural good rather than commit a fault, so wars are manifestly sinful and foolish.

5 d. quolibet culpa quam boni naturalis privatio, patet quante undiqueque accumulatur stulticia et peccatum in gweris. Nam a pace que foret finis bellorum per concertaciones tales receditur et interim ex amborum parte duplex vita perditur ;

15 et sic genus humanum quo ad prosperitatem tam ad huius vite quam alterius multipliciter peioratur. Ponderet ergo fidelis equa⁴ lance rationis preliorum nostrorum fructum et dampnum. Item videtur quod omnis⁵ homo debet sufferre

The faithful should not be too forward in their own defence, for every one should be ready to die.

20 quemlibet volentem occidere gentem vel patriam devastare, sic videlicet⁶ quod non det occasionem ad facinus. Nam quilibet debet esse tam maturus ad migrandum a seculo, quod translacionem ad beatitudinem a miseria capiet cum gaudio⁷. Non ergo violenter inpediet promovens ad hunc

Rom. viii.
28.

finem potius quam martyres fecerunt, cum *timentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Fugere autem ab una civitate in aliam precipitur, sed resistere violente non videtur maturioribus Cristi discipulis convenire. Non enim videtur illos servantes caritatem posse cum hoc frustrari glorioso martirio, qualem procuracionem * legimus in beato Martino et Bernhardo. Non enim videtur dei temptacio ubi non fit revelacio quod quis in futuris proficeret magis ecclesie intendendo eminentiori caritati totam spem in deo ponere. Quia tamen credi

Fol. 180.

¹ punierit *pro* puniunt, A. ² contingit *pro* contigit, B. ³ in, om. B. ⁴ e contra *pro* equa, B. ⁵ omnis, om. A. ⁶ sicut patet *pro* sic videlicet, A. ⁷ gladio *pro* gaudio, B.

debet quod deus non potest suis deficere, sed iusticia sua requirit quod populus taliter occidatur, videtur quod iustus in voluntate deiformis debet de execucione iusticie congaudere dolendo de causa. Unde videtur quod peccatum reddens Cristianos inhabiles sit causa quare licet seculari hostibus violenter¹ resistere. Sic enim repugnant serpentes et bestie naturaliter quando a contrariis impetuntur, ita quod a malo videtur quod officium milicie sit meritorium et salubre. Et in ista leccione videtur quod oportet omnem salvandum quomocunque occisum vel mortuum vitam¹⁰ istam finire dicendo deo '*Fiat voluntas tua* et dimitte mihi peccata mea sicut et ego dimitto generaliter eis qui in me peccaverant.' Securus ergo foret fidelem leccionem istam sepe repetere quam oportet de necessitate salutis quemlibet predestinatum in fine cognoscere. Et ista doctrina, per¹⁵

But this doctrine has been abolished by the Prince of this world.

quam mortem corporis pro timore mortis anime contempserunt apostoli, abolita est et specialiter a clericis per principem huius mundi. Nam ad bellandum audent consulere, sed veritatem legis dei sui, * eciam nullis minimis^{50 a.} iminentibus, non solum volunt postponere sed cordatos ad²⁰ dicendum hanc veritatem multipliciter inpugnare. Et hec P. indubie est causa quare tantum invaluit lex humana² et per consequens peccatum et vecordia in causa dei que ad illam legem inevitabiliter consequuntur. Patet, inquam, ratione multiplici, quomodo sumus vecordes in causa dei, sed in²⁵ causa temporalium, et per consequens in causa diaboli licet

It avails nothing to pretend that, although inferior to the martyrs and confessors, we walk securely enough in the path of them that are to be saved.

palliata, iniquitate³ duplici sumus mirabiliter animosi. Nec valet fucus quo fingitur quod nos in pace ecclesie non sumus in statu tam perfecto ut erant martires, nec ita maturi et animosi ut successerant confessores, sed sufficienter secure³⁰ incedimus in semita salvandorum. Revera nos sic duplices dicimus *Pax pax et non est pax*, cum in 3° signo deficimus, Jer. vi. ut magi Pharaonis, et *Non est pax impiis dicit Dominus*. Is. xlvii. Ideo credo latam hodie⁴ esse viam que ducit ad inferum et^{22.}

¹ violente *pro* violenter, B.
quietate *pro* iniquitate, A.

² mundana *pro* humana, B.
⁴ latam hodie, *ord. inv.* B.

³ ini-

Matt. vii.
13.

quod multi in ficta pace amaritudine amarissima transeunt per eam. Cum enim nos sacerdotes sumus representantes

We priests who claim to represent the Apostles must follow them in their toil and suffering.

5 supra Cristum, quare non ex eodem statu convinceremus nos debere militari spiritualiter sicut apostoli? Aliter enim ¹ false et solum parcialiter gerimus illum statum. Oportet enim si gerimus plena arma apostolica quod plene sequamur eos in moribus et specialiter in apostolorum ewangelisacione,

10 in crucis Cristi cum martiribus lacione et in fideli cum doctoribus confessione. Sed apostolorum ewangelizacio versa est in Pseudochristi tradicionum ² promulgacionem, martirum certacio versa est in plus dotatis et honorificatis a seculo in maiorem crucis Cristi elongacionem, et episcoporum

But we have reversed all holy examples, and taken to ourselves the arms of the devil.

15 confessio versa est in mundi et suorum rituum contestacionem. Et sic agregatum ex scintilla huius status triplicis et consuetudine seculari quam addimus est status pessimus ex labello superaddito magis dampnabilis, et sic est vix aliquis status alterius brachii matris nostre quin habet commixta
20 brachia de armis diaboli. Ideo non est mirum si membra inimici hominis videndo arma patris sui tam spissim exposita excitantur ad prelia, quorum ³ suscitacio est sibi propria.

Arguitur enim cum fallacio ut quia status licet modicus quem habent de apostolis est statu seculari perfeccior, ergo omnis

By a series of false arguments the clergy have reached the conclusion that they may attend chiefly to secular business.

25 status quem habent superat sicut aurum superat es vel plumbum, et ex illo concludunt quod sunt inpeccabiles

For 1. 180 b.
56 b.
Q.

cum aliis * blasfemiis ⁴ * infinitis. Arguunt ²⁰ si prelacio et alia officia secularia possunt bene fieri, tunc licet eis potissime modo et continue actibus illis intendere quia in illis
30 dispensacio cadit potissime. Tercio vero arguunt ⁵ quod si talis vita sit meritoria in laicis cum oportet quod vita laicorum exempletur in illis ut speculo, et mundus est modo positus in maligno, necesse est eos ad rectificandum negocia secularia

¹ enim, om. A.

² Cristi pseudotraditionum pro Pseudochristi tradicionum.

³ quo pro quorum, A.

⁴ post blasfemiis add. in, A.

⁵ arguuntur pro arguunt, A.

The priesthood has thus become vile, and worse than any lay condition.

Renunciation of the Caesarian endowment would cure these ills.

A theologian could show (i) that to war righteously, though possible, is difficult; (ii) in what cases it is lawful and its danger in others; (iii) its greater danger now than in the time of the Old Testament.

(iv) That it is more conformable to the law of Christ, not to war.

(v) That the clergy should not employ the alms given them in war but should preach peace.

magis intendere: et sic gradatim per subtilissimas cautelas diaboli, sophisticatur ecclesia a gradu altissimo pure apostolico in sacerdotibus usque ad gradum vilissimum sophistice aggregatum. Unde et illud de statu aggregato turpissimo considerarent¹ tractantes de maioritate et obediencia, et tunc forte cognoscerent quod status totalis quem sic magnificant sit turpior quam status aliquis laicalis. Et hoc per dei gratiam excitaret eos ad renuniciandum dotacionem cesaream per quam licet mundo resplendeat vilescit status fetens intrinsecus². Et tunc ex uno latere saciaretur in civili dominio¹⁰ secularium appetitus; ex alio latere suppeteret eis unde laicus vel clericus sine symonia et blasfema detencione curati a cura pastoralis in suo ministerio sit conductus; ex tercio latere per efficacem cleri exemplacionem et vivacem eius exhortacionem seculares moverentur renunciare vel minus¹⁵ affici mundi divitiis et sic habere undique pacem et concordiam cum exteris inimicis. Theologus autem examinatus in isto per modum consilii posset dicere quod possibile sed difficile est gwerrare. Secundo diceret plane talis gwerre licenciam et aliunde periculum. Tercio²⁰ diceret quod bellum est hodie periculosius quam fuit in veteri testamento. Tunc enim bellarunt ex revelacione³ domini contra infideles propter hereditatem quam deus illis donaverat, sed hodie deficiente isto habent superaddita Cristi consilia ad que amplius obligantur quam ad²⁵ precepta neutra terreni principis vel spiritualis prepositi. Quarto consuleret cum sit sanius securius et legi Cristi^R conformius quod seculares cessent a gwerris, licet quo ad civilitatem perdiderint terrenum dominium. Stultus enim foret qui inniteretur ore lacus⁴ labilis et profundi dum posset³⁰ per medium strate regie faciliter munde et secure incedere. Quinto consuleret quod clerus nec sua⁵ prodigaliter in se consumat⁶, nec gwerraret cum elemosina quam seculares ei

¹ consideraret *pro* considerarent, A. ² intrescus *pro* intrinsecus, A.

³ revelacione, A; relacione *e* revelacione, *correctum* B. ⁴ omne latus

pro ore lacus, A. ⁵ clerus nec sua *emend. Edd. pro* nec clerus suos nec,

A, B. ⁶ consinuat *pro* consumat, A.

58 c.

donaverant, nec recipiat et specialiter in gweris talium comitivam, sed * habeat vere sacerdotes ad pacem et concordiam consulentes; quia dum ecclesia ducitur per voluntates tantum temporalia sapientes necesse est inter partes eius discordiam

5 et multos late descendere ad infernum. Sexto consuleret quod non credatur istis pseudocristi arguciis quod liceat eis bellare ex hoc quod illud licet in laicis: quia sic liceret eis abuti uxoribus laicorum, super omnes laicos civiliter dominari et cuicunque operi vel arti mechanice tanquam

10 seculari intendere. Sed cum sunt oculus¹ corporis ecclesie, anima ipsam vivificans et stella celestis ipsam radians, debent in limitibus suo officii se servare, quia aliter non superarent subditos dignitate. Quis enim credet preconisanti dignitatem suam in hiis que lucrum et mundum sonuerint sed in hiis

15 que concernunt honestatem sui officii et edificacionem ecclesie

S.

secundum leges regis pacifici mutescenti? Septimo consuleret seculari cavere de fallaciis anticristi quibus consulit

Fol. 181 a. gwerrare per hoc quod licitum est * vim vi repellere, cum bestie et inanimata corpora illud agunt. Debent enim primo

Matt. xii. intendere imitationem regis pacifici de quo Matth. 12 18-21. scribitur: *Ecce puer meus electus quem elegi, dilectus meus, in*

(Is. xl. 1-4.)

quo bene complacuit anime mee. Ponam spiritum meum super eum, et iudicium gentibus nuntiabit. Non contendet, neque clamabit, neque aliquis audiet in plateis vocem eius; arundinem

25 *quassatam non confringet, et lignum fumigans non exstinguet, donec eiciatur ad victoriam iudicium. Et in nomine eius gentes sperabunt.* (Ecce primo quomodo predestinatus Dei filius plenus gracia ordinatus est regere gentes suo iudicio exemplari. Patet 2° quomodo quinque condiciones superbiorum

30 resistencium non sibi infuerant, cum non contendit pro temporalibus nec clamavit pro illatis molestiis, nec in plateis conquestus est de suis iniuriis, sed ita paciens erat seculi potentibus, qui erant arundo quassata vento superbie, quod nichil suorum ab eis dominanter petiit², et quo ad simplices in 35 quibus fuit scintilla devocionis, ut lignum fumigans non ex-

(vi) That we must not believe the argument that war is lawful for the clergy because it is so for the laity.

(vii) That the laity must repel the argument of Antichrist that 'force may be repelled by force.' Christ to be imitated.

Notes on
Matt. xii. 18.

¹ olus *pro* oculus, A.

² petiit *corr. Edd. pro* peccit, A, B.

tinxit caritatem in eis ut eis active contrarius sed adauxit continue usque ad mortem. Ideo postpositis omnibus aliis gentes singulariter ponerent spem in illo.) Unde si fuerint mille pedagogi dicentes facto scripto vel ore quod est taliter faciendum non moveamini nec abeatis fide affectione vel opere * nisi de quanto docuerint imitari Cristum magistrum ^{56 d.} optimum et abbatem tocius ordinis cristiani. Et sic intelligo T. decretum beati Cypriani positum di. viii. *Si solus*, inquit, Decret. D. VIII. c. 9. *Cristus audiendus est, non debemus attendere quid aliquis ante nos faciendum putaverit, sed quid, qui ante nos omnes est, 10 Cristus, prior fecerit. Neque enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem, cum per Yesaiam loquatur dominus dicens¹: "Sine causa colunt me, mandata et doctrinas hominum docentes."* Et ista sententia moveret fideles postpositis humanis legibus et censuris intendere legi Dei cum ¹⁵ nemo debet obedienciam nisi illi. Unde peccant qui ponunt legem et facta Cristi, probantes assensu nimis sinistro quod debemus privilegiare fovendo facinorosos in nostris ecclesiis quia infideles principes false et irreligiose sic fecerunt cum ydolis templi sui. Alii autem arguunt quod debemus ²⁰ conferre ecclesie substantiam tam mobilem quam immobilem, eo quod principes prevaluerunt in bellis quando copiosius sic fecerunt. Sic enim arguunt Sarraceni quod Machomet propheta eorum Iesu nostro est prestancior cum ad oracionum suarum instanciam gens sua superat cristianos. Evidencia ²⁵ itaque foret quod ob dotacionem talem sumus cariores Deo si exinde superamus hostes anime, si exinde habundamus in pace et paupertate ecclesie, et omnino si exinde servamus consilia regule Cristiane. Aliter enim est scola *filia sanguisugae* que inordinate congregat et mandit pabulum gregis ³⁰ dominici. Tercio vero notatur in prophecia Yes. 42 quomodo nos gentes in nomine Iesu specialiter speraremus quia ^{31.} propter gentes salvandas fuit specialiter incarnatus ut spissim docet apostolus Rom. 15. Et patet ex auctoritate ista. Cum Rom. x. enim sit electus ex millibus secundum humanitatem, et 5

Christ is our master and abbot, whose teaching, as S. Cyprian says, we must alone follow.

To argue from the success in battle of princes who have vowed endowments is Mohammedan logic.

Our hope is in the name of Jesus.

¹ dicens, om. A.

dilectus patris unigenitus secundum divinitatem, ut dicit prima pars auctoritatis, habens plenitudinem Spiritus sancti de cuius plenitudine oportet nos accipere si salvemur¹:—cum

Fol. 181 b. autem sit tam * mitis et humilis quod nec seculi potentibus
5 fuit² dominio suo contrarius vel onerosus nec simplicibus rigidus, nec de suis iniuriis tediose conquerens, ut dicit 2^a pars auctoritatis:—potentatus autem seculi sunt arundo que, quia luto temporalium infigitur, ideo in affeccione vento fortune tanquam ad intra vacua conmoventur, iuxta illud

Matt. xi. 7. Matth. xi quo dicitur quod discipuli videndo Baptistam * non
57 a. exierunt *videre arundinem vento agittatam*, quia infixus lapidi Cristo ut stabili fundamento temporalia parvipendit:—linum autem parvulorum ortense laboricio concussum fuit Cristo carum, cum sponsa quesivit³ *lanam et linum* ut dicitur Pro-

Prov. xxxi. verbiorum 31°, et ipse increpans apostolos precipit sinere
13. *parvulos venire* ad ipsum, unde venientes fuerat amplexatus
Matt. xix. ut dicitur Marc. 10, et sic non est arundo habitans in fundo
14. lutoso⁴ et lubrico sed in aquis claris currentibus in lapide
Mark x. 16. semper vivis:—ideo gentes specialiter figerent spem⁶ in illo.

X. 20 Sed non est spes nobis ut pars in filio Ysai nisi sequamur

Joh. xiv. 6. eius vestigia, quia ut dicit Ioh. 14. Ipse est via per quam
solum venit ad patriam. Ipse⁶ est veritas⁷ per quam
solam devians reducit ad viam, et ipse est vita per quam
solum attingens terminum vie pascitur vivificatur et finaliter

25 premiatur. Unde oportet omnem salvandum sequi propin-
quius vel distancius illum ducem, sed in curru domini equi
qui videntur potissimi retrocedunt. Cristus enim et leges
ecclesie limitarunt curatis spirituale officium in quo plene
traherent quantum sufficiunt. Sed deserentes hanc semitam

30 aurigati iugo seculi necessitantur ex dotacione movere aurigam
cesaream. Et ista declinacio, ut dictum est in solucione quarti
argumenti, perturbat ecclesiam, quia necesse est quod exinde
postponant legem domini et occupentur in servicio Faronis

He is the Way,
the Truth, and
the Life.

But the horses
that seem most
powerful in
Christ's chariot
are jibbing.

They turn from
the path of
Christ's law to
serve Pharaoh.

¹ salvemur *pro* salvemur, B. ² sit *pro* fuit, A. ³ sunt *pro*
sivit, A. ⁴ lutoso *pro* lutoso, A. ⁵ speciem *pro* spem, A. ⁶ ipse
est via . . . patriam, om. A. ⁷ via *pro* veritas, A.

Yet if cursed is
he who does the
Lord's work
fraudulently,
more cursed is he
who does it not
at all.

valde alieni ab officio sacerdotis, et sic in suo officio et in suo ministerio, tanquam excommunicati a domino, nocent sibi ipsis et populo, quia Ieremie xlviii^o *Maledictus qui facit opus Dei fraudulenter*, sed magis maledictus est ille a domino qui omnino opus domini pretermittit. Consideremus itaque quod Cristus fuit in tota vita ista homo pauperimus, in tota ministracione sua humilimus et in tota iniuria¹ sua pacientissimus; omnia autem ista subivit liberime ut per clerum suum tanquam peculiarem atque domesticum reduceret ad quandam imitationem populum secularem. Sed quis plus² sitit temporalia quam sacerdos? Quis vendicat dominancius ministrari? Vel quis impetuosius insequitur pro sua iniuria vindicanda? Sic quod alie aves a rethi ecclesie per Cristi domesticos cecatos pulvere temporalium deterrentur. Quis igitur non offenditur quod tantus labor tam gravis persone tam proditorie inten^{*}ditur frustrari per mores a³ Cristo contrarios, in tantum quod superiores sacerdotes gravantur et reputant⁴ omnino superfluum ut discant vel audiant, et multo magis ut predicent, legem dei Cristi, sed pro fastu seculi, honore, mundi, fomento temporalium diligentissime laborant et zelantes pro lege Cristi nituntur extingwere?

Summary.

The clergy, and especially the Pope, should be humbler, more ready to serve, poorer.

2. The Clergy should be more removed from affairs of this world.

Et patet quod in toto isto tractatu in grosso senserim. Tota, inquam, distencio atque intencio stat in tribus: primo quod clerus, et specialiter caput cleri, debet esse humilior, servitivor⁵ atque pauperior. Quo contra adversans asserit quod clerus et specialiter papa debet esse mundo splendidior imperativior et dominativior. Secundo dicit phalsigrafus Y. quod clerus debet maxime capitaliter^{*} atque civiliter regere sinistra bona ecclesie, et sic auctoritative et sollicite de illis civiliter iudicare, et ad hoc habet dux⁶ sue a Cristo ineffabilem potestatem. Sed omnino e contra dicit veridicus, quod totus clerus, et specialiter papa, debet iuxta nomen suum esse maxime elongatus a mundo et eius causis atque regimine, nec

¹ iniuria sua, *ord. inv. B.* ² quis plus, *ord. inv. A.* ³ post mores *add. a, A.* ⁴ reputantur *pro* reputant, *A.* ⁵ sed vicinior *pro* servitivor, *A.* ⁶ dux, *om. A.*

Jer. xlviii.
10.

57 b.

Fol. 182

habent potestatem a Cristo sicut nec ille habuit potestatem civiliter regulandi, sed temptans hoc in nomine Christi non est eius vicarius sed discipulus pseudocristi fovens gwerras, lites et contenciones tocius ecclesie. Ante cuius erroris destructionem impossibile est ecclesiam Christi habere omnino inturbide veram pacem. Tercio vero dicit quod sicut sanguisuga ^{3. Disendowment of the Church.} dicit dupliciter *affer, affer*, consulens nimis crudeliter ad auferendum bona nature ut suus¹ fastus et voluptas corporis foveatur, sic utrumque membrum ecclesie debet quo ad bona fortune medicinaliter proporcionaliter et effectualiter dicere “aufer aufer,” consulens ad fovendum bona nature in moribus quod temporalia sunt particulariter instar pluvie distributa. Et cum ad istam sententiam monent tam incarnata veritas quam ratio naturalis rogemus ipsam veritatem omnipotenter sapienter et clementer contra pseudocristianos defendere partem suam. AMEN ✠

FINITUR, DE OFFICIO² REGIS.

¹ fumus *pro* suus, A.

² Potestate *pro* officio, B.

ERRATA.

P. 238, l. 8 *in marg.* For 'Tit. xlii.' read 'Tit. xlii.'

„ l. 34 *in marg.* For 'vi, vii.' read 'ii, iii. [?]'

BIBLE QUOTATIONS.

GENESIS.

i. 16 . . .	35. 14; 44. 15
i. 26 . . .	4. 3; 12. 3
iii.	54. 19
iv. 8	262. 28
xiii. 14 . . .	14. 12
xiv.	91. 19; 195. 19
xiv. 21-24 . .	194. 25
xv. 1	194. 30
xviii. 20 . . .	262. 30
xxii. 16 . . .	218. 1
xli. 1, <i>seqq.</i> .	11. 20

EXODUS.

ii. 3	262. 29
xxviii. 1 . . .	145. 10

LEVITICUS.

xxv.	208. 10
xxvii.	210. 2
xxvii. 9, 10 . .	206. 30
xxvii. 24 . . .	208. 30
xxvii. 28, 33 .	206. 31
<i>seqq.</i>	

NUMBERS.

v. 1-10	207. 18
v. 27	20. 17
vi.	208. 5
xiii. 8	241. 11
xviii. 7, 8 . . .	210. 5
xviii. 8, 9 . . .	60. 11
xviii. 20 . . .	149. 10

DEUTERONOMY.

v. 16	240. 17
xvii. 14-20 9, 20; 47. 23	
xvii. 18	51. 11
xviii.	208. 11
xviii. 1, 2 . . .	60. 3;
207. 2 <i>n.</i> ; 209. 4	
xix. 14. 97. 27; 209. 11	
xxv. 5	222. 17
xxvii. 17 . . .	209. 14
xxvii. 19 . . .	172. 24

JOSHUA.

i.	241. 9
i. 5	62. 34
iii.	241. 9
iv.	241. 9
vii. 1	220. 27
ix. 3	208. 7
x. 12	81. 21
x. 14	239. 23
xviii.	147. 15

JUDGES.

xiii.	208. 6
---------------	--------

I. SAMUEL.

i.	207. 15
ii. 30	24. 12
iii. 29	23. 32
viii.	48. 9
x. 1	145. 14
xv.	195. 10
xv. 3, 4	91. 22
xv. 22	107. 10
xvi. 13	145. 14
xxiv., xxv. . . .	11. 6
xxv. 22	195. 5
xxx. 24, 25 . . .	195. 14

II. SAMUEL.

i.	11. 7
vi. 14	243. 11
xxiv.	220. 10

I. KINGS.

iii. 5	46. 24
ix. 6, 11	145. 16
xii. 14	259. 18
xiii. 13	258. 19
xiv. 10	195. 8

II. KINGS.

v. 6	5. 14
ix.	195. 9

I. CHRONICLES.

xi. 2	244. 23
xiii. 1	12. 31

II. CHRONICLES.

ix.	48. 12
-------------	--------

ESTHER.

iii.	32. 27; 240. 25
vi. 9	29. 9

JOB.

i. 11.	8. 4
ii. 5	8. 4
ix. 4	119. 10; 267. 14
xii. 7	103. 10
xiv. 2	2. 19
xli. 8	270. 20

PSALMS.

ii. 2	99. 18
ii. 8, 9	254. 8
ii. 9	2. 20
ii. 10, 11 . . .	46. 14
vii. 12	239. 20
xii. 6	150. 15
xix. 5	2. 29
xix. 14. . . .	87. 19
xl. 10	98. 5
xlvi. 13	43. 27
xlvi. 18	156. 34
l. 9	151. 18
lxvii. 14	149. 5
lxxxiv. 10. . . .	270. 29
cix. 28	212. 15
cxl. 10. . . .	47. 5
cxvii.	112. 20
cxvii. 6	63. 2
cxviii. 21	172. 27
cxviii. 16	222. 16
cxlvi. 9	109. 14

PROVERBS.

i. 7	4. 13
viii. 15	9. 19
xiv. 28	244. 25
xiv. 34	244. 30
xx. 2	93. 13
xx. 8	93. 10
xxi. 3	198. 4
xxviii. 23 . . .	224. 6

xxix. 1. . . . 224. 10
xxx. 8 60. 22
xxx. 15 270. 18; 281. 7
xxxi. 13 . . . 279. 14

ECCLESIASTES.

v. 7 216. 1
v. 12 215. 24
xii. 13 . . . 112. 21

SONG OF SOLOMON.

i. 1 271. 4
ii. 4 4. 24
ii. 9 224. 13
iv. 4 68. 11
vi. 8 150. 3

ISAIAH.

i. 5 97. 26
i. 17 198. 6
i. 18 151. 22
i. 22 171. 19
ii. 2 151. 32; 253. 31
ii. 4 253. 34; 266. 19
iii. 7 175. 29
iv. 1 258. 3
x. 1 169. 16
xxix. 13 . . . 278. 13
xlii. 1-4 . . . 277. 21
xlii. 2, 3 109. 25; 277. 21
xlii. 4 277. 21; 278. 31
xlviii. 22 . . . 274. 33
lviii. 6 161. 24; 169. 24

JEREMIAH.

i. 10 . . . 35. 12; 44. 7
vi. 14 274. 32
xviii. 3 . . . 252. 32
xxxv. 2 . . . 248. 30
xlviii. 10 . . . 280. 3

EZEKIEL.

i. 8, 11. . . . 150. 6
xxxiii. . . . 68. 27
xliv. 28, 29 . . 60. 18

DANIEL.

ii. 11, 20; 213. 4; 246. 2
ii. 40 251. 16
iii. 29 157. 25

MALACHI.

i. 6 4. 16
ii. 1, 2 . . . 211. 22

I. ESDRAS.

vii. 205. 28

TOBIT.

i. 6, 7 209. 28

JUDITH.

xiii. 8 238. 1

WISDOM.

i. 5 2. 4
vi. 1 46. 30
vi. 6 79. 13

ECCLESIASTICUS.

iii. 8 24. 16
vi. 5 54. 1
x. 8 . . . 48. 22; 56. 21
xiii. 19 . . . 262. 14
xxxi. 10, 11 . . 198. 10

I. MACHAB.

i. 1 91. 26

MATTHEW.

iv. 8 243. 17
v. 3 15. 26
v. 9 266. 24
v. 13 71. 7
v. 17 63. 5
v. 22 168. 4
v. 39 268. 12
v. 44 200. 25
vi. 10 . 28. 10; 274. 11
vi. 12 169. 8
vi. 24 . 199. 19; 200. 5
vi. 34 211. 8
vii. 12 262. 20
vii. 13 275. 1
viii. 9 7. 7
x. 11 266. 32
x. 25 201. 29
x. 36 127. 1
x. 38 269. 9
xi. 7 279. 10
xi. 11 141. 9
xii. 268. 10
xii. 18 241. 13; 274. 20
xii. 19 253. 12; 274. 20
xii. 19, 20 . . 109. 22;
274. 20
xii. 21 274. 20; 278. 32
xii. 30 . 200. 2; 267. 13
xiv. 10 193. 2
xv. 9 278. 12
xvi. 18 40. 13
xvi. 19 . . . 173. 11
xvii. 24-27 . . . 1. 16
xvii. 26 . . . 100. 25
xvii. 36 . . . 203. 1
xviii. 4 . . . 196. 21
xviii. 7 . . . 248. 13
xviii. 15 204. 17; 230. 3

xviii. 16 . . . 168. 31
xviii. 17 . . . 172. 19
xviii. 21 . . . 269. 17
xviii. 22 . . . 168. 31
xix. 14 279. 16
xx. 13 155. 20
xx. 28 203. 6
xxi. 19 33. 24
xxii. 12 1. 17
xxii. 21 . . . 203. 1
xxiii. 22. 10
xxiii. 34 . . . 257. 13
xxiv. 5 224. 1; 226. 2;
259. 24
xxiv. 6 252. 18
xxiv. 7 252. 11
xxiv. 23 . . . 226. 8
xxiv. 24 . . . 245. 9
xxiv. 29 . . . 236. 8
xxvi. 240. 27
xxvi. 52 . . . 270. 9
xxvii. 57-60 . . 1, 19

MARK.

iv. 41 81. 19
x. 16 279. 17

LUKE.

i. 33 254. 16
i. 35 151. 25
ii. . . . 240. 20; 266. 18
ii. 14 266. 22
ii. 49 100. 9
iii. 1 . . . 247. 8; 254. 4
iii. 14 50. 23
vi. 142. 7
x. 211. 8
x. 5 266. 32
xii. 45 259. 3
xiv. 8 40. 25
xiv. 10 43. 31
xiv. 23 186. 25
xiv. 26 268. 28
xiv. 31 18. 21
xiv. 33 86. 2
xvi. 19 85. 10
xviii. 24 . . . 85. 16
xx. 19 40. 30; 267. 21
xxii. 25, 26 . . 36. 25
xxii. 26. 7. 24; 36. 11;
156. 18
xxiii. 243. 18

JOHN.

i. 11 236. 17
i. 14 2. 23
i. 16 29. 16
v. 23 4. 32

vi. 68	256. 28
viii. 34.	24. 11
viii. 47.	255. 16
viii. 48.	126. 10
viii. 49.	24. 13
viii. 50.	33. 27
xiii.	252. 27
xiii. 14.	243. 17
xiii. 26.	193. 4
xiv. 16.	279. 21
xiv. 23.	4. 18; 56. 30
xiv. 27.	266. 28
xviii. 2.	193. 4
xviii. 11.	270. 7
xviii. 36.	206. 16; 268. 3
xix. 11.	8. 7
xix. 26, 27.	50. 7
xx. 26.	266. 30
xxi. 15.	67. 21

ACTS.

i. 26	149. 12
v.	217. 6
v. 1.	172. 12
v. 28	240. 34
xxiii.	22. 15
xxv.	221. 13
xxv. 11.	9. 24
xxv., xxvi.	22. 13
xxvi. 24.	216. 25

ROMANS.

i. 4	26. 27
i. 32	89. 1
iii. 8	238. 30
viii. 28.	242. 1; 273. 25
ix. 21	16. 34
xii. 10.	25. 1; 40. 23
xiii.	204. 34
xiii. 1.	10. 31; 78. 10
xiii. 1-4	6. 12
xiii. 2.	78. 31
xiii. 5.	6. 28
xiii. 6.	6. 34; 80. 8
xiii. 7.	7. 1
xiv. 23.	170. 17
xv. 8	278. 34
xv. 12.	254. 7

I. CORINTHIANS.

iii. 1, 2	152. 1
iii. 9	133. 30
iv. 7	151. 21

v.	172. 21; 174. 23; 204. 17
v. 5.	172. 4
vi. 4	129. 26
vii. 13.	201. 2
vii. 20.	27. 10
x. 4.	253. 25
xi. 3	13. 13
xi. 7	12. 8
xii. 20.	264. 17
xii. 31.	116. 2
xv. 10.	134. 6
xv. 22.	151. 12

II. CORINTHIANS.

ii.	124. 32
ii. 6	172. 8
x. 17, 18.	33. 28

GALATIANS.

i. 8	111. 1
i. 9	172. 25; 222. 19
ii. 7	223. 18
ii. 11.	101. 22; 103. 13
iv. 19.	256. 17
v. 20	248. 9
vi. 2	40. 22

EPHESIANS.

ii. 14	267. 25
iv. 11	151. 14
iv. 11, 12.	49. 25
v. 5	170. 18
vi. 5	101. 7
vi. 5, 6	105. 19

PHILIPPIANS.

ii. 3-4	7. 27
ii. 8	99. 28; 239. 29

COLOSSIANS.

ii. 8	213. 13
iii. 20	240. 16

II. THESSALONIANS.

ii. 3.	248. 13
iii.	172. 21

I. TIMOTHY.

i. 19, 20	172. 13
ii. 1, 2	79. 16
v. 8	49. 32
v. 17	25. 10

vi. 1	98. 22
vi. 8	60. 26
vi. 10	53. 10
vi. 17	197. 26
vi. 20	259. 8

II. TIMOTHY.

i. 13	259. 11
ii. 4.	141. 26
ii. 7.	27. 22
ii. 20	17. 1
ii. 23	259. 8
iii.	68. 27

TITUS.

i. 12	238. 1
iii. 10	172. 21
vi.	204. 34

PHILEMON.

<i>pass.</i>	204. 34
16	5. 7

HEBREWS.

i. 4.	26. 21
v. 4.	33. 27
vii. 1	14. 14
xiii. 5, 6	62. 33

JAMES.

i. 19	235. 10
i. 20.	167. 30
ii. 1.	39. 33
v. 4.	262. 30

I. PETER.

ii. 8.	253. 29
ii. 13-14.	1. 19; 34. 18; 40. 6
ii. 17	3. 32
ii. 18	5. 1; 40. 23
ii. 21	267. 15
iv. 11	16. 24; 55. 15
v. 3.	36. 22; 163. 11; 259. 7

II. PETER.

ii. 1.	248. 9
----------------	--------

I. JOHN.

v.	172. 22
v. 18	68. 8

JUDE.

9	24. 17
-------------	--------

GENERAL QUOTATIONS.

AMBROSE (S.)	
De Patriarchis, Lib. I. c. 3	194. 21
ANSELM (S.)	
Cur Deus i. 15	27. 21
ARISTOTLE.	
Nic. Ethics.	
Bk. IV. ii.	16. 6
v. i.	77. 29
VIII. xi.	244. 17
Politics.	
Bk. III. x.	93. 27
xv.	246. 12
VII. [?]	144. 27
De Animalibus.	
I. xv.	97. 20
XVIII. vi.	147. 20
Metaphysics.	
XII <i>in fine</i>	246. 13
ARISTOTLE, <i>pseud.</i>	
Sec. Secret.	
ii.	78. 19
iii.	54. 17; 55. 3; 57. 5
iv.	55. 3; 96. 29
vi.	74. 24
vii.	77. 32; 78. 17
viii.	60. 33
x.	78. 18; 263. 4
xi.	55. 4
xii.	73. 32
xxvii.	53. 6, 25, 33; 54. 16
AUGUSTINE (S.)	
Quaest. Vet. et Nov. Test.	
xi.	20. 11
xx. [?]	12. 2
xxiv.	94. 25
xxx.	11. 20
xxxii.	15. 4; 25. 15; 85. 7
xxxiv.	95. 32
xxxv.	10. 24; 11. 15; 12. 27;
	31. 7
cv.	12. 3; 144. 15
ccxvi.	29. 34
(<i>incert. ref.</i>)	18. 18)
De Mirabilibus Sacrae Scripturae.	
II. c. 4	81. 20

II. x.	II.
VI. i.	36. 14
In Ioannis Evangelium Tractatus.	
I. i.	113. 20
CKIX.	50. 13
Epistolae.	
ix.	124. 4
3	190. 10
xxxii.	134. 25; 215. 15; 228.
	34; 248. 5
lxxviii. 9	114. 21
clxxxv.	55. 31
De Civitate Dei.	
ix.	220. 33
xix.	267. 5
Regula ad Servos Dei	
§ 7.	230. 5
De Quaestionibus Evangelior.	
Lib. II. c. xxix.	265. 31
De Doctrina Christiana.	
Lib. II. <i>in fine</i>	59. 26; 190. 16
De Verbis Domini Sermo.	
xli. 5	80. 15, 23
De Verbis Apostolorum Sermo.	
xvi. 2	81. 1
De Visitatione Infirmorum.	
Lib. II. c. viii.	82. 27
Enarratio in Psalm.	
xix. 14	87. 25
lxvii.	149. 5; 150. 14, 28
De Trinitate.	
Lib. V. c. xvi.	27. 23

BEDE.	
Eccl. Hist.	
Lib. III. c. xxviii.	42. 10
Ep. II.	161. 8, 25; 197. 30

BERNARD (S.)	
De Consideratione:	
referred to	98. 25
II. (" ")	146. 30
v. vi.	43. 20
vi. 10.	36. 19
13.	37. 32
referred to	40. 15
vii. 15	38. 4; 47. 1

- III. v. 20 . . . 38. 11; 123. 22
 IV. vii. 23 . . . 37. 33; 134. 11
 Flores¹ VIII. xlix. . . . 68. 33
- CHRYSOSTOM (S.)
 Op. Imperf.²
 Hom. I. 257. 21 *seqq.*
 XXII. 263. 34
 XLIII. [?] 256. 11
 XLIV. 17. 17; 79. 5
 De Laude Pauli.
 IV. 121. 19
- GREGORY (S.)
 Exp. S. Cant. Cant. iv. 4. . . 68. 14
 vi. II 68. 26
 Moralia.
 v. xi. 20 86. 5
 vi. *in fine* 150. 8
 XXI. iv. 85. 12
 XXIX. li. 86. 7
 XXXI. lv. 86. 8
 Registrum.
 Lib. III. c. cxix 88. 21
 " *in fine* 242. 18; 247. 14
 XI. c. xxix 134. 33
- GROSSETÊTE.
 Epist. VIII. . . . 85. 18; 132. 17
 XXIII. 123. 27
 CXXVIII. 82. 10
- HIGDEN.
 Polychronicon.
 Lib. IV. c. II 128. 34
 26 146. 14
 —v. IO 146. 22
 (*sub fin.*) 159. 34
- HUGO DE SANCTO VICTORE.
 De Sacramentis.
 Lib. II. Pt. x. 5 [?] . . . 182. 4
- ISIDORE (S.)
 Sent. De Summo Bono.
 Lib. III. c. 39 149. 32
 53 84. 10
 IX. 4 5. 6
 Etymolog.
 Lib. iii. 5. 6
 VII. c. xii 147. 8
- JOHN I. POPE.
 Letter to Justinian . . . 138. 30
- JUS.
 Corpus Juris Canonici.
 Dist. Cap.
 VIII. I (S. Augustine) 36. 14;
 156. 10; 184. 5;
 247. I.
 9 (S. Cyprian) 278. 8
- Dist. Cap.
 IX. I (S. Augustine) 157.
 10; 169. 30; 190. 9;
 191. 14; 218. 32.
 IX. 2 (S. Isidore) 152. 20
 1 (Pope Nicholas) 190. 2
 X. 2 (Pope Symmachus)
 158. 9; 190. 5
 6 (S. Gregory) 140. I
 8 (Priscian) 141. 19
 9 (Leo IV) 70. 13;
 138. I; 218. 33;
 242. 16.
 10 (John VIII) 160. 17
 11-13. 218. 33
 XVIII. 13 (Council of Agda)
 105. 4
 15 (Council of Pope
 Martin) 153. I
 XXI. I (S. Isidore) 145. 20;
 148. 5; 152. 15
 XXII. 4 (S. Gregory) 103. 7
 XXXII. 5 (Pope Nicholas II.)
 154. 10.
 XXXVIII. I (Pope Clement) 103.
 20
 XL. 6 (Boniface Martyr)
 198. 21
 LXI. 3 (Innocent) 88. 24;
 89. 32
 5 (Leo Bishop) 61. 19;
 89. 32
 LXIII. 24 (Gregory) 242. 9
 33 (*Constitutio Ottonis*)
 217. 23
 LXXXIII. 5 (S. Gregory) 90. 4
 LXXXVI. 3 (John VIII) 90. 7
 XCVI. 13, 14 (S. Sylvester) 36. 13
- Decreta.
 Causa Quaest. Cap.
 I. i. 45 (Pope Symmachus)
 100. 27
 83 (S. Ambrose) 143. 18
 II. i. 10 (Nicolas Pope) 88. 30
 vii. 11 (Pope Nicolas) 227. 4
 41 (Leo IV) 70. 23; 71.
 20; 138. 22; 202.
 10; 242. 16
 X. i. 10 (Council of Toledo)
 153. 12
 27 (S. Ambrose) 140. 18;
 156. 23
 XI. i. 28 (S. Ambrose) 126.
 3; 139. 17; 202. 15
 iii. 41 (Council of Meaux)
 166. 27
 44 (S. Jerome) 166. 22

¹ Quotation unverified. ² Chrysostom Opera (ed. Bernardus de Montfaucon).

Caus.	Qu.	Cap.	
XI.	iii.	60	(S. Gregory) 204. 24
		65	(Council of Mayence) 167. 24
		86	(S. Chrysostom) 79. 5
		87	(S. Augustine) 166. 15; 168. 6
		90	(S. Augustine) 192. 6
		93	(S. Jerome) 192. 33
		95	(Pope Fabian) 191. 24
		100	(S. Isidore) 89. 16
		101	(") 110. 33
XII.	i.	5	(S. Jerome) 148. 15
	ii.	70	(S. Ambrose) 182. 33; 215. 20
XIX.	ii.	2	(Urban II) 108. 33; 115. 15
XXIII.	iii.	7	(S. Ambrose) 123. 10
	iv.	16	(S. Gregory) 270. 25
		24	(S. Augustine) 215. 15
		25	(") 230. 29
		27	(S. Gregory) 168. 18
		28	(") 169. 1
		45	(Innocent) 144. 3
	v.	21	(Pope Leo) 120. 25; 138. 20
		23	(S. Jerome) 120. 15; 121. 7
		25	(S. Ambrose) 135. 23; 194. 21
		40	(S. Cyprian) 134. 20
	vii.	2	(S. Augustine) 124. 15, 29
		3	(") 125. 7
		4	(") 125. 1
	viii.	<i>sub init.</i>	(Gratian) 122. 10; 126. 4; 137. 31
		20	(S. Gregory) 184. 19
		21	(S. Ambrose) 183. 30; 184. 26; 246. 27
		22	(Pope Urban) 185. 28
XXIV.	iii.	1	(S. Augustine) 227. 22
		5	(") 228. 12
		6	(Council of Paris) 226. 31; 229. 3; 247. 24
		7	(Origen) 228. 2
		32	(Pope Urban) 88. 13
		33	(S. Jerome) 90. 12
	iv.	33	(S. Jerome) 111. 20
			Decretal. Gregor. IX.
Lib.	Tit.	Cap.	
I.	vi.	4	(Paschal) 219. 6
		34	(Innocent III) 128. 3
	xxiv.	2	(Alexander III) 37. 2
	xxix.	1	(") 68. 6; 88. 31
	xxxiii.	6	(Innocent III) 34. 13; 126. 2; 238. 6
			<i>ref. incert.</i> (S. Gregory) 241. 33
II.	xiii.	13	(Innocent III) 170. 4; 238. 7
			xxiv. 4 (Gregory VII) 217. 24
			xxviii. 7 (Alexander III) 139. 10.

Lib.	Tit.	Cap.	
III.	i.	9	(Gregory VII) 153. 25
	xv.	2	(Alexander III) 113. 11
	xxxv.	6	(Innocent III) 115. 4
		1. 2	(Pope Eugenius) 154. 27
		7	(Alexander III) 154. 27
		10	(Honorius III) 177. 9
IV.	i.	26	(Innocent III) 170. 25
	xvii.	4	139. 15
V.	v.	5	(Honorius III) 179. 13
	xxiii.	28	(Honorius V) 188. 17; 225. 30
			xxxix. 28 (Innocent III) 171. 3; 223. 1
		44	(Innocent III) 170. 11
			Sexti Decretal.
	i.	i.	34 (Boniface VIII) 179. 6
III.	ix.	2	(Gregory X in Council of Lyons) 113. 12
	xxii.	1	(Boniface VIII) 246. 19
	v.	xi.	1 (Innocent IV) 176. 5
		xii.	3 (Pope Nicholas III) 214. 4
			Extravag. Commun.
		i.	viii. 1 (Boniface VIII) 126. 2
			Decret. De Consec.
			Dist. Cap.
		v.	24 (S. Jerome) 192. 22
			JUSTINIAN.
			Corpus Juris Civilis.
			Cod. Just. Lib. I. Tit. i. c. 8 138. 27
			Tit. ii. cc. 10, 11. 140. 16
			Lib. I. Tit. iii. 140. 13
			Collat. x. 247. 25
			JUVENAL.
			Satirae.
		vi.	223 227. 16
			LITURGY.
			Off. in Fest. S. Thom. 77. 23
			NICOLAS DE LYRA . . . 12. 31
			WYCLIF.
			Summa Theologiae:
		I.	De Mandatis, c. 26 . . . 205. 1.
		II.	De Civili Dominio . . . 247. 30
			" " c. 26 55. 34
		IV.	" " c. 17 6. 35
		V.	" " . . . 7. 26
			" " c. 22 120. 13
		VI.	De Veritate S. Scripturae,
			Conclusiones xxxiii [?] . . . 78. 34
		VII.	De Ecclesia, c. 7 . . . 1. 3
		[VIII.	De Officio Regis . . . xxix.]
		[XII.	De Blasphemia . . . xxix.]
			<i>Incert. ref.</i> i. 12; 7. 16; 119
			3; 125. 13; 195. 28; 231. 1; 249. 29. Cf. xxxiii. n.)
			De Pastoralis Officio, Pt. I. c. xi. 163. 17

INDEX.

ABSOLUTION from excommunication, wicked law in matter of, 233, 23.

Africa, Action of the Emperor towards the Church in, 127, 23.

Agrippa, S. Paul's action to, 22, 14.

Alexander, King of Macedon, his defeat of Darius instanced, 91, 24.

Alien Clergy, 164, 14 *et passim*.

Ambrose (S.). His attitude towards the Emperor in matters of the Church, 183, 28.

Anchorites the King's 'liegemen,' 202, 25.

Angels. Their rank cited, 39, 25.

Anselm (S.), instanced, 76, 31.

Antichrist. The prophecy about him now fulfilled, 226, 1.

Antiochus IV, 72, 2.

Antipope, 120, 19; 121, 1-15. Present witness to Antichrist, 226, 7.

Aristotle, Catholic Conclusions to be drawn from, 78, 7.

Aristotle (Pseudo-). His advice to Alexander, 73, 32. Quoted, 77, 32. Catholic Conclusions to be drawn from his writings, 78, 7.

Arms, Law of. *See* Law.

Assyrian Monarchy, the, in the prophecy of Daniel, 251, 19.

Augustine (S.). His unwillingness to pronounce excommunication, and the reason, 227, 20.

'Author' (authority), meaning of the term, 127, 18.

Bede, cited, 42, 9; 161, 7.

Berengarius of Tours, xxix.

Bernard (S.). His authority cited on behalf of the Pope, 36, 17; on the Holy Roman Church, 37, 32; his Letter to the Pope, 43, 20.

Bible, the. The laws of the Old Testament as binding as those of the New, 63, 2 *seqq.*; sufficient for the regulation of the Church, 111, 17; the true foundation of all judg-

ment, 125, 27, *et passim*; how viewed in the light of the Authority of the Pope, 223, 23; the best guide in matter of excommunication, 237, 6.

Bishops. Bear the Image of God's Manhood, 13, 8; not lords, but guardians, of the poor, 37, 28; unmindful now of their duty, 77, 10; should be compelled to look to the state of the Clergy in their diocese, and should make a yearly visitation, 152, 10; 244, 9; their revenue to be confiscated by the King if they are neglectful of their supervision of the clergy, 154, 30; in England more bound to the King as being more richly endowed, 156, 6; should enforce residence of learned and zealous *curati*, 163, 7; 245, 14; Legality of their ordinance and source of their authority, 221, 21 *seqq.*; must imitate Christ in sacrifice and humility, 223, 13; should rejoice at disendowment, 224, 23; their excommunications to be in obedience to the law of God and not to Papal Mandates, 225, 17; the King to keep watch over them in this, 227, 32; not necessary to Salvation, 226, 16; Wyclif's opinion attacked, 239, 4.

Boethius, 72, 12.

Bragmanni, 182, 5; 248, 30.

Bulls, Papal, and Mandates, their authority discussed, 126, 22; not to be accepted on their own authority, but only when founded on Scripture, 223, 6; 224, 31; three grounds of their invalidity, 225, 3.

Caiaphas. The gift of prophecy attributed to him, 20, 30; misunderstood his own prophecy, 21, 4.

Cain, 144, 25.

Canon Law. *See* Law.

- Chad (S.), 42, 10.
- Chapter, imprisonment of a brother by a, discussed, 230, 8.
- Chertsey, Abbot of. Pref. p. xvi. n.; 98, 7 *seqq.*; 128, 34; 130, 18 *seqq.*
- Christ, the natural, not the adopted, Son of the Father, digression upon, 26, 25; obedient to the priests and Pharisees, 21, 23; to the devil and to Iscariot, 193, 3.
- Chrysostom (S.). His mystical interpretation of David's union with Bathsheba, 257, 21.
- Church, the. The Kingly relation necessary to it, p. 18; in her best days lived without endowments under kings, 18, 28; the Holy Roman Church 'Mother, not Mistress, of the Churches' (S. Bernard), 38, 1; State of the Early Church, 42, 7; 152, 27; the Catholic Church existent before Christ's death, 49, 11; Metaphor of a house, 59, 1; 62, 12 *seqq.*; Holy Church spread through the whole world (S. Augustine), 93, 15; in France, 126, 31; the Church militant received sufficient laws from Christ, 222, 1; the Church itself often in error and opposed to the Church triumphant, 222, 34; Laws of good men, consonant with the Church triumphant, to be obeyed, 226, 17; Daniel's prophecy on the Church fulfilled, 251, 12; Love of the Church not shown by endowments, 261, 25.
- Citation, abuse of, 180, 14; 204, 24.
- Clement VII, Antipope, 121, 15; 133, 6.
- Clergy, the. Gloss upon honour due to the clerical office, 13 *in fine*; clergy should live on tithes and alms, 59, 30; their reformation, 65, 7; should welcome expropriation, 159, 30; not bound to an alien cleric, 70, 9; Reformation of the Clergy in England, 70, 26 *seqq.*; 86, 20; Foreign Clergy in England obedient to the King, 71, 5; 108, 4; 164, 1; the English Clergy, 156, 6; 157, 30; can be reformed by temporal power, 86, 20; and by the confiscation of their temporalities, 185, 30; Clergy outside Cloisters held by Wyclif to be more perfect than those in them, 112, 24; the distinction of *secular* and *regular* dis-
- cussed, 113, 25; their relation to the Priesthood and their general history discussed, 147, 5 *seqq.*; how distinguished from the laity, 149, 22; residence of beneficed clergy, 163, 7; infliction of fines by them to be subject to the supervision of the King, 180, 24; Synod of the Clergy in conjunction with Parliament, 181, 5; accept a law from the Emperor Justinian, 226, 31; yearly visitation by the bishop proposed by Wyclif, 244, 9; a moderate provision ordained for them by Christ, 259, 30.
- Colleges. The Rules of Founders of Colleges as to the Study of Philosophy and Theology, 179, 30; the advantage of secular colleges, 220, 34; the 'College' of Christ and His apostles, 241, 16. *See* Electors.
- Community, the, shares the merits and incurs the sins of individuals, 220, 1 *seqq.*
- Conquest, in general, discussed, 248, 18.
- Conscience, claim for the Regulation of, 237, 7.
- 'Consent,' 68, 2; fivefold, 83, 17-90, 25; sin of, 154, 18; 205, 13; incurred by princes, 216, 9; by a community, 220, 16; by paying unjust fines, 233, 7.
- Constantinople, the Patriarch of, 35, 25.
- Councils. Provincial Church Councils, 153, 10 *seqq.* *See* Synod.
- Courts. *See* Curia.
- Curati*, 163, 7 *seqq.*
- Curia*. The Roman, 74, 22; 75, 5; extent of its jurisdiction, 76, 10; the Bishop's Court, 227, 10.
- Daniel. Fulfilment of his prophecy on the state of the Church, and Wyclif's exposition of it, 251, 12-254, 33.
- David. His priestly and secular dignity discussed, 13 *fin.* His union with Bathsheba mystically interpreted by S. Chrysostom, 257, 21.
- Decrees and Decretals in the Roman Church, their authority, 222, 26.
- Diocletian, 72, 2.
- Dispersion of the Jews, 40, 11 *seqq.*
- Doctors of the Church, the four holy; their teaching based on Scripture, 222, 27.

Dominion, Universal, why impossible, 261, 15.

Donatists, 127, 22.

Dress, difference in, argument from, 31, 1.

Dulia, 32, 16.

Egbert, Abp. of York, 161, 8.

Egypt, Priesthood in, 144, 29.

Electors, College of, instanced, 146, 9.

Emperor, the. His correction of the Pope, 70, 23; relation to him as representative of Christ's temporal power, 122, 7; deposition of him, 128, 32; and by him, 128, 2; Wyclif's assertion that he is greater than the Pope, 143, 20; instance of his ordaining a law for the clergy, and proof of his dominion over them, 227, 5.

Empire, Roman, alleged cause of the weakness of, 213, 3; in the time of the Fathers, 249, 33; reasons for its rule not now extending to England, 249, 34 *segg.*; the Life of the Empire gone, 250, 2.

Endowments, 160, 26; the Church in its most prosperous age, without endowments, 18, 28; decrease of Virtue in the followers of Christ, coincident with endowment, 63, 11; the Venerable Bede upon, 161, 7; contrast of his time with Wyclif's, 162, 5; should be reformed by the King, 163, 3; or any competent person, prudently and piously, 211, 11; the tenure of endowment condemned by the religious on their own profession, 214, 1.

England. Subjection of the clergy to the King there, 37, 10; 69, 25; 156, 6; 163, 31; in time of Wilfrid, 42, 10; reason of the excellence of the laws there, 56, 14; Reformation of the Clergy, 70, 26 *segg.*; 86, 20; Obedience to the Pope on what authority, 146, 23; the clergy there offended at the privilege of Westminster Abbey, 157, 30; residence of Clergy in, 163, 22; duty of the King of England in restoring the Church, 213, 6; in fulfilling the Pope's functions, 229, 19; state of law of excommunication there, 229, 16; not under the rule of the Roman Empire, and why, 250, 3 and 32; Parliament at Gloucester, xxviii, n.

Eugenius II., his letter from St. Bernard, 36, 17; 40, 16; 43, 20.

Excommunications. Exactions in this matter to be resisted, 22, 5; caution necessary, 111, 15; the faithful must arm against pretended ones, 166, 5; discussion upon, 166, 5-176, 30; to be borne with calmness on occasions, 192, 5; to be used in obedience to the law of God and not to the Pope's Mandates, 225, 17; rightly followed by punishment, but must first be tried by the general synod of the province, 226, 29; the decretal of Justinian upon, *ibid.*, 32; a wrong excommunication damns its author, 227, 19; S. Augustine's unwillingness to pronounce, 227, 20; better delayed than too hasty, 227, 34; should follow the declaration of Parliament and Synod sitting together, 228, 28; hasty excommunication reproved by S. Gregory, 229, 3; state of England, 229, 16; Wyclif's opinion attacked and defended, 231, 1-237, 14; causing the ruin of the Church, 236, 22.

Exhortation and removal, ordered by Christ, rather than imprisonment, 229, 33.

Festus, 22, 15.

Fines. Inflicted by the Clergy to be under the supervision of the King, 180, 24; the special privileges of the Clergy in the matter of, 204, 8; treated of by Wyclif elsewhere, 205, 1; imposed by Theodosius on heretical bishops and clergy, 215, 15; payment of unjust fines and consent to sin, 233, 7.

Foreign beneficiaries must swear allegiance personally to the King, 164, 1; envoys the King's 'liegemen', 202, 1; all foreigners, on the King's soil, must obey his laws and are his men, 203, 27.

France, Church of, 126, 31; study of Civil Law there, 188, 15; the Pope's action in the matter, 250, 17. S. Gregory's Letter to the Queen of, 134, 32; 137, 34.

Friars. The number who are living undendowed to-day sufficient, 62, 27; unjust claims of, in matter of temporalities, to be resisted, 206, 7; their negligence in the matter, 216,

- 18; not being subject to the Bishops of the Realm, should take the oath to the King through their provincials, 219, 12.
- Garnario (Arnaldus de), 108, 7.
- Gelasius, Pope, on the position of the Emperor, 44, 25.
- Genuflexion, how to be regarded, 31, 35.
- Gilbornensis (Robertus). *See* Clement VII.
- Gloucester, Parliament at. *See* Wyclif.
- Gratian, his authority defended, 123, 28.
- Greece. The Grecian Monarchy in the prophecy of Daniel, 251, 19.
- Gregory (S.), reproves a bishop for hasty excommunication, 229, 3.
- Gregory XI, 108, 7; 121, 17.
- Grossetête, 264, 29.
- Haman, 32, 27.
- Heretics, law against, 215, 16; 229, 1.
- Hermits the King's 'liegemen,' 202, 25.
- Hierarchies. Three necessary to the Kingdom, 58, 32.
- Honour. Honour due to the clerical office, 13 *note*. Its true nature explained, 22, 31 *seqq.*, 41 *pass.*; its many degrees, 25, 18; human honour only consequent upon virtue, 33, 23; priestly honours more perfect, and why, 41, 31.
- Hugh (S.), 76, 31.
- Images, 16, 31.
- Imprisonment, in cases of Excommunication, abuse of, 205, 2; 169, 33; a bad remedy, and without the authority of Scripture, 229, 25; authorized by the King at the risk of his soul, 229, 30; and not to be exercised, 230, 33; by a chapter, 230, 8 *seqq.*
- Infallibility, 106.
- Innocent III., 34, 12.
- Irredemptibility of things consecrated, an objection brought to the confiscation of the temporalities of the clergy, 206, 31.
- Islip, Simon, Archbishop of Canterbury, abuses existing since the time of, 75, 18.
- Jeremiah, his preaching instanced, 43, 15; 44, 7; 45, 31.
- Jews, their dispersion, 39, 11 *seqq.*
- Job a philosopher, though no cleric, 149, 28.
- John II, Pope. Letter to Justinian, 138, 29.
- Joseph, of Arimathea, represented the Military Order at the Burial of Christ, 1, 19.
- Julian Emperor, 141, 19; 193, 5.
- Justinian. *See* John II.
- King, the. His power approved by Scripture and the Holy Doctors, 1, 12; surpasses all in worldly honour, 2, 30; but surpassed in spiritual things by the Pontiff, 34, 33; the Vicar of God, 4, 27; 12, 1 (S. Augustine); 12, 32 (Nicholas de Lyra); 58, 17; 80, 12; 104, 29; 141, 3; 197, 20; bearer of God's Image, 10, 24; his power an Order in the Church, 11, 1; his Office, relatively, superior to the Priesthood as regards the temporal state, 14, 10; 137, 18 *et pass.*; inferior as regards the spiritual state, 141, 3 *seqq.*; older than the Priesthood, 144, 15; a good King worthy of double honour, 15, 12; 41, 20; froward Kings, the honour paid to them, 16, 3; must be honoured on two grounds, 17, 2; in what sense necessary to the Church, 18; pre-eminent in the state by the teaching of Christ, SS. Peter and Paul, and the Doctors; submission to him, for our humility, not as a burden, 34, 25; his three duties, 46, 5 *seqq.*; division of his household, 50, 20; if his Life is bad, the Kingdom will suffer, 48, 20; and if he incur sin, 52, 20; in England, 51, 16; when guilty of Sacrilege, 57, 22; has full power over the temporalities of his realm, 64, 9; 97, 8; his power over foreign clergy in his dominions, 71, 5; should correct apostates, 71, 20; 84, 20; and heretics, 72, 15; his work is to defend and observe the law of the Gospel, 79, 2; more bound secularly to his subjects than they to him, 79, 30; should be more virtuous than they, 80, 4; Wyclif's Theory of the King attacked in scholastic method, 90, 29; his triple existence in his kingdom, 92, 23; a second objection, 93, 21; his attitude with re-

- gard to Law, 94, 10 *seqq.*; superior to his own laws (Aristotle), 93, 26; (Augustine), 95, 19; third objection, 98, 29; fourth objection, 108, 29; extent of the King's jurisdiction, 119, 22; his attitude towards the clergy of France, 126, 31; relation to the Pope, 128, 6; laws which it is his duty to enforce (I.), 152, 15; (II.), 163, 7; (III.), 176, 3; 245, 18; should confiscate revenue of Bishops who neglect the supervision of their clergy, 154, 30; and remedy evils by reducing the pay of the clergy, 159, 8-163, 5; should supervise the fines inflicted by them, 180, 24; must support Theological Faculty, 176, 3; and appoint Theologians to all benefices, 181, 11; must forbid all lectures on Civil Law, 188, 4 *seqq.*; Kings of England, their special duty, 213, 6; must perform that of the Pope as being too distant, 229, 19; four objections raised to the extension of the kingly power, 217, 13; his duty to keep watch over the excommunications imposed by his bishops, 227, 32; his peril in authorizing imprisonment on the religious clergy, 229, 30; may fight for the honour of Christ, and the profit of men and the Church, 248, 15.
- Kingdom must contain three Hierarchies, 58, 32 *seqq.*; three conclusions proposed by Wyclif for its government, 244, 6 *seqq.*
- Labourers. One of the three Hierarchies necessary to a Kingdom, 59, 1.
- Laity should withhold the stipend of bad-lived priests without waiting for the action of the Bishop, 154, 15; as also that of non-resident *curati*, 165, 30; their badlaw as to excommunication, 169, 12. Baptism by the Laity, 146, 34.
- Latin or other tongue, use of, an indifferent matter, 123, 33.
- Latria*, 16, 27; 32, 15.
- Law, more important than the King, 5, 27; its twofold aspect, 93, 28; 94, 3 *seqq.*; the distinction of *common* and *monastic* law examined, 115, 11; study of Civil Law, 177, 9; the opposition of Civil and Canon Law, 188, 10; Civil Law to be condemned, and why, 189, 14 *seqq.*; Civil Law, if helpful to Theology, to be retained, 192, 2; Wyclif's opinion attacked, 237, 15 *seqq.*; Roman Civil Law, three arguments in defence of, 193, 24; no better than English, 193, 32; Civil Law in France, 188, 15; inconsistency of the Pope's action there and in England, 250, 17; Canon Law independent of Civil, 194, 8; Law of Arms, 193, 27 *seqq.*; the Jewish Law wholly ceremonial, 208, 12; Papal Law, how far necessary to the Church Militant, 222, 2.
- Lawrence (S.) and the temporalities of the Church, 215, 22.
- Laws must be few, 56, 5; excellence of those in England, 56, 15; three laws declared to be for the good of both Church and State (I.), 152, 7; (II.), 163, 7; (III.), 176, 32; bad laws made for the trial of the faithful, 157, 10; bad law in the matter of Excommunication, 169, 11; bad state of Church Law, 179, 32; laws of good men, consonant with the Church Triumphant, must be obeyed, 226, 17.
- Lectures. The decree of Honorius III. forbidding the attendance of the religious at Law or Physical Lectures explained, 177, 10.
- Leo IV., Pope. His allegiance to the Emperor Louis II., 70, 20; his authority appealed to, 71, 20.
- 'Liegeman.' Explanation of the term, 198, 31; use of the term in connection with the Pope, the Mendicant Orders, and Foreign Envoys, 201, 32.
- Loserth, Dr., on date of *De Off. Regis*, xxvii.
- Louis II, Emperor. *See* Leo IV.
- Loyalty in the form of rebellion, 201, 6.
- Maccabees. Their temporal power discussed, 122, 34.
- Mandates. *See* Bulls.
- Marriage. That of the Clergy a lesser sin than their taking worldly office, 29, 30; in the case of St. Peter no obstacle to merit, 30, 1; in case of excommunicated persons, 170, 5.
- Martin, Pope, Council of, 153, 1.
- Martin (S.), 273, 30.

Martyrs, comment on the conduct of some, 273, 26.

Median Monarchy, the, in the prophecy of Daniel, 251, 19.

Melchisedech instanced, 14, 10.

Mendicant Friars, 204, 1.

Michael Archangel, 24, 18.

Mohammed, 278, 23; his sect, 63, 32.

Monarchy, approved by God, Aristotle, and the Fathers, 246, 2-247, 25; the four Monarchies instanced, 251, 20 *seqq.*; 261, 25.

Monasticism discussed, 115, 11-118, 20; in Wales before the coming of S. Augustine, 160, 1.

Mortmain, 64, 5 *seqq.*; 74, 14; 97, 30; 162, 8.

Moses. Dispute for his body, 24, 18; his temporal power discussed, 122, 34.

Nebuchadnezzar, 11, 20; 45, 33; 144, 25; a saint, 19, 16.

Nero, 42, 1; 72, 2.

Nimrod, 144, 25.

Oaths, question of, examined, 217, 22 *seqq.*

Obedience. Discussed, 4, 35 *seqq.*; of three kinds, 102, 6; discretion to be used in, 105, 22; obedience to human ordinances, 234, 16; that of Christ cited, 240, 11 *seqq.*; Secular Obedience, the duty of, confirmed, 240, 33 *seqq.*

Onesimus instanced as example of a slave, 5, 7.

Orders. Their claims considered, 39, 15; private orders founded on what theory, 116, 27; Mendicant orders and their allegiance, 201, 34.

Oxford, the Abbot of Chertsey's arguments discussed at, 98, 15.

Paris, Study of Civil Law at, 188, 16; 250, 19.

Parliament, 181, 5; excommunications to follow the Declaration of Parliament and Synod sitting together, 228, 28; sitting at Gloucester, xxviii. n.

Patriarch of Constantinople, 35, 25.

Patronage, 75, 12-23.

Pharaoh, instanced, 11, 20; 21, 6; 96, 9.

Phocas IV, Emperor, 146, 20.

Pope, the, 5, 13; 102, 20; his power contrasted with that of the King,

19, 20; 128, 25; how related to that of the Emperor, 122, 7; his alms derived from Cæsar, 36, 10; 'Not lord of the bishops, but one of them' (S. Bernard), 38, 3; his claim over alien clergy, 70, 9; his submission to the Emperor, 70, 23; 138, 29; and deposition by him, 128, 32; Christ's pretended Vicar, 125, 17; his Supremacy considered, 127, 32; 165, 4; Wyclif's assertion that he cannot be greater than the Emperor, 143, 20; a 'liegeman,' 201, 34; the 'liegeman' of the Emperor, 202, 4; his oath to the Empire and that extracted by him from Archbishops, 218, 24 *seqq.*; the Bishop of Rome, and his assumptions, 220, 10; a new lawgiver, 222, 3; his Bulls only to be accepted when resting on the authority of Scripture, 223, 6; his authority compared with that of the Apostles and Holy Scripture, 223, 23; his claims those of Antichrist, 224, 1; the 'Vicar of Peter,' 224, 14; rival Popes a present witness to Antichrist, 226, 7; not necessary to Salvation, 226, 16; owing to distance, his duty in England must be performed by the King, 229, 20; comparison by logicians of his condemnation with that pronounced by God, 233, 33; inconsistency of his attitude with regard to Civil Law in France and England, 250, 17.

Prague, University of, xxx; MS of *De Off. Regis* there, xxix.

Presentation. The history of Presentation to Benefices, 182, 7.

Pride, the cause of dissension, 265, 18; S. Augustine on, 265, 30.

Priests. Their true dignity superior to the earthly dignity of the King, 14, 33; though in different ways both superior and inferior to it, 141, 3 *seqq.*; froward Priests to be honoured for the sake of their office, 20, 88; their priestly acts not acts of merit, but of official power, 21, 14; degenerate priests how to be honoured, 21, 16; must not be honoured for lay dignity, 27, 5; their prerogative explained, 35, 15; a good Priest worthy of double honour, 41, 28; those in England now, 42, 19; should despise earthly honours, 45, 21; bad priests,

- traitors, 61, 27; secular priests more capable of obedience than those living in Cloisters, 82, 32; and apostolic, 114, 25; a loyal priest more bound to obey his King than his abbot, 104, 3; may not fight in their own person for their temporalities, 122, 39; bad-lived priests' stipends to be withheld by the laity without waiting for the action of the Bishop, 152, 15; laxity of the Priests, now, the cause of dissension, 212, 24.
- Priesthood, Office of. Its relation to the Clergy, 147, 5. Among the Egyptians and other nations, 144, 29.
- Property. Robbery of the Lower Classes the surest method of destroying a Kingdom, 96, 26.
- Prophecy of Daniel. Its fulfilment and Wyclif's exposition of it, 251, 12-254, 32.
- Psalms lxxviii. 13, interpreted, 149, 5 *seqq.*
- Quasi*, intention of the word, 1, 27, 41 *pass.*; instances of its use in Scripture, 2, 20; in S. Augustine, 12, 24.
- Rebellion lawful in resisting certain excommunications, 192, 11; and equivalent to loyalty in some cases, 201, 6.
- Rechabites, 18, 25; 248, 29.
- Reformation of the Clergy. *See* Clergy.
- Regular Clergy, why so called, 113, 28.
- Relics, 16, 31.
- Roman Empire. *See* Empire.
- Rome, Church of. *See* Church.
- Sacraments. Those teachers who deny them, 49, 16.
- Saints to be followed rather than Popes and Cardinals, 125, 30.
- Sanctuary. *See* Westminster.
- Saracens, 278, 23.
- Saul, King, 18, 25; 91, 22.
- Schism of the Church, cause of the, 257, 17.
- Scripture, Holy. *See* Bible.
- Secular Clergy, why so called, 113, 28.
- Secular Power to be obeyed differently to the Spiritual, 20, 5; necessary for the destruction of heresy, 22, 30, *et pass.*; and generally, 248, 1; derived from the Church, 110, 13; double meaning of the word *secular*, 113, 1; need of the secular power to supplement the spiritual, 121, 35; 133, 29; forbidden to the Priest, 142, 25.
- Sergius, heresiarch, 63, 32; 129, 1.
- Service, discussion upon, 5, 7.
- Simony, 51, 34; 53, 24; 89, 12; practised, 74, 24; in England, 75, 18; King's power in case of, 75, 10.
- Slawikowicz (Paulus de). MS B. of *De Off. Regis* in his possession, xxx; account of, *ibid.*
- Solomon, 46, 19; consequences of his disobedience, 48, 10; a type of the peace begot by Christ's union with his Church (S. Chrysostom), 258, 5.
- Spain, English soldiers in, xxviii. fin.; 183, 4.
- Spiritual Power to be obeyed differently to the Secular Power, 20, 5.
- Synod of the Clergy, in conjunction with Parliament, a refuge for the injured, 181, 5; cases of excommunication should be tried by the general Synod of the province before punishment administered, 226, 29; or rather by Parliament and Synod sitting together, 228, 28.
- Tantum*. Instances of its use discussed, 2, 10; 40, 11; 41, 10.
- Temporalities wholly in the hand of the King, 66, 9 *seqq.*; 97, 8; 126, 29.
- Testament, Old. *See* Bible.
- Theodosius, Emperor. His law against heretics, 215, 16; 228, 34.
- Theology. Theologians necessary in a Kingdom, 72, 26 *seqq.*; 125, 3-15; advocacy of the extension, defence and reform of the Theological Faculty, 176, 32; 245, 18; bad state of, at present, 179, 32; superior to all human law, 191, 28; study of Theology opposed by heretics, 257, 10.
- Thomas (S.), of Canterbury, 76, 26.
- Tithes, 52, 10; taken upon the authority of the Old Testament, 63, 20; example of Christ in this matter, 63, 25.
- Toledo, Council of, 153, 11.
- Tonsure, 114, 15.

- Treachery, sixfold, 68, 2 *seqq.*; three degrees of (S. Bernard), 69, 1.
- Unity of the human race, external and internal, to be aimed at, 249, 1.
- Urban VI., Pope, xxviii; 120, 18; 121, 24.
- Usk, John de. *See* Chertsey, Abbot of.
- Virgin, the Blessed. The plenitude of grace attributed to Her Body, 3, 3; a type, 50, 5.
- Visitation. Bishops' Yearly Visitation of the Clergy recommended by Wyclif, 244, 9.
- Wales. 2100 monks living there by their own hands before the coming of Augustine to England 160, 1.
- War, discussion upon, 261, 1-277, 25.
- Westminster Abbey, curtailment of its privileges as a sanctuary an offence to the English clergy, xxviii. n.; 157, 20.
- Wilfrid (S.), 42, 10.
- Women, their position discussed, 12, 10.
- Wstrach, Copyist of *De Off. Regis*, xxix.
- Wyclif at the Parliament at Gloucester, xxviii. n.; Epigram on, xxix; account of the *De Officio Regis*, v. Preface; its date, xxix, xxx; reference to his *De Ecclesia*, xxviii. n.; mention of *De Blasphemia*, xxix.

THE END.

12 vols.

76

2300

28362
Wyclif, John. W972n
Latin works, 10.

De officio regis.

NOV
3 1927

NOV
3 1927

28362

2300

W972n

T5-ARL-070

